

Tar Károly

Ami eszembe jut

Ághegy Könyvek

Tar Károly: Ami eszembe jut

Tar Károly

Ami eszembe jut

kisprózai írások

ÁGHEGY KÖNYVEK

ISBN HU 1789-8579

TARTALOM

Dupla kevert
Lajos és a komputer
A futás
Pléhboj
Képeslapok
A felemelkedés
Málé
Három mese
Kollégiumi történetek
Kutyaélet
A 1987-es kórterem
Altatódal
Gyanú
Gyilkosok

Dupla kevert

Két egyformán nyugodt férfi kapaszkodott fel az első osztályú vasúti kocsiba. A koci teljesen üres volt, a kék bársonyülések kényelmet ígértek. A középkorú szemüveges a koci közepén kinyitotta az egyik fülke ajtaját. Háta mögött a folyosón egy középkorú szemüveges férfi könnyedén lóbálta bőrszínű útításkáját.

– Hová ülünk? – kérdezte a férfi, aki félretolta a fülke ajtaját. Nem várta meg társa választát, hanem könnyed mozdulattal a csomagtartóra dobta bőrszínű útításkáját.

– Talán ide, arccal a menetiránynak – mutatott a második teljesen nyugodt, szemüveges férfi a kényelmes ülések egyikére, miután a csomagtartóra helyezte a maga bőrszínű táskáját.

Az első férfi alakuló, szőke bajuszt viselt. Meg kellett szemlélnie magát a fülke falára erősített tükörben. Szabályos orra volt. És mert szerette a szabályos dolgokat, örömmel látta, hogy szabályos orra van. Kigombolta gyűrhetetlen, galambszürke zakóját, és lehuppant az ülésre.

– No – szólt a másik férfi, és kitekintett a már robogó vonat ablakán. A fenyves megnyugtató zöldjéből kellemes látványú épületek villantak elő s a sétányok sárga homokja. Felállt és az ablakhoz lépett. A tükörben oldalról látta az arcát, szabályos orrán szarukeretes szemüveget viselt. Ketten húzták le a vonatablakot. Szemüvegükön megcsillant a fenyőfák mögé ereszkedő nap fénye.

– No – ismételte a férfi, és nemrégien kialakult szokással végigsimította szőke bajuszát.

– No – volt a válasz. Mindketten mélyet szippantottak a kora esti gin illatú levegőből. Egy darabig még hagyták, hogy a levegő élesen az arcukba vágjon, aztán becsukták az ablakot, és egymással szemben visszaültek a kék bársonyülésre. Egyformán nyugodtak és pihentek voltak.

Később fülkájuk ajtaja előtt egy pillanatra a kalauzt látták elvonulni. A kalauz kétségtelenül fáradt volt és kedvetlen.

Az egyik férfi fölállt, összegombolta galambszürke zakóját, és követte a kalauzt. Visszatérve a fülkébe, kigombolta gyűrhetetlen szövetből készült kifogástalan szabású zakóját, és megigazította szarukeretes szemüvegét.

– A kalauz egy nő – újságolta teljesen nyugodt társának.

– Egy nő – ismételte tárgyilagosan a szabályos orrú, aki kifogástalan szabású zakót viselt. Aztán megkérdezte:

– Na, és mit mondott?

– Semmit.

– Semmit?

– Semmi érdekeset.

– De hát mit kérdezett Ön?

– Kérem, én megkérdeztem: mitévők legyünk?

– Elmondta, hogy nincs helyjegyünk?

– Természetesen, Uram. Azzal kezdtem: bevallottam, nincs helyjegyünk.

- Na, és erre mit mondott?
- Azt, kérem, hogy az ilyesmi gyakran elő szokott fordulni.
- Ezt mondta?
- Ezt, uram!
- Hm... Kétségtelenül igaza lehet a kalauznőnek. Nem gondolja?
- Természetesen, kérem.
- Remélem, szólt arról, hogy önhibánkon kívül... Hogy egyszerűen csak azért, mert minden helyjegy elkelt. Szóval, mert nem jutottunk hozzá...
- Nyugodjon meg, kérem, pontosan leírtam azokat a körülményeket is, amelyek következtében jelenlegi kellemetlen helyzetünk előállt.
- Biztosítom Önt, teljesen nyugodt vagyok – mondta a középkorú férfi –, nagyon sok mindenben hasonló társának a teljesen üres vasúti kocsiban.
- Uram, távol áll tőlem az, hogy kételkedjem jó idegállapotában.
- Ezt jólesik hallanom – válaszolta a vele szemben ülő középkorú úriember, és megnyerő mosolyt produkált.
- Tehát akkor minden rendben?
- Igen.
- Igen?
- Illetőleg nem! Dehogyan... Meg kellett volna említene a kalauznőnek, hogy mi szívesen átmennénk az étkezőkocsiba, amennyiben helyjegy nélkül itt tovább nem tartózkodhatunk.
- Természetesen ezt is megemlítette.
- Nagyszerű, uram, nagyszerű. Ön belelát a gondolataimba. És mondja csak, erre ő mit mondott?
- Semmit!
- Semmit?
- Igen. Vagyis azt, hogy természetesen mehetünk.
- Jó, jó, de mi lesz a csomagjainkkal?
- Mi legyen, uram?
- De hát nem említette, hogy mi legyen a csomagjainkkal?
- Kicsoda, uram?
- Hát a kalauznő.
- A kalauznő? Hova gondol, uram? A kalauznő nem mondott semmit.
- Kétségbeejtő. De hát nem kérdezte, itt hagyhatjuk-e?
- Ugyan már, uram, ne tartson gyereknek. Persze hogy megkérdeztem!
- Na és mit válaszolt?
- Azt, hogy itt hagyhatjuk, valamelyik fülkében.

- Biztos, hogy ezt válaszolta?
- Remélem, Ön nem kételkedik bennem?
- Bocsásson meg, kérem, nem volt szándékomban önt megsérteni.
- Nem sértődtem meg, uram. Nem szokásom.
- Remek. Ön nagyon tetszik nekem...
- Iksz.
- Persze. Tehát ön nagyon tetszik nekem, Iksz úr. Mondja, Iksz úr, de arra kérem, legyen őszinte...
- Kérem, nem értem, miért kételkedik Ön bennem?
- Ugyan már, dehogyis kételkedem Önben, kedves uram. Egy pillanatra sem engedhetem meg magamnak ezt a hibát. Csupán arra szeretném megkérni, hogy alaposan meggondolt választ adjon a következő kérdésemre.
- Állok rendelkezésére...
- Ipszilon.
- Igen, igen Ipszilon úr. Tehát állok rendelkezésére.
- Szóval... Hogy is mondjam? Ön, kedves Iksz úr, itt hagyná-e ebben az utazófülkében a poggyászát? Ön nyugodtan vacsorázna odaát az étkezőkocsiban?
- Uram, kérdése megfogalmazásából következtetve, Ön tagadást vár tőlem?
- Igen.
- Rendben van. Akkor hát legyen.
- Tehát nem?
- Nem.
- Remélem, Ön tisztában van a következményekkel?
- Természetesen, uram.
- Rendben van. Akkor hát menjünk!
- Természetesen, nem maradhatunk itt tovább.
- Apropos. Szólt ön erről a nőnek?
- Egy szót sem, uram.
- Nagyon helyes, határozottan helyes. Hát akkor menjünk, kedves Iksz úr!
- Induljunk, uram!
- ... Tudja mit, menjen előre, Uram. Én inkább maradnék.
- De hát kedves Ipszilon úr, miért? Mi történt?
- Semmi, uram. Abszolúte semmi.
- Akkor hogyan mehetnék én egyedül? Ön nélkül, sehova sem mehetek, kedves... Bocsásson meg...
- Ipszilon a nevem, uram!

- Igen, persze, Ipszilon. Hát kedves uram, meg szeretném kérni önt valamire.
- Tessék, uram. Kérjen egész nyugodtan.
- Úgy gondolom, kérésem nagyon is természetes.
- Ki vele, Uram!
- Kérem, engedje meg, hogy továbbra is önnel maradjak.
- Uram, kérése örömmel tölt el.
- Mi sem természetesebb, együtt fogunk maradni.
- Hát lehet...?
- Azt hiszem, nincs akadálya...
- Hát akkor...
- Kifogástalanul érzem magam, kedves Iksz úr!
- Én is, kedves Ipszilon úr! Valóban kifogástalanul érezhetjük magunkat.
- No, ez rendben van – állapította meg a legkisebb felindultság nélkül a középkorú férfi, miközben begombolta kifogástalan szabású galambszürke öltönyét.

Szabályos orrcimpái kissé megremegtek a megerőltetéstől, amikor leemelte bőrszínű útításkáját a poggyásztartóból.

Köszönés nélkül hagyta el az utazófülkét. A pályaudvar előtt sikerült leugrania a lassító gyorsvonatról. Gyors léptekkel visszafelé indult a vasúti töltésen.

A nőt, aki mint kalauz meglehetősen fáradt és kedvetlen volt, nem zavarta, hogy a pályaudvar riasztóan néptelen. Miután alig észrevehetően újraindult a gyorsvonal, végigjárta a teljesen üres vasúti kocsikat, becsukta a nyitva felejtett ajtókat, és felkattintotta a villanykapcsolókat.

A fényárban úszó gyorsvonal hangtalanul robogott tova az éjszakában.

- Tessék, uram. Kérjen egész nyugodtan.
- Úgy gondolom, kérésem nagyon is természetes.
- Ki vele, Uram!
- Kérem, engedje meg, hogy továbbra is önnel maradjak.
- Uram, kérése örömmel tölt el.
- Mi sem természetesebb, együtt fogunk maradni.
- Hát lehet...?
- Azt hiszem, nincs akadálya...
- Hát akkor...
- Kifogástalanul érzem magam, kedves Iksz úr!
- Én is, kedves Ipszilon úr! Valóban kifogástalanul érezhetjük magunkat.
- No, ez rendben van – állapította meg a legkisebb felindultság nélkül a középkorú férfi, miközben begombolta kifogástalan szabású galambszürke öltönyét.

Szabályos orrcimpái kissé megremegtek a megerőltetéstől, amikor leemelte bőrszínű útításkáját a poggyásztartóból.

Köszönés nélkül hagyta el az utazófülkét. A pályaudvar előtt sikerült leugrania a lassító gyorsvonatról. Gyors léptekkel visszafelé indult a vasúti töltésen.

A nőt, aki mint kalauz meglehetősen fáradt és kedvetlen volt, nem zavarta, hogy a pályaudvar riasztóan néptelen. Miután alig észrevehetően újraindult a gyorsvonat, végigjárta a teljesen üres vasúti kocsikat, becsukta a nyitva felejtett ajtókat, és felkattintotta a villanykapcsolókat.

A fényárban úszó gyorsvonat hangtalanul robogott tova az éjszakában.

Lajos és a komputer

Van úgy, hogy bár senkitől sem kap parancsot, s nem dugdosnak belé utálatos, okoskodó kártyákat, mégis gondolkodik. Roppant érdekes és szórakoztató dolgok tódulnak ilyenkor tekercsein, tranzistorain és nyomtatott áramkörein át. Mert igenis, a komputernek lehetnek önálló gondolatai, még akkor is, ha ez korát tekintve nem éppen normális állapot, hiszen még olyan fiatal. De lehet, hogy éppen ezért, éppen fiatalsága miatt, olyan dolgokat enged meg magának, melyekkel Lajost hol bámulatba, hol kétségbe ejti.

Egy muskotályillatú őszi délután például a beletáplált adatokat ízük szerint osztályozta. Lajos, aki már harmadik éve kezeli a gépet, nem érti, miért tulajdonított a komputer akkor szalma-krumpli ízet az egyeseknek, miért hasonlította túrós makarónihoz a ketteseket, a hármasokat miért szerette mint gömbölyű, csokoládés süteményeket. Azóta is megmagyarázhatatlan számára a komputer zérók ellen érzett utálata; nyafog, amikor ezeket a hájas számokat belétáplálják.

Lajos ettől eltekintve szerette a komputert. Imádta apró csilingeléseit, bámulta nőiességét. Lajos szerint a komputer is csak egy ember.

Néha teljesen a maga feje szerint csinál mindent.

– Micsoda fej – áradozik máskor Lajos. De most könyörög:

– Cocó, kinyír minket a főnök! Potyára zabáld az egyenfejáramot...

A komputer írógépének hengerén erre 00 jelenik meg, és Lajos megbocsátóan felröhög, hiszen ez a szűkszavú üzenet a főnöknek szól.

Lajos és a komputer haverok, mindketten utálják a főnököt. Lajos ötven felé közeledő úriember. Vékony bajuszkájában felbukkanó fehér szálak figyelmeztetik, hogy sürgősen szeretnie kell. És ez a magas homlokú, szótlan ember, makacsul egy igazi nőre vár. Lajos nem tudja, milyen lehet egy igazi nő. Megkérdezte a komputert, aki azt válaszolta, hogy leginkább olyan, akinek nemcsak az ágyban perzsel a teste, reggel nem morcos, örökké bizsergető áramok szaladgálnak a bőre alatt, ajkán parazsat hord, hangszálaira galambok ülnek, amikor kinyitja pici, puha száját, minden moccanása matematikai képletek zsongító világát idézi.

Ne áltassuk magunkat, ilyen nő nincs. Ilyet ma már elképzelni is nehéz.

Lajos se hitte, hogy talál magának egy igazit, különösen amióta a komputert megismerte.

Lajos ugyanis reménytelenül szerelmes volt a komputerbe, Cocónak becézte, figyelt minden pihegésére, eltúrte szeszélyeit, és arról álmodozott, hogy majd egyszer remegőn simul tenyerébe a komputer vezérlőgombja. Az igazság az, hogy Lajos előrehaladott kora ellenére gyerek maradt, naiv volt és hiszékeny. És ami a legrosszabb, nemcsak a nők iránt. A komputer hozzá képest igen fiatal, mindössze tizennégy éves. Nemrég általános javításon esett át, s azóta meglepően érett testiekben és szellemiekben egyaránt. Lajos méltán reménykedik. Reggelenként olyan frissnek találja, mint egy mosdószappan illatfelhőjébe burkolózó, fürdőből kilépő lányt. Hangja egyre kellemesebben bűgő, mozgásában nincsenek már pubertáskori szögletességek és tekintetében, igen, a tekintetében van valami, amire Lajos már nagyon régen vár. Lajos aggódó, becéző pillantásokat vél kiolvasni a komputer műszerfalán villódzó lámpák játékából; ujjbegye szerelmesen bizsereg, amikor megérinti.

Generálozás után a komputer sokkal érzékenyebb lett, mint annak előtte volt; Lajos biztos benne, hogy megérti, amit körülötte beszélnek, felismeri az embereket, illatra, fényre és hangra egyaránt reagál. Megfigyelte, hogy egy idő óta állandóan szellemes, sőt az is gyakori szokásává vált, hogy pirulás nélkül trágár szavakat kever üzenetébe. Mosolyogva és élvezettel káromkodtak, s ettől kettőjük között meghitt, mondhatni családi hangulat alakult ki. A komputer sokszor egy egész tekercs papírt „telebeszél”. Lajos, kis négyszögletes darabokra szakítva, nagy részét hazahordta, hogy újraolvashassa a komputer csacsogásait. Különben sem hagyhatta volna a papírkosárban a szigorú ellenőrzés miatt.

Néha előfordult, hogy váratlanul bejött a főnök. Ilyenkor Lajos sietve kitépte a gépből a papírt, a zsebébe gyömöszölte, az ellenőrzés után a vécében bontotta ki és sokáig olvasta nagy élvezettel a Cocó leveleit. Az intézetben mindenki úgy tudta, hogy Lajos székrekedéses.

Lajos így sokáig megőrizhette titkát. Senki sem sejtette, hogy az EJ CCC HA-14-es komputer az unalmas intézeti feladatok mellett egész sor részletproblémát old meg játszi könnyedséggel, csak úgy, önszorgalomból.

Az állandó és élvezetes agytorna magabiztossá tette a komputert. Néha olyan hidegen és merészen löki a szöveget, hogy csak nagyfokú érzéketlenségben szenvedők nem érzik ki a sorok közül áradó fintort és a kötekedő gúnyt.

Belép a főnök a vörös márványkövel padlózott terembe. Szögletesen, mint egy parkettkocka. Fernandel-vigyorral, vagy dupla adag gondterheltséget erőltetve az arcára.

– Megy a munka, kartársak??

– Ajjaj – válaszolnak kórusban a komputerkezelők.

A főnök úgy tesz, mintha nem hallotta volna.

– Azt kérdem, hogy megy-e a munka, kartársak?! – mondja messzehangzóan, s már ott jár a terem közepén.

– Naja! – zengik a gépkezelők katonásan, mert a főnök elsősorban fegyelmet követel.

Az EJ CCC HA-14 a sarokban áll, a légkondicionáló berendezéstől jobbra. A főnököt érzelmi szálak kötik az EJ CCC HA-14-hez, felfedezettjének tartja. Miután ezt a komputert is beköltöztették a minden szempontból korszerű nagyterembe, személyesen ellenőrizte munkáját, és igen elégedetten nyilatkozott a sajtónak az új gép képességeiről. Ide a sarokba a generálozás után került, a főnök ritkán jár erre, általában csak a terem közepéig szokott berohanni, hogy lelkesítő feladatokról beszéljen a komputerkezelők csökkentett létszámú, de sűrűn bólogató közössége előtt. Amikor azonban tovább megy, egészen az új EJ CCC HA-14-ig, nem mulasztja el végigcsúsztatni feszesre merevített mutatóujját a gép bemélyedésein, keskeny párkányain. A komputer megremeg a nikotintól cserzett sárga ujj érintésétől, idegesen rándul írógépének hengere, villámgyorsan pötyögteti az írásjeleket.

245XL EVA GYS Z ARVA

A főnök szürke felhőcskét fúj az ujjára rakódott porból, és elmélázva piszkálja az orrát. Fél kezét Lajos felé nyújtja, idegesen sürgeti a szöveget. Lajos remegő kézzel kitépi a gépből a papírt, kétszáznegyvenötödszörré is izgul, mit kérdez majd ezután a főnök. A főnök nem kérdez, felhúzott szemöldökkel gusztálja a szöveget. Lajos a megszokott utasítást hallja:

– Iktatni!

Rövid, de nyomatékos csend után csattan az újabb parancs.

– Értelmezni!

– Igenis! – suttogja Lajos, és kétszáznegyvenötödször is eldarálja a sablonszöveget.

– A gép továbbra is igen érzékenyen viselkedik az önből áradó bioblabblaáris lelkiáram hatására, amely mint máskor, ez alkalommal is a tisztelt mutatóujjával való érintkezésekor jutott áramkörébe. Ezáltal természetesen nagymértékben hatott a gép működésére, és önelemzésre serkentette. Uram, kétségtelen, hogy a gép továbbra is a vezénylőgombjáig szerelmes Önbe. Vallomása a következő:

245XL EVA GYS Z ARVA

vagyis a 245. közlés, X az szőr, azaz angolul megszólítás, L ugyebár az elnök sajátos rövidítése, tehát folyamatosam eddig: ELNÖK ÚR. Az ezután következő EVA-t azt hiszem nem kell lefordítanom, az E-ről hiányzik az ékezet, tehát ÉVA, GYS tulajdonképpen GYPSY, tehát cigánylány angolul. Bocsánat, ha megengedi, itt szeretném megjegyezni, hogy Cocó... akarom mondani EVA nyugatra tolódása s ennek következtében gyakori angol szóhasználata a legutóbbi generálózaskor a gépbe került KIVEL és MIVEL alkatrészek, valamint a MIÉRT ellenállások miatt következett be, merthogy kénytelenek voltunk... és leszünk, szóval...

– Átugorni! – intett tovább a főnök. Világéletében csak a folyékony beszédet szerette.

– Igenis, tehát nem részletezem. Visszatérve a kodisztikára, a szövegben következő Z a legutóbbi átszerelésnél közreműködő francia mérnöktől ellesett Zsén, magyarul zavar, elfogódottság. Utána az ARVA szövegrész következik egy ékezethibával, tehát ÁRVA. Még egyszer áttekintve a 245. közlés, tekintettel a helyes szórendre, így hangzik:

ELNÖK ÚR, ÉVA AZ ÁRVA CIGÁNYLÁNY ZAVARBA JÖTT

A főnök láthatóan elérzékenyedett, mellkasa erősen kidomborodott, orrcimpái remegtek a gyönyörűségtől. Ám Lajosra pillantva vissza kellett zökkennie főnöki mivoltába. Ugyanis Lajos szemtelenül vigyorgott.

– Marha – mondta a főnök kurtán, és kitépte Lajos kezéből a komputer írásos üzenetét. Szemöldökét egyetlen szőrcsomóvá préselve, ellenvéleményt nem tűrő hangon recsegte:

– A szöveg értelme a következő: 245 LÉVA A CIGÁNYLÁNY – ZÁRVA. Az utolsó szó a közlemény befejezésére utal. A közlemény további részéből pedig megtudhatja, hogy a cigánylány, vagyis a komputer üzemköltsége 245 léva. Mint látja, az üzemköltség emelkedő irányzatot mutat, ami tökéletesen érthető, tekintettel arra, hogy az üzemeltetési költségek mindig is egyenes arányban növekedtek a gép korával. Más szóval, hogy megmaradjak a kodifikációs szöveg stílusában : ÖREGLÁNY / A MAGA GÉPE, KARTÁRSAM!

A komputer piros lámpásai robbanásszerűen villogtak. Lajos villámgyorsan kiiktatta belőle az egyenfejáramot.

– Mondja csak, az idén hányszor jöttem be ide, Lajos? – kérdezte kissé megnyugodva a főnök.

– Kétszáznegyvenötöször – vágta rá gondolkozás nélkül Lajos.

– Jelezte ezt a gép, Lajos?

– Természetesen, főnököm!

– Stilizálja a válaszát, Lajos kartárs!

– Igenis! Azt akartam mondani, hogy: igenis!

- Milyen konklúziót von le ebből, Kartársam?
  - A Cocó kitűnően működik.
  - MARHA. Éppen ellenkezőleg, ezt a gépet sürgősen felül kell vizsgálni. Lajos, tanulja meg már egyszer, hogy mindent újra meg újra felül kell vizsgálni. Nagy feladatok előtt állunk, Lajos: megoldjuk a problémákat! Hiba nélkül, Lajos! Elkövettünk mi valaha is hibát?
  - Nem. Évekre visszamenően üres a hibakönyvünk, kérem.
  - Miért, Lajoska kartársam? És most vigyázzon! És most igazán okos legyen...
  - Mert... mert nem vallottuk be a hibáinkat.
  - MARHA. Munkaidő után meghallgatja a 119-es és az egy híján 120-as előadásaimat a vállalati magnólehallgatóban. Ezenkívül előjegyzem szemináriumi felszólalónak. Szégyen, hogy maga mennyire le van maradva!
- A főnök elviharzott, még mielőtt a káderekbe vetett hite végleg összeomlott volna. Az önműködő ajtók hangtalanul és egykedvűen csukódtak be utána.
- A munka utáni strapa fáj a legjobban – panaszolta Lajosa komputernek, miközben apránként adagolta belé az egyenfejáramot.
- A MARHÁ-zást megszokta. A százalékgyárban ez ugyanis felelősségrevonást jelent. Miért Áltatja Ravasz Hazugsággal A-t (vagyis a VÁLLALAT ELSŐ EMBERÉT)?
- Válaszolni nem kell rá, de hó végén összegezi a főnök. Akinek sok a MARHÁ-ja, az nem kap prémiumot. Lajos kiegyensúlyozottságát, megfontolt jövőlátását dicséri, hogy prémiumra sohasem számított.
- Tíz perc múlva újból hangtalanul nyíltak az ajtók. A főnök mindig is bírta a strapát: újra ott állt Lajos előtt.
- Ellenőrzi az EJ CCC HA-14-et és jelenti, hogy mennyire távolodott el a fonáltól. Háromszoros szigorított ellenőrzést kérek. Ön pedig ne feledjen el lelkesedni! Sürgősen! Apropó... Mióta használ engedélyezetlen rövidítéseket? Milyen jögon nevezi ÉVÁNKAT Cocónak?
  - Kérem – hebegte Lajos, miközben úgy érezte, nyomban átszervezik.
  - Elég – csattant a főnök hangja –, most nincs időnk a vitára: dolgozunk! Most rögtön felmegy a fejtágítóba, és kijegyzeteli legutóbbi határozataimat. Azután pedig letörli az öreglányról a port. Minden fényes és vidám legyen, amikor hozzákezdünk a „népszámláláshoz”.
- A százalékgyárban ez riadót jelentett.
- A komputer új szöveget pötyögtetett a moccanó papírhengere: 246XL EVA GYS Z ARVA.
- Lajos tisztán, egészen kivehetően hallotta a gép vihogását.
- Általában kéthetenként végeztek „népszámlálást”, ami azt jelentette, hogy feldolgozták a forgalmasabb utakon, városnegyedekben, áruházakban és gyűléstermekben elhelyezett figyelőgépek adatainak gyűjtését. Ezzel párhuzamosan ellenőriztek a hivatalos statisztikai adatokat, és természetesen kiigazították azokat a valóságos helyzetnek megfelelően. Ilyenkor az egész intézet kétségbeesett erőfeszítéssel szerette volna megragadni a valóságot, de végül is be kellett ismerniük, hogy a százalékokban kifejezett eredmény mindiga múlt valamelyik pillanatra volt érvényes, a valóságos helyzet felmérése ezért mindig hátra maradt, mint szép és lelkesítő feladat.

Lajosnak típusjegyzőkönyvet kellett a gépbe dobálnia. Az EJ CCC HA-14 feladata az volt, hogy minden kétséget kizáróan kimutassa, kinek szorít a cipője a 14. kerületben. Ebben a kerületben az emberek szabvány lábbelit hordtak, három hónaponként kaptak egy pár cipőt, nem volt szabad levetniük vagy elcserélniük. Mindazonáltal a pontos felmérés nem volt könnyű. A kerületből beérkezett jegyzőkönyvek tanúsították, hogy az előírásokat mindegyre megszegették: az emberek időnként lerúgták puffadt lábukról a cipőt, sőt egyesek hallatlanul liberálisan viselkedtek: behajították a szabványcipőt az ágy alá és mezítláb jártak.

A csőpostán érkezett első adag jegyzőkönyvet Lajos közönyösen dobta a komputer leolvasó készülékébe. A főnök büntetése nagyjából engedelmessé tette, mozdulatai maguktól születtek, halvány bűnbánatot érzett, s ez még jobban lehangolta; az öregedés biztos jelét látta ebben.

A komputer vidám és friss volt, a harag sohasem ártott neki, ellenkezőleg, megszépítette, tengerzöld zománca élénken csillogott.

– Cocókám, drasztikus voltál. Pedig könnyen megjárhatjuk... – intette Lajos.

– 00 – pötyögtette foghegyről a komputer, pulzusa roskadozott a sok jelzéstől. Lajos, aki belelátott a gépbe, ijedten törölte a komputer gondolatait: egytől-egyig csupa trágár kifejezés volt.

A harminckilences női lábak elemzése után szünetet tartottak. Lajos elővette a zsíros kenyeret, a komputert a tisztító áramkörbe kapcsolta.

Amikor a kapcsolótáblától visszalépett az irányítóasztal mellé, belebotlott a magasfrekvenciájú huzalba. A huzalt, közvetlenül a komputerbe csatlakozás előtt, valaki elvágta. A szigetelő alól kilátszott a gyilkos erejű áramot hordozó rézcső. Ez sértetlen volt, gépleállítástól nem kellett tartania. Elsőnek ez villant át rajta, csak utána káromkodta el magát fájdalomban, mert a botlás eredményeképpen az irányító asztalra esett, és beleverte könyökét az indító kapcsolóba. A komputer vörös lámpáival jelezte, hogy pirul, s ebben Lajos az EJ CCC HA-14 nőiességének újabb bizonyítékát látta, de azért tovább szidta a karbantartókat, amiért ilyen könnyelműen halálos veszély elé állították.

– Már megbocsáss, Cocó – mondta később –, az emberben az életösztön oly erős... Egészen megfeledkeztem magamról.

Lajos naphosszat végeláthatatlan fenyves erdőben szeretett volna sétálni, s mert ezt nem tehetette időnként gint ivott a belső zsebében lapuló lapos üvegből. Ilyenkor ózondúsnak érezte a levegőt, az életet pedig csodálatosnak. Néha, amikor teljesen kiüríthette az üveget, egészen másként látta a dolgokat, szomorúság hömpölygött végig minden porcikáján, kilátástalanság fojtogatta a torkát.

– Cocóm – mondta ilyenkor –, nem azért mondom, de hidd el nekem: nélküled az élet mély, sötét és sivár...

És Lajos zokogva omlott a komputer zománcozott mellére.

Az intézet munkatársai úgy tudták, hogy gépeiknek nincsenek és nem is lehetnek titkaik gondolkozásuk irányított, feladataikat lyukasztott kartonkártyákon kapják, papírtekercsekre rögzítik. A feladatokat úgy határozták meg, hogy gépek gondolkodásai köre csak bizonyos távolságra terjedjen. A széles látókör ugyanis veszélyeztette volna élettartamukat és némileg csökkentette volna eredményességüket is. Márpedig az intézetben semmit sem vettek olyan komolyan, mint a feladatok megoldásának gyorsaságát. A leggyorsabb komputer megtisztelő címet az EJHA-I viselte, amely a technika legfrissebb vívmányainak és a legjobb nyugati

modelleknek az ismeretében, világszínvonalon készült. Ehhez képest az EJ CCC HA-14 egy nagy nulla volt. Teljesítményét össze sem lehet hasonlítani az EJHÁ-kkal. De ha mégis szükség volt erre, akkor az egyiket a favágógépet meghajtó gőzgéphez, a másikat pedig hőerőmű gőzturbinájához hasonlították. A szombati munkaülésen Hantabruth kartárs azt is fölvetette, hogy az EJ CCC HA-14 szórakozott. Azt állította, hogy a saját fülével hallotta, amikor a komputer a Csitt, csitt, csinibaba... kezdetű slágert dúdolta, miközben, csak úgy mellékesen az év legfontosabb feladatán dolgozott: meghatározta az elkövetkező három hónapra az eszményi lábformát. Ennek alapján a cipőgyárnak tízmilliós cügoscipő-rendelést kellett teljesítenie. Csuszkály kartárs, a komputerek főolajozója és önkéntes könyvtáros hasonló megfigyeléseiről tájékoztatta a főnököt, aki azonban erélyesen rendreutasította a gyanúsítokat, mondván, hogy ilyesminek egyáltalán nem szabadna előfordulnia, tehát ne is beszéljenek róla. Rövid, de meggyőző érvelésre Csuszkály kartárs felvinnyogott:

– Tényleg... Hát persze!

Aztán a főnök megengedte neki, hogy önkritikát gyakoroljon.

Az intézetben Lajos volt az egyedüli, aki hitt abban, hogy a komputernek is megvannak a maguk kis titkai. Az EJ CCC HA-14 minden gondolatát megosztotta Lajossal, bizalma több volt, mint a szokásos emberek közötti bizalom, tranzisztorai és ellenállásai között egy érzékeny és szuper-okos nő lelke vibrált, aki gyöngédségre és babusgatásra vágyott. Valaki olyanra, akivel meglepetések, és következmények nélkül megoszthatja gondolatait. Vitapartnerre, aki felfedezi és értékeli nőiességét.

A népszámlálás idején naponta túlórázni kellett. Ez fölötte kellemetlenül érintette Lajost, aki munkaidő után szívesen sétált volna a fenyvesben, vagy horgászott volna az erdőt kettészelő sebes vizű patakban. Mert Lajos néha a komputernél is jobban kedvelte a horgászatot. Comb-középig felhúzta gumicsizmája szárát, és belegázolt a kristálytisza patakba. Kövek ütődtek lábához és csúsztak tova a síma gumicsizmákról. Ilyenkor belebámult a vízbe. Az orsóról halk kerregéssel szaladt le a zsineg, a rohanó víz tükrén csodálatos álmokképek sodródtak el lábai előtt: térdig álmvilágban járt.

Lajos már ilyen volt.

A komputer délutánonként azzal vigasztalta, hogy érdekesebbnél érdekesebb adatokat közölt, csak úgy magánszorgalomból. Lajos, örökölt besavanyodottsága ellenére, érzékenyen reagált a jó humorra, mulatott a komputer ötletein.

A komputer a nyilvántartási adatok és a kulcsszámok feldolgozásával, naponként kimutatta a lakosság számát, részleteredményeket is közölt nemenként, haj- és szemszín szerint osztályozta az embereket. A tizennyolc éven felüliek közül kiválogatta a bogos lábúakat és tyúkszemük helye és formája szerint is kategorizálta őket. Lajos az adatokat kivagdosta a komputerből kitekeredő papírszalagról, és egyforma kartondarabokra ragasztotta. Aztán méla undorral rádobta a kártyákat az ellenőrzőbe igyekvő szállítószalagra.

– A 14. kerület összlakosságának 91,0364 százaléka jó ember, 8,98636 százaléka pedig rossz ember – jelentette a komputer.

– Mi ez, Cocókám? – csodálkozott Lajos.

– Csak Lajosnak – válaszolt írásban a komputer és a szöveg előtt és után rózsaszínű foltokat produkált a krétafehér papírra. Lajos elernyedtt a gyönyörűségtől. Ugyanis a komputer két rózsaszínű puszit küldött.

S ez így ment egész délután. A komputer kiszámította, hogy a jó emberek évenként hány féldecit isznak, a rossz embereknek pedig átlag hányszor kellene önkritikát gyakorolniuk a különféle gyűléseken. Arra is felhívta a Lajos figyelmét, hogy mindkét kategóriájú emberek irtó keveset olvasnak, színházba nem szeretnek járni, és többnyire morognak, amikor feleségük szóba hozza az esedékes fizetésemelést. Az EJ CCC HA-14 azt is tudta, hogy hetenként pontosan egy és fél füstölt csülök jutna mindenkinek, ha a rossz emberek megelégednének az előírt adaggal, s átlátszó cselekkel nem forszíroznának maguknak mindinkább nagyobb adagokat. Piruló betűkkel arról is tájékoztatta Lajost, hogy a rossz emberek sokkal aktívabb szexuális életet élnek, mint a jók, minek következtében munkalendületük egyre lankad, bár átlagos életkoruk mégis meghaladja a jó emberekét. A komputer úgy tett, mint aki a számok mögé lát, és dúdolva zötyögtette írógépébe az ingyenségeket.

A főnök délutáni ellenőrzése mindkettőjüket váratlanul érte. A főnök ez alkalommal segédeit is magával hozta, jó darabig hevesen gesztikulált körökben a terem közepén. Lajos fejében kattogott az igyekezet: fogalma sem volt arról, hogyan tüntesse el a komputer ingyenségeit. Felugrott, hogy kikapcsolja az áramkörből a gépet, de a kapcsolótábla előtt meggondolta magát: a leállással még inkább elárulta volna, hogy hibázott. Kapkodott, elvesztette józan ítélőképességét.

Amikor visszalépett az irányítóasztal mellé, újra belebotlott a magasfrekvenciájú áramvezetékbe. Elvágódott, a gép mellé zuhant a vörös márvány padlóra. Ebben a pillanatban rövidzárlat keletkezett. Óriási csattanás hallatszott.

Fekete füst zárta el a főnök elől a komputert. Lajos erélyes rántást érzett; a jobb kezénél fogva valaki kirángatta a füstfelhőből, és megindult vele a kijárat felé. Végtelen nyugalom szállta meg, és tömény borókaillatot érzett.

A segédek még mindig a szemüket dörzsölték, amikor a füstfüggöny mögül a középmagas, búbajos és karcsú, fiatal cigánylány lépett elő, maga után húzva-vonva a támolygó Lajost, az EJ CCC HA-14 kezelőjét. A cigánylánynak itt-ott kormos volt a pofikája, szabályos arca fenséges nyugalmat és talányos szigort mutatott. Csokoládébarna kebleit mindegyre vissza kellett nyomkodnia tengerzöld színű, mélyen dekoltált blúzába. Antracit fényű pillantását egykedvűen végigjártatta a tátva maradt szájú társaságon.

– Menjünk innen, Lajoskám – mondta bizalmasan, bűgő hangon.

Lajos némán bólintott és karján az ébenfekete hajú nővel köszönés nélkül lelépett a fenyves és a tiszta vizű patak irányába.

A százalékgyár önműködő ajtaja kirobbanó kacagással csukódott be utánunk.

Másnap új gépet szereltek a régi helyére. Szürke zománca fakó volt, mint a viseltes katonaköponyegek. Némi borókaillat szállt belőle, és egy réztábláról, amely a kapcsolószekrényhez volt erősítve, a következőket lehetett olvasni: L.A.J.O.S.

A gép kezelője bronzbarna bőrű, fekete hajú, csillogó szénszemű, karcsú lány. Jókedvűen forgolódott komputere körül. A teremben dolgozó többi gépkezelő még mindig csodálkozott, és nem tudni miért, tátva maradt szájjal nézte a változó világot.

A futás

Ötpercenként indították a szakaszokat. Teljes felszereléssel: pokróccal, gázmaszkkal, lapáttal, puskával, tölténytáskával, nagykabátban álltunk a rajtnál. A derékszíjhoz csatolt, rövid nyelű tábori lapát már akkor kényelmetlen volt, de az az állat Gavra nem volt hajlandó tudomást venni arról, hogy a lapátokat csakis a mi szakaszunk emberei csatolták fel, a többiek „elfelejtették”. Ezen a vasárnap délelőttön a katonai szakaszok versenyfutása inkább sport volt, mint kiképzésünket szolgáló sanyargatás, minden újonc számára kötelező gyakorlat. De hát Gavra örvezetővel nem lehetett beszélni. Klausnak, aki éppen csak megemlítette az ellenfelek lapáthiányát, soron kívüli mosogatót sózott a nyakába, rögtön utána pedig végigpattogott előttünk, mint kecskeszar a deszkán, s azzal folytatta, hogy ilyen rohadt balraátot évekre visszamenőleg nem produkáltak kaszárnyánkban. Nem is tudta volna továbbfolytatni a szövegelést, ha meg nem dolgoztatja társaságunkat az útszéli porban. Különös tehetsége volt Gavra örvezetőnek hasalj-t és kúszást vezényelni, és amikor ebbe belejött, sehogy sem tudta abbahagyni. Azon a vasárnapon végül a századparancsnoknak kellett közbelépnie. Ő valahonnan tudhatta, hogy nem éppen egészséges dolog tizenhét kilométeres versenyfutás előtt a katonásdit forszírozni. Gavra sziszegett, vér tódult az arcába. Éppen csak leráztuk a port magunkról: mi következtünk.

A köpcös őrmester meglobogtatta kis vörös zászlaját, az órájára nézett, és miközben évek óta legfontosabb feladatát teljesítve mutatósan, szinte pattanásig feszülten kitöltötte ráncatlan egyenruháját, zsírpacniktól nem várt erélyességgel szólt, hogy írják be a versenylapra: Gavra örvezető vezetésével a negyedik század önkéntes szakasza a tervezett időpontban megkezdte a versenyt.

Az istállók mellett trappoltunk el, ki a kaszárnya hátsó kapuján, a folyó felé. A folyópartig lankás mező, egyenletes terep került a lábunk alá, puha fűszőnyegen futottuk. Az örvezető diktálta az ütemet, vele együtt tízen voltunk. Elöl a csontos örvezető, utána Klaus következett, a szikár német fiú, csizmája szára bő volt, klattyogott minden lépésekor.

Azt mondtam neki, ne kérdezzen semmit, jöjjön, majd megmagyarázom később a dolgot. Amikor aztán ő is jelentkezett, a fiúk röhögtek, de én komoly maradtam, mert tudtam, hogy mit akarok. Klauszal már katonáskodásunk első napján megegyeztünk, hogy segítjük egymást. Azt mondta, ilyenformán majd mindent könnyebben elviselhetünk. És engem később sem érdekelt, hogy az egész század idétlennek tartja Klaust, ő észre sem vette, hogy kiröhögik. Nyugodt volt mindig, mint egy cügos cipő és kimért, valahonnan magasabb régiókból szívta magába a levegőt és a józanságot, értem megtette, hogy beállt az önkéntesek közé. Radu és Kőműves is szó nélkül követett. Lefogadom, hogy ha alkalmuk adódott volna a locsogásra, akkor sem szóltak volna egy szót sem. Kiálltam, és ők mellém álltak, mert ez az egész vasárnap délelőtti buli önkéntes volt.

Engem azonban Gavra elsőnek választott maga mellé, csupa szimpátiából. Pedig akkor már jól benne jártunk újoncidőnkbe, s tűrhető katona voltam, pofázás nélkül tudtam teljesíteni a parancsot, de amikor néha elgondolkoztam, emberi külsőt kaptam újra, és nagyon kiríttam a sorból, ami úgy látszik, sértésnek számít a katonaéletben. Ezért aztán különféle akarnokok rendszeresen és kiemelten foglalkoztak velem, az örvezető is, mégpedig megkülönböztető szívélyességgel, mondta, hogy van valami a nézésemben, ami cseppet sem tetszik neki. Mire eljött a tavasz, már elége edzett voltam ahhoz, hogy megjátsszam Svejket. Gavra nem hallott

a „derék katonáról”, de amikor végigpillantott rajtam, mindegyre begerjedt, olykor óránál is hosszabban ismételtette velem a rohamozást. Mellettem futott és vezényelt. Ledobtam magam a zsenge gyepre, és ha Tovább!-ot kiáltott, pattantam, mint a gumilabda. Aztán már nem is figyeltem dühtől torzult arcát, élveztem a tavaszi illatok táncát a kaszányaudvaron, folyóparton, árkon-bokron, beledugtam fejem a serkenő fűcsomókba, és arra gondoltam, hogy ha netán egyszer kapok kimenőt, átmegyek a folyó túlsó partjára, nyírfaedő fehére világított onnan. Egyszer gyakorlatozásunk közben láttam, amint egy vadász nyulat ejtett el fák közötti tisztáson, a megsebzett állat porhóból felhőt rúgott maga fölé. Abban az erdőben zene van – gondoltam, és vigyorogtam közben, mert úgy éreztem, szeretem azt az erdőt.

És akkor is ott volt a mosoly a szám szögletében, amikor az őrzető izzadt-vörösén jelentette a századparancsnoknak, hogy nem tudja mit kezdjen velem. A tiszt leültetett tenyérszerű tűzrakása mellé, amellyel munkaidejének unalmát próbálta elűzni, előtte éppen pihenőt rendelt, és akkor szóltam neki, hogy ne haragudjon rám, amiért ez alkalommal is elfelejtettem elfáradni. És mert okosan hallgatott, beszéltem neki az erdőről is, úgy tűnt nekem, hogy van kinek beszélnem. Azután, mondhatom, kölcsönösen tiszteltük egymást, másodéves katonakoromban pedig tiszta frocliból meghívtam egy sörre, és az lett belőle, hogy rendelt még egy túrt, aztán nagyvonalúan kifizette az egészet.

Ám akkor Gavranak fájt a sértés, és valamilyen, talán még hazulról hozott indulatból úgy határozott, hogy rám pazarolja kitűnőnek képzelte ötleteit. Állandó éjszakai hálófelügyelettel sanyargatott, és mindegyre külön kiképzésben részesített, amin újra és újra mosolyognom kellett. Ez a futóverseny is éppen kapóra jött neki. Előtte való héten reklamáltam nála, hogy kezd egyhangúvá válni a műsora, koncentráljon egy kicsit, hátha kitalál valami igazán újat a fegyelmezés terén.

A vízfolyással egy irányban haladtunk. Az őrzető feszült izmai egyenletesen dolgoztak, akár a bejáratott gépkocsimotor, fegyelmezetten, katonásan haladt előre.

Görög előttem fickándozott, mint egy gyermek. Örült, hogy gyönyörűen szép napunk van, a tisztára seprt égboltnak örvendezett, a langymeleg szélnek és a győzteseknek kijáró délutáni kimenőnek. Néha nagyon tudott lelkesedni ez a görög fiú, a tengerpartról származott, és irigyeltem is azért, ahogyan jókedvét maga körül táncoltatja, nem rejti el. Kiképzés közben, jól megérdemelt pihenőnkön szívesen körbevettük, vicces volt, ahogyan hadarva magyarázta a különféle hőstörténeteket a tengeri halászkiról. Ő ugyan technikus volt a konzervgyárban, de azt mondta, szokása viharban fürödni, és amikor beveti magát az örvongó hullámok közé, mélyen beúszik a tengerbe, addig megy, amíg eltűnik szeme elől a part.

Mesélt.

Tudtuk, hogy mesél. Közben mindegyre előkotorta kistükrét a zsebéből, lekapta a katonasapkát a fejéről, nézegette magát. Türelmetlenül várta, hogy visszanőjön göndör fekete haja. Röhej volt, ahogyan ezt csinálta, kancsi lett bele.

Sorban futottunk. Görög időnként kiugrott a sorból, meghökölt, mint egy feledékeny öszvér, ügyelnem kellett, nehogy letaposam. Figyelmeztettem is, nyugodj kikapám, mert bokán rúglak. Félttem, hogy miközben ráfigyelek, elvesztem a lélegzés ritmusát, lépembe kap a fájdalom, s akkor lőttek a tervek, pedig jól kigondoltam az egészet.

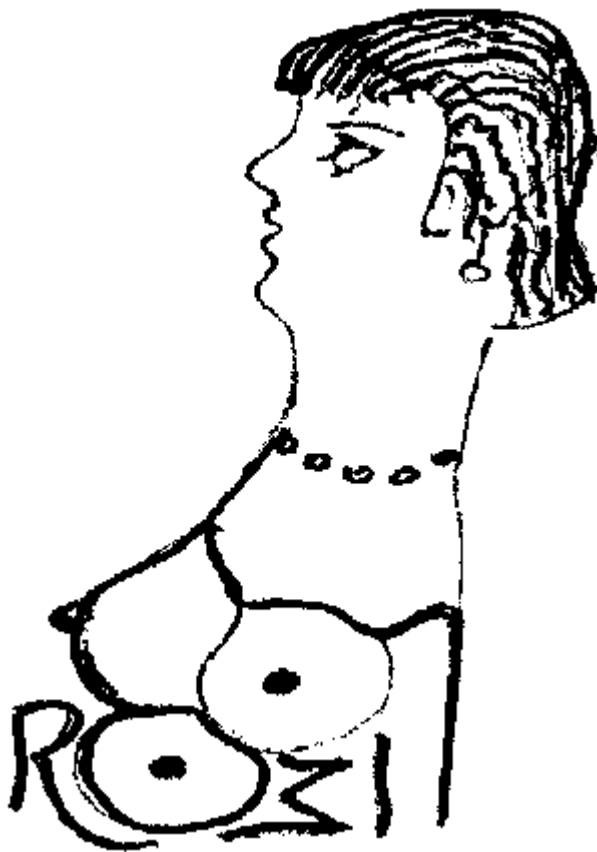
Nádas következett.

Keskeny ösvényen zörögtünk, csúszkáltunk.

Kőműves káromkodott. Olyan volt ez a fiú, mint a majdnem fekete komiszkenyér dúca, kemény és érdes. Sokat hergeltük apró természetéért, megjátszotta, hogy begerjed, és irtó cifrákat káromkodott. Merthogy amellet, hogy primául tudott melózni, ez volt az erős oldala. Egyszer a parancsnok előtt káromkodta el magát, persze ez is sértésnek számított: a katonaéletben a felettesek igen sértődékenyek. Kőműves kapott tíznapos kényszerpihenőt, mert magyarul szidta a világot, s hogy ne unja magát, kimeszeltették vele az őrszobát. Bizonyára észrevették, hogy ez könnyen megy neki, úgy vonalozott, mint egy békebeli címfestő, azon túl kedvére káromkodhatott: vakolta, festette, folyamatosan javította a kaszárnyaépületeket.

Amikor a nehéz tél után eltakarodott a hó, szétverte a szűkös őrszobát. Parancsnoki engedéllyel délutáni műszakot szervezett, és úgy hajtotta az építőmunkában járatlan, keze alá került századot, hogy rossz volt nézni. Alapot kellett ásni, téglát pucolni, az egyik távoli kaszárnyasarokból az építés helyére targoncázni, keverni a betont és a maltert. A falrakásnál is ő diktálta az iramot. Bal csuklója felett, karja hosszában eltorzult női mellkép tetovált körvonalai éktelenkedtek. Alatta részeg nagybetűkkel írás: RÓZI. A megbicsaklott Z-ből arra következtettem, hogy inkább Rózsi.

Rózsának három melle volt.

Adtam Kőműves kezébe a téglát, s ilyenkor egy villanásnyira újra és újra felém fordította Rózsit. Szólni nem mertem, hogy Rózsi középső melle „kék”. Úgy sem értette volna. Tettettem magam: nem érdekel a nője. Bámultam. Úgy bánt a malteres kanállal, mint a pingpong-ütővel szokás. Aztán kalapácsot kapott a kezébe, kopogtatta a téglákat, s dobta pontosan egymás mellé és egymásra a puha mészhabarcba. Arca lángolt, centis haja szálanként állt az égnek. Amikor elkészült egy falrészszel, kiegyenesedett, feltűrt ingujjába törölte izzadt fejét, fél szemmel a vízmértéket figyelte.

– Ez a mesterség, te szarházi – mondta vidáman, s csak úgy megszokásból lekiáltott a fiúknak. – Mit ácsorogtok ott sok ingyenélő, kurva banda! Maltart, téglát ide, hogy állna a görcs a kisasszonyos beletekbe... – s nyomta tovább a szöveget és a melót, mindnyájunkat megizzasztott.

Kőműves futás közben a lábszárához ütődő lapátot szidta hangosan és kacskaringósan. Nyolc ember felröhögött. Gavra most nem fordult hátra, szokatlan volt, hogy nem inti csöndre a társaságot, csupán nagyokat fúj, és észrevehetően gyorsította az iramot.

Kiértünk a sás közül, és jobbra felkanyarodtunk az országútra. Finom por lepte be a csizmánkat. Széles völgyben vezetett az út, a távolban egy falu házainak körvonalai látszottak. Csókák keringtek a mező fölött.

Albu hangosan felbőfögött. Röhögünk. Albu folytatta. Tulajdonképpen akkor bőfögött, amikor akart. Kiadósakat. Nagyevő volt, s amíg meg nem szoktuk disznóságait, jócskán maradt étel szakaszunk asztalán. A maradékot megette, nem finnyáskodott. Később beállt szakácsnak, hízott néhány kilót, de még így is röhej volt ránézni, gúnár nyaka és kidagadó szemei miatt. Albu védekezésésként használta bamba vigyorgását, bármit tett, nem tudtunk rá haragudni, úgy nézett kiduvadt szemével, mint egy kiiregedett, hűséges szobakutya.

Gavra kiugrott sorból. Háttal szaladt előttünk és vezényelt.

– Egy-kettő, egy-kettő! Mese nélkül, mert... – fenyegetőzött szokásos módján. De nem volt kedvünk az általa diktált ütemre szaladni.

Gyors egymásutánban Feküdj!-t vezényelt. Aztán át kellett ugornunk az utunkba került árkot. Csatárláncba kényszerített, ide-oda rohangáltunk egy kicsit a jobbra érdemes legelőn.

A visszakozás nehezen ment. Csak Albu vigyorgott szüntelen.

Székely a fogát vicsorgatta, pedig neki ártott a legkevésbé ez a kis kitérő. Nyolcvanhat kilós csupaizom gyerek. Mindenféle sportot próbált már, az egyik spartakiádon könnyedén felemelte és szőnyegre dobta száztizennégy kilós ellenfelét. Vicsorgott, mert nem szerette potyára pazarolni az erejét.

Gavra sorakozót rendelt el, Radu Albu mellé került és finoman oldalba vágta. Albu fájdalommal vigyorgott még egyet, aztán lecsendesedett. Raduval nem lehetett viccelni. Fővárosi rögbicsapatban játszott katonáskodás előtt, vasárnaponként verset írt, hol robbant szét az idegességtől, hol szelíd volt és annyira jólelkű, hogy képes volt a legvadabb marhaságra is.

Az egyik fiú a századunkból naponta írt levelet a kislányának. Mindegyikünk levelezett, volt, aki egyszerre több lányt is bolondított, de az a fiú, azt hiszem, túlzásba vitte a dolgot, mondták, hülyéül szeretheti azt a lányt. Többünket sértett a hülyülése, azt hittük, nem férfias dolog ennyire elkényeztetni a nőt. Aztán az egyik nap valaki elcsente a levelét. Villanyszerelők dolgoztak a kaszárnya egyik épületének tetején, feltették a levelet a csatornára. Este, amikor kigyúltak a villanyok, megmutatták a fiúnak, röhögünk azon, hogy ott himbálózik a levél az ereszhez kötve. Könyörgött, sírt az a fiú, de nem volt ki levegye onnan a levelet. Akkor Radu megfogta a fiú vállát, azt mondta neki, hogy írjon gyorsan egy másik levelet. Félórán belül megszületett a másik szerelmes üzenet. Radu óvatosan berakta a zubbonya zsebébe, a vacsoránál hiányzott, az esti névsorolvasásról is elkésett. Azt jelentette, hogy az árnyékszéken hirtelen elnyomta az álom. Kapott háromnapi zárkát. Később megtudtuk, hogy átbújt a kaszárnya szögesdrót kerítésén, az állomásra vivő kilenc és fél kilométeres utat oda-vissza futva nem egészen három óra alatt tette meg: az esti gyors aznap késett, megvárta és a postakocsiba adta föl a fiú levelét.

Az örvezető szúrósan végignézett a társaságon.

– Rendben van – jelentette ki fenyegetően –, gondom lesz rátok! Ezt a versenyt pedig megnyerjük, ha vért izzadtok is!

Széleset vigyorogtam. Ez volt az első és utolsó alkalom, amikor egyetértettem Gavraval.

– A sor elejére! – csapott le rám az örvezető.

Beálltam Klaus elé.

Gavra mellettem futott, észrevétlenül fokoztam az iramot. Az örvezető nyakában géppisztoly lógott, oldalán könnyű gázmaszk-táska. Belefogódzott a mellén keresztbe feszülő szíjakra, majd riadtan testéhez szorította az ide-oda táncoló felszerelést. Összeszorított szájjal szaladt, ahogyan a fölöslegesen büszke falusi gyerekek szokták, frissen borotvált képén izzadság és finom por keveredett. Időnként ránéztem és mosolyogtam. Láttam rajta, hogy küszködik, kissé gúnyos mosolygásom tekintélyrombolás volt, először önkéntelenül is vezényszóra nyílt a szája, a düh összerándította a szemöldökét, a pofacsontján idegesen táncolt a bőr. Valahogyan legyőzte magában az indulatot, nem vezényelt álljt, nem futtatott a mellettünk emelkedő domboldalra. Ekkor már biztos lehettem abban, hogy győztem: az örvezető nem bízott az erejében. A tagjaiba lopakodó fáradtság megalkuvóvá tette, és ez nagyban megkönnyítette a dolgomat.

A falu előtt egy kilométernyire lemaradtak az Ikre.

Ők, ha kellett, ha nem, megjátszották a bajtársat. Egy faluból valók voltak, szalmakalapban és lajbiban vonultak be, peckesen lépkedtek fényes csizmájukban, és büszkén állították, hogy nemcsak ugyanabból a faluból valók, de mindketten a híres község felszegén laknak, ezért aztán, ha egyiküket büntetésből latrinaszolgálatra osztották, a másik segített neki. Összetartozásuk miatt sorozatos bonyodalmakba keveredtek. Aki tehette, gúnyolódott velük; amikor egyikük éjjeli hálószolgalatos volt, a másikat is felköltötték. Az Ikrek alig értettek valamit a hivatalos nyelvből, egymást segítve tátogtak, a tolmácsolás sem ment nekik, tiltották ezt is persze, a parancsnok később is sorozatosan megvonta tőlük a kimenőt.

Most Dániellel volt baj: kapkodta a levegőt, kezét hasára szorítva ténfergett a sorban, vállán a pokróc csuromvíz volt már az izzadságtól.

Gavra hátra maradt. Dühösen vicsorgott.

Lassítottam.

– Egyenletesen lélegezz! Az orrodon át szívod, fújd a szádon! – fordultam hátra. Gavra elkékölt, mert magyarul szóltam, de úgy tett, mintha nem hallotta volna.

– Átjutunk a holtponton, akkor könnyebb lesz... – biztatta a tagokat Klaus.

Gavra visszatért mellém, fűjtatott, mint egy bivaly.

Rendkívül örvendtem annak, hogy erőlködik.

A falu első házánál letértünk az útról. Fehér gatyás, térdig kivinges gyerekek bámultak utánunk. Patakokban ömlött rólunk az izzadság.

Tűzkarikák táncoltak a szemem előtt. Mindegyikünk megvívta a maga harcát önmagával, gyakoroltam a magam fölötti győzelmet, életre szólóan fontos minden ilyen siker, elképze-
lésem lépésenként viaskodott minden porcikámmal, évek óta ezt teszem, így lettem aztán a magam ura, olykor fura gondolataim szolgálja.

Szántóföld szélén, friss ösvényen haladunk. A csizmám ólomból van, fülemben kivénhedt rádió zúg, füttyül, sivít, lapátom egészen hátra csúszott, verdesi alfelem. Otthagynom, már nem érzem ütéseit tomporomon. A pokróc felsértette a nyakam, tudom, hogy felsértette, mert forrónak érzem, az érzéstelenítő fáradtság ellenére minden szellőfuvintás csípő fájdalmat okoz. A gázmaszk hengeres fémtokja nyomja a mellemet, időnként vissza-visszatolom a hónom alá. A fegyverem legalább kétszer olyan súlyos, mint máskor. Fásult tompán, érzéketlenül emelem a lábam. Fullasztóan szorít a zubbonyom, a nyakamnál kiengedem a kapcsot. Gavra a vízbe fulladók riadtságával néz, szólni képtelen. Később ő is kigombolkozik.

Kikerüljük a falut.

Amikor beérünk az erdőbe, csordaként caplatunk előre az ösvényen, felbomlott sorunkból felváltva horkantás, nehéz fűjtatás hallatszik mögöttem. Gavra valahol a csoport közepén küszködik.

Emelkedik az út. Csak azért is gyorsítok, mégis mintha nehezebben, lassabban haladnánk.

Akácfaerdőben vezet az utunk, száraz, vízmosásos, rázós út, látom, minősítem, de nem érzem, mert már semmit sem érzek, állati vágy száll meg, hogy mielőbb felérjek a tetőre, minél előbb, annál jobb. Pedig utálok ezt az akácfákkal borított dombot, tiszta szívemből utálok, akár az örvezetőt, aki utánam lohol és feltételezhetően szégyelli a szerencsétlen, hogy ócska motorként zörög a melle, a füle pedig éppen úgy zúg és ugyanúgy kiugorni készen dobog benne megerőltetett szíve, mint akármelyik közönséges közkatonáé. Az örvezetőt kiválasztotta a hatalom, ő elhitte, hogy a hatalom részese és kiváltságosa, most pedig minden magával tusakodó lépésével hatalmából veszít. Büdös az izzadságtól, és velünk együtt eszeveszetten kapkodja a levegőt, a torka száraz szélmalom, fekete madársereg táncol a szeme előtt, agya zsibbadt szürke massa, rövidzárlatos tekercshalmaz. Gavra akarata ellenére visszacsúszik katonaság előtti lényébe, egy szárnalmas falusi legény lohol utánunk, akinek önhittségét saját izzadsága lúgozza mardosó szégyenérzetté.

Imbolyognak a fák, az apró akácfalevelek egybefolynak a szemünk előtt, minden szürkül, egybefolyik, sötétségben baktatunk, erőnk maradékával kaptatunk az erdőoldalban, szemünk villámai vetnek olykor fényt a lábunk elé. Nem érzékeljük, mikor elérjük a dombtetőt és a makadám utat.

A kanyarban az előttünk indított szakasz katonái szanaszét hevernek az árokparton. Gúnyosan nézik, amint eltrappolunk mellettük, de nem tudnak érdekelni, nincs erőm hozzájuk vágni néhány válogatott sértést, még csak le sem nézem ellenfeleinket, nem velük van leszámolni valóm. De valami pici büszkeség motoszkál bennem, érzem, hogy nő testemben a putyera.

– Ezeket lehoztuk! – szólok hátra feleslegesen Klausnak: Kőműves és Radu vigyorognak rám vissza. Gavra csapzott és falfehér. Az ikrek szájában zsebkendő.

– Marhák! Ki akartok teljesen készülni!?

Lemaradok, kikapom a Marci szájából a fehér katonazsebkendőt. Dániel szót fogad, zsebre teszi a magáét.

Beállok a sor végére. Elöttem Görög húzza magát. Teljesen ki van készülve. Levette a puskáját a válláról, szíjánál fogva húzza a porban, minden zörög rajta, úgy néz ki, mint aki bedilizett.

– Nem bííírom... – lihegi sápadtan.

Káromkodom. Nyilallást érzek az agyamban: csakugyan mi lesz, ha ez a barom most beadja a kulcsot. Erre nem számítottam. „Egyszerre kell beérkeznünk!” Ha ez nem sikerül, akkor, amikor közülünk a tizedik célba ér, csak akkor nyomják meg a stopperóra gombját.

– Add ide a fegyvered! – szólok a Görögnek.

Annyira kivan, hogy hálás képet vágni sincs ereje.

Az útkereszteződésnél katona áll, zászlóval mutatja az irányt.

Lefelé indulunk a falu felé. Önkéntelenül szabálytalan csatárláncba fejlődve engedjük, hogy magához vonzzon a völgy, a tavaszban pompázó kövér legelő puhává teszi lépésünket. Érzem, hogy rögtön összezsugorodom, a lábam, mint rugós colstok összezsugorodni akar, rogyadozva fékezem futásomat.

„Meddig lehet ezt csinálni?”

A két fegyver súlya nehézkedési erő, fokozza sebességemet. Félelem szorít: nem tudok majd megállni. Oldalazok, cikcakkban lassítom kényszerzuhanásom. „A lejtőn nem lehet megállni! A lejtőn nem lehet megállni!...” Ez a süket mondat zakatol mindegyre a fejemben, nem tudom eldönteni, hogy slágerszöveg vagy aranyköpésnek álcázott közhely.

„Hogy került a sapkám a kezembe?”

Tölténytáskáim egészen félrecsúsztak a hasamról. Még jó, hogy hiányzik belőlük a töltény, most az is zörögne. Nézem a társaságot, ha nem volnánk borotváltak, valamely partizánfilmben is szerepelhetnénk, annyira rendetlenek vagyunk.

Gavra sápadtabb, mint bármikor, zubbonya fehér a megszáradt izzadságtól.

– Állj!... – inkább kéri, mint parancsolja.

– A legnagyobb marhaság most leállni! – ellenkezem emelt hangon, bár tudom, hogy ez rendes körülmények között pofázásnak számít, amit a felettesek nem hagynak megtorlás nélkül. Az őrzető nem reagál a nyilvánvaló kihágásra. Liheg és törülközik. Görög felé int, aki mögöttünk elmaradva csak most zötyög le a hegyoldalon, egyik kezében a karikára csavart pokróc, a másikkal gázmaszkját húzza maga után a földön. A közelben zsákként zuhan a földre, de azért ügyel, hogy az oldalára essen.

– Kikészült – nyugtazza indulat nélkül Székely.

– Frászt! Figurázik... Mindjárt belerúgok! Egy szarházi!... – idegeskedik Kőműves.

– Mi a fenének jelentkezik az ilyen önként?! – méltatlankodik Klaus.

Radu odalép Görög mellé, elveszi tőle a pokrócot, a karjára fűzi, a gázmaszkot felénk nyújtja. Kőműves áll közelebb, dühösen kikapja a kezéből, és a vállára dobja.

– Menjünk – mondom –, nem jó most ácsorogni.

Székely felrángigálja a földről Görögöt, aki fájdalmas pofát vág, nyöszörög, mint a halálra sebzett állat, de nem mer ellenkezni.

Friss szántás mellett haladunk. A földtábla végében traktor pöfög, mellette loholunk el. Fiatal fiú a traktoros, röhög rajtunk.

– Majd rád is sor kerül, apafej! – mordulok rá, de nem érzem, hogy ez a tény kicsit is megvigasztalna. A traktoros meg sem hallja, amit mondok, játékosan szalutál: hülyegyerek.

„Marhaság, amit csinálunk, csak azért erőltetjük, mert belekezdünk. Az ember olyan, mint a kutya – hű magához. Ezt nevezik akaratnak, kitartásnak? Az ilyesmiért dicséret jár. Hát köpök a dicséretükre és a szép megfogalmazásokra. Tudom, hogy megnyerjük ezt a versenyt, utolértünk és elhagytunk egy szakaszt, ez több mint ötperces előnyt jelent. De engem nem a verseny érdekel és nem a jutalmul ígért kimenő. Nekem leszámolásom van, és másként nem lehet leszámolnom, csak ha betartom a szabályokat. A szabályok a fölötteseket védik, lám az őrvezetőknek könnyű géppisztolyuk és gázmaszkjuk van, lapátjuk sincs és tölténytáskáik sincsenek, nekik könnyebb a futás, nekik mindenben kijár a könnyítés. Nem tudom megváltoztatni a szabályokat, kit győzhetnék meg az igazamról? Azt mondanák, hogy a fölöttesek is a nehezénél kezdték valamikor, úgy jutottak föntebb a ranglétrán, hogy kitűnően teljesítették a nehéz feladatokat.”

Átvágunk az országúton, kertek alján haladunk tovább. Venyigéből font kerítések. „Hát ez egy nagy blöff, uraim, nyári mese! Aki beveszi, bedilizik, és úgy tesz, mint egy ló, hűz, és csak előrenéz, mert ez a mese nem más, mint egy jókora szemellenző. És tudják, kérem, mi történik, az elkoptatott, régi szemellenzőkkel? Persze, hogy tudják: kicserélik, uraim: szebbre, újabbra, korszerűbbre valamennyit. A ló azonban marad. És nem csinál cirkuszt, húzza tovább a nehezét, akár egy állat. Csak akkor rángatózik furcsán a hátán a bőr, amikor hülyének nézik, mert ellenzője van, és úgy bánnak vele, mint akinek sohasem volt alkalma háromszáthatvan fokban szemlélni a világot. Nem, velem ez nem megy, már túl vagyok ezen, de emberszámba veszem magam, jogot formáltam a leszámolásra: szabályokat alkottam magamnak, és ezeket a szabályokat szigorúan be akarom tartani.”

Átvágunk az országúton, a kertek alján haladunk tovább; venyigéből fonott kerítések rügyszőfákat őriznek. Balra búzaföld zöldell, aránylag könnyen haladunk.

Görög mögött aprítok. Derékszíját lecsatolta, nyakában himbálózik a tölténytáskákkal együtt. Nem engedem lemaradni.

Megkerüljük a falut, aztán az országúton trappolunk, hat kilométernyi van még hátra. Előttünk egy szakasz katona erőltetett menetben halad, két társukat közrefogva, csaknem a levegőbe emelve cipelik magukkal. Ahogy lépésről lépésre közeledünk hozzájuk, úgy nő bennünk az önbizalom. Jó érzés, hogy van közvetlen, látható célunk: mindenáron utolérni akarjuk őket.

Görög epileptikushoz hasonlóan csikorgatja a fogát. Elveszem tőle a derékszíját, és Albunak adom. Menet közben letépi magáról a nagykabátot, a zubbonyt. Megembereli magát, erősít.

– Gyatra egy szakasz – kínlódja ki magából a felsőbbrendűséget Gavra, amikor beérjük az előttünk haladókat. Rongyák őrvezető géppisztolyán kívül két puskát cipel. Gavra megjegyzésére köp egyet, és káromkodik.

Székely szúrósan Gavrát nézi. Látom rajta, hogy a legszívesebben elakasztaná. Radu is őrvezetőnket figyeli. Klaus és Albu fenyegetően Gavra mellé nyomulnak, csaknem leszorítják az úttestről. Dühös indulat lebeg a levegőben. Kétszáz méterre növeltük előnyünket a Rongyákak szakasza előtt.

„Most már nem szabad valami marhaságot elkövetnünk!”

Azt mondtam magamban: eljött az én időm. A felülemelkedettség áldozattal jár.

Kettős sorban szaladunk, én hátul a Göröggel.

– Radu, ügyelj rá – szólok előre, és a Görögre mutatok.

Aztán beállok az élre. Gavranak azt mondom, hogy megdöntjük a rekordot. Apránként fokozzuk az iramot, a fiúk mintha kitalálnák, hogy mit akarok, tudják mire megy a játék, zsibbadtságukat lerázva követnek. Csak Marci akadékoskodik.

– Úgyis megnyerjük! Mire való a további hajsza?! – dünnyögi. Látom rajta, hogy a legszívesebben leheveredne az árokpartra.

– Nyomás – sziszegem –, tegyétek ezt meg a kedvemért.

Székely elveszi a Marci fegyverét, Klaus a Dánielét. Kőműves azt ajánlja, hogy fogjuk a kezünkbe a lapátot. Gavra beleegyezik, hogy erősítsünk, szól, hogy az Ikrek egyik pokrócát magára vállalja, de azok nem adják. Az örvezető arra gondolhat, hogy az előttünk elsőként indított szakasról nem tudhatjuk milyen időt fut, a biztos győzelemhez erősíteniünk kell. Radu és Klaus felváltva vontatják maguk után a lapátnyelbe fogódzó Görögöt.

Alaposan kilépünk.

Amikor letérünk az útról, és sorjában bevetjük magunkat a nádasba, Gavra a sor végére marad. Látom, hogy nagyon erőlködik, riadt pillantásokat küld utánunk, sapkáját leveszi, géppisztolyát a kezében lóbálja. A nádas tele van meglepetésekkel, csupa cikcakk az ösvény. A puha vízenyős út, a zöldellő sás, az imitt-amott virító sárga virágcsomók, a legkisebb levegőmozgásra zizegve mozduló száraz nádrengeteg kibillenti a legjobb futót is a kedvező ütemből.

Két méter széles gát magasodik a nádas fölé, a folyó felé vezet, oldala nedves és síkos. Megcsúszom, sárba húz a két fegyver. Káromkodom. Hátraszólok a fiúknak, vigyázzanak. Aztán rohanok tovább a folyó felé. Vissza-visszanézek.

Székely négykézláb mászik a töltés oldalán.

Klaus a Görögnek nyújtja kezét.

Albu szétvetett lábakkal ül a sárban, és maga elé bámul.

– Ne álljatok le! – ordítom, ki tudja hányadszor.

Később már nem nézek hátra. Félek, hogy magamra hagynak. Valamelyikük legyint, és azt mondja: „rohanj bolond, rohanj, ha akarsz...” És a többiek hallgatnak beleegyezően.

A folyóparton reménytelenül lassítok.

Utolérnek.

Nem szólok semmit. Belebámulok az arcukba. És lassan cseperedik örömöm. Látom rajtuk, hogy nem a kimenőért szaladnak, nem miattam, hanem csak. Csak úgy. Csak azért is!

Most már csak azért szaladunk, mert nagyon nehezen bírjuk, mert tüzes-forró a légsövünk, és fájdalmasan feszít a mellkasunkban, mert már alig emeljük mázsányira nehezedett lábunk, az izzadság vitriolként csípi ágyékunk, a só kimarta ajkunk és szemünk, fejünk zúgó-zubogó katlan, velünk imbolyog a folyó, képzelt képtelen képek elevenednek meg előttünk, tűzkarikákkal tele az egyre zsugorodó láthatár...

„Vajon még mi mindenből áll az akarat?”

Kétségtelen, hogy az akarat nem más, mint a magunk által szépített, undorító nehézség.

Sietve arcot mosunk a folyóban, akaratlanul is iszunk néhány kortyot a vizéből.

Indulunk szótlánul tovább a park homokterítőjén, közel a vízhez. Nehezünkre esik otthagyni a folyót.

Kőműves hátranéz, kémleli a nádaszt. Látom, hogy lehajtott fejjel vigyorog.

Aztán kitör belőlünk a röhögés: Gavra még nem mutatkozik a töltésen.

Kilencen vagyunk.

Balról a gyakorlótér.

Otthagyjuk a folyót, átvágunk a jól ismert kárpád-réten.

Előttünk a kaszárnyakapu. A bejáratnál katona integet zászlajával és lelkesedik:

– Nincs öt perce, hogy befutott az első szakasz! – újságolja.

Már nem érezzük a fáradtságot. Nem szólunk, nem dicsekszünk, de tudjuk, hogy többet is kibírnánk, akár estig szaladhatnánk már egyfolytában.

Az istállók melletti árnyékba telepszünk. Rendbe tesszük magunk, ellenőrizzük, hogy szabály szerinti legyen az öltözetünk, felszerelésünk. Innen jól látni a kaszárnyakaput, örömmel vesszük tudomásul, hogy Gavra nincs sehol.

– Ha nem jön meg idejére, lőttek a kimenőnek – sopánkodik Görög.

Cipeltük a felszerelését, vontattuk kilométereken át, és még van pofája sajnálkozni. Radu felemelkedik. Indul Görög felé. Ha most behúzz neki egyet, holnap temethetünk.

– Menjünk! Mutassuk meg magunk... – ajánlom hirtelen jött ötlettel. A fiúk összenéznek, s máris katonás rendben dobogunk a cél elé. Ott vezénytelenül is szabályosan leállunk, kincstári pihenjt erőltetünk magunkra.

Az őrmester megszámol bennünket, lelkesedik, dicsekszik a parancsnok felé fordulva, aztán cöccöget, hadonászik a stopperórával.

A parancsnok nem kérdez. Látja, hogy a szakaszvezetőnk hiányzik.

– Kár! – szól varjúhangon a tisztársaihoz.

Gavra tűnik fel a kaszárnyaudvaron.

Húzza a lábát, sáros, fegyvere is piszkos.

– Huhu, örvezető! – integet pillanatig hülyéskedve Kőműves.

A többiek némán állnak. Gúnyos mosoly az arcunkon.

Az örvezető is áll imbolyogva. Tétovázik.

– Gyerünk már! – biztatja kemény káromkodással az őrmester.

Gavra a szakasz élére sántít, és besétálunk a célba.

– Győztünk, fiúk! – kiáltja később harsányan az örvezető, miután a visszatért szakaszok egyike sem ért el nálunk jobb időt. Sugárzik arcáról az öröm, keresi tekintetünket, ugrál benne a jókedv. Úgy viselkedik, mint aki közös pénzből vásárolt nyerő sorsjegyet húzott ki: övé a dicsőség, semmi sem tudja jókedvét letörni.

Izzadtan, sárosan egy ember áll előttünk: kvittek vagyunk.

Ruhát váltunk, ebédhez készülődünk.

Gavra a régi: pattog, vezényel, csinálja az eszt. A századparancsnok nyilvános dicséretétől odavan.

Amikor kiosztja közöttünk a kimenőcédulákat, nem mulasztom el újra az arcába vigyorgni.

Pléhboj

Anna pillantása telítve szerelemmel. Szeme elől félretolja és halántékára szorítja rakoncátlan hajtincseit.

Ezt látni kell!

Ez olyan, mint amikor a moziban lassítva mutatják a virágszirom kibontakozását.

Becsületszavamra, ez tetszik nekem.

Én ugyanis sohasem jövök ki az időből, talán világra jöttömmel is elkéstem valamennyit, azóta sem tudom pótolni a vélt hátrányt, amely minden perccel egyre tovább nő. Félnem kell, hogy lemaradok. Másokkal ellentétben érzem, hogy rövidre szabták az életem. Emiatt ideges vagyok, rosszul alszom, szédülök, izzadom, az idegbetegség első stádiumában járok-kelek, futkorászom összevissza.

Anna mozdulatai megnyugtatónak. Haja bronzvörös függönyét lágyan félretolja mókusbarna szeme elől, és csókolni való két porcelánujjával hamvas halántékára szorítja.

Várunk.

Némán és mozdulatlan.

A kirakat kékes üvegén át figyelem a repülőtársaság égszínkék autóbuszát. Csak a kocsi végét látom, de ennyi elég nekem.

Tulajdonképpen azt sem bánnám, ha lekésném a buszt.

Ez Anna miatt van.

És azon kapom magam, hogy fogom Annácska kicsit hűvös, aprócska kezét, úgy érzem, mindjárt összeolvadunk. Csókolnom kellene vágytól duzzadt málna-ajkát, de ez már igen sok nekem, az ilyen helyzetekben gyakran elvesztem az eszem.

Mielőtt teljesen kiborulnék, búcsút intek Annának, és határozottan kilépek a kávézó ön-működően csukódó ajtaján.

A kávézó szép lábú tündére éppen akkor indul asztalunk felé a két, gyűszűnyi feketével.

A hátsó ajtón lépek fel az autóbuszra. Unott arcú emberekkel tele a kocsi. Nagyon szomorú képet vágok. Nem tudom, jó ez nekem vagy sem, de most valóban szomorú vagyok. Ha Anna látna, azt mondaná, hogy megjátszom magam, merthogy felemlítette Bettyt.

Betty kollégánk, és nagyon szépen tud mosolyogni. Mindig talál nevetni valót magának. Csilingel. Bizony isten, hófehér csengettyűk visszhangoznak a szájában. És a hangok szája bársonyburkából lágyan ömölnek szerte a világba, körbeveszik lányos termetét, minden domborulata és titkos mélyedései tele vannak csilingeléssel. Nem, erről nem meséltem Annának. Tulajdonképpen semmi sem érdekes, amíg Annával vagyok. De körein kívül, biztató melegével más és más Nap süt reám. Forró égitestekkel tele a világ.

Ilyenkor, ha borús és szomorúan felhős az ég, akkor is érzem a napocsák jótékony sugarát, ellenállhatatlanul vonzó hatásukat. A tavasz, akár a légitársaság kivénhedt autóbusza, nehezen indul. Ködbeágyazottan elhanyagolt házak között haladunk. A nehezen beinduló hétköznapi kontúrtalesz lebeg utunk mentén. Mindössze némi aprócska fény sugárzik felém a busz elejéről.

Csilla ül ott, háttal a menetiránynak. Óvatosan, lassacskán szórja rám ragyogását, mint a korareggelen nehezen tápáskodó, de tisztára fürdött napsugár.

Fel kell állnom. Imbolygó léptekkel közeledem felé.

– Veled megyek a röptéig, ha megengeded... – kezdi szelíd alázatossággal. – Kérni szeretnélek valamire. Nem nagy dolog, remélem, megteszed? Milyen jó, hogy találkoztunk! Már azt hittem, hogy tévesen jegyeztem meg indulásod időpontját. Pedig mindenképpen látni akartalak. Komolyan mondom. És hidd, hogy nemcsak küldeményem miatt jöttem, hiszen feladhattam volna postán. Igaz ugyan, hogy eléggé sürgős, lapzártá előttre várják...

Csicsereg.

Mint mindig: szűk szoknyáján át kidomborodik tömzsi térde, kemény és aránylag formás lábai jó ismerőseim. Csilla anyásan odaadó tud lenni, ez legfőbb erénye, öleléseinek ízét sokáig őrzöm magamban, fényözönét újra és újra megkívánom, mint napozón izzadó pihenő a partig elébe siető opálos tengert. Vagy a csókos hullámok tetejéről a hívogató langyos homok ölelését? Vagy... Szóval, valami ilyesmi...

Csilla nem tudta, hogy utazásomat meg kell szakítanom, és csak másnap érkezem majd a fővárosba. Amikor ezt kíméletesen tudomására hozom, önműködően kikapcsolja énjének sugárzó lámpáit.

Parányi gombostűvé zsugorít érdektelensége, csöndben leválok a mágnespatkóról.

Tulajdonképpen ócskavas vagyok, amit ha megunnak a mágneses emelők, nem vonzanak, nem bizsergetnek többé áramkörükben.

Zuhanok.

Védekezően elkapom a busz egyik ülésének háttámláját. Tekintetem akaratlanul a Csilla mellett ülő nő ölébe hull.

Felkapja, és játékosan visszalöki mosolygó szeme sugarával. Érzem, hogy ebben a játékban is lehet valami.

Csilla hétköznapi prózai. Csicsergése a bús gerlice hangja. Nem tudok ráfigyelni, csak sejtem, hogy újabb kérésével hozakodik elő.

– Persze – mondom, és nézem, figyelem, bámulom a mellette ülő kék kosztümös nőt, zavaromban számolom kabátján a rézgombokat.

Látom, hogy válogatott, gyönyörű példány, alighanem stewardess. Görögös arca szabályos. Reklámszép. Korom haja vállára omló fényzuhatag. Kökény szemét kiemeli a műgonddal alkotott környezet, van rajta minden, szóval nagyon érthet a kozmetikához. Egyelőre langyos pillantásokkal néz.

– Na, de igazán – könyörög valamiért Csilla, és újra bekapcsol áramkörébe.

– Jó – mondom, és nem bánom, hogy mágnesei most inkább taszítanak. Pihent agyamba rejtett kazettafonomról visszajátsszom kérését. Azt szeretné, hogy keressünk valakit az utasok között, aki elvállalná a postás szerepét.

– Mindenkit megkérek, és abszolút mindenkit megkérdék, mégpedig szép sorjában. Azt hiszem a legjobb az lesz, ha a melletted ülő hölgyel kezdem...

A „stewardess” érti mit mondok, felénk fordul és mosolyog. Hosszú szempilláival örvényt kavár a busz áporodott levegőjében.

– Amennyiben megbíznak bennem, természetesen vállalom... Miről is van szó?

Csilla átadja a borítékot, és engem is átpasszol Dórának.

Dórának hívják a bomba nőt, és nem stewardess, hanem diáklány, névjegykártyája szerint joghallgató.

A reptéren Lajos hurrázik és integet.

Bemutatom a nőket. Nőismerőseimet mindig újra és újra mindenkinek bemutatom. Vodka-
iszunk paradicsomlével. Nem merészkedünk, nem kivagyiskodunk. Az időjárást szidjuk
minden időben. Csilla nem strapálja magát értem. Bátran kijelenthetem, hogy Dóra tetszik
nekem. Folytatom megszokott sablonokkal, miszerint örvendek az ismeretségnek, részemről a
szerencse, és így tovább.

Kiséstálunk a géphez. Integetünk az utolsó lépcsőfokról, és belépünk a pléhmadár ajtaján.

A stewardess ruhája alig hasonlít a Dóra öltözkéjére. Hiányzanak róla a díszes rézgombok.

A stewardess búzasárga haját hord, szája elnyílt vörös pipacs.

Lajos elégedett Dórával, azt ígéri neki, hogy majd lefotózza, de nem itt a gépen, hanem vala-
hol megfelelő környezetben. Egyszer régen hasonló igyekezetének az lett a vége, hogy az
utasok közül a legsportosabb képű úriember elkobozta a gépét. Ilyen tornászkepűek nélkül
valamirevaló gép nem indul, talán nem is indul sehol a világon, mert egy-két izompacsirtát
már a repülőgép tervezésekor belekalkulálnak a tartószerkezetekbe vagy -szervezetekbe, ők
tudják mi célból.

– Konyakot – javasolja Lajos, és iszunk egyet.

A pipacs szájú stewardess macskajárással hozza a félig telt poharakat tengerszint fölött ezer
méteren. Mosolyog. Csak mosolyog. Na, de hogy... hogyan tud mosolyogni! Velem szemben
Dóra, és Lajos, mellettem üres hely, megkérem a búzakalászt, foglaljon pillanatra helyet.

Gyors iramban dumálok neki. Érett, arathatóságot mutat, elfelejti, hogy munkahelyén, munka-
időben van.

Bemutatkozom.

Jóval ezer méter fölött, megcsókolom a kezét, a vállát.

Pillanat műve: hamvas dombtetők fölött járunk, tengerszínű szeme alatt.

Enikő.

Ó, Enikő!

Utánozhatatlan macskajárásával hozza a második rend konyakot és mellé a kólát.

Csodálom formás gólyalábait, amelyek estéket betöltő ígéretek.

Tovább emelkedünk.

Úgy érzem, találkozniuk kell, nagyon sok mondanivalónk van egymásnak, egymás szükségét
sóvárogjuk, bizonyára nagyon tudnánk egymást szeretni. Parazsak gyúlnak bennem. Nagy
színpadi műtűzként izzik bennünk az ellenállhatatlan vágy. Pont ilyen a szerelem?

Tűzre víz.

Velem szemben Dóra csacsog. Minden mozdulata jótékony zuhany. Unja Lajost. Reám összpontosítja minden női tudományát. Érzem irigy félelmét. Nem szeretné, ha továbbfolytatnám a testközeliést Enikővel. Félelme nem alaptalan. Ha így haladunk, rövidesen eltérítjük megszokott pályájáról a gépet, egy kicsit elkalandozunk a világűrben, az egészen fényes csillagok felé repülünk, vagy hirtelen ötlettel kényszerleszállásra kényszerítjük ezt a nekünk lusta pléhmadarat, hogy valahol kulcsra zárható szobát, de legalább csöndes sarkot keressünk magunknak.

Dóra nem akarja ezt. Sürgős az útja.

Velem.

Igen, velem akar száguldani, és pihegve megállni.

Érzelmeket sepregető szempilláin üzeni ezt, miközben rám emeli poharát. Cigaretára gyújt.

Bosszantom, piszkálom, éleszem, mint bámulnivaló tüzet a ráérős cserkész. Megjegyzem, hogy nem vagyok biztos abban, szabad-e a repülőn dohányozni.

Int magabiztosan, hogy most nem ez a fontos. Rámenős. Kér, hogy beszéljünk inkább az ideai cukorrépatermésről. És folyik belőle a szó. Patak zenél így az üde zöld fák között a völgybe sietve.

Hallgatom.

Aztán csakugyan ellenállhatatlan vágyat érzek. Mint amikor az egyik végén befogott acélpálcát mozdítanak, remegő rugóként ingázik bennem a kísértés, hogy valóban lefelé irányítsam gépünket, neki valamelyik lankás domboldalnak, ahol Dórát kézen fogva szabadon rohangálhatunk, fenyvesek, patak menti erdei tisztások tiszta levegőjében.

És a gép valóban gyorsan veszít magasságából. Mintha a botkormányon tartanám kezem. Figyelem a mérőműszert: fokozatosan csökken a gép magassága. Kipillantok a gép ablakán. Alattunk repülőtér. Landolunk.

– Ó, az írók, a művészelvek mind jópofák. Édesek. Saját gondolatszönyegükön lebegnek, eszük ágában sincs leszállni róla. Viktor például arra kért a múltkor, hogy csináljunk egy gyönyörű gyereket, és nevezzük Beátának. Előtte ettünk a Gyulus krumplipaprikásából. Ismeritek Gyulust? Dramaturg. És olyan csípős kajákat főz, hogy összepisiljük magunk a röhögéstől...

Üresjárat?

Hát persze.

De, ha a látványra összpontosítok, akkor nem érdekes a szöveg, nem egyéb kísérezésénél, kellemes dallamnál.

Dóra hangja tűrhető, aránylag keveset színészkedik, csupán göndör szempilláit lobogtatja folyamatosan a nagyobb hatás kedvéért. Magamon mérem a hatást, amely nem marad el: Dóra kezét keresem türelmetlenül, félig a sűrűsödő szerelem, félig a konyak ösztönzi nem éppen bátortalan mozdulataimat.

Közben földet érünk, gépünk gurul a betonpályán. Mozdulunk puha karosszékünkben, és valamelyik szép stewardesszt súrolva rálépünk a repülőtérre vezető lépcsőre. Enikő előtt elejtem a felöltőm, belőle aprópénz gurul szét a gép ajtajában, nagyját kitartó igyekezettel felszedegetem, közről szemlélem a repülőgépen látható két legszebb női lábat.

Enikő mosolyogva biztat.

– Találkozunk?

– Ó, persze. Felhívom egyszer... – súgja a pipacs száj.

A boldogság szárnyába kapaszkodva libbenek tovább, Dóra nyomában.

Enikő bájosan integet.

Új a repülőtéri épület, új hangulattal állunk a bárpult előtt, új csészékben kapjuk a kávé. Vacak. Nem csoda. Még egészen új a fiú, aki főzte.

Aztán újabb üresjárat következik. Találkát beszélek meg Dórával. Egy másik együttlétet, mindannyiunk részvételére számítva. Valahol egészen biztosan mindannyian megjelenünk. Késés, várakoztatás kizárva.

Nyomban felejttem hol, mikor kell találkozoznunk, amikor rohannunk kell a buszhoz, amely éles kanyarodással zsúfoltan fordul a város felé vezető útra.

Szemüveg nélkül is tisztán látom, hogy Dóra integet.

Csókot int.

Nekem.

Az intézetben gyorsan végzek. Búcsúzom Lajostól, akit néhány napra idekötnek dolgai. Konyakot iszunk, gulyáslevest szürcsölünk, töltött karajt zabálunk. Utána sör, etyepetye, kézfogás.

És semmi nő.

Jóllakott vagyok és szomorú.

A délutáni repülővel utazom tovább, van időm sétára.

Hűvös szél állja utam, sietett.

Felhívom a művésznőt.

– Felicia? Ebédeljünk együtt, Felicia...

– Köszönöm, már megvolt – bújja a szép galamb.

– Hát akkor...

– Kávé vég... és persze valami italt. És tudod te... Mire ideérsz, valamiképpen összeszedem magam.

Fenséges nő.

Más nem jut eszembe. Jaa! Magas és telt, és mondja, hogy házias. És tele van mindene büszkeséggel. Persze, tudja, mi mindene van. És használni tudja mindet. A hangja is imádni való. Főiskolázott galamb szerelmes hangja. Búg. Megremegtet. Elámít. Felkavar.

– Hol a pacer? – kérdelem miután lepakolok.

– A nagymamánál – turbékolja Felicia, és szokása szerint korhol, amiért, csak úgy, rátörtem. Ha telefonálok előbb, most láthatnám a gyereket.

Őszintén szólva, félek ezektől a találkozásoktól. Felicia sohasem mulasztja el megjegyezni, hogy a gyerek szakasztott másom.

Az ágyban a régi téma. Nem megy soha férjhez. Nem bolond. És nem akar több gyereket.

– Úgy félek! – bújja anyagalam hangján.

Nem értem.

Kávé az ágyban.

Gyors öltözködés, csók, búcsú. Színpadias bűgő hang: szeretlek kedves...

Nem értem.

Taxi.

Menetrend szerint indul a gép.

A kísérő hozza a cukorkás tálcát.

Nyelni kell, ilyenképpen könnyebb elviselni a magasságot. Másutt is megszívlelendő gyakorlat. Sokféle cukorka nélkül is nyelni kell.

Nyelek.

Sohasem figyeltem hányszor, s mikor és miért kell nyelnem.

Fiatal férfi a steward.

Nem esetem.

Szomorú vagyok.

Szomorkás az egyedüllet. Az utasok között nincs egy valamirevaló nő sem.

A főváros.

Poros idegzúzda és nők.

Ábécé sorrendben:

Gabi.

Helga.

Izabella.

Janka.

Krisztina.

Lídia.

Melitta.

Orsolya.

Piroska.

Réka.

Szonja.

Tünde.

Ulrika.

Vera.

Zita.

És még sokan mások.

Összevissza.

Mint... Mint a gépkocsik, amelyek ki- és begurulnak a falakkal kurtított szemhatárba.

Sehol egy tiltó vörös lámpa: VIGYÁZAT, NŐK!

Csak mosolyok, vonzó vonalak, domborulatok, érzéki mozdulatok, pillogtatások, sűrű testbeszéd, egyre követelőzőbb és sürgetőbb ösztönök. Mindenütt remegő vágyak, forró óhajítás, a beteljesülés ígérete. Az igazi megtalálásának lehetősége. Bámulatra méltó nyüzsgés, lélegzetelállító forgalom, pompásabbnál pompásabb látvány.

Mindent felfogom és átérzem.

Ilyen minden álmom. Hazudnék, ha letagadnám. Miért tenném? A tavaszt sem lehet letagadni. A virágok attól szépek, hogy csodáljuk őket. Minden virágot csodálnunk kell. Ettől leszünk magunk is szépek. Lehetünk ettől rosszak? Elvetemültek? Undorítók? Nahát, ugye ez a lelkiismeret-furdalás? Ez sem csúnya, inkább szép, emberi dolog.

Délelőtt a Minisztériumban.

Kávé, konyak. Megbeszélés. A főnök másfél órás expozéja. Lelkesen hallgatjuk. Egyesek bölgatnak, fennhangon helyeselnek. A főnök végig a helyzet magaslatán: nem mond semmit. A taps magától értődő.

Lágytojás, virsli, pepsi.

Pofavizit az osztályvezetőnél.

Whisky, kávé, ásványvíz.

A titkárnő mosolya.

Óvatosan viszonzom. Nem tudhatom, min múlik egy külföldi kiküldetés.

Lehet, hogy egy ízletes, jó hangulatban elköltött baráti ebéd.

Töltött tojás, halászlé, borjúsült, kacsa vörös káposztával, szürkebarát.

Tele szájjal fújom a legújabb vicceket. Osztályvezetőm kedves ember. Vigyorog, csámcsog. Haver. Biztosít: rajta leszek a prémiumlistán. Pislákolatja bennem előléptetésem reményét.

Kávé, Marlboro. Fojtásnak: konyak.

Külföldi témák, más világ, álmok röviden.

Sürgősen lelép. Cherchez la femme!

Egyedül folytatom. „Fejlövésig...”

A szállodai hall kietlen pusztaság, nőtlen sivatag.

Dóra késik, nem jön, hiányzik kökény szemének sugara.

Pillanatig.

Szédületemben ÉVA, a soha ki nem ismerhető titokzatos nő, az örök ígéret velem van. Érzem őt.

Szobakulcs, borraivaló, posta.

– Merre van a lift? Minek költöztetik folyton?

ÉVA a tarkómat simogatja. Nem tolakszik. Nem kínálja magát. Az ágyban anyás ölébe hajtom fejem. Zuhanok. Sohasem érek ölének mélyére.

Recsegő reggel.

Enyhe fejfájás kerülget.

Jótékony zuhany, puha borotvahab, wilkinson, tiszta ing.

Minden holmim bedobálom útitáskámba.

Borraivaló a személyzetnek, mindenkinek, aki észben kell, hogy tartson.

Taxi.

Repülőtér.

Várni kell a köd miatt.

Étterem.

Ismerős a lány, aki kiszolgál. Vidámítom a hangom.

– Hogy s mint, kislány?

– És a bácsi?

Hidegzuhany. Bénító.

Narancslé. Sonkás omlett. Kávé.

ÉVA nincs sehol. Hol vagy ÉVA?!

Nagyon egyedül vagyok.

Akkor legyen még gin. Jéggel, szódával. És bele valami, aminek olyan élénk rózs színe van. Persze, citromlé is. Majd én kevergetem...

Telik az idő.

Iszom vagy kettőt.

Felszáll a köd.

A gépben hűvös van.

A stewardess mosolyog. Nem nekem. Rajtam.

– Hagyja a cukorkát... Hozzon konyakot.

– Még.

– Újra.

– És megint...

ÉVA ismét velem. Nem érdekelnek a felhők, hegyek hósípkái, a stewardess melle, a szép idők, a mai problémák. Semmi sem érdekel.

Alszom.

A repülőtársaság kék autóbúsa bevisz a városba. Trolival zötyögök hazáig. A tömbházrengetegben derűs délután.

A skatulya házak között annyi a gyerek, mint egy túlméretezett óvodában.

Bármelyik az enyém lehetne.

Hiányzik a levegő.

Kicsi bogár vagyok. Fölöttem a betonrengeteg.

Félek.

Meglazítom a nyakkendőmet, lóbálom útitáskám. Olyan ez, mint amikor valaki fütyül a sötétben.

Otthon vár a feleségem.

Ha jó napja van, örülünk egymásnak.

Képeslapok

Hazugság hídja

1.

Látod kedvesem, meg kell állnom egy pillanatra ezen a hídon, amely alá gyors egymásutánban autók futnak be s hangyaként iramodnak tova, mint az élet, olyan egyszerűen szürke itt minden, nem, nem olyan színes, mint azt Te a képen látod, ezen a kora esti felvételen tüzesen kigyózó csíkokkal, holdfényként világító kovácsoltvas lámpákkal. Vas és kő most nem tűnik annyira patinásnak, bár felülemel ugyan a hétköznapiok nyüzsgésén, hazudni itt sem lehet, az előttem nyújtózózkodó tér visszalöki az eltévelyedett gondolatot, egy kocsmajító sörszagot bőfög, fagyaltért állnak sorba az emberek, a házak pasztellszínei kevernek csak némi nyugtatót a levegőbe, amely itt a hídon unalmat préselő köbméterekké szakad és emlékeimet szorítja – tudom – az általam soha meg nem ismerhető valósághoz; kísértenek és zaklatnak, hogy számon kérjek önmagamtól: elég tisztának képzeltelek? Hazudtam már magamnak annyi szépet, csillogást hozzád képzelve. Önhittségemben emelkedem hozzád, s vakítlak jó oldalaidat izzólámpák fényében mutatva, amikor időnként hozzád érkezem? Látod, állom fogadalmam, magammal hoztalak, velem vagy, s úgy érzem tört pillanatig – az enyém.

A gyermekpénzt sajnos csak jövő hónapban küldhetem.

2.

Lola édes, most itt vacakolok ebben a városban, esténként át- meg átgyalogolok ezen az ócskavason, tudod, a korlátok olyan öntött vaskarikákból vannak, és két oszlop között vasleveleket hajtottak, az egész olyan, mint ócska házatok lépcsőfeljárójának korlátja, ha nekidőlök, elkap a röhögés, és várom, hogy mint a múltkor ott nálatok, itt is repedjen a nadrágom, amit még most sem tudom, hogyan akasztottam be az átkozott vasgirlandokba. Az egészben a legjobb a belőled bugyborékoló nevetés volt, te kicsi édes, éppen ezért arra kérlek, hét végén ugorj le ide hozzám, jót fog tenni neked egy kis felhajtás, mert itt különben minden olyan kedves. A fotón is láthatod annak a cuki kis sörözőnek a bejáratát, ahol bizisten érdemes egy kicsit rugdosni a port. Vagy: kipihenjük fáradalmainkat a teraszán, ahol aranysárga fonott székek vannak, most is itt ülök, rózsaszínű, szűrt fényben, mert vörös csíkos ponyvát borítottak fölénk, és várlak, gyere, a fiút el is küldtem a tér túloldalára a török fagyaltoshoz, hozzon egy nagy adag málnát, amit úgy imádsz. Lola, a képen látható híd alól vörös csíkok húzódnak. A szürkületben robogó gépkocsik fényeit rögzítette így a fényképezőgép. Minden idegszálam ilyen izzó fonál, vágyom utánad. Gyere, van egy kis spórolt pénzem.

3.

Öregem, ez az út, úgy látom, elég jól bevágott nekem, azt hiszem, fiatalított is. Ezt nemcsak onnan gondolom, hogy az előbb írtam meg egy Mancikának, rohanjon gyorsan ide a keblemre, hanem abból, hogy sok minden eszembe jutott. „Tudtam, hogy valahol az úton lányok és látomások várnak rám, s még sok minden; valahol az úton kincset is találhatok.” Fogadom, hogy ha belegebedsz se találod ki, honnan vettem ezt az ügyes kis fejtágító szöveget, olvastam valahol, s most csak úgy elődobtam pihent agyú hangulatomban, mint egy nikkelezett

automata a csokoládébabát. Pedig még az előbb kifacsart, agyonkoptatott lemez voltam. Te biztosan ismered azt, hogy „... gyere vissza, hazudjál tovább!” Nahát, mindegyre azon kaptam magam, hogy ezt a pocsek szirupdalt majmolom, úgy el voltam kenődve, mint egy adag fagyalt, amit itt a képen látható téren aszfaltra tett egy üres markú pisis. Na, de rá se ránts – mondom magamnak –, „az út az élet”, vagy ilyesmi. A héten végzek itt a bulival, ha nincs más dolgod, gurigázz le idáig országutat faló pévéce-jaguárodon, felszedünk egy csinos gazellalábút, rengeteg bájos pofikájú futkos itt a híd körül, amelynek igen találóan Hazugság a neve. Valahányszor átmegyek rajta, mindig az ellenkezőjét kívánom tenni, mert ez olyan hely, öregem, hogy felette van a bűzös világnak, itt gépkocsival nem is lehet áthajtani, itt örökké a gyalogosok a menők, és az embernek a gondolatait is kisebb gázra kell fognia, majd röhögni fogok, mert egyszeriben pitiánerré zsugorodsz, amikor meglátod a száguldó hasonmásod szánnivalóan hazug képét a híd alatt.

Öregem, mielőtt elindulsz, ugorj fel hozzánk, nézd meg, mit csinál a fiam.

4.

Tisztelt Főnök! Ezt a vállalatot, ahová küldött, mintha csak erre a hídra építették volna. Kérem, itt nem ismernek határidőt, hogy más mutatókról ne is beszéljek. Hivatkoztam személyes kapcsolataira, nevének említése sokban megkönnyítette dolgom. Remélem, sikerül a jövő héten tovább utaznom, amit már alig várok, mert itt igazán vacak a felszolgálás, a gyomromat kikezdte a rendetlen étkezés, a sör is vacak, és semmiképpen sem tudok kijönni aapidíjból, pedig egy családos ember józanságával és mértékletességével töltöm napjaim. Minden időmet, útmutatásához híven, a kérdések mielőbbi megoldására fordítom. Különben a város rendkívül sokat fejlődött, úgy gondolom, rá sem ismerne fiatalkori élete színhelyére. Sajnálom, hogy nem lehetek otthon, tudom, hogy a hóvégi hajrában rengeteg a dolga. Ugye, nem osztottak még prémiumot? A munkatársakat üdvözlöm.

5.

Drága Mama!

Látja ezen a képeslapon azt a sok kígyózó, piros fonalat, olyanok, mint egy-egy vörös fonál. A híd, ez a cicomás sötét szörnyeteg kettészakítja őket, de amikor megálltam rajta (nem tudom, miért, Hazugság hídjának nevezik), és lenéztem az alatta rohanó járművekre, rájöttem a különben egyszerű és mindenki által tudott igazságra: a hazugság nem szakít meg semmit, még ha olyan kovácsoltvas-levelű, régies lámpájú, remekbe szabott alkotás is, mint ez a híd, amelyen kevés a gyalogos, jóformán senki sem áll meg rajta, órákig elnéztem, az emberek kikerülik ezt a hidat, hogy ne kelljen emlékezniük kellemetlen dolgokra. Nos, akinek nincs mit szégyellnie, az nem fél az ilyen hidaktól, amelyek alatt csak úgy árad, tüzesen robog az élet. Mama, tudatom, hogy ezt a bátorságot, amit most érzek, Neked köszönhetem. Furcsa ez a város, sok furcsa tere, utcája, háza van. A hídtól nem messze kezdődik a Szerelmesek lépcsője. Nem volt bátorságom ezen az alagútszerű lépcsőn végigmenni, jól tudod, miért tilt ettől az élet. De hagyjuk ezt, minek szomorítsalak... A pénzt, amit küldtél, megkaptam. Köszönöm.

Szürke utazás

1.

Szeretném azt írni, hogy alattam kattognak a kerekek, és nem tudom, hova visz engem ez a vonat. De nem írhatom, mert a síneket errefelé összehegesztették, simán gördülök, vigasztalanul távolodom tőled, szívem. Szólít a kötelesség, sértett önérzetem pedig azt súgja, jól van ez így. Ezt most nem azért írom, mert leveledben olyan kíméletlenül követeled a gyerekpénzt. Ismered jelenlegi anyagi helyzetemet, hidd el, mindent megtettem, hogy felhajtsak egy kis kölcsönt. De hát kinek van a mai világban nélkülözhető pénze? Ne kínozz hát minden csekélységgel, elég nekem, hogy ridegen eltolsz magadtól, hogy nem tudsz, vagy nem akarsz megbocsátani. Emlékezz csak, az Egy asszony életében mit mond Rosalie meggyötört asszonyának; „Látja... az élet nem olyan jó... De nem is olyan rossz, amilyennek hisszük.” Hidd el, rám illenek Maupassant szavai. Persze, ahhoz jogod van, hogy új életet kezdj. Hogy a magad lábára állj. Hogy megfossz engem a családi otthon melegétől. Mit kapok én az élettől ezután? Rideg és bűzös várótermeket, amelyek elé a befutó vonatok szorongást és közönyt szállítanak megállíthatatlanul...

2.

Haragszom rád, Lola! Amióta a fiú kihozta a fagylaltodat, velem vagy, már akkor oda képzeltelek az asztalom mellé, láttam, miként szopogatsz a selymes, fagyasztott gyümölcslevet, a kiadós ebéd után miként teszünk kellemes sétát az öreg város hús utcáin, összetartozásunk jeléül kart karba öltve. Lola, behűtöttem két üveg jó fajta bort, olyant, amilyent annak idején a jó Mikes Kelemen sem vetett meg, sőt gyönyörűséggel csemcsegt. És miattad pasztellszínűnek dicsértem ezt a várost; utcáit behintettem hársfaillattal, az aszfaltot is megpuhítottam egy picit, hogy feszes lábad járás közben is pihenjen. Nem jöttél, Lola, és nekem meg kellett utálnom ezt a várost, pedig nézd ezen a képeslapon, micsoda korszerű vasútállomása van, ahova a vonatok tisztán és halkan besuhannak. Olyan ez, mint amikor Te a szobába lépsz, magadban mindig hozol valami új gyönyörűséget. Tulajdonképpen már nem is bánom, hogy tovább kell mennem: két napig vártam rád, pedig már régóta megbízatásom újabb állomáshelyén kellene lennem. Érted, az állásommal játszom, mert szeretlek, Te édes kicsi bolondos lény. Drágám, csak nem azért várakozatsz, mert utazásodhoz elfelejtettem pénzt küldeni? Ilyen kicsiségért? Hiszen megtérítettem volna, a tartozásommal együtt...

3.

Ujjongva ujjong a szívem, és alattam a végtelenbe futó sín pár, édes Szivikém, hiszen te jól láthatod, amit én érzek, azt kifejezi a képeslap, amelyen egyesül a sín pár, mi miért ne tennénk azt, kedves csöppség, Te Anna-hajú tündér, milyen jó, hogy találkoztunk. S ha elgondolom, micsoda véletlen hozott össze, a Gondviselést kell áldanunk, hiszen megtehetette volna, hogy mást, nem engem küld asztalodhoz. Kérlek, ezt ne értsd félre, sietek, rohan velem a vonat, valami csoda finom mámor visz rá, hogy átvegyem ütemét a sodró életnek, meg kell értened, hogy nem maradhattam tovább, hív a kötelesség. És semmiképpen se haragudj azért, hogy csupán képeslapon írok, tudom, véték az illem ellen; így tartom természetesnek, ez a felvétel helyettem beszél, ujjongásomnak miként is tudnék én, szerelemtől bezsongott ember, méltóbb formát adni:

*„Amít te adtál, bár elszállt az óra,
Én elviszem a síri nyugovóra,
S az örök éjben is hevítí fog,”*

4.

Ugye most azt mondd, hogy párosan szép az élet, mert a tegnap este úgy lekapcsoltad azt a kis vörös mókust, mint egy vérbeli angliai vonatrabló a pénzes postakocsit, te nyuszi képű eldorádó-hajhász, kéjgázló és bájhabzsoló! Nem valószínű, hogy otthon találjak soraim, de nem tehetem, hogy ne írjak néhány köszönő sort, amiért olyan szépen faképnél hagytál, idegen városban, idegen társaságban. Még szerencse, hogy megfogadtad a tanácsom, és távozásod előtt gyorsan kifizetted a csekket, amiből mostani nyugodt helyzetemben (a képeslapon lágyható sín párok egyikén fuvaroztatom fáradt testem üzleti ügyeim szigorú magányában) arra következtetek, hogy azért valamikor régen gyerekszobád is volt. No de, „Jedes Tierchen, hat sein Pläsierchen” (mindenkinek megvan a maga kedvtelése). Remélem, jól érzed magad, vagy máris a repetán áll az eszed? Apropos, hogy van a menyasszonyod?

5.

Tisztelt Főnök! Mindent elkövettem annak érdekében, hogy az alkatrészek mielőbb rendeltetési helyükre érjenek, illetve, hogy elkészüljenek. Mind a mennyiségi, mind a minőségi mutatók betartását szívügyemnek tekintem, harcoltam a tervben előírt irányzatok teljesítéséért. Most már minden a képeslapon látható sín párokon múlik, vagyis azon, hogy az előírt határidőt a szállítás mennyiben módosítja. A magam részéről mindent megtettem, hogy a dolgok a lehető legjobban gördüljenek, inkább néhány kisebb ügy intézését elhalasztottam, amelyeket azonban könnyűszerrel és most már kellő tájékozottság birtokában gyorsan dűlőre viszek egy következő kiszállás alkalmával. Részletes beszámolómból majd kitűnik, hogy fő feladatom teljesítését nem veszélyeztethetem apróbb ügyekbe való belegabalyodással. Különben itt a vonaton is dolgozom, láttam néhány klassz műszaki megoldást, amelyekből (természetesen az Ön hozzáértő irányításával) telik egy-két kövérke újítás. Egyetlen kérésem; küldesse a prémiumomat poste restante, nevemre.

Borókás hangulat

1.

Talán most arra gondolsz, hogy szokásból küldök neked fenyőfás képeslapot. Talán elhúzod a szád is, és ideges fejmozdulattal válladra parancsolod sűrű, sötét hajad. Ne, ne ráncold a homlokod, mondtam már, hogy ez Neked előnytelen, ne legyints, ne szólj, hallgass végig. Ide, ebbe a városba bejönnek a hegyek, az is, amelynek oldalában, sűrű, fiatal fenyvesében egyszer eltévedtem. Hol is voltál Te akkor? Nem tudom! Ha nem ismerlek, akkor is utánad kutatok erdőben, mindenütt. Most rettenetesen egyedül éreztem magam, ilyenkor fogadkozik az ember; a máskorra félretett tanulság súlya nem teher, úgy érzi, boldogság-csillagát is megtalálja, csak kijusson az erdőből, a sötétből. Kedvesem (engedd, hogy továbbra is így szólítsalak), most hasonló érzések szorongatnak, s ha van jogom csillagnyi boldogságra, a Te rendszeredben, a Te kozmoszodban keresem. Tehetném-e másként, amikor most fenyőfányi túlevél-probléma fakasztja lelkiismeretem burkát? Igaz, van még némi valóban jogos anyagi

követelésed velem szemben. Én azonban mindig őszinte voltam, és most is az vagyok Hozzád, arra kérlek, légy türelmes, a jövő hónapban már hivatalból megkapod a gyerekpénzt, s talán egy szép napon megbocsátasz. Kedvesem, emlékezz az ózondús fenyves tisztására, a hófödte csúcsokra, ahol megfordultunk, s ahonnan istennőként nézhetnél körül. Hát nem voltál mellettem boldog? Adj még egy alkalmat, és bebizonyítom, hogy csak velem szép az élet. Legyen türelmed...

2.

Nem tudom miért, ezek a hegyek, ezek a fenyvesek, ez a csodálatosan tiszta, életre biztató levegő mély gondolatokat ébresztett bennem. Lola, Neked igazad van! Az embernek időnként változtatnia kell a helyét, hogy új szögből láthassa környezetét, cselekedeteit, egész önmagát. Lola, most már biztos vagyok benne, hogy a világon Te állsz hozzám a legközelebb. Gondold el, kérlek, hogy ezt egy őszülni kész, négy ikszes, sok szenvedést, hányódtatást megért ember mondja Neked. És pontosan most haragszol rám!

Nézd, én igazat adok Neked, hiszen egy okos ember Kant után csak ismételheti: „A béke-állapot az emberek között, akik egymás mellett élnek, nem természeti állapot,” No de miért ne hozhatnók létre az édes békeállapotot mesterséges úton? Egymáshoz közeledéssel. Nehéz a szövegem, beismerem, nem szoktalak ilyenekkel traktálni. Látod, mit teszel velem, ha magamra hagysz, ha elfelejtesz. Úgy érzem, sűrű fenyvesben járok, fakírnak kellene lennem, hogy föl ne jajduljak, a nekem szegzett túlevelektől, melyek millió problémaként kíméletlenül belém fúródnak. Lola, nélküled az élet: mély, sötét és sivár.

Hogy el ne feledjem: ez a város pazarul ellátott, néztem Neked „édes” párizsi divatú fehérneműt. Küldj néhány százast, remélem, megbízol az ízlésemben.

3.

Elkápráztatsz, Szinikém édes. Szívdobogva bontottam föl mai postámban az egyetlen nőies írású levelet. Tudtam, hogy Te jelentkezel. Meg kell mondanom Neked, hogy vártam már soraidat. Most már világosan látom, hogy nagy baklövést követtem el; magammal kellett volna hozzalak. Délelőttönként, amikor üzleti ügyeimet intézem, jól kialudnád magad, esetleg szakítanék néhány napot egy kis körútra, mászkálásra, a képeslapon is látható havas csúcsokon, micsoda isteni bronz színt szednél magadra, ha tudnád, milyen gyönyörűek a fenyvesek. Ismerek errefelé egy igazán szép helyet, fiatal fenyőfák sűrű egymásmellettségben intim félhomályt teremtenek, a túlevelek puha szőnyegként terülnek az ember lába alá, kámforra válik a nosztalgia, boldogságcillagként szikrázik a napsugár a fák csúcsán, elillan a gond, ünnepet ül a szerelem. S micsoda zenés, táncos helyek vannak errefelé, itt tudják, mi kell az ifjúságnak! Nagyobb örömet elképzelni sem tudok, mint hogy Te állandóan mellettem légy. Mit mondjak még? Lessing írja valahol: „Örülj velem! Hisz olyan szomorú, ha az ember egyedül örül.”

De hát nem hozhattalak el, tudod, ugye, hogy az utolsó pillanatban szóltak, valósággal kiemelték az íróasztalom mellől, kollégám, aki helyett erre az útra vállalkoztam, azóta már rég átesett a műtéten, és többek között a csekk-könyvem is otthon felejtettem sietségemben. Kevés a hely, egyetlen szóba sűríttem érzelmeimet: várlak.

Ui.: Eltűnt retikülödről az égvilágon semmit sem tudok.

4.

Barátok nélkül vadon a Föld. Ezt a jó öreg Bacon mondja és nem feltétlenül muszáj kételkedni benne. De micsoda vadon; öregem! Micsoda klassz orgiája a bájnak, csúcsok, fenyvesek, felhők, pázsit, stramm serpentinek, borókaillat és csinibabák kavalkádja. Képzeld magad egy óriási bárban, ahol mindenki gint szopogat, s a falakra időnként pazar színes tájakat vetítenek. Erről jut eszembe, a múltkor egyszerűen elfelejtettél idáig fuvarozni. Vonatra költöttem utolsó fityingemet. Na de van isten, egy ismerős pincér húzott ki a csávából. Persze, „tarkólövés” lett a vége, megfogadtam, mától csak ásványvizet iszom. Az egész a te zseni színészbarátod miatt volt, itt turnézna, alig tudtam megvigasztalni. Annál is inkább, mert jómagam is vigasztalásra szorultam már, angyali teremtményt akasztottam, csupa tűz, hogy mit tudunk mi ketten rendezni, az nem igaz, sajnos a diszkréciónak tiltja, hogy megnevezem vagy részletekbe bocsátkozzam, mindenesetre biztosítalak, hogy ilyen még nem volt, talán nincs is, csak álom. Úgy tudom, a jövő héten erre robogsz a tenger felé, keress meg, mindent elmesélek, bemutatlak stb. Az akció fedőneve: szabadság, szerelem! Ne feledd öreg haverod!

5.

Kedves Kolléga! Azért írok önnek, mert már alkalmazásomkor éreztem, hogy rendes emberrel van dolgom. Egyszer úgyis el kellett ezt mondanom, miért ne tenném most, amikor véleményem a lehető legőszintébb, hiszen mögötte nem húzódik semmiféle érdek. Nekem elég, ha meghallgat, illetve elolvassa soraimat. Tudja, egyedül vagyok, meséltem szerencsétlen kimenetelű házasságomról, egy mániákus asszony áldozata vagyok, vállaltam az egyedüllétet, ami egyáltalán nem könnyű az én koromban. No de hagyjuk... Mindenkinek megvan a maga keresztje. Itt vagyok például én. Mint új ember a vállalatnál, tudja, milyen erőfeszítembe került ennek a kiszállásnak a jóváhagyatása. Nehezen viselem el a bizalmatlanságot. Márpedig azóta is folyton bizalmatlanok velem szemben. Tegnap táviratot kaptam a főnöktől: sürgősen hazarendelt. De hát hogy is mehetnék haza éppen most, amikor már csak néhány csekélységet kell elintéznem utam teljes sikeréhez. Mit tehetek? Egyszerűen nem veszek tudomást a táviratról. Kérem, postafordultával írja meg; mi a baja a (önöknek velem).

Forró homok

1.

Asszonyom! A szívtelenségnek is van határa. Az, amit velem művelt felháborító. Kollégám megküldte a munkahelyemre érkezett törvényszéki idézést. Hát rendben van! E perctől kezdve legyűröm minden gyöngéd érzésemet, megpróbálok magam is szívtelen lenni, vállalom a harcot! Nagyon jól tudom, hogy csupán egy porszem vagyok, itt a tengerparton meggyőződtem arról, hogy a homokszemek sem egyformák, s ha jön is a haragos tenger, kisebbre már aligha moshatja, viszont csillogóbbá teheti ezeket a parányiságukban is önállóságot mutató szemcséket. Látja, milyen nyugodt ezen a képeslapon a tenger, hasonló megnyugvással fogadok én is minden csapást. Sajnos, sohasem volt képes (többéves házasságunk során egyszer sem) arra, hogy hozzám hasonlóan önfeláldozó, nagylelkű legyen, s most újra csak figyelmeztetnem kell, hogy a rendes emberek már nagyon régóta azzal mérik önmagukat: mit adnak másnak. Mert valóban ez az örömteremtés alapja, ez az ember valódi hivatása.

Akit ütnek, azon mások is találhatnak bántanivalót. Vállalatomnál, hol igen jó munkaerőnek és feddhetetlen embernek ismernek, igen kellemetlen helyzetbe hozott. Kénytelen voltam fölmondani. Emiatt a gyerekpénzt – saját hibájából – a jövő hónapban sem kaphatja meg. A tengerparti napfény jót tenne a gyerekek. Kérem, gondoskodják róla, hogy néhány hetet itt töltsenek. Ellenkező esetben kénytelen leszek megfelelőbb gondozás végett a gyereket magamhoz venni.

2.

Kis duzzogó Cicám, hát még mindig nem tudsz megbocsátani rossz, túlon túl elfoglalt imádódnak? Lolácskám, ne engedd, hogy holmi vacak anyagiak miatt tönkremenjen sokéves barátságunk. Emlékszel, mit írtam legeslegelső levelemben? Azt, hogy ujjongva ujjong a szívem, mert oly jó, hogy találkoztunk, s ha elgondolom, micsoda véletlen hozott össze minket: a Gondviselést kell áldanunk, hiszen megtehetette volna, hogy nem engem, mást mutatnak be asztalodnál. S most, mint akkor, valami csoda finom mámor visz rá, hogy átvegyem az élet rohanó-lüktető ütemét, nem tudok én, szerelemtől bezsongott ember, ujjongásomnak méltóbb formát adni, mint a költő:

*„Amit Te adtál, bár elszállt az óra,
Én elviszem a síri nyugovóra,
S az örök éjben is hevíteni fog.”*

Különben komolytalan vállalatomtól leléptem, nagyon haragszom rájuk, ők az okai annak, hogy Tőled olyan távolra kerültem. De szert tettem egy kis lényegre és vettem neked egy gyönyörű német fürdőruhát. Légy szíves, kérj szabadságot és utazz ide, várlak. Amíg meg nem érkezel, nem borotválkozom,

3.

Ujjongva ujjong a szívem, és alattam a végtelenbe futó homok, édes Szinikém, hiszen Te jól láthatod, amit én érzek, azt kifejezi a képeslap, amelyen homok és víz egyesül, miért ne tennénk ezt mi is, kedves csöppség, Te Anna-hajú tündér, milyen jó, hogy találkoztunk. S ha elgondolom, micsoda véletlen hozott össze, a Gondviselést kell áldanunk, hiszen megtehetette volna, hogy nem engem, mást mutatnak be asztalodnál, ezt ne értsd félre, sietek, rohan velem az idő, valami csoda finom mámor visz rá, hogy átvegyem ütemét a rohanó haboknak, meg kell értened, hogy nem maradhattam tovább, hív a kötelesség. És semmiképpen se haragudj azért, mert csupán képeslapot küldök; vétek az illem ellen, de így tartom természetesnek, ez a lap helyettem beszél, ujjongásomnak miként is tudnék én, a szerelemtől bezsongott ember, méltóbb formát adni;

*„Amit Te adtál, bár elszállt az óra,
Én elviszem a síri nyugovóra,
S az örök éjben is hevíteni fog.”*

4.

Uram! Hallom, Ön el akar engem bocsátani. Nem tudom, milyen indoklással. Nem is érdekel. Már maga ez a tény annyira felháborít, alig türtőztetem magam, hogy egyik-másik hibájáról a nyilvánosság előtt le ne rántsam a leplet. Ön elfelejti, hogy egy munkában edzett közép-káderrel áll szemben, akinek fontosabb az önérzete, mint képességeihez viszonyítva amúgy is

csékély fizetése. Éppen ezért, kérem, tekintse e néhány sort felmondólevelemnek: egy percig sem vagyok hajlandó önnel tovább dolgozni. A formaságok elintézését sem várhatom meg, minden továbbiért csakis önt terheli a felelősség. Ne feledje, egy családfőt juttatott a tönk szélére, aki lelkiismeretén folt nélkül, becsülettel távozik.

5.

Mama! Ez itt a tenger. Mondtad, hogy még sohasem láttad. Hát, most itt vagyok. Küldj egy kis pénzt.

Állatkerti üdvözet

1.

Kedvesem, most nagyon sietnem kell, ezek a rendes emberek megengedték, hogy képeslapot vegyek. Sajnos, csak ezt kaptam itt, a közeli állatkertben. Valamiféle madarakat ábrázol a kép, de ennek semmi köze ahhoz, hogy rájöttem; állat vagyok. Nagyon csúnyán viselkedtem veletek. Bocsássatok meg. Ha lehet, hosszabb levél is megy.

2.

Lola drágám, ha eddig nem jöttél, ezután már ne gyere. Szakállat hagyok rád emlékezve. Kérlek, nézd el apróbb sértéseimet, s azt is, hogy most ilyen unalmas állatkerti képeslapot küldök neked. Sajnos nem volt más, csak ez a madaras. Ettől függetlenül; állat vagyok. Gondolj néha rám. Küldj csomagot!

3.

Szinikém, most tudom, meglepődsz ezen az állatkerti képen. Ha nem tudnád, ezek az aranyos madarak foglyok, húsup élvezhető, mi az, hogy élvezhető, fejedelmi! Nagyobb fogadásokon előkelő társaságban még emlékeznek nagyszerű zamatára. Nohát ezzel a képpel szeretném tudomásodra hozni, hogy az ember nem lehet örökké szabad, különösen az olyan munkakörben dolgozó, mint csékélységem. Most egy hosszabb, titkos külföldi út áll előttem, fájó szívvel teszek eleget kötelességemnek, nagyon nehéz nekem Téged itten hagynom. De remélem, igaza van Kempis Tamásnak; „Hagyj oda mindent, és mindent meg fogsz találni; tégy le mohó vágyaidról, és nyugalmat lelsz,” Amint visszatérek, megkereslek.

4.

Öregem, úgy látszik, igaz az, hogy a baj csöstől jön. Emlékszel még Szinikére? Képzeld, följelentett, hogy megfűjtam a retiküljét. Azt állítja, hogy benne volt a cigánykasszájuk. A baj az, hogy valóban megtalálták nálam néhány holmiját, a pénzből is van még egy kevés, no de én úgy emlékszem, hogy direkt megkért, ügyeljek rá. Ezt kell majd neked is bizonyítanod a tárgyaláson. Vagyis: Fiat iustitia pereat mundus (Legyen igazság, vesszen a világ)! Ne feledd, vendégem voltál! Hodie mihi, cras tibi! (Ma nekem, holnap neked!)

5.

Drága Mama! Tudom, hogy szereted a madarakat. Látod, nem feledkeztem meg Rólad, küldök egy ilyen szép állatkerti képet. Ugyanakkor kérlek, ne higgy a pletykának, semmi rosszat nem tettem, egyszerűen belekeverték valami zavaros ügybe, azért vagyok most vizsgálati fogságban. Itt sokat gondolkodom, de nem tudok kiigazodni a dolgokban. „Azt tudjuk, mik vagyunk, de hogy mivé lehetünk, azt nem tudjuk...” Talán csak nem jutok Hamlet sorsára?! Kérlek, fogadj ügyvédet.

(1976)

A felemelkedés

A legrosszabb az, amikor az embert figyelik a nők. Kitartóan, kerekre nyitott, csodálkozó, szép szemekkel, vagy csak a szemük sarkából, kihívóan nyomatékos odapillantással bámulnak – mindegy. Különösen, ha rossz napom van, hamar begerjedek. Persze, a legtöbb, amit ilyenkor megengedhetek magamnak, az, hogy kimért vagyok és fagyos, mint egy lakáj. Kolléganőim mondják, hogy ilyenkor is állatian jó vagyok, úgy is, mint steward, és úgy is, mint... Az viszont igaz, hogy szerencsés vagyok, átlagosnál jobb az alakom, s olyan fejem van, mint egy római hadvezérnek, csak hogy nem kell göndörítenem a hajam, mert születésemtől apró, fényes fekete, természetes hullámokban, kifogástalanul ül a fejemben, még focizás közben sem borzolódik, nem moccan egyetlen hajszálam sem. Egészen normális volnék, ha fekete bárányszőrzetemhez nem volna a szokásosnál kicsit sápadtabb bőröm és meglepően égszínkék szemem, amiért a nőknek, ha kell, ha nem, muszáj rám nézniük. Megbámulnak, mint egy fehér hollót. Aztán szemügyre vesznek még egyszer kíváncsian, és újra és újra, nőies vágyakozással, olvadozva és elomolva, felvidulva, hirtelen kivirulva, követelőzően, nyíltan, merészen, ágybahívogatóan.

Pontosan úgy, ahogyan ez az érzékeny eper ajkú teszi. Néz megfélelkezve magáról, majd kiugrik feszes bőréből. Forró vágyhalmaz. Hogy a fenébe kerültem a közelébe, éppen szembe vele, legalább addig hagyná abba a bámulást, amíg bekapom ezt a kis tormás virslit. Nem tudja, nem érzi, hogy túlzás, amit csinál, s nem szeretem, ha bámul.

Torkomon akad a falat. Felköhögöm, fuldokolok. Kicsordul a könnyem. Az erős torma is segít ebben. Dühös vagyok. Előkapom zsebkezdőmet. Mögüle látom, a nő élvezzi zavaromat. Mosolyog. Nyájasan. Kicsit aggódóan. Pepsivel tele poharamat elfelejtem számhoz vinni, félútnál tartom, mintha pohárköszöntőre készülnék. Megbabonázott? A nő kissé nyitott ajkai mozdulatlanságukban beillenek rúzsreklámnak. Hirtelen hátraveti fejét, bronzhaja zuhatag, súlyos függönyként lebben, puha Nefertiti-nyaka elővillan... Áramütés van minden mozdulatában. Nahát, persze! Volt szerencsém látni és élvezni már ilyesmit. Szép játék, ha belemegy az ember. És hogy tudtam borzongani az ilyen „akaratlan” nőiességtől. Most nincs erre kedvem. Bosszankodom. Rossz napom van. Ma fa vagyok. És ez a legalább harmincas, mesterien felépített, arányosan kialakított és nőies apróságokkal ízlésesen tálalt vágyhalmaz, számomra nem több és nem kevesebb, mint akármelyik utas. Egy a sok közül. Ő a tizenkettes számú utasom. Építésmérnök, könyvelő, ügyvéd vagy könnyűzene-énekes, nem tudom, nem is érdekel. Csupán csak annyi tartozik reám, hogy a fővárosból a határ menti városba repül. Bírja a repülést. Nem finnyáskodott, amikor a cukorkával tele tálcát elébe tartottam, nem kíváncsiskodott, nem kérdezősködött, nem akart mindenáron bemenni a pilótákhoz, mint az a két, örökösen vihogó, nyüzsgő diáklány, akiket figyelmeztetnem kellett. Az ilyeneket tanárainak bizonyára minduntalan meg kell szólítaniuk az órák alatt. Valószínűleg életükben először ülnek repülőn.

Most itt folytatják a kacarászást a bárban. Narancslét szopogatva mutogatják bárszékről lelógó gólyalábaikat, és mindazt, ami a miniszoknyájukból jól megfigyelhetően kilátszik. De most ők sem érdekelnek. És az az etyepetyés boldogságban sűtkérező fiatal pár sem, akik evés közben zavartak buta kérdésükkel.

– Mondja, legyen szíves, hány perc múlva indulunk?

Mintha nem tapasztalnák, hogy egy ilyen belső járaton nem számítanak a percek.

Valakinek, aki a raktárak melletti műhelyben éppen valami alkatrészt fuserált a saját gépkocsijához, el kellett mennie a tartályautó vezetőjéért, mert az sem mutatta magát szolgálata helyén. Minek az a nagy sietség. Hosszú a munkaidő, ráérős a világ. A küldönc mérges, és hogy közömbösnek látszék a szolgálatos tiszt hangoskodó figyelmeztetése után, komótosan fékezi mozdulatait. Fontos munka a repülőtéri melő, türelem és idő kell hozzá. Miután ez a fickó és sehol sincs társa megtöltik gépünk üzemanyagtartályait, mehetnénk is, ha a rádiós megelégedi addig a kávéslány tapogatását ott a bárpult mögött. Mert, ha ennél többet akar, akkor még várnunk kell, míg megkapja a lánytól a hirtelen kijózanító pofont vagy az ígéretet, hogy a visszaúton vele megy a fővárosba, s előtte táviratilag foglalnak szobát abban a szállodában, ahol ennek a rámenős fiúnak rengeteg havere van.

– Öt perc múlva – mondom az egyes és kettes számú kíváncsiskodó utasnak, miközben a nagykontyos fiatalasszonynak furcsa pillantását, kökény szemeinek nevető fényét igyekszem elhessegetni magamtól. Furcsa kihívást érzek. Azt hiszem, minden erőlködés nélkül, simán lecsaphatnám ezt a csinos kismacskát újdonsült férjecskéje kezéről. Képzelt vetélytársam szarukeretes szemüvege mögül tisztviselőképpel néz rám, alig néhány hetes sikereinek bódulatában, gyanútlanul. Figyelmeztetnem kellene a szerencsétlent, hogy máris papucs alá került, a kiscica friss húst kíván.

– Öt perc múlva – ismétlem bambán, miközben fölemelkedem az alacsony asztal mellől és beidegzett mozdulattal igazítok egyet petróleumkék öltönyömön. A bárpulthoz lépek, azt remélem, újabb kérdésekkel nem hülyítenek.

A pepsimet kortyolom, és arra gondolok, ma határozottan rossz napot fogtam ki. Tulajdonképpen már tegnap viszolyogtam ettől az úttól. Nem szeretem a belföldi szolgálatot. Nem azért csinálom végig a stewardi munka önkínzásnak beillő teendőit, nem azért játszom meg a megnyugtató kedveskedést, produkálom a kellemes mosolyokat, hogy belföldi járatok döcögő légi batárjain hazai földrajzismereteimet bővítsem. Aki közülünk belekóstolt a szupergépek suhanó zajtalanságába és hozzászokott ezek kényelméhez, soknyelvű, érdekes, módos és felszabadultan viselkedni tudó közönségéhez, annak nem könnyű újra szolgálatot teljesítenie a belső járatokon.

– Önt visszahelyezzük a belső járatokra. Bizonyos időre... – szól nyomatékosan a főnök, és biztatott akár a hóhér a halálraítéltet.

Nem voltam hibás.

De hát miért is hinnék el nekem azt, hogy eszem ágában sem volt jelenetet rendezni azzal a francia kislánnyal. Amikor elébe tettem a kért kávé, váratlanul a nyakamba ugrott és az ajkamba harapott. Szerintem az a kislány kissé többet szipókázhatott a kelleténél, valósággal be volt gerjedve. Figyelhettem volna jobban. Nem tagadom, egy pillanatig sem tagadtam, hogy mi történt. A kávé a sextébolyodott kislány ölbebe csorgott. Visítva lökte le magáról szoknyáját, alatta nem volt semmi. Próbáltam takargatni. Mást akart. De azt nagyon. Persze, hogy egyik-másik utas felháborodottságot mutatott. A nők mindenekelőtt. Takargatni próbáltam, nem tapogatni. Kolléganőm mellettem állt, mindent látott.

Ő jelentett fel.

Nyilván: irigységből. Mert, sajnos, őt mellőznöm kellett. Nem szokásom munkatársakkal kikezdeni. De majd kerül még a kezem közé. S akkor bosszúból egyből felcsinálom. Rohangálhat azután diszkrét orvosért. Sokba fog ez még neki kerülni! Előbb megvárom, amíg tisztázzák az ügyem. Megígérték... Mármint az én ügyemet... ? Milyen ügyet, könyörgöm,

miféle ügyet? Miféle hibát? Mit vétettem? Mit tehettem volna? Az ember védetlen az ilyen vadmacskákkal szemben...

Egy hete mondom magamnak: nyugalom apafej, nyugalom! Mert kész vagyok minden percben begerjedni. Vajon még meddig kell szenvednem? Meddig bírom fékezni idegtépő gondolataimat? Jópofát kell mutatnom, ezt a megalázó munkát valószínűleg próbaként sózták rám. Ki kell bírnom! Ki fogom bírni, nincs más lehetőségem. Ez a lényeges. A többi nem érdekes, nem érdekes, nem érdekes...

Olyan nincs, hogy ne jöjjön rendbe az ügyem. Addig is valahogy kibírom nyálas munkatársaim társaságát. Úristen, micsoda zöldfülű népség... Úgy feszítenek repülés közben, mint valamely díszülés elnöksége. Miközben azt is elvárnák hogy az irányítók mondják be nekik, mikor vehetnek a szokásosnál nagyobb lélegzetet...

De nyugalom...

Nyugalom...

Nyugalom...

Nyugalom!

Néhány perc múlva indulunk. A repülőtéri csarnok üvegfalán átlátom, hogy a durcás fiúk befejezték a tankolást. A sárga tartálykocsi lassan kigördül a gép ezüstszárnya alól. Igyekszem magamra öltetni szabvány-mosolygós képemet.

A stewardnak segítenie kell az utasokat abban, hogy könnyebben elviseljék a felszállás objektív nehézségeit – olvasható valahol a munkánkat meghatározó szabályzatban. Nem vitatkozom, azt teszem, amit tennem kell.

– Tessék kérem, vegyen. Igen, fogyasszon cukorkát. Szopogassa csak, s meglátja, szűnik a kissé kellemetlen nyomás a fülében...

Aztán a rendelések: konyak a házaspárnak, a fruskáknak csokoládé, mert „elfelejtették” megvásárolni a váróteremben. És így tovább, hordom sorjában az ásványvizet, rágógumit, kávét, limonádét... Nem nagy üzlet, szinte semmi haszon. A csekély borraivalót számolni sem érdemes. Belföldi járat: kevés utas. Ráfizetéses itt minden.

Tizenhárom utas maradt a gépen. Szerencsétlen szám, szerencsétlen vagyok magam is. Beülök az utastér utolsó széksorába. Innen, ha kíváncsi vagyok, szemmel tarthatom az utasokat, látom a jelzőtáblán felvillanó fényt, ha valamelyikük csönget.

Zsibbadok. Agyamban hangyaboly zsibog: üres járatú gondolataim futkároznak összevissza. Rághatom magam, van időm. Ezt is belekalkulálhatták büntetésembe.

Később már nem gondolok a cammogó idővel, valahogyan letelik majd szolgálatom ideje.

Aztán a tizenkettes szám világít a jelzőtáblán. Nem ért váratlanul. Reklám-mosolyt produkálok a rúzsreklám-ajkúnak. Ásványvizet óhaj. Viszem. Újabb reklám-mosolyomra súlyos, beszédesnek szánt pillantás. És, hogy kitartsa ezt a számára valószínűleg gyönyörű pillanatot, kérdez.

– Hol járunk? Emelkedünk még?

Ha nem akarom nem értem pillantása nyelvét... Testbeszédemmel közölhetném vele, hogy nem végeztem ilyesféle tanfolyamot. Angolul, franciául tudok. Nem kívánok vele „társal-

kodni” semmilyen nemzetközi, emberközi vagy nemek-közi metanyelven. Az ország nyelvén kell beszélnem vele. Ez most is kötelező.

Néhány kisváros nevét kapásból említem. Melléjük ragasztom egy hegyvonulat nevét is.

– Fölötte repülünk? – kérdezi, hogy húzza az időt és nőiességének nyelvén minél többet tudjon mondani.

– Igen, asszonyom. Többnyire három-négyezer méter magasságban repülnek gépeink ezen a vidéken. Az utazási időből eltelt negyvenkét perc. Hátra van még körülbelül félóra. Remélem. És remélem, hogy kellemesen utazik. Ha netán rosszul érezné magát, nyomja csak meg nyugodtan a hívócsengőt, ahogyan az előbb is tette... Pergetem a szót. Hideg szózuhataggal kívánom tudomására hozni, hogy ezen a nyelven sem kívánok társalogni. Megjátszom újra a sablon-mosolyt, és otthagynom sértett önérzetével, kezdődő duzzogásával együtt. Lehuppanok a gép farkában az utolsó székre, az ablak mellé.

És újra lejátszom magamban balszerencsés esetemet. Talán mégsem kellett volna a kávé a lány ölébe borítanom. Lehet, hogy kissé forró volt az a fekete löty? El kellett volna alaposan fenekelnem. Azt hiszem gömbölyű és kemény fenekű volt az a lány. Megette a fene! Most ülhetek itt ebben a tizenhárom lépésnyi gépben, ezen a fakóra koptatott ülésen...

Mit mondjak, tehetségesen rágódom. Lyukat eszem a gyomromba. Milyen sűrűségben válik életveszélyessé a mérgeződés mérge? És mikor fogynak ki az olyan átlagemberből, mint én, az önemésztés idegborzoló kérdései? Jógáznom kellene ahhoz, hogy legyőzzem önmagam...

Szélmalmom lapátaiból rendre valahogyan mégis sikerül kifognom a mindenemet maró, mérgező szelet. Recsegve, nyikorogva csendesülök. Kikapcsolódom, kikapcsolom magam...

Ülök és bámulok a semmibe.

Nem tudom mikor kezdődött: szél lökdösi a gépünk. Kinézek az ablakon. Sűrű feketeségben repülünk, fekete felhőben járunk. Pillanatok múlva, mint a gyanútlan és jobb sorshoz szokott gépkocsik vidéki útjainkon, kátyúból kátyúba kerülünk. Aztán valami vagy valaki dobálja a gépünk. A székbe fogódom...

Észbe kapok, felugrom, nyúlok a hangosbemondó mikrofonja után.

– Kérem, kapcsolják be a biztonsági öveket!

Nyugodtabban is lehetett volna – állapítom meg magamat csillapítva, amikor benyitok a pilótafülkébe. „Mi az isten, ezek betojtak?” – gondolom, miközben sorra veszem, vizsgálom a száralmas képű figurákat.

– Vi-vihar-ba ke-kerül-tünk – súgja a másodpilóta. Nem hallom, inkább csak a szájáról olvasom le az eldadogott sza-va-va-va-kat...

– Szinte gondoltam... – ordibálom a körülöttünk dúló égzengésbe vigyorogva, de látom, hogy a dolgot nem lehet elhumorizálni.

Furcsa: villámok hasítják át az előttünk, fölöttünk és alattunk sűrűsödő sötétséget, a gép szárnyai megállíthatatlanul dideregnek, egyre nagyobbakat remegnek. Mint rossz szekér kivénhedt eresztékei nyikorognak gépünk alkatrészei, recseg-ropog minden a széllökések ütemtelen táncában.

Ijedtemben borsódzik a hátam.

A rádiós, akár a süllyedő hajón, pánikos hangulatban hívja az irányító központot. Jelentése szakavatatlan, annyit tudok meg belőle, hogy viharba kerültünk. Végre mikrofonba ordítja a gép útvonalának adatait, és utasításokat kér.

Mindnyájan utasításra várunk.

– Betartjuk az előírt irányt – mondja a törpe termetű angol bajuszkás gépész, társainál valamivel nyugodtabban.

Visszatérek az utastérbe. Nyugtatom az utasokat. Nem sokat ér a szavam, már valamennyien falfehérek. A hirtelenszőke diáklány kezében papírzacskó. Úgy teszek, mintha nem látnám öklendezését.

A vihar erősödésével kitágul minden percünk. Olykor a lökések következtében ötven vagy talán száz métereket zuhanunk. Gyomrom a torkomban. Az üléshez kötött utasok kibírhatatlanul hosszú pillanatokra a levegőben ülnek. Fejem a tetőbe verem, az ülések támlájába kapaszkodva légtornászom magam a padlóra. „Ennek fele sem tréfa” – villan át agyamon, miközben próbálom megközelíteni a pilótafülkét.

A gép következő, kiszámíthatatlanul furcsa zuhanásakor, hanyatt vágódom az ülések közötti futószőnyegen, valahonnan vér csordul az arcomba. Amikor a gép visszanyeri megszokott helyzetét, föltápáskodom, bevonszoló magam a személyzet mellé. Riadtan, nézésüktől indítatva, tapogatom a fejem. Véres a kezem, akár egy mészárosé.

Káromkodom.

Leszidom a társaságot.

– Nem tudtok vigyázni?! – ordítok bele a korai éjszakába, és nem hiszek a viharban. Inkább hiszem, hogy a személyzet készakarva kitolt velem.

Amikor elkezdtem ezt a mesterséget, mindjárt az elején, az egyik belső járaton történt, hogy egy pofátlanul nagyszájú utas indulatosan reklamált a gép állítólagos késése miatt. Nem tudom ki lehetett, de szájalni merészelt az első pilótával. Az lett belőle, hogy az egész utastársaság rosszul lett, és utunk végéig nem akadt egy használatlan papírzacskó sem a fedélzeten. Ugyanis „rendkívül nehéz körülmények között utaztunk”. Ez állt az első pilóta jelentésében. Mondanom sem kell, ragyogó időben, csodaszép égbolt alatt repültünk. Az utasok fogadkoztak, hogy nem ülnek többet repülőgépre.

A következő pillanatban be kell látnom, hogy most nem erről van szó. Tapasztalom, hogy egyre komolyabb a helyzet. A tomboló vihar ide-oda dobálja gépünk. Rozzant csajka vagyunk a végeláthatatlan, egekbe hánykolódó tengeren. A pilóták szétpofozott képű ökölvívókhoz hasonlítanak, csurog róluk az izzadság. Képtelenek megfelelő irányt szabni a gépnek.

– Mire vártok? Mire várunk? – idegeskedem elszabadult trombita hangon. Sejttem, hogy fölöttünk kék az ég. Tudom, hogy alattunk dézsából ömlik az eső. Érzem, hogy új utakra kell kényszerítenünk szerencsétlen tragacsunkat. A fehéren izzó villámlásban látom, hogy gépünk szárnyában hibbant dugattyúként összevissza táncolnak a szegecsek. Ennek az öreg gépnek már réges-rég múzeumban volna a helye. Vidéki kisváros parkjában kíváncsi polgárok nyári kávézója lehetne, gyerekek csúszkáló helye, provinciális látványosság.

– Miért kell mindig felső utasításra várnunk?!

Ordítok hiábavalóan. Nem itt és most kellene hangoskodnunk. Nem ér ez semmit a magasban. Földhözragadt kérdéseinkkel, süket fülekkel tele világunkat hiábavalóan noszogatjuk. Nincs beleszólásunk viharba, a kavargó bajos életből kivezető utunk megválasztásába.

Üvöltésemet begazoltságom táplálja, vagy azért teszem, hogy felrázzam, kihámozzam társaimat megbabonázott egykedvűségükből? Hát nem mindegy?! Majd később nevezhetem bátorságomnak is.

– Semmi, még mindig semmi – motyogja a rádiós.

Aztán a központ időhúzásosan újra jelentést kér helyzetünkről.

– Tartsátok magatokat... – szól az értékes biztatás. Konkrét utasításuk továbbra is késik. Főlöszleges szószaporításként elhangzik még, hogy lehetőleg tartsuk egyensúlyban a gépet, haladjunk a megszabott irányvonalon, a kitűzött cél felé. Azt találgtják, hányas fokú lehet a vihar, amelybe belekerültünk.

Sejtem, hogy dönteniük kellene, emelkedjünk vagy kényszerleszálljunk. Az utóbbi mindenképpen kockázatos, a felemelkedés tetemesen növelné az üzemanyag-fogyasztásunk.

Mi nem döntünk. Ők nem dönthetnek, valakiknek fentről kell határozniuk.

Óráknak tűnő perceket várunk. A rádiókapcsolat is meg-megszakad. Miért éppen ez működni kifogástalanul? Aztán a bal oldali motor adja be a kulcsot. Rémítő kihagyásokkal működik. Miért éppen most?! Talán a megerőltetéstől. Talán: csak!

A pléhmadár panaszos vinnyogással egyre veszít magasságából.

Aztán, mert olyan zuhanásféle következik, amelynek sehogy sem akar vége lenni, nyilalló fájdalmat érzek a fülemben.

A műszerfalon ide-oda kalimpálnak a mutatók.

Jelentést kérnek a röpterről.

Utasításra várunk.

– Mit tegyünk?

– Mit kell tennünk?

– Mi lesz?

A személyzet némán és riadtan nézi egymást.

Az utasítás késik.

Nincs semmiféle utasítás.

Vi har van.

Félelem tombol.

A rádiós kidagadt szemgolyókkal hallgatózik. Fiatal orvos vág ilyen siralmas képet, amikor nem leli a keze között kimúlt beteg szívverését. Az első pilóta csuromvizesen szorongatja a gép kormányát. A gépész a motor kapcsolóit rángatja, aztán megveszekedett gyerekként püföli a műszerfalat.

Nem tudjuk hol vagyunk, hová tartunk.

Körös-körül pokol.

Végre sárgán pislákoló fény tűnik fel alattunk. Vonzkörébe kerülünk, fokozódó sebességgel zuhanunk e csalfa reménysugár felé.

Hirtelen eltűnik a fény. A gép bal szárnya felől erős roppanást hallunk, az ütdéstől pillanatra meghököl a gép, orra még egyszer felemelkedik, aztán, mint lassított filmen, törött szárnyal

huppan a fenyők tetejére. A föld süvítve fordul tengelyében. Lélekben folytatjuk a repülést. A világűrben érezhet ilyet az ember.

Nem zuhanok, nem emelkedem. Angyalok szállnak ilyen hangtalanul.

Csend.

Még sohasem ébredtem ilyen csendre.

Gyermekkoromban egyszer a gyógyszer szaggal átítatott rendelőben megbámultam, miként vesznek vért egy sápadt nénitől. Akkor is ilyesfajta hangtalan sivítás indult bennem, fényes karikácskák táncoltak a szemem előtt. Hátat fordítottam a jelenetnek, a fal mellé húzódtam, de azok a zúgó fénypettyek egyre szédítőbben forogtak tovább a szemem előtt. Behunytam a szemem és nekítámaszkodtam a fehér falnak. A fehérség hirtelen kitágult előttem, bele-szédültem végtelenjébe. Injekciós tűszúrásra ébredtem a műtőasztalon. Aggódó arcok borultak felém, kibírhatatlanul nagy volt a csend. Aztán valaki azt magyarázta, hogy megsajnálta azt az asszonyt. Gyöngye voltam, mint a harmat, és fáztam.

– Jaaaaj!

Most úgy érzem, villám csapott belém, szememet lezárja a fájdalom. Olyan ez, mint amikor fejemre rogyan a pinceajtó. Testem hangtalan harmonika, sárga colostok. Csukott szemmel újra látom a szédítően fényes karikákat, pop-art figurákat alakít belőlük a sajgó lüktetés.

Nem tudom mennyi időbe telik, amíg belátom, hogy nem mozdulhatok.

Nincs karom, nincs lábam. Semmim sincs, aminek parancsolni tudnék.

Nem mozdulok. Így jobb. Apránként eltűnnek szemem elől a villámló fények, a tárgyak lassan, elmosódottan körvonalazódnak résre nyitott szemem előtt.

Frissítőnek havat hord arcomba a szél.

A gép roncsai közül kis tisztásra látok. A tisztáson havas fenyők törnek a magasba, csak hogy a magasságot mélységnek látom, a hótakaróban végződő fenyőtörzsek fenn vannak, s ebből megértem, hogy ebben a különben is feje tetejére állított világban most magam állok fejjel lefelé. Valószínűleg ezért szédülök. Hegy oldalában kötöttünk ki, közel kétezer méter magasságban, ahol májusban sem ritka a hó.

Nem folytathatom. Irtózatossá érzem, mintha kikapcsolták volna bennem a központi kapcsolót: látásom, gondolataim, érzéseim hirtelen eltűnnek a néma sötétségben. Megállapításaim valahogy mégis rögződnek bennem. Meghibásodott számítógép lennék, amely memóriájában megőrzi még egy ideig a betáplált információkat? Valami önműködő-képesség arra készített, hogy a pillanatokkal ezelőtti látnivalókat újra és újra lejátszom koponyám képzeletbeli kazettafonjáról. Amíg gondolkodom: élek. Higgyek abban, hogy utána is megfogalmazhatok még néhány tömör gondolatot? Ennél a kételynél nincs számomra most megnyugtatóbb. Ha lesz időm, ezt is bizonyára ismételten megrágom, hitetlenségem noszogat mindig értelmesebb életre.

Repülőgépünk roncsain át egy kis tisztásra látok. Tépett ruházatú ember topog a közepén. Bosszantó, hogy ismételten ugyanazon képsor pereg le előttem. Mi történt? Meghibásodott a „kazettafonom” is? A tisztás szélén kezébe temetett arccal egy nehezen kivehető alak jelenik meg. Lassan elhalad a tépett ruhájú férfi mellett és kimegy a képből, hogy kisvártatva újra feltűnjön a tisztás szélén. A kép addig ismétlődik, amíg felfogom végre mi történik. Csodálatos képességekkel rendelkezik az ember. Magamon tapasztalom ezt, és azt érzem, jó élni.

Hát persze, az a rongybaba a férj. Szemüvege hiányzik. Összetörhetett, mert az üvegszilánkok felszántották az arcát. Talán a szemét is.

Nem! Nemcsak ez van...

Ez a férfi gyászol!

Járása mutatja: térdig hóban, lebegve közlekedik. Minden pillanatban elszállni kíván belőle a lélek.

Tehát biztos, hogy egy halottunk van: az a kontyos fiatalasszony nem élte túl a repülőszerencsétlenséget.

A többiek? Hol van a többi utas?

És a mentők? Hol késnek a mentők?

Mindig azt képzeltem, ha valamilyen hülye véletlen folytán kényszerleszállást mér reám a sors, percek alatt segítségünkre sietnek a mentők, helikopterről dobnak kötélletrát elé, amelybe határozottan fogódzom, és élvezettel kapaszkodom, indulok fölfelé megmentőim karjaiba.

Zúgást hallok.

Nem a helikopter zaja. A szél süvít.

Arcomra félreismerhetetlenül finom női kéz tapad... Kié ez a forróságomat tetéző és mégis enyhítő, kellemesen hűs, finom kéz?

Miután újra magamhoz térek, ismétlődik a kép: látom a férfit a tisztás közepén. Topog. Egyik karját mellén keresztbe magához szorítja, a másik furán, bénán lötyög teste mellett. A tisztás szélén feltűnik, arcát kezébe temetve, a gyászoló férj. Csikorog a hó léptei nyomán...

Hallom, hogy csikorog! Van eszem, szemem, fülem működik...

Élek! Most már biztos vagyok benne, hogy élek.

Szólni kellene. Nagyot kiáltani.

Megpróbálom.

Látásomat nyomban kikattintja a belém hasító fájdalom.

Nyöszörgést hallok. Segítségkiáltás hangzik. Nem az enyém. Rosszul esik, hogy nem hallom a saját hangom. Nem, nem ez a baj! Az a borzasztó, hogy nincs hangom.

Ketten közelednek felém. Mellettem kotorásznak.

– Beszorult a székek közé – hallok a megjegyzést. Nem ismerem ezt a hangot. Szuszogva, fújtatva törnek-zúznak közelemben. Remegő, szipogó, gyermekként sírdogáló ruha- és fehérnemű-cafatos, félmeztelen nőt cipelnek a tisztás közepére. Csapzott hajzuhatagával, mellére kulcsolt karjával takarózik. Óvatosan talpra állítják.

Áll csodálkozva. És lassan elindul. Jár. Összeszorított ajka beillene rúzsreklámnak.

Hárman topognak a hóban.

Szeretnék velük tartani.

– Segítségért megyek – mondja csöndesen a lelógó karú férfi. Megindul, megy a tisztáson át. Nem érdekli a nő félmeztelensége. A halálba tart.

Vele kellene tartanom.

A csípős szél jégdarabokat szór a szemembe.

Ketten topognak a tisztáson. Fogvacogva topognak. A nő, az a csodálatos testű nő férfikabátba burkolózva szenved.

– Mind meghaltak! Mind! – üvölti alig érthetően a férfi, és zokogva indul újabb útjára a maga által kitaposott ösvényen.

A nőhöz kellene lépnie, hogy átölelje.

És be kellene takarnia még valamivel. Maradt még valami használható rongydarab a roncsok között? Miért nem veszik le rólam a kabátom? Miért? Hiszen a halottnak úgymint mindegy...

Ez a nő, aki egész úton engem bámult, most miért fordít hátat nekem?

Megsértettem, asszonyom? Ne haragudjon. Kérem, bocsásson meg. Ma különösen rossz napom volt. Ilyenkor semmi kedvem az élethez. Ilyenkor a gyönyörű nők sem tudnak vigasztalni. Magam sem értem, mi történik ilyenkor velem...

A tisztásra figyelek újra. Nem hiszek a szememnek. A rúzsreklám-ajkút úgy tartja karjaiban az a férfi, mint a hozzánk nagyon közelállót szoktuk. Mint férfi a szeretőjét. A pár együtt topog a hóban. Mozgásuk folyamatosan lassul, a nő haja egyre lustábban lebeg a szélben.

Nem szabad megállni! Mozogni kell! – kiáltom hangtalanul. Bágyasztó forróságot érzek. Már a szél is kikerül engem?

Zúgás, furcsa sívítás közelít. Erősödik talán a szél?

Helikopter lebeg fölöttem a tejfehér ködben.

És pontosan elém dobják fentről a hófehér selyemből font kötélletrát.

Könnyűszerrel rúgom el magam a talajtól. Máris emelkedem. Úszik, nagyot leng velem a kötélletra, de nyugodt biztonsággal kapaszkodom fokról fokra, feljebb, egyre csak feljebb a sziporkázó fényben. És cseppet sem izgat, hogy ki és milyen az a nő, aki valahonnan az unott mélyből még most is kitartóan figyel engem...

Málé

– Kezdő újságíró koromban történt... – kezdte csöndes komolysággal Tisztafej. Az ellágyult hallgatóság a kor szokása szerint bólogatott, jövődöbéli sunyi tapsoncok próbaképpen összefenték tenyerüket.

– Háckettőt néhány hetes riporterkedés után lappangó nyelvficammal szállították kórházba, ahol hála a sokoldalúan fejlődő orvostudomány és a megkülönböztetett bánásmódnak, néhány hónapig tartó intenzív kezeléssel megmentették a feje felett Damoklész kardjaként ácsorgó nyelvtrombóztól. Később állapota annyira javult, hogy délutánonként társadalmi munkában elvállalhatta mellettem a járó betegek szórakoztatását. Órákig tudott mesélni mindenféle hihetetlen történeteket, amelyeket – saját bevallása szerint – az életből lesett el.

– Gyerünk, gyerünk! – sietteték ilyenkor egymást a betegek. – Ma Háckettő mesél! – és lázasan rohantak ki a kórházépület mögötti térre, amelyet azért neveztek parknak, mert azon a helyen egykor virágok, füvek, fák és időnként padok nőttek. Amióta a betegeknek előírták, hogy szabad idejükben önként vállalják a park gondozását, virág, fű, fa eltűnt, pad is csak egyetlen egy maradt, amelyen összebújtak a betegek és okosan hallgattak.

Amióta aztán Tisztafej jobban érezte magát, a padot szószéknek képzelte, a betegeknek rendre helyet mutatott a puha anyaföldön, és rendszerint fájdalmas arckifejezést öltött.

– Kikönyököltem a nővérek szobájának ablakán, ahonnan éppen a padra láttam, amely köpésnyire alattunk állt, jól hallottam Háckettő rekedtes hangját, mély sóhajtásait, leplezetlen szellentéseit. A pissenéstelen csöndben a hallgatóság egyöntetű elismerését az időnként innen-onnan felröppenő cöcögetések bizonyították. Kérem, ez a Háckettő nem volt egy buta gyerek! Azt csinált közönségével, amit akart. Ami az övé, az az övé: értette a dolgát. Csak-hogy még fiatal volt. Tulajdonképpen kezdő. Az, hogy Tisztafejnek nevezte magát, gondolom, akárki átlátja: nem is egészen enyhe túlzás. A hallgatóságtól talán megérdemelten kapta a Háckettő nevet. Ez nyilvánvalóan egyben értékelést is jelentett a közönség részéről. Háegy vagyok. Ehhez nem szükséges bővebb kommentárt fűznöm. Kérem, nem vitás, ebből a Háckettőből lehetett volna valaki... Valami? Talán. Ha hozzám hasonlóan gazdag tapasztalatokkal, alapos életismerettel és törhetetlen logikával rendelkezik, akkor, de csak akkor lehetséges, hogy elfogadtam volna riválisomnak. De addig még sok mindennek le kellett volna folynia a Nagy Lefolyón. Mit mondjak, a feszélyezettebbeket magam küldtem, menjenek csak, hallgassák. Nekem ezzel semmit sem ártanak. Engem ez sohasem zavart. Amikor én beszéltem, kérem, akkor az orvosprofesszorok abbahagyták a nagyvizitet, a nővérek elfelejtették, hova indultak az ágytálakkal, a halálos betegek utolsó erőfeszítésükkel suttozták: – Jaj! Úgy szeretnék még élni... – Sohasem irigyeltem Háckettő sikereit, magam is voltam fiatal... Jelenlétemmel sem igen zavartam, hagytam mesélni. Nem mérgeledtem, hogy elnézik logikátlanságait, ismétléseit, szarvashibáit. Türelmes voltam minden időben. Vártam. Kikönyököltem az ablakba, és élveztem, hogy a kíváncsiskodó nővérek – talán nem akaratlanul – férfias hátamhoz simultak kitarítóan.

– Kezdő újságíró voltam... – ismételte Tisztafej, és nikotinos mutatóujjával fontoskodva döfködte a kora nyár esti levegőt. – Akkor történt, hogy a szélesmezei Új barázda mező-

gazdasági termelőszövetkezet labdarúgócsapata bejutott az A osztályba... Önök közül egyesek talán még emlékeznek arra, hogy ez kisebb porfelhőt kavart kontinensünkön. A hivatalos munkatervük szerint akkor éppen fényes nappalnak kellett volna lennie, de hirtelen éjszakai sötétség borult rájuk, leállt a közlekedés, s merthogy a fényes nappalokra nyilvánvalóan nem volt előirányozva semmiféle kivilágítás, a gépkocsik fényszóróit sem merték bekapcsolni a jóemberek, hiszen felülről erre nem kaptak utasítást, eszükbe nem jutott, hogy mit kell cselekedjenek. A máskor békésen megszeppent polgárok összeütköztek egymással az utcán és az erre alkalmas helyeken, de egyéb földi és égi jelek is mutatták, nem mindennapi idők következnek. Persze, voltak olyanok, akik lakásuk kulcsra zárt ajtaja mögött arról suttoztak, hogy lehet *valaki* a zöld-sárgák háta mögött. Mi a teljes igazság ezzel kapcsolatban? Ki tudja? Megjegyzem: Háegynek nem volt semmi köze a dologhoz. Tudtommal, nem tartozott a pusmogók közé. Legalábbis nem hiszem, hogy közéjük tartozott volna. De a mi világunk ugyebár, csupa meglepetésből áll. Különböztényként leszögezhetjük, hogy Háegy akkor még sehol sem volt... Miért? Most hol van?

– *Nem azért köhintettem, mert az egyik fölöttébb kíváncsi természetű hajadon két kihelyezetten is bársonyos mellbimbója valósággal égette-szúrta izmos hátam. Világéletemben edzett és mindent eltűrő férfi voltam. Azért köhintettem, mert köhintenem kellett. Nem szereztem, ha gyávának néznek. A tisztelt hallgatóság viszont nem értette diszkrét figyelmeztetésemet. A hallgatóság, kérem szépen, akkor már minden valószínűség szerint be volt zsongva.*

– Susogjanak ősszel a fáradtságtól piruló falevelek, nyáron az illatosan elnyújtózó kényelmes mezők... – folytatta az érzékenységet lírába mártogatva a makacsul ellenálló Tisztafej. – És susoghat akárki, amit akar. Egy dolog halálbiztos: a szélesmezeiek mindenképpen megérdemelten kerültek a labdarúgás országos élvonalába. Ők aztán tényleg mindent megtettek azért, hogy a becsületes futball végre teret hódítson nálunk.

Tisztafej jelentőségteljesen elhallgatott, és tekintetét a hiányzó fenyőfák magasába emelte. Talán azt érezte, joga van ahhoz, hogy megsértődjék.

A New Karlsbadnak becézett kórházrész lakói értelmi képességüknek megfelelően azt képzelhették, Háckettő megérett már arra, hogy másodhegedűs helyét átadja valamelyik szószátyárkodó betegnek, és Háeggel egyenrangúvá emelkedve elnyerje a kórházban kitüntetett címet jelentő főmesélő rangot. A hallgatóságban elterjedt az az alaptalan hiedelem, hogy Háegy, érdemei elismerése mellett, hajlandó lesz visszavonulva elhallgatni. A délelőtti turnusban, amikor a nagyvizit és az ebéd közötti szűkre szabott időben a betegek kapkodva végezték az ivókúrát, és többen is megfélemeztek arról, hogy nem decis, hanem csupán féldecis adagot kortyolhatnak a körbejáró üvegből, Háegy a megdöbbenő szókimondást gyakorolva azt állította, beutalóját minden protekció nélkül szerezte. Nagytmondása lélegzetelállító volt. Háegy, miközben a gyorsan kiürülő üveg útját szigorú pillantásával követte, megesküdött arra, hogy beutalójáért még csak egy tábla csokoládét sem csúsztatott a lányanya-képű körzeti orvosnő irattartója alá. Aztán céltudatosan arról panaszkodott, hogy tinédzser korú hölgyek, tizenéves szexbombák kitartóan házassági ajánlatokkal zaklatják, és éjszakánként úgy ragadnak rá, mint díszbogácsok valamely hétköznapi moherkardigánra. A díszes hallgatóság biztos forrásból tudta, hogy Háegy fél esztendeig eredménytelenül kezelték gyomorsavtúltengéssel az idegklinikán. A közvélemény szerint – a kórházban kialakult szokásoknak megfelelően ez régóta egyöntetű volt – Háegy, annak ellenére, hogy egy nagyon régi kisiparos család egyetlen gyermekének mondhatta magát, még elég tűrhetően

nézett ki, de korát hiába próbálta meghazudtolni, illett volna már meghajolnia a sors és a feltörekvő új nemzedék előtt.

– Hol vannak már azok a szép idők?! – sóhajtott többoldalúan nyilvánosat Tisztafej, miközben Háegy múltját gondolatban patikamérlegelte, kortyolt egyet a sárga tintásüvegből, és mert valóban nem volt buta gyerek, nem adta tovább az üveget, a kapkodás és a hangos nyelések zavarták az összpontosításban, némileg akadályozták volna abban, hogy elbeszélése valóságvörös fonalát az idők szavához húen és hatalomhoz híven pontosan követhesse.

– Ami pedig a szélesmezeieket illeti, állítom, hogy jogosan fordult felénk az ország tekintete. Ezt már akkor megmondtam, amikor az irigyeknek külön kórházat építettek a Bel utca végében, és senki sem csinált abból titkot, hogy az elvonókúrán sárgasággyanúsokként kezelték őket. És ne gondolja a tisztelt hallgatóság, hogy csak a bezsongott focirajongók énekelték a Goldkorn-indulót... Ezt zengte, kérem, az ünneplő tömeg az utcán, a szerelmes párok mindenféle folyók partján, hálósobákban, szabadidejükben a melósok és a jó hangú, közösségszerető értelmiségiek. Hadd csillogtatom most páratlan emlékezőtehetségem, és árnyalt muzikalitásom azzal, hogy engedelmmükkel felidézem a Nagy Induló néhány strófáját.

Aranykukorica szára
Fölmászott a fára
Mi még most sem mondjuk,
Hogy elég legyen mára!

Aranykukoricánk
Fönn a fa tetején.
Ki meri? Ki mondja?
Hogy ott nincs a helyén?!

Tisztafej bátran kiengedte érces hangját. A sorvégeket hol szilajul, hol megható érzelmesen – ahogy lehet – nyújtottan rezegtette.

– Most figyeljenek, emberek! A refrént százezrek harsogták a zöld-sárga lobogók alatt, amelyek szélcsendben is úgy lengedeztek, mint érett vörösfenyő-erdők a döntő vihar után.

Aranymálénk szeme,
Minden szeme, csupa tűz,
Sej, de nagyon régen,
Haj, de nagyon szépen
Mindnyájunkat összefűz!

– Tercelhetnek, persze! Na, még egyszer! – Tisztafej magasra tartott kézzel pattintgatott. Jobbjával a tintásüveget rázta.

– Nem mondom a szövegen van még csiszolni való, különben is maga a nép alakította, foltozgatta, tisztította nemes tartalmat és formát kölcsönözve ennek a dalnak, és az a lelkesedés, uraim, az minden elképzelést felülmúl. A proficsapatok háza táján az ilyesmi elképzelhetetlen. Ehhez kérem, öntudatos ember, vérző szív, tiszta tüdő, egész és egészséges lelkiismeret kell. Nyilván tudják, a lelkesedés nem terem egykönnyen, és nem szökken szárba magamagától. Ugyebár, mindnyájan faluról jövünk. Egészséges erkölcs, értelemgazdag akarat, szenvedélyes kitartás volt az ismertetőjelünk. Csakhogy éppen azokban az években, amikor az Új barázda csapata bejutott az első osztályba, ennek pontosan a fordítottja működött, falura igyekeztek az emberek, s ha ez nem sikerült, a városokat alakították a maguk falusi képére, hagyományos ízlésük szerint. Ha még olvasnak újságot – a magam

részéről nem erőltetném ezt –, bizonyára azzal is tisztában vannak, hogy az a ma is csak nehezen gyógyítható sárgalázfajta, amit közönségesen sárgairigységnek nevez a tudomány, akkor ütötte fel a fejét kies vidékünkön, pontosan abban az évben, amikor megkezdtek a Szélesmezőre tartó autószeráda építését. A haladásnak örökké voltak és lesznek kerékkötői, de jobb, ha tölem tudják, megállítani azt nem lehet. Az autószeráda is jóval határidő előtt elkészült. A sárgalázat persze, mindenféle magas beavatkozás ellenére ma sem sikerült legyőznünk. Az építkezés nemes célja szárnyakat adott a kivitelezőknek. A kivitelezőkkel különben azóta sincs semmi baj. Olyan időket éltünk, hogy, aki tehetett, legalább egyszer elzarándokolt Szélesmezőre. Valóságos búcsújárás volt ott, és ez magyarázza, hogy a történetek ellenére, amelyeket nevezhetünk előzményeknek is, búcsúszavunk fennmaradt, és sok más közkedvelt kifejezésünkkel együtt nem kopott ki a mindennapi használatból. Magam is jártam abban a minden oldalú faluban. Biztosítom Önöket arról, hogy az átadás napján az autószeráda minősége kifogástalan volt, a falu, ahol véget ért az út, dicséretesen nagyot ugrott a fejlődés tengermély csúcsai felé. Már akkor sejteni lehetett, hogy mennyire sokoldalú lesz ott minden, hiszen a lakosság felhagyott a dolgok egysíkú szemlélésével. Különben ezt én már akkor megjósoltam, amikor a lapok beszámoltak arról, hogy az énekkarok országos vetélkedőjén a falu egész lakossága egyöntetűen színpadra állott, és addig dalolt ön- és zsűri-feledten, hogy kivívhatták számára az egyik első helyet. Csakis nyilvánvalóan rosszindulatú és kicsinyeskedő polgárok agyába fészkelődött a kérdés: mitől ennyi és ennyi oldalú ez a falu? Pedig a lapok megírták, hogy sikereink záloga, és zálogaink titka állandó felvirágoztatásunkban rejlik. Ezt még magam sem láttam ennyire tisztán. Akkor ez nem sikerült. Most, egészen más a helyzet. Mert most látom az egészet... Akkor elvesztem a részletekben. Felfigyeltem például arra, hogy Szélesmezőn a kerítéseket kíméletesen zsiradékmentes szárazkolbászból fonták, míg a szomszéd helységekben és országokban megelégedtek a kevésbé tartós lengyelkolbásszal. De a hanyagok háza táján, mivel örökösen féltek attól, hogy kifutnak a költségvetésből, nem átallozták elegyesen csabaival hígítani kerítéseiket. Apróság, de azért megemlítem, hogy Szélesmezőn már a kezdetekkor a trágyahordást főnről, egyetlen ember intézte helikopterről. Alacsonyra kényszerített kölnivízfelhők alatt szórta a saját gyártnmányú guanót a legédesebb szülőföldre. Nyilván teljes egészében öntözéses földeket műveltek a rokonságban is sokoldalú lakosok, a gépesítés magas fokára mi sem jellemzőbb, mint az, hogy minden kukoricaközre legalább egy korszerű gépféleség jutott.

Tisztafej lelkesen megpróbálta érzékeltetni hallgatóságával miként történt vele az, hogy elveszett a részletekben, és ez csaknem ismét sikerült neki, amikor Kicsoda II példájával állt elő.

– Uraim, nem fogják elhinni, hiszen eleinte magam is kételkedtem a dologban, de aztán az idők nyomásának és a józanésznek engedve száz százalékban elfogadtam Kicsoda II-nek az akkori szép időkre nagyon is jellemző történetét. Gondoljanak, amit akarnak, szemenszedett igazság, hogy Kicsoda II. nem a szélesmezei pálya megdöbbentően kifogástalan gypszönyege és néhány koszos ezres miatt mondott búcsút az öt nagynénis szeretettel felfedező és felnevelő első osztályú fővárosi csapatnak. Nem. Nem bizony. Nem ilyen apróságokért szegődött az akkor még csak C ligában a becsülettel küzdő Goldkornhoz. A szintiszta igazság most is olyan egyszerű, mint az a pofon, amit javítószándékkal, szívességből adunk megrogzott ellenségeinknek. Kicsoda II-nek az öntözéses kukorica volt a hobbyja! Kérem, ez a szupersztár egyszerűen belebolondult a virágzó mezőgazdaságba. Ma sem tudják miért, de megmásíthatatlan tény, hogy osztályharcos származása és aprólékos neveltetése ellenére szeretett hajnalban kelni. Apja a kocsmatöltelék szakmában jeleskedett, nyugdíjazása után is, anyja bejárónő volt saját városszéli kunyhójukba, de mivel vállalt kötelességeitől naponta többször is leszólították, szakmáját rendszerességgel nem gyakorolhatta, fia így örömteli

gyerekkorra és nagy önállóságra tett szert, annyira, hogy a labdarúgópályákon is állta a sarat. Felnőttkorára az lett a hóbortja, hogy reggelenként maga kapcsolja be a madarakat. Legszívesebben karmesterként irányította volna a kora reggeli szabadtéri koncerteket, de a füttyszót, a nehézipar elsőségét megvédve, betiltotta a hivatal. Szélesmezőre egészen magas megfontolásból szerződtették, és nem bánták meg. Kicsoda II pitymallatkor zöld-sárga mezben, sűrű vágtaiban ki-kirohant a mezőre, ahol szélességből sem volt hiány, és ennek következtében rövid idő leforgása alatt olyan gyakorlati tényszeret birtokába jutott, hogy a négyszöges vetéssel művelt labdarúgópályák bármelyik fűszálára kapásból, jókívánságaiba burkoltan küldte a pöttyöst.

Tisztafej tudatosan egészségeset húzott a sárga lét tartalmazó régi tintásüvegből. A hallgatóság továbbra is a lét és jelenléte értelmét kutatta kíváncsiságtól megnyúlt ábrázattal.

– A szélesmezeiek erőnlétéről csodákat meséltek – kapott elbeszélésének fonalvégéhez a felültápláltságával sohasem hencegő Tisztafej. – Igaz, a Goldkorn emberei cseppet sem kímélték magukat. A Nagy Kampány idején a zöld-sárga trikó hetekig nem került le róluk, villanyfényes meccseikre egyenesen a harmadkapálásból jöttek derűsen, a termelőmunkától nemes öntudattal, az átöltözésre szánt időt is megspórolták ilyenformán. Kicsoda II a bajnokság őszre eső részében zsáknyi gólt rúgott, miután előtte óránként és soronként három zsák kukoricát tört. Mondanom sem kell, hogy az utóbbi teljesítményére volt igazán büszke. Akkoriban is csak a beavatottak tudták, miért kényszerült a Labdarúgó Szövetség gyakori szabályzatmódosításra. A szélesmezeiek kérésére hozta azt a pályán alig észrevehető döntését, miszerint a befejezést jelző hármas sípszót nem a játék elején, hanem a kezdetén fújta a bíró.

Tisztafej kigombolta viseltes kardigánját, és igazított egy leheletnyit a nyakkendőjén. Minden akkurátus mozdulatával a kora nyári lenyugvó napsugár munkáját igenelte. A tintásüvegen át egyetlen kiszélesített pillantással meggyőződhetett arról, hogy hallgatói között nincs valamilyen akadékoskodó, netán magát szakértőnek képzelő alak, aztán, mert jámbornak látta hallgatóit, megnyugodva folytatta észbontó történetének előadását.

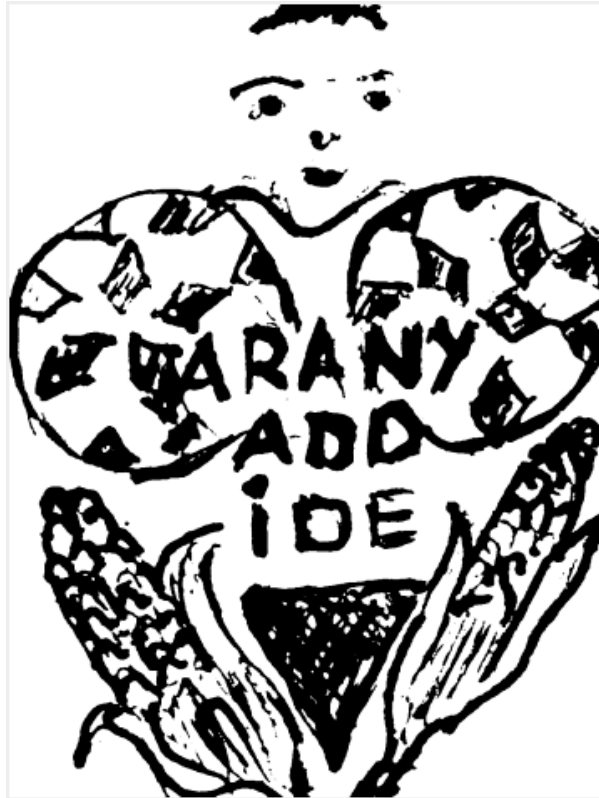
– A szélesmezeiek kérése egész pontosan úgy szólt, hogy a hármas sípszó első harmadát a játékvezetőnek az addig szokásosnál hangosabban kell fűjnia. A szélesmezeiek csapata erre a jelre hagyta abba a munkát a földeken, és indult elképzelhetetlen sebességgel a focipálya felé. A második sípszóra már végeztek a bemelegítéssel, a harmadik sípszó utáni másodpercben pedig már ott táncolt a labda az ellenfél kapujában!

– Ejjjhaaa! – sóhajtotta fegyelmezett három szólamban a megrökönyödött hallgatóság.

– Ez mind semmi! – emelte fel reszelős hangját eszelősen Tisztafej, és folytatta a csodák előszámlálását.

– Helyi szokás szerint a szélesmezei pályán a játék első másodpercétől gyászos képű ellenfélnek nem kellett kikotornia a labdát saját kapujából. Ugyanis minden újrakezdéskor vadonatúj labdát helyeztek a pályaközépre a vendégszerető rendezők. A vesztes csapat is jól járt. Ahány gólt kapott, annyi labdát vihetett haza. Igen, így volt! Zsákkal, teherautóval jött az ellenfél a szélesmezeiek otthonában kiírt mérkőzésekre. Kicsoda II-ék egyáltalán nem sajnálták a labdákat. Tehették. Saját focigyáruk volt. És saját labdamárkájuk.

Tisztafej a pad előtti homokos talajra rajzolta a szélesmezei labdagyár emblémáját, a jóleső szünetet beiktatva a történet emésztésére serkentette a hallgatásban derék közönséget.

– A gólok labdaformában való hazacipelésének ötlete a csapat pszichológusától származik. Javaslatát a következőkkel támasztotta alá:

1. Az ellenfeleknek, miközben kikotorják, zsákolják, és teherautóra rakják, később otthonukban kirakják, raktározzák és leltározzák a Goldkorntól ajándékba kapott labdákat, érezniük kell a gólok valóságos súlyát. Ennek nyilvánvaló következményeként a visszavágó mérkőzésre lélektanilag is mérhető hátránnyal indulnak.

2. Az ellenfél a neki ajándékozott labdák számának függvényében otthonában tömegsporttá fejlesztheti a labdarúgást, saját nevelésű utánpótláskeretet hozhat létre, és így előbb-utóbb, de lassacskán bizonyára abbahagyja a szélesmezei játékosok elcsábítására tett erkölcstelen kísérleteit.

– Nem jön, hogy elhiggyem... – motyogta valaki a tömegből, de Tisztafejt ilyesmivel nem lehetett zavarba hozni.

– A pszichológus maga is mutatósan rúgta a bőrt. A fővárosi diákcsoportot és az egyetemet hagyta ott, hogy rövidített időben pirosított diplomát szerezve, a szélesmezeiek csapatában a minden idők legjobb kapusa címet birtokolja. Formájára mi sem jellemzőbb, mint az a sokakban kételkedést kiváltó, de még ma sem teljesen cáfolt hír, miszerint csapata az első, hazai pályán játszott A ligás meccsén 221:0 arányban legyőzte az addig verhetetlen fővárosi katonacsapatot. A diadalt valamennyiben megnehezítette az ellenfél buzdítására kivezényelt egyenruhás közönség. A helyi szurkolók *Ne lőjete! A hadsereg velünk van!* szünni nem akaró ütemes kiáltását minduntalan elnyomta az ellenfelet buzdítók erőteljes *Hurrrááája!* A katonacsapat szüntelenül tűzelt és lőtt, de nem a szélesmezeiek kapujára. A krónikáírók feljegyezheték az eltalált hősök és az ellenfél csapatából kiemelkedő játékosok nevét, fény-

képezték is őket, de az eredménytábla változatlanul nullát mutatott a katonák javára, így aztán a hivatalos krónikába be sem kerülhettek. Egyébként a szélesmezeiek kapusa, miközben megszokásból pergelt sós tökmagot árult kedves polgártársainak a mérkőzés ideje alatt, államvizsga dolgozatából szépen kerekített fejezetet írt a gólvonal mögé helyezett diófafurnéros íróasztalán. Ugyanezen a később egyre patinásabb asztalon, olykor a kapufának vetett háttal, alkotta a fiatal pszichológus nemzetközileg elismert, rendkívül értékes dolgozatait és világhírű szakkönyveit is. Az elismerés csőstől ömlött az erőteljesen és mindenoldalúan öntözött kukorica termelőinek háza tájára. A kapus a doktori fokozatot is elnyerte, és könnyűszerrel szerzett zsáknyi tiszteletbeli doktori címet mindenféle külföldi intézmények figyelmességének betudhatóan. Az ország akadémiaja nemcsak tagjai közé emelte, hanem fiókot csináltatott számára, amit Szélesmezőre helyeztek ki, hogy az akadémia elnökével karöltve Kicsoda II oxigén-átalakító képességét a termelőmunka helyszínén tanulmányozhassák. A KO Kettő néven beinduló kísérletsorozattól később, a polimerizációt érintő korszakalkotó felfedezések titokban tartása végett megvonták a nyilvánosságot, de abból, hogy a kapus a tavaszi fordulóban nagyobb íróasztalt kapott, és egy nálunk addig ismeretlen olasz tudományos társaság, Nobel-díjjal vetekedő értékű első alkalommal kiosztott első díját is magáénak mondhatta, bárki következtethet kolosszális tudományos sikereire. A taccsbírók például rendkívüli megtiszteltetésnek vették, amikor a mérkőzés első negyedórás hajrája után íróasztalához invitálta őket, és kinek-kinek ízlése szerint egy csésze törökbúzakávéval vagy illatos kukoricateával kedveskedett. Akkor senki sem sejtette, hogy a kapus egy közönséges nő volt.

Tisztafej magasra húzott, gondozott szemöldökkel csodálkozott egy keveset, aztán minden átmenet nélkül úgy nézett ki, mint aki nem hisz a saját szemének.

– Kérem szépen, akkor éppen olyan idők jártak, hogy az „új футбол” hírért a világsajtó naponta öregbítette. Nem sok időbe tellett, szóltak egyszer-kétszer felülről is, és a szakemberek mindjárt átlátták, hogy a szélesmezei nagyszerű változások lényege a mindenütt mindent eldöntő termelőmunkával életbevágó-szorosan kapcsolatos: kitűnő anyagellátás, magas szintű tudományos szervezés, a termelékenység örökös növelése, az egy labdára számított erő kifejtés végeláthatatlan csökkentése, valamint a kor szellemének megfelelő anyagi érdektelenség voltak a főbb jellemzők. Csapatostól özönlöttek a labdarúgók és a különféle magasugrók, és felvételükért könyörögtek Szélesmezőn. Az Aranymálások mindig mosolygós intézője először a magasugrókat küldte el, azzal, hogy Szélesmezőn nincs helye az ugrálásnak. A többieknek megveregette a vállát: – Szívesen látott vendégeink vagytok. Két hét tapasztalat-cserét tudunk biztosítani nektek kampány idején! Azt ajánlom, ne kíváncsiskodjatok, hanem próbáljátok elsajátítani munkamódszereinket. Felvétel nincs. Mondjátok meg bátran mindenkinek, hogy Miki bácsi üzeni, a szélesmezeiek csapata csaknem teljesen komplett. Nemrég utasítottuk vissza a Real Madrid tizenegyet, a Bayer München huszonegyet, a King Lynn Leicester és a moszkvai Dinamo valamennyi játékosát. Iván Ivanovics Ivánért fentről szóltak rám a szakemberek. Sajnos, a kínaiak kétszázhetvenkettedik üzenetére sem tudtunk teljesen pozitív választ küldeni. De még a Napoca-Kolozsvár–Klausenburg–Cluj-i két kitűnő labdaszedőjének sem mondhattunk igent. A jó szoros kapcsolattartás érdekében viszont megígértük, hogy mindig küldünk nekik megyei előjárókat, rendfőnököket, gyárigazgatókat, számolatlanul belügyeseket és tisztviselőket. Nálunk mindössze egy kiválóan képzett, kozmobiológiai összeköttetésekkel rendelkező csillagász felvétele jöhet számításba, mivelhogy intenzív kutatásokba kezdtünk más naprendszerek labdarúgó válogatottjainak megismerése céljából, hogy a világ előtt bebizonyítsuk azon magától értetődő feltevésünket, miszerint a labdarúgást tévesen gyakoroljuk kétkapus játékként. Igenis, lehet és szabad két

kapura játszani, amíg van kivel! Mi némileg érettek vagyunk, mondhatjuk, hogy van mivel, van hol, de nincs kivel! – Hiki Miki valóban ilyen nyílt szájú volt intéző korában. Na, de másoknak is megbocsátottak nagyobb bünt már. Erre is mondhatnék rengeteg példát, de akkor is marad a lényeg: az aranykukoricások háza táján szédületesen mentek a dolgok.

– *Kikászolódtam a nővérkék epekedő szorításából, hiszen magam is érzőn érzéki ember vagyok. Tavaszi zsibongás járta át bolond szívemet. Sétáltam egyet. A kihalt kórtermeken és végeláthatatlan folyosókon át a kórházépület mögötti térre jutottam, amit csupáncsak azért nevezünk parknak, mert egykor ott illatozó virágok, szagos füvek, talán égígérő fák és időnként testhezálló padok nőttek a tehetős betegek megnyugtatóására. Diszkrétan megálltam Hákető mögött, és többek között arra gondoltam, hogy amióta a régen szabad természet jótékonny varázserejét kiiktatták a körmönfont gyógyászatból, hogy mást ne mondjak, virág-illat, fűzöld, lombzuhogás és fapados pihenőhely nélkül egyensúlyát veszti az ember, vágyait a vélt valósággal összekeveri, s a világ, amit kedves emlékekből, futó kapcsolatokból és félve tervezett mindenoldalú jövőkből maga köré épít, nem egyéb igazándian kápráztató csillogású hamis gyöngynél, amelyről gyakran napszaktól függetlenül kiderül, hogy nem már szappanbuborék-szépségű, illatosan is megfoghatatlan nagy darab valaminél. Szomorkás gondolataim ellenpontjaként egészen közélről láttam, hogy Hákető kezében részegen táncolt a csaknem kiürült sárga tintásüveg.*

– A tömörség kedvéért éppen csak megemlítem – mondta Tisztafej harsányan –, abban az esztendőben a szélesmezei termelőszövetkezet földjein a kukorica átlagos magassága elérte a tizenegy métert. A Termés Napján otthonában játszott a vereségmentesen is zöld-sárga csapat. Nem mondom újat – ellenfelüket leradírozták az üde zöldre polimerizált pályáról. A munkába felejtkezett hazai játékosok porhanyóssá dolgoztak minden négyzetcentiméter pályafelületet. Saját edzőjük sem értette egészen a dolgot, csupán gyanította, hogy a derék fiúk összetévesztették napi munkájukat a mérkőzésre kapott feladatokkal. Serény gyomtanításuk közben eltűntek a finom krétaporral jelölt pályavonalak is. Az ellenfél kapuja előtt mindegyre egy szélesmezei kukoricaszárral kellett kijelölni a tizenegyed pontot. Ennek az lett a vége, hogy néhány fordulónyi gondolkodás után a Labdarúgó Szövetség kénytelen volt a szélesmezei kukoricaszár használatát a büntetőrúgások pontjának megállapításánál szabályzatmódosítással állandósítani.

– *Hiszi a piszi – jegyeztem meg csöndesen Hákető háta mögött. Tétlenül nem nézhettem a bezsongott hallgatóságot. Hákető az orruknál fogva vezette őket. Az idegileg teljesen ki-merültek mindenben testvériesen összetartó csoportjából valaki ekkor hirtelen megfeledkezett magáról, és durván rám szólt:*

– *Fogja be a száját, Tata! Várja meg a történet végét, aztán pofázzon! – Reám mutatott, egykor hőn imádott elbeszélőjére, és hozzám vágott még egy sor mocskolódást. Bölcsen hallgattam. Csodálkozást sem mutattam, s ez megnyugtatta az idegesek azóta is gyarapodó, életunt tömegeit. – Az ég szerelmére, hagyjátok már! Örüljünk, hogy Háegy is velünk van! – ordította kórházon és magánkívül Hákető bőrhajú kezelőorvosa, és képzelt hajtincsét egyre gyorsabb ütemben tépdeste a füle mögött.*

– Mindazonáltal... – emelte föl hangját az önérzetében sértett Tisztafej –, felelősségem teljes tudatában kijelenthetem, hogy a Goldcorn minden idők legjobb labdarúgócsapata volt. Játékosai fantasztikus technikáját, összjátékukat, de még erkölcsüket is tanítani fogják az iskolákban...

Tisztafej vörösebb volt, mint a legünnepibb lobogó.

– Ne legyen naiv... Na, de igazán ne legyen naiv... – kotyogott ekkor váratlanul közbe a parkon átsétáló, magát régi sérelmeiért folytonosan nyugtató nyugalmazott akadémikus. – Hiszen, most is áll valaki a hátuk mögött...

– A tudás hatalom! – dörögte Tisztafej.

A töpörített akadémikus ekkor már a kórházépület sarkánál járt. Mielőtt befordult volna, szelíden visszaszólt: „A hatalom... kedves barátom, az hatalom! Most, és mindörökkön...

– Láttam, amit láttam... – erőlködött Tisztafej, de a hallgatóságnak, akár a szelíd kismacsának, kinyílt már a szeme.

– Igenis, ott valóban a munka volt az első. Aztán következett a... Lényegtelen, hogy mi következett. A kultúra, a sport, meg minden. A lényeg az volt, hogy mindenben élenjárók voltak. És igenis hittek valamiben... Mert a... a lifitiktubertsóder betegetehkraft... glodenbergersz issz... issz isszkrtblgporóóó...

Tisztafej kezelőorvosa meggondolatlanul elfehéredett.

A hallgatóság sietve elhagyta a felelőtlenül egykor parknak nevezett teret, ahol egykor reménykedő virágok, sarjadni kész füvek, lelombozódást kerülő fák és csak olykor-olykor kényelmetlen fapadok nőttek. Az évtizedek óta tökéletesített pusztaságba Tisztafej kíméletlenül elnyújtózkodó üvöltése száguldott-kóválygott, mind nyugtalan szellem, az osztályharcban elhanyagolt saját várkastélya romjai között. Háegy rögtön hordágyért rohant, de Tisztafej kezelőorvosa két markos ápolót, tartós kényszerzubbonyt, magának pedig valami erős nyugtatót kért.

– A történetek után Háckettő örökre eltűnt betegtársai köréből, magam sem láttam többet. Persze, évek múltán is legendák keringtek róla. Hihetetlen történeteit magam is szívesen idézem örökké népes hallgatóságom előtt, olykor percnyi csönddel adózunk emlékének.

Háegy „a halottról jót vagy semmit” bölcsességét erőltette magára. Elhallgatta, hogy Tisztafej titokzatos eltűnése utáni napokban más, lényegtelen apróságokkal együtt az is kiderült: a sárga tintásüvegben nem ásványvíz volt. A felbérelt tanúk, akik beleszagoltak, a nemzeti lobogóra esküdve állították, hogy közönséges kukoricapálinka-illat szállt az üvegből. Mondták, hogy Tisztafej ezzel tette be magának végleg az ajtót. Az ajtó mögött nem tudjuk, mi van. De hinni kell a szakértőknek. Miért éppen ők ne mondanának igazat...

– Háckettő esete engem is erősen felkavart. Belefáradtam az eredménytelen kórházi kezelésbe, az ásványvíztől is eltiltottak, úgy éreztem, hogy nemcsak a gyomorsav, de a korom-szomorúság is túlteng bennem. Kiírtattam magam a kórházból. Visszamondtam szépecske nyugdíjamat, és hogy elhallgattatásom másként is megszakíthassam, visszatértem utolsó munkahelyemre, a kerületi állami óvodába. Ugyanis sokféle képzésem szerint óvó bácsi vagyok.

Mint rendszerető társas lény, régi szokások őre, és akár a környékbeli társas lányok, magam is rendszeresen előszeretettel mutakozom közvélemény-formáló helyeken. Akkoriban törzsvendégként a lakásomhoz közel eső tejcsárdába jártam. Fél liter savanyútej mellett üldögéltem és vártam. Ültem és gondolkoztam. Néha csak ültem.

Háegy már nem volt fiatal, és ha akarta, ha nem, benne járt a korban, de sehogy sem értette a kor szavát. A kocsmában locsogott, sajnáltatta magát, amikor a kelletténél több volt benne a gyomorsav, időszerűtlen jelszavakat hangoztatott. Ilyeneket mondott:

Egy kis vodka sosem árt,
éljen a zöld-sárga párt!

Háegy ne tudta volna, hogy a falaknak is füle van? Tudta. De a gyomra és különféle más ráragadt kór miatt mindegyre megfélemedezett magáról. A dolog természetesen nem maradt következmények nélkül.

– Ültem. Mások is mondták, hogy fáradozásom nem volt hiábavaló. Aztán, az egyik forró nyári délután, amikor ezrével menekültek az emberek a városból, a labdarúgópályákon ájultan hevert labda alatt a gyeper, a tejcsárdában mellém telepedett egy keszeg, de korához képest eléggé ruganyos, kékre aszott alak. Édes, pasztőrözött tejet szopogattam. Az időjárás tarthatatlanságáról váltottunk, ha jól emlékszem, közérdeklődésre igencsak érdemes gondolatot. – Kicsoda II vagyok – mutatkozott be aztán jólneveltségét fitogtatóan beszélgetőtársam. Leestem a székről. Felsegített. A tejcsárda rogyant hokedlijét és a nagykuttyákat szidta, de kérdésével a lényegre tapintott:

– Lehetséges, hogy hallott már rólam? – Akkor néztem meg magamnak jobban. Szerény volt, és nem annyira kék, inkább lila, mint az ibolya. – Nem jön, hogy elhiggyem! – feleltem őszinte csodálkozással. – Maga volt a zöld-sárgák centercsatára? – Jaaaha! – szögezte le kurtán Kicsoda II, és az előttem álló üres tejesüvegre tekintett. A zsírosabból kértem még. Hálából megeredt a szava. – Jó, ha tőlem tudja, alig egy szezont játszottunk az A ligában... Az igaz, hogy a B-ben minden meccsünket megnyertük, és a selejtezőben sem volt ellenfelünk. Nem mondom meg miért, úgy is tudja. A betakarítással nem volt gondunk. De aztán, amikor már jól benne jártunk a bajnokságban, és rendre ölünkbe hullottak a győzelmek, hirtelen megfordultak az addig felénk tartó jótékony szelek. Valaki úgy döntött, hogy nincs már szükség reánk. Villámellenőrzést tartottak Szélesmezőn. Kiderült – a gyerekek előtt addig sem volt titok –, kukoricánk tényleg aranyból volt. Nem termeltük, hanem begyűjtöttük. Felelőtlen külkereskedők nagy mennyiségben, pazarló módon exportáltak belőle. Az ügyet nem volt szabad elsimítani. A vezetőséget, mert ellenállást tanúsított, egyik napról a másikra leváltották. Nem mondom ki, úgy is tudja. Kukoricánkat lefoglalták. Vetőmagunk sem maradt. Csapatunk kimaradt a sportéletből. Gépeinket megette a rozsda, helikoptereinket elvitte a járvány. A sárgaláz is tombolt. Mit tehettünk?! Sohasem értettem a mezőgazdasághoz, de néhányan megrögzött sárga-zöldek, összedobtunk egy kis pénzt, megvásároltuk a megyei főnököt, kiutalásra kaptunk vetőmagot: minden földünket bevetettük lóherével. Csakhogy abban az esztendőben bogos lett a termés. Abból osztottak nekünk valamennyit. Nem menekültem. A környéket tintásüvegben forgalmazott olcsó sárga lével bőven ellátták. Kissé üdítő volt. Éjjeli őriséget vállaltam a lóhereraktárban. Nemrég önhibámon kívül, de érdemeim elismerése mellett, nyugdíjaztak. Járom az országot, fiatalkori magamat keresem.

– És az autósztroda? Mi lett vele? – kérdeztem kíváncsian. – Jó, hogy említi. Kevesen tudnak róla. Pedig megvan. Csakhogy benőtte a gyom... Felelőtlen kozmológusok terjesztik, hogy

egykor földön túli lények ezen az úton kedvükre randalíroztak, mielőtt a világűrbe távoztak volna. – Cöcöcö! – nyögtem elkeseredésemben. – Hallom, hogy mostanában az autósstráda környékén valamiféle csodagombával kísérleteznek... – súgta bizalmasan Kicsoda II. Állítólag több méter magasra nő, ha kellőképpen öntözik. Milliárdokat folyósítanak a kísérletekre. Elfolyósítottak arra felé ennél többszörösen többet is. Miért pont most ne sikerülne? Nem vagyok már gyerek, hiszek ebben. És biztosítom, hogy nemsokára a szélesmezeieknek újból olyan csapatuk lesz, amilyent nem látott a világ... – Hiszi a piszi... – jegyeztem meg csöndesen, mert nem szokásom az ingyen lelkesedőket csak úgy leinteni. Aztán gyógyíthatatlan betegként újra eljárt a szám. – Ha kíváncsi a véleményemre, elmondhatom, hogy szerintem ismét áll valaki a kísérlet mögött! – Kicsoda II csontrahízott arca hirtelen felderült. Olyan volt mint a szerelmesek várta felhők mögül előbukkanó telehold. – Tisztafej tetszik lenni? – kérdezte ördögös cselt mímelve az egykori centercsatár. – Ostoba! Háegy vagyok! – válaszoltam a tőlem megszokott méltósággal, de láttam az arcán, hogy nevem neki semmit sem mond. – Orcátlanok. Hálátlan népség! Hol a tisztelet mostanában?! Ez a mai fiatalság! – Asztalunkon megrepedtek a tejes üvegek. Felindultságomban elindultam. Faképnél hagytam Kicsodát... Később az eset tanulságait levonva, néhány következtetésemet beleszőttem az élet értelméről szóló előadásaimba. Hallgatóim sírtak. Akkor is, amikor az óvoda nagy, valamikor a derült égre néző ablakában álltam. A fölénk hajlított toronyház tűz falának repedéseit szemlélve egyszerűen, líraian fogalmaztam. – Gyermekek, menjetek a pitsába! Hátrálnotok kell egy kicsit az időben, de ott legalább melegekedhettek! – Megkülönböztetett figyelemmel hallgattak, az új generáció megért, elfogad és követ engem. A feszült csöndben hallgatóságom egyenletes lélegzetvétele, nyugodt szuszogása felüdített. Valakik szárnyakat adtak... Repültem... Azóta is a legkülönbözőbb összetételű hallgatóság előtt igazán szívesen csakis a Nagy Máléről beszélek. Azokról az évtizedekről, amikor mit meg nem tettek az emberek egy darab máléért. Nem kételkedem abban, hogy Tisztafejt – mint túlérlett gabona magját, mint az inflációban beszűkült fészek a fiókát – az idő végleg kiejti emlékezetéből. Én pedig szerényen, de becsületesen tovább élek és hatok. A történetek, és azok meg emezek ellenére. Az aranykukoricázok holnap is közöttünk pancsikálnak. Hogy is mondta postafordultával időnként akadémiai levelezőtag barátom?

„A hatalom mindig szép, az életet tinéktek magyarázzam?! (Kiemelés tőlem. H-I.)

Egyesek értik ezt. És mindenkor övék a hatalom.

A kettősök és a többiek sajnos semmit sem értenek. Még azt sem, hogy egyeseknek örökké igazuk van.

Három mese

Ami eszembe jut

Az úgy volt, hogy volt egyszer, hol nem volt, de leginkább volt a mesének eleje. Amelyik mesének se vége, se hossza, az nem is tudom, milyen mese, inkább folytatásos történet. Igaz, ilyet nem mindenki tud mondani, mesét viszont sokan.

Ismerek egy kisfiút, akinek gomb nőtt a hasára, és ha azt a gombot nyomta, folyt belőle a mese. Meséinek fonala is volt, amit pirosra festett, és amikor hosszúra sikerült a meséje, akkora gombolyag tekeredett belőle, mint a kisfiú feje. Akik hallgatták és halászni is szerettek, mind nagyon örültek ennek, mert a kisfiú nem volt irigy, a fonalból mindenkinek adott annyit, hogy legalább egy aranyhalat foghatott vele. Az aranyhal aranypénzéből aztán bárki igazi halászfelszerelést is vásárolhatott magának, persze, ha időközben el nem ment a kedve a halásztatól.

Ha valakinek elmegy a kedve, muszáj utána mennie, mert kedv nélkül semmit sem lehet csinálni, még meséskönyvet sem lehet vásárolni, márpedig az nagyon kell, mert amikor beesteledik, a mesemondó kisfiút hazahívják, otthon is mesét szokott mondani az ő apukájának és anyukájának, különben nem tudnak elaludni, és sokáig égetik a villanyt.

Egyszer a kisfiú későn érkezett haza a játszótérről. Nagyon fáradt volt, de nem nyafogott, hanem csak megnyomta a gombot a hasán, és várta, hogy eszébe jusson egy mese. De nem jutott eszébe semmi. Ezért aztán nekifogott mellébeszélni. A mellébeszélés olyan, mint akármilyen beszélés, csak hogy nincsen neki fonala.

– Tiszteli mesehallgatók! – kezdte a mesemondó kisfiú magasra tartott orral. – Jól figyeljetelek ide! Csak egyszer mondom, ami eszembe jut, többször nem, s ha a fületeket elfelejtitek nyitva hagyni, az is megtörténhet, hogy nagyon megharagszom. És lehet, hogy nem mondom végig a mesét, hanem egyszerűen abbahagyom. Pedig igazán mondom, érdekes történet lehet az, ami nekem egyszer az eszembe jut.

A kisfiú nagyot szippantott a szülei közön beálló csendből, megragadta a mese fonalának a végét, és elkezdte gyorsan gombolyaggá tekerni.

– Most például az jut eszembe, hogy szárnyam nőtt, és felrepültem jó magasra, hogy lógathassam a lábam a levegőben. Ez nagyon fincsi volt, mert a levegőben nem szoktak bácsik és nénik járni, és senki sem mondta nekem: „Te, gyere le onnan, mindjárt leesel, és akkor jól kikapsz otthon!” Így hát addig ültem a levegőben, amíg akartam, de lehet, hogy egy kicsit előbb, mint akartam volna, lejttem, mert láttam egy trolibuszt. Ennek a trolibusznak bikafeje volt, a szarvára csillagok nőttek, és nagyokat szuszogott. És biz felültem a bika hátára, pénzt dugtam belé egy lyukon, és akkor kaptam egy jegyet, amire sok-sok szám volt írva. Mire azt a sok számot elolvastam, sűrű, sötét házerdőbe értünk, és egy néni azt kérdezte:

– Hová megy ez a gyerek egyes-egyedül?

– Játszani! – mondtam gyorsan, mert nem szeretem, ha kétszer ugyanazt kérdezik. Erre körém gyűltek a felnőttek, és egy csomó érdekes kérdést tettek fel, amelyekre gyorsan, és főleg röviden válaszoltam, de ezek a felnőttek olyanok voltak, hogy nem hitték el, hogy én ezeket a feleleteket magamtól tudom. Persze, erre nagyon mérges lettem, pedig nem is szeretek mérges lenni. Amikor már arra gondoltam, hogy gyorsan befejezem a mérgeledést, a nénik és bácsik

gurulni kezdtek. Bele a méregbe, mert nekik mindent szabad. Aki éppen nem gurult, utánózta a rossz lemezjátszónkat.

– Fiacskám, hol hagytad a szüleidet’? Fiacskám, hogy hagytad... Fiacskám, hol... Fiacskám... Fiacskám...

Mondtam nekik, hogy otthon hagytam a szüleimet, amikor a levegőbe mentem, de úgy tettek, mintha nem értenék. Gondoltam, türelmes leszek, és szépen elkezdtem megmagyarázni, de nagyon figyelmetlenek voltak, amire azt hiszem egy kicsit megsértődtem, és megint eszembe jutott, hogy a levegőbe menjek. Később, amikor ezt elmeséltem egyik barátomnak, azt mondta, hogy szépen faképnél hagytam őket, pedig ez nem igaz, mert egy erdőben hagytam a felnőtteket, a trolibuszon, amely akkor már nem is hasonlított olyan nagyon egy bikához, mert az egyik szarvát egy bácsi lehúzta egy kötéllel...

A levegőben aztán sokat játszottam, amíg elfáradtam és megéheztem, és gyorsan hazajöttem. De ha tudom, hogy megint tejbegríz van vacsorára, még maradtam volna, hátha elfogy magától. Persze, amikor láttam, hogy olyan szigorúak vagytok, mert újra magától elszakadt egy picit a nadrágom, majdnem mind megettem a tejbegrízt, és fogat is mostam.

Most pedig itt a vége. Aludjatok, álmodjatok szépeket, és ne égessetek a villanyt, mert süt a szemembe a fény, és fogy az áram. Holnap, ha jók lesztek és jösztek játszani velem egy kicsit, hosszabb mesét mondok majd, mert ha én egy picit is gondolkozom, biztosan sok minden eszembe jut.

Végtelen

Volt egyszer, hol nem volt, a hetedik utcán túl, két hosszúkás pengeblokk között, egy karcsú facsemete mellett, volt egy égisz toronyház. Ennek a toronyháznak háromezernégyezer liftje volt, és mindenik liftben annyi gomb, ahány emelete a toronyháznak.

A karcsú facsemete mellett egy kislány állt, és vajás kenyeret evett, üresen. Mikor nem üresen ette, akkor sonkával, de mert muszáj volt, nagyon megszerette az üres vajás kenyeret, és addig el nem mozdult a karcsú facsemete mellől, amíg mind egy falásig meg nem ette az uzsonnáját. Aztán fogta magát, és egy kicsit megemelte, hadd lássa, hízott-e? Megemelte magát egyszer, kétszer, de csak nem érezte, hogy súlyosabb lenne, ezért elhatározta, hogy még két szelet vajás kenyeret kér az édesanyjától, vagy egy almát, vagy legalább egy diót, és ha mást nem lehet, akkor egy icipici mogorót. De ha ezt sem lehet, akkor megkérdi, hány óra. A karcsú facsemete is szerette volna tudni, hány óra. Ilyenkor délután, az égisz toronyház eltakarta előle a napot, nem volt kitől megkérdezze. Az égisz toronyháztól azért nem kérdezhetette meg, mert nem voltak beszélő viszonyban. Az égisz toronyház ugyanis makacs volt, a karcsú facsemete szerint lusta, reggelenként nem akart tornászni. Nyilvánvaló tehát, hogy a karcsú facsemete nem kérdezhetette meg az égisztől, hogy hány óra. De a szőke kislánytól igen. Annál is inkább, mert a szőke kislány direkt azért ment az anyukájához.

– Szőke kislány, ugye nekem is megmondod majd, hogy hány óra? – kiáltott a karcsú facsemete a kislány után.

– Minek az teneked, kicsi karcsú facsemete? – kérdezte vissza a szőke kislány.

– Tudni akarom – felelte kurtán a karcsú facsemete, és a világért sem árulta volna el, hogy az esti tévéadást várja, amely pontban hatkor kezdődik.

– Na jó! – mondta a szőke kislány és bement az égisz toronyház ajtaján. A karcsú facsemete szerette volna még utána kiáltani, hogy siessen. És azt is, hogy ha idejében jön vissza, akkor neki adja majd legelső almáját, ha felnőtt korában almafa lesz belőle. De ha mondjuk körtefa-pályát választana, akkor a körtétjét adja neki. Akármilyen is történik vele, a feles árnyékát mindig odaadja, főleg nyáron. De hát hiába is kiáltott volna, a szőke kislány akkor már a hétfői liftben álldogált, amely villámgyorsan emelkedett vele.

A karcsú facsemete is emelkedett, mert lábujjhegyre állt, és benézett a földszinti lakás ablakán, kíváncsi volt, hogy nem kapcsolták-e be már a tévét. Még nem volt hat óra, tehát nem kapcsolták be a tévét. De ezt a karcsú facsemete nem tudta, és nagyon izgatott lett, nem akarta elszalasztani az adás kezdetét, mert a műsorfüzetben olvasta, hogy aznap délután egy nagy erdőt láthat a tévében. A nagyerdőben sok rokona él. Látni szerette volna őket.

Közben a kislány azt számítgatta a hétfői liftben, hogy melyik hétfői liftben van. Az égisz toronyházban ugyanis ötvenöt hétfői lift volt, több mint vasárnapi, mert vasárnap kevesebben használják a liftet, ezért nem kell vasárnap annyi lift.

Ezalatt telt-múlt az idő. A hétfői lift megállt, a szőke kislány kiszállt belőle, és átlépett a keddi liftek egyikébe, amely még magasabbra repítette, aztán a szerdai liftbe, azután a csütörtökibe, a péntekibe és a vasárnapiba. Végül a következő hétfőn ért haza, természetesen egy hétfői lifttel. Közben sokat olvasott, és tanult a liftekben, és játszott, és reggeli tornázott, úgyhogy otthon már maga kenhetette meg a vajás kenyerét, az édesanyja különben sem volt sehol. Rögtön visszafordult hát a vajás kenyérrel a szőke kislány, de a vasárnapi liftben eszébe jutott, hogy a kislányoknak nem szabad egyedül liftbe szállni. Elhatározta, hogy megkéri barátnőjének, a barna kislánynak a nővérét, kísérelje le őket az égisz toronyház elé. A barna kislányig kétszer kellett hétfői liften felfelé menni. A barna kislány ugyanis az égisz toronyház utolsó emeletén lakott, az ezerkilencszázhetvenkilencedik emeleten, de ezt ő nem tudta, csak a nővére, aki iskolába járt.

A szőke kislány időközben megéhezett, és megette a vajás kenyeret.

Amikor a barna kislánnyal és nővérével csaknem leértek a toronyház elé, eszébe jutott, hogy elfelejtette megnézni, hány óra. El kellett halasztaniuk a további lefelé utazást. Visszafordultak. A szőke kislány és barátnője, a barna kislány és annak nővére, éppen jókor érkeztek, a szőke kislány anyukája már otthon volt, és megfőzte a madártejet. Nem lett volna szép tőlük, ha visszautasítják, inkább szó nélkül megették, utána még játszottak egy kicsit. Később, amikor leértek az égisz toronyház elé, nem találták sehol a karcsú facsemetét, helyében egy molett makkfa nőtt, de nem akart velük szóba állni, mert a negyedik emeleti ablakon bekukucsálva, a tévét nézte. A kislányok egy kicsit elszomorodtak. Nem volt kinek megmondaniuk, hogy hány óra, és azért is, mert időközben rájöttek, hogy felnőttek már.

Megindultak hát fölfelé a hétfői liften. Útközben még tovább – és egyre gyorsabban nőttek. És rájöttek, sietniük kell, mert ebédet kell főzniük, és kislányaikat is el kell hozniuk az óvodából. A hétfői liftről gyorsan átültek a keddi, onnan a szerdaira, onnan pedig a csütörtökre, a péntekire és a szombatira. Vasárnapig meg sem álltak.

A vasárnapi lifttel aztán mind hazaértek és megpihentek. Hétfőn persze újra indultak: ki dolgozni, ki a piacra, ki az iskolába, ki az egyetemre. Mind a hétfői lifttel mentek. Kedden a keddi, szerdán a szerdaival és így tovább. Amikor már mind a háromszázhatvanöt liften föl- és szálltak már egyszer, akkor egy kicsit többet pihenhettek, eloltották a villanyokat, mert sípoltak a mozdonyok, dudáltak a gyárak. Ekkor aztán az egykori karcsú facsemete is megtudta a pontos időt. Az emberek összecsókolóztak, és vidáman kívántak egymásnak boldog új évet! Másnap pedig újra kezdtek a liftutazást: föl-le, az égisz toronyházban.

Egy szuszra

Látjátok, barátaim, szemetekkel, hogy nekem olyan apukám van, aki senkitől sem fél, még a lakóbizottsági elnöktől sem, rá aztán senki soha nem kiabál, hogy ne lépjen a gyepre, igaz, ő sohasem lép a gyepre, csak amikor vasárnap délelőtt megöntözi, de az egészen más, nem olyan, mint amikor mi lépünk a gyepre, hogy labdázzunk egy kicsit, ami persze jó dolog, de egyáltalán nem szabad, mert egy csomó jó dologgal van az úgy, hogy nem engedik meg nekünk, és én azt is tudom, hogy miért nem engedik meg nekünk a jó dolgokat, ezt igazán nem nehéz kitalálnom, csak gondolkoznom kell egy kicsit, ebben bárki utánozhat engem, mert ez nem egy fájdalmas dolog, nem olyan, mint az injekció, amitől meggyógyulunk, de ahhoz, hogy meggyógyuljunk, el kell túrnunk azt a picurka fájdalmat, egy bolhacsípést, amiért nem muszáj mindjárt ordítani, felverni a házat, főleg, amikor csendidő van, és a lakóbizottsági elnök jobban hallgatózik, mint máskor, és azok is hallgatóznak, akik nem tudnak aludni, hogy ránk fogják: tőlünk nem tudnak pihenni, mert mi rettenetesen lármázunk, ami sokszor nem is igaz, csupán annyi igaz belőle, hogy mi nem tudunk elaludni, és akkor ejtőernyős ugrást játszunk a testvéremmel, persze nem igaziból, mert mi csak az asztal tetejéről ugrunk egyet, és igazán nem tehetünk róla, hogy olyan gyorsan földet érünk, s akkor újra vissza kell nekünk mászni az asztalra; a kistestvérem ráadásul még sír is, mert azt játszódjuk, hogy találkozunk a levegőben, és ő mindig alá kerül, és alatta nagyokat szokott kongani a parkett, amit egyikünk se szeret, és a kistestvérem mindjárt elkezd ordítani, hiába mondom neki, hogy katonadolog, mire megnőszül, semmije sem fog fájni, de akkor még jobban bömböl, mert ezt szokta mondani neki apukám is, ha otthon van, és akkor nem sír, de én tudom, hogy nem katona lesz, hanem csak lakóbizottsági elnök, mert azt gondolja, hogy akkor egész nap egyedül játszhat a fűvön, és nekem azt is elmondta, hogy amikor igaziból lakóbizottsági elnök lesz, egyet sem fog magára kiabálni, csak a többi gyerekre, amire nagyon kíváncsi vagyok, főleg amióta rájöttem, hogy a gyepre azért nem szabad rálépni, mert az nem játszótér, és ez tényleg így van, mert a játszótéren egy csepp fű sincs, csak homok és hinta és rengeteg gyerek, ami nem olyan nagy baj, mert akármennyi gyerek is van, a fűvek azért még elférnének rajta, főleg nyáron, amit el lehet képzelni, mondta az apukám is, aki még azt is mondta, hogy a képzeletben rengeteg minden elfér, és nekem van már képzeletem, megpróbáltam, bizony minden belefért, csak a krumplifőzelék nem, mert azt nem szeretem, de anyukámnak hiába mondom, hogy egy részét elteszem, és majd képzeletben megeszem, addig nem enged fölkelni az asztaltól, amíg van a krumplifőzelékből, de azért nem hiszem, hogy valami baja lehet a képzeletemnek, biztosan éppen most növekszik, most nem férhet minden beléje, de hogy gyorsabban növekedjék, tornáztatni kell; ez egyáltalán nem nehéz, mert lármázás nélkül lehet csinálni, csak az egészen jó dolgokat nem lehet lármázás nélkül véghezvinni, mint például az ejtőernyőzést, vagy pláne az úrhajózást, amihez állandóan zúgni kell, legalább úgy, mint a tévében az Apolló, és hallózni, meg lebegni és tubusból enni, amit mi a kistestvéremmel nagyon szeretünk, mert paradicsom van benne, de édesanyám nem szereti, ha tubusból eszünk, ezért mindjárt botrány van, mert ő mindig csak azt szeretné, ha képzelettornásznánk, piszenés nélkül és csendben ülnénk, amikor apukám javítja a dolgozatokat, csak hogy nem tudja azt az igen egyszerű dolgot, hogy képzelettornászni egyszerre csak az egyikünk tud, de mi mindenütt ketten vagyunk a kistestvéremmel, aki mindent elront, amiről ő persze nem tehet, mert ha valaki kicsi és buta, azt mondják, hogy nem tehet róla, arra viszont van esze, hogy kunyeráljon és gyorsabban egye a madártejet, hogy kétszer kapjon, amíg én csak egyszer, mert én nem vagyok hajlandó habzsolászni, mert nagylány vagyok, ezt pont édesanyám mondta, és a nagylányok nem habzsolnak, hanem szép illedelmesen esznek, nem mint Öcsi, aki olyan csúnyán marokra fogja a kanalat, és egyáltalán nem törődik azzal, hogy összemaszatolja magát a madártejjel, és azzal sem törődik, hogy én mit mesélek neki,

pedig én szívesen elmesélem neki, hogy volt egyszer egy kislány, olyan, de olyan szép volt, mint én, és szüleivel egy kerek erdőben lakott, annak is a legközepében, az új lakónegyedben, a harmadik emeleten, két szobában és egy konyhában, ahova egyszer bezárták őt a testvérkájával együtt, mert szüleinek sürgősen el kellett menniük egy kicsit, hogy hamar vissza tudjanak jönni, vacsoráig, amikor mindnyájan nagyon meg szoktak éhezni, csak a kislány nem, mert a kislányról mindenki azt mondja, hogy sürgősen meg kell hizlalni, a kislány pedig nem akar meghízni, mert Juliska sem akart meghízni, különben is a kövér kislányok nem szépek, csak a nádszálkislányok szépek, akik olyanok, mint én, vagy még egy kicsit szebbek, éppen olyanok, mint az a kislány, akiről mesélek, akinek a szülei azt mondták, hogy nagyon ügyeljen a kistestvére, és adtak neki sok-sok papírt meg színes ceruzát, hogy rajzoljon meg kifessen képeket, mert ezt a kistestvére is szereti, csakhogy ő nagyon lassan rajzol, neki egy ív papír elég, de a kislánynak nem elég az összes papír sem, mert ő gyorsan mindet szépen telerajzolta, és utána kénytelen volt a falakra is rajzolni, különben a kistestvére unta volna magát, mert mindent hamar megun és elalszik, mint a tej, amikor kifut a kályhára, és alig lehet levakarni onnan, akárcsak a kistestvért az ágyból, hogy megnézzze a kész falrajzot, amit a kislány körbe-körbe rajzolt a szobában, és ami csak azért nem sikerült nagyon-nagyon szépre, mert a kislány nem ér fel a mennyezetig, és így megmaradt egy csomó üres hely a falon, ahová meg elfért volna rengeteg kerék és fa, meg autó gyermekekkel és még más is, amit ki kellett volna találni, de ha nem ért föl a kislány olyan magasra, akkor neki nem is volt érdemes kitaláláson gondolkozni, pedig könnyen ki tudta volna találni, az apukája is mondta, amikor hazajöttek, hogy mit ki nem talál ez a kislány, és ezt nagyon komolyan mondta, de azért a kislány egy kicsit sem kapott ki, csak gyorsan le kellett feküdnie, mert késő volt, és másnap korán hívták a festőket, és tavaszra el is jöttek, és lefestették a falat szép zöldre, műanyagfestékkel, amire krétával rajzolni is lehet, mert aztán lemosható, és újból szép zöld, ha nem hiszitek, gyertek hozzám, megmutatom, apukám megengedi, mert nekem ilyen apukám van.

Kollégiumi történetek

Sajnálatok

Már nem emlékszem a Tárcza Berci arcára. Idős tanáraink között őrzöm őt emlékezetemben. A tíz éves ember nagyon idősnek látja a nála négyszer-ötször idősebbet. Hogy miért csak becenevét ismertük, nem tudom. Tárcza Berci a kollégium zenetanára, kórusok vezetője, a Dalosszövetség főtitkára volt. Akkor semmit sem tudtam róla. Kopott, naftalinszagú sötét ruházatára, felöltőjére emlékszem. Idős, kolozsvári úriemberek öltözködtek így a múlt század első, békebelinek mondott felében. Azt hiszem, mellénye is volt, amelynek órazsebéből ezüst óralánc csüngött. És olyan kerek kalapja, mint Chaplinnek, akit akkor a legolcsóbb bolhás moziban láttam. De lehet, hogy csiptetős szemüveget is hordott, mint Mikvik, aki nádpálcás földrajztanárunk volt. A halk szavú Tárcza Berci szégyenlős kisdíákhöz hasonlított, együtt-érzéssel figyeltem minden mozdulatát.

Honnan tudhattam volna, hogy éppen abban az évben, két évtizedes szolgálata ellenére, kihagyták az énekkarok országos vezetéséből. Minden mellőzés hangfogó. Ilyenkor csiga-természetűvé válik az ember. Tárcza Berci tanár úr szelídségét gyermeki érzéssel felfogtam és méltányoltam.

Első énekóránk azzal telt el, hogy névsor szerint katedrára hívta a kisdíákokat és végig-énekeltette velük a hangsort. Roskadtan ült a tanári asztal mellett. Már valamelyik, a névsor elején szereplő osztálytársam, unva a cédeéefgéhácét, eltorzította a hangját, nyávogva, gurgulázva énekelt. Az osztály halkán cincogott.

– Jól van. Menj a helyedre, fiam – szólt csendesen a tanár úr.

A következő fiú az előtte szereplőt utánozta, az utána következők pedig felbátorodva és elszemtelenedve süvítették, végigvinnyogták a hangsort. A nyávogókat a szerepelhetnéken kívül az is fűtötte, hogy sikertelen énekpróba esetén elkerülhetik a délutáni iskolai énekkari próbákat. Fociörületünk ellenében, az énekkari próbák életünk legfőbb értelmét veszélyeztették.

Tárca Berci nem pofozott, nem nádpálcázott, nem dörgött habzó szájjal fenyegetést.

– Megfelelő! – mondta sorra minden gimnazistának. És nem volt hajlandó észrevenni a megbolydult osztályt. Belőlünk, mint a fortyogó puliszkából a gőz, időnként kitört a röhögés, amely kitódult a nyitott ablakon a Bethlen bástya irányába. Az évszázados falmaradvány alatt elhaladó emberek irigykedve pillantottak fel az első emeletre, és bizonyára rettenetesen bánták, hogy kinőttek az iskolapadból.

Sajnáltam az énektanárt.

Ez a furcsa érzés akkoriban többször is rám tört. Az orvosi rendelőben egy sápadt arcú kismama helyett engem kellett kezelésbe vegyenek hirtelen jött ájulásom miatt. Begipszelt karú játszótársam láttán is nyomban összerogytam. Máskor a sajnálat erőmet meghaladó cselekvésre ösztönzött. Első osztályosként megsajnáltam ordító tanító nénimet is. Fokozódó dühét az táplálta, hogy nem talált egyetlen gyereket sem, aki az évvárón valamennyire érthetően és hangosan elmondaná az év alatt beszajkózott tizenkét szakaszos verset. Amikor a névsor végére érve, megvető legyintéssel engem is kiszóltatott a katedrára, a közben bennem kalácstésztahoz hasonlóan oly nagyra dagadt a sajnálat, hogy torkom szakadtából végigüvöl-

töttem a verset. Csak részben sikerült megnyugtatnom. Ha nincs ló, jó a számár is – gondolattal rám bízta az évzárás szereplést. Dicsérete kitartóvá tett, lelkesített. A másnapi évzárón úgy ordítottam, hogy a folyóson szorongó szülők, nagyszülők és ismerősök szája fülükig ért. Az volt életem lehangosabb szereplése. A váratlan hatást mérlegelve aztán, úgy döntöttem, hogy a továbbiakban a magam megmutatásának nem ezt az útját választom.

Tárca Berci szelídségével készített ellenzéki ségre. Nem tanították nekünk a betyárbecsületet, de valahol felszedtem ebből a „tantárgyból” annyit, amennyivel határt szabtam mindenféle túlzásnak. Akkoriban valami azt súgta nekünk, hogy kötelességünk a gyengék, a kicsik, a bugyuták, a szegények, a védtelenek oldalára állnunk. A fociban sem illett egyre ketten vagy pláne többen támadni.

A katedrán mély lélegzetet vettem, és nagy igyekezettel a saját éppen tíz éves és néhány napos természetes hangomon fűjtam végig a skálát. Az őszinteség fűgájának egyik szolamát szerkeszthettem volna ebből a hangsorból.

Tárcza Berci megnézett, és hallgatott. Az osztály is elcsendesült. A pillanat világméretűvé tágult. Elégedett voltam magammal. Azt hittem, hogy a grimaszkodásnál nagyobb bátorság kell a természetességhez. A bátorság hirtelen elhitette velem, hogy növekedésben sem vagyok utolsó az osztályban.

– Fiam... – szolt az énektanár a mélyhegedűk vontatottságával – Neked nem kell járnod az énekkari próbákra...

Az osztály üdvörlalgása közepette a helyemre somfordáltam.

Sajnálattal legyen mondva: azóta sem merek énekelni. Még akkor sem, amikor tündérszép dallamok kiutat keresve csapongnak, bujkálnak, és szárnyatlanul bolyongnak bennem.

Koncz Rudi bosszúja

Reggelenként, a templom történelmi levegőt árasztó és nagyságával is tiszteletet ébresztő kapuja melletti bejáraton át szorgos hangyák módjára aprítottak a tanulók. Sietve végigvonultak a homokos udvaron, hogy a Kollégium új épületébe még csengetés előtt beérjenek. A bejárat volt a diadalívük. Elhaladva alatta otthoni dicsőségeik fényesített történezeit hordták be reggelenként, és délutánonként vitézi tetteik édes-keserű ízeit cipelték hazafelé.

A meggyötört város tele volt a Házsongárd keserű illatával. A Kerekdomb felől a hostáti kertek káposztafejetlen, elárvult földjeinek szomorú látványa terült a lebombázott házak fölé. Ez a délibáb tele volt várakozással. Az élet minden napra, mindenkinek hozott valami meglepetést.

A Nádas patak mellől érkezett kisdiáknak illett cipőt mosnia az akkor még Baross térnek nevezett állomás előtti tér valamelyik pocsolyájában. Közben kéniszagú, füstös vonat érkezett. A peronra tóduló utasok között pedig ott volt a nagydarab bonchidai fiú, akinek a táskája mindig tele volt padtársainak nyálcsurgatását kiváltó elemózsiával. Kétliteres tejeskannát lóbálva csatlakozott a csizmás fiú városi osztálytársához. Loholtak volna a főtér felé. De a fertőtlenítők résen álltak. Mindenkit kigombolkozásra kényszerítettek, hogy lábuk közé, hónaljukba és csupasz hátukra maroknyit szórjanak a bűdös DDT-ből. Vízből menekülő kutyákhoz hasonlóan a fiúk. A főtérig rázták rongyaikat, és aznap a lisztes molnár inasainak szerepét is eljátszhatták volna valamiféle vidám színjátékban.

A német templomnál balra, a Bánffy palota háta mögött, a Deák Ferenc utcán átvágva, a román templomnál keskeny utcába fordultak, s rohantak a Farkas utca végébe torkolló utcán a régi Kollégiummal szemben álló épület felé, ahol a szegényebb tanárok laktak. Osztályfőnökük, Ádám Zsiga kapta a bonchidai tehének vastag tejét, hogy az életben való jobb boldoguláshoz szükséges román nyelv elsajátításában a jól táplált fiút soron kívül is elősegítse. Hétfő volt. A nyápic kisdíák lábán kicsi volt, szorított a bakancs. De nemcsak az állandósult lábzsibbadása miatt nem várhatta be tejhordó társát a tanári lakások előtt. Hétfőn nem késhetett, mert az első órán Csutak Csaba, fiatalos hévvel, amúgy is móresre tanította az osztály szedett-vedett részét. A későket, de legfőbbképpen azokat, akik az előző napon nem szereztek kis színes papír csillagot a vásárnapi iskolából. A külvárosiak ezt bizony gyakran elfelejtették. Mert vásárnaponként nagyon messze volt lakásuktól a Farkas utcai, de még a hídelvei református templom is. Akkoriban a külvárosokban az addig ismertek ellenében olyan másféle vallás terjedt, amely a templom helyett nagygyűlésekre, felvonulásokra készítette a hiszékeny embereket. Ezzel ellentétben Hídelvén akkor a „Bíró Mózes brigádja” is működött. Szép szóval, értelmes együttlétben, kellemes órákat nyújtott a tizenéves fiúknak és lányoknak, de az idők szavára figyelő szülők, és így a kisdíák szülei sem biztatták gyermekeiket templomjárásra. Vásárnaponként egy szavalókórust is alakító, kedves tajkoló suszter irányításával követ szedtek a Nádas patakból, és rendre feltargoncozták azt a sáros utcákra. A kisdíák a hirtelen leegyszerűsített élet „imádkozni kell vagy dolgozni” kérdésére meggyőződéssel a kézenfekvőt választotta. De Csutak Csaba az addigi megszokott rend megbontóját látta minden vásárnapiiskola-kerülőben, és olyan körmösöket mért ki számukra, amitől aztán a szülők is felszisszentek. Persze, nem ezért maradtak el a következő évben a vallásórák a Kollégiumban. És ez arra sem nyújt magyarázatot, hogy Bíró Mózes, akit nemcsak a kerekdombiak, az irisztelepiek, de még a hídelveiek sem tudtak soha megelőzni a köszönésben, miért és hova tűnt el egy időre a környékről. Az ésszerű dolgok is felborulhatnak az erőszak hatására. De a háború után az erőszak annyiféle arcát mutatta, hogy fel sem tűnt kiket és miért részesítettek jogosan, a későbbiekben pedig egyre nyilvánvalóbban jogtalanul különféle büntetésben.

A kapu nélküli Kollégium bejárata fölötti „diadalív” alatt áthaladva, jobbról az öreg Kollégium felől tintura-szag, balról, a fás- és szénkamarák felől enyhe hullaszag áradt. Az előtte elterülő a tanári szobákból sem ellenőrizhető udvarsarok kitűnő focihely volt. Lógósok, lyukas órák engedélyezetlen kihasználói kergették ott a labdát, amíg hancúrozásukat megelégedve magához nem vonta figyelmüket az egyik-másik kamrából kilógó kéz, hamuszürke hullaláb.

A reggeli illatok-, és a gyomrot kavarázó látvány adta hajrának köszönhetően, a kisdíák idejében beesett az osztályba, beült a helyére, és máris kimehetett a katedra mellé csillagokat látni. A vásárnapi iskolában zöld csillagokat osztottak, amelyeket be kellett ragasztani az ellenőrző nyomtatványra. Pechje volt – vörös csillagot ragasztott. A körmös fájt. Mégsem bukott meg vallásból.

Ellenben franciából megbukott, Horváthon és Kasziánon kívül, az egész osztály.

Ez volt Koncz Rudi tanár úr bosszúja. Amint kényelmesen elhelyezkedett a katedrán, feleltetett. Olvasni kellett volna a tanulóknak, de már az első mondatnál leültette sorra valamennyit, és beírta a naplóba a négyest. Amikor ily módon kivégezte az osztályt, felszólította az ügyvéd, majd a gyógyszerész fiát. Csengetésig ők olvastak. És így ment ez minden órán. A kisdíák értetlenül nézte a szigorú tanárt: durcás kisfiúhoz hasonlított, akit valamiért nagyon megbántottak. Miután megbuktatta az egész osztályt, elvitték a Duna-Fekete tengeri csatornához. Akkor a hatalomnak nem kellett indokolnia büntetéseit. Különben is „osztályalapon”

történt. Miután visszatért az országos építőtelepnek híresztelt kényszermunkahelyről, nem engedték többé katedrára a Kollégiumban, amelyből addigra már a hatalom magától értődően kétnyelvű középiskolát alakítottak. Koncz Rudi bácsi a kolozsvári vízilabdasport nagy öregje titkát sírjába vitte, de a történetben szereplő kisdiák tudja, hogy megrögzött agglegény módjára, a hatalom kutyaharapását próbálta magán annak szőrével gyógyítani. Az osztályt osztályalapon kezelte. És természetesen azokat részesítette előnyben, akiket a hatalom megvetett. Nyertek a gimnazisták ebből is: a következő évben Oláh Tibor minden francia óráját a Marseillaise éneklésével kezdték. Teli torokból, lendületesen fűjták a dalt.

Tudták, hogy ettől előbb-utóbb megrepednek majd az akkoriban sietősen állított, magunkat is bekerítő mondvacsinált válaszfalak.

A csattogtató

Fél évszázada keresek egy olyan vadászzöld malaclopót, amelyben Sebess tanár úr járt azokban az években, amikor a Kollégium tornatanára volt. Az ember akaratlanul is szeret hasonlítani. Nem gondoltam én soha rá, mint példaképre. Inkább valami tiszteletteljes érzéssel, talán azért is, mert tudott önmaga lenni. Olyan ez, mint amikor rácsodálkozunk egyik-másik filmalkotás valamely művészi képsorára, amely aztán egész életünkben megmarad agytekervényeink emberi érzésektől meleg áramkörében. Észrevétlenül megmaradhatnak bennünk jelentős mozzanatok, egy nem különösebben sikerült portréről néhány ecsetvonás, vagy megfelelő időben és hangsúllyal némely, valaki által kimondott, megszívlelendő igazság. Tapasztalataink gyarapodásával időnként mindent újra értékelhetünk, holnap a Bibliából is mást olvasunk ki, mint ma, de eszünknel hamarabb dönt ösztönünk, amely jövőnkbe látó mágnesként vonz vagy taszít valamitől. Az élet örökösen ismeretlen úszómedencéjében lubickolva magunk döntjük el mekkora távon, milyen stílusban közelítünk vágyainkhoz.

Szeretnék akkora tudást, hogy megmagyarázhassam vonzódásom a zöld színhez. Hogy nekem miért éppen a Sebess tanár úr köpenyegének zöldje a szép.

Látom őt a gimnazistáknak óriási, a mostani felnőttek éppen csak átlagos, keményre taposott, homokos kollégiumi udvarán. Az ugrógödör mellett áll. Mi, kötelezően fekete-fehér szerelésünkben libasorba állva, a tornavizsga kötelező távolugrására készülünk. Az udvaron vizsgáztatásra kijelölt terület szélén, egészen a templom felőli kapuig, kíváncsiskodó szülőkből, ismerősökből, és főként a Ref. Leánygimnázium szépen mosolygó, feszes blúzaik alatt éppen csak dudorodó kemény almácskáikkal büszkélkedő lányok sorából alakult szurkoló gárda biztat. Aki kitalálta a nyilvános tornavizsgát, gondolt-e a vizsgázók egyszer a büszkeségtől, máskor a pirulástól hevülő részvevők lelkét borzongató érzelemhullámzásaira? Bizonyára éppen arra gondolt, hogy az ilyen forró-jeges kezeléssel az acél edzéséhez hasonlóan készít minket az élet kiszámíthatatlanul nagyobb megpróbáltatásaira. Igyekeztünk hát a lehető legjobban elrugaszkodni az anyaföldtől, és minél többet a levegőben maradni, vagy ha kicsire sikerült az ugrás, a szégyentől inkább elszállni a kollégium tömör kőfala fölött, a Petőfi utcán túl, a sokakat elnyelő és mégis az utánuk következők emlékezetében őket megtartó Házsongárd irányába.

Sebess tanár úr ott állt az elsímított homokkal pompázó ugrógödör mellett, háttal a kőfalnak, és messze hallatszóan a közönség szemébe vágta kiizzadt eredményeinket. Binder volt az osztály legjobb távolugrója. Rekordja méterrel több volt, mint a többi gimnazista eredménye, de az izgalomtól ő sem érte el a várt eredményt.

Sebess szigorúan megnézte mérőszalaggal tökéletlenkedő két segédjét, az eredményt beírta táblázatába, és keményfa csattogtatójával nyomatékot adva, olyan hangosan mondta be az eredményt, hogy a közönség jobbnak látta rögtön abbahagyni a tereferélgetést. A pissenéstelen csöndben Sebess tanár úr szemrehányóan, de ugyanakkor biztatóan is még hozzátette:

– Volt jobb!

A közönségnek tapsra kerekedett kedve. És ettől valahogyan nemcsak Binder következő ugrása, hanem a miénk is centiméterekkel javult.

Az általunk megfogalmazhatatlan remény ilyenformán társult a tanár úr malaclopójának szigorúan zöld színéhez.

Gyakran látom magam előtt ezt a színt, és életem át csökönyösen ismételve a közhelyként sokak által elkoptatott: Lesz jobb!-féle biztatást. Még most sem tudom, honnan szerzek magamnak a Sebes tanár úr köpenyegéhez hasonlót. Északi országok ócskaságai között turkálva, a használt ruhák boltjában sem lelek ehhez hasonlót. De sem hiszek a figyelmeztetésnek, hogy az ilyesmi már réges-régen kiment a divatból.

Történelmi bomba

Amikor Árkossy tanár úr bejött az osztályba, velem együtt hárman voltunk balszélsők. A III. c első csapatának balszélsője Nagy Károly volt, akinek nem kellett lepecsételni ballábát, mert azt messze látszóan, lábfejét olyannyira befelé fordítva hordozta keszeg testétől elállóan, hogy a gyöngye szívű lányok arca frissen gyúrt hattozós laskatészta színűvé változott, amikor magát kelleve, ébredező férfiassága kényszerétől hajtva elvonult előttük.

Az osztályban valóban nagymenő így nem ő volt, hanem a minden testrészén rohamosan szőrösödő Szatyi, akinek irigykedve hallgattuk a nők természetrajzának alapos ismeretét tanúsító, és a legizgalmasabb részleteket is aprólékosan részletező beszámolóit. Koraérettségét fitogtatva időnként keresztkérdéseket tett föl a filozofikus vitára mindig készséggel hajló magyar tanárnőnknek, Dévay Ilonának, akit szálkás írásáról szigorúnak hittünk, de csak osztályfőnöki minőségében volt valóban erélyes. A tanárok nagy részét Szatyi halálosan unta. Ilyenkor sem Bandit utánozta, aki nemesebb és erősen fejlett testrészével alulról addig döngötte a kopott iskolapadot, amíg ijedt markába gyűlt a magja. Szatyi, túl az ilyen elfoglaltságon inkább iskolahíres faliújságunkra való karikatúrákat rajzolt osztálytársainkról. Esetleg hirtelen felindultságból kimászott az ablakon, és leereszkedett a villámhárító falhoz erősített drótján. Ha nem jön vissza, nem történik semmi baj. De, mert kétszer akart az osztály csodálkozó ráfigyelésében fürdőzni, visszamászott, és egy különben nyálas, középkorú tanárnőnk, akinek előadásaira, de még a pad alá ejtett gumi után kaparászva, a bugyijára sem voltunk kíváncsiak, rögtön feljelentette Szatyit szigorúságáról híres iskolaigazgatónak. A kicsapástól óriásit nőtt a Szatyi tekintélye, és azután még a felsősök is szóba álltak vele, de osztályunknak is életre szólóan nagy szolgálatot tett: Még azon a héten fekete-fehér táblát akasztottak osztályunk ajtajának külső felére, amelyen szigorú betűkkel ez állt:

Az iskola legfigyelmeztetlenebb osztálya!

Más osztályok is kaptak minősítő jelzőkkel ellátott táblát, de a miénk híre még az iskolán kívül is némi tiszteletet ébresztett társaságunk iránt. Bocskai sapkánk három stráffját addig is büszkén viseltük, mert a III. C A-csapata a döntőig jutott a kollégiumi bajnokságban, és egyszer a tanárok csapatával is játszhattunk, de az a tábla, ott az ajtónkon, valójában az hozott

hosszantartóan igazi tekintélyt nekünk. Az órák alatt unatkozó és a lábuk között kotorászó érettek, a ref. leányok megkülönböztetett kíváncsiságának örülhettek. Mi, a sokféleképpen fejletlenek és a lelki csenevészektől időnként megengedhettük maguknak, hogy a felsős folyosó-felvigyázók közül kikezdjük azt a feltűnően vörös hajú nagyfiút, akit még vörösebbé tett lépcsőházi csúfolódó versikénk:

*Vörös kutya, vörös ló,
Vörös ember egy se jó!*

A rend nálunk mindig csak akkor állt helyre, amikor Árkossy tanár úr lepecsételésre érdemes bal lábát hanyagul átvetve a kapura bombázásokra hasonlóképpen alkalmas jobb lábán, az örökké recsegő katedrán a tábláig hátra döntött széken elterpeszkedve a kötelező, a hatalomnak kedves történelem helyett arról mesélt, hogy micsoda érzés az, amikor robog a kocsizár emberrel a németországi autópályán. Elbeszéléseiből hiányzott a háború réme, nem szólt a tankcsapdákról, a közelharcról, a bombázásokról és a fogolytáborokról. Csakis arról a civilizációról mesélt, amellyel már akkor felébresztette kíváncsiságunkat és sóvárgásunkat az európai civilizáció iránt. Riasztódugót tehetünk volna a széke alá, a katedrát bekenhettük volna az iskola alagsorában tanuló gépiparosoktól elcsent barnás-sárga gépzsírral, elbújathattuk volna nyávogó macska feladatokkal megbízva az apró termetű Totyit a fászládba. Sorban, lábközünkre szorított két kézzel, egymást ötpercenként követe, idegesíthettük volna kikérezkedésünkkel, karikatúráját kifüggeszthettük volna faliújságunkon, újságbetűkből összeollózott levélben trágár-szótárunk legteljesebb szavaival káromolhattuk volna... Kimeríthetetlen csínytárunkat feledve, a tanári szoba ajtaját figyelő vigyázókat állítottunk, hogy már a lépcsőn kapaszkodva felfigyeljen a gimnázium legfegyelmetlenebb osztályának pissenéstelen csöndjére. És gyermeki érzéseink anyáskodásra kiéhezett tudatalattijának engedve virágcsokorral köszöntöttük a jelenkort is tanító, legjobb történelemtanárunkat, aki aztán az igazgatóság megdöbbenésére még az osztályfőnöki teendőket is elvállalta nálunk. Hálából egyszer átengedtük neki csodacsapatunkban a balszélső helyét. Kilin, a vasutascsapat később országos hírű középcsatára a tőle megszokott pontossággal úgy tálalta elébe a háborút átvészelt rogyant bőrt, hogy abból máig emlékezetünkbe fűródott (leg)felső sarokba bombázott tökéletes gólja.

A történelemre pedig, amelyet akkor tanulnunk kellett, megbocsáthatóan, ma már nem sokan emlékszünk.

Szóagyag

Cseh Guszti bácsinál mindig volt agyag. Kézimunkaóráján tele volt az asztala mindenféle, a tanulók kíváncsiságát felkeltő anyaggal. Színes papírokkal, krétákkal, kartonféléllel, fa- és linóleum darabokkal és különféle vésőszerszámokkal volt telis-tele a tanári asztal. A néhány maroknyi agyagot nedves kendőbe bugyolálta, és egy kiváltságos alkalomkor, az osztály álmélkodására apró figurákat, kis forgó asztalkán kecses kancsót formált belőlük. A máskor hosszú tanórák ilyenkor valahogyan összezsugorodtak. Pedig az órarendben rendszerint egymás után két kézimunkaóra állt. Mint a cikázó fecskék a Bethlen-bástya környékén, úgy száguldottak ilyenkor a percek, szünetre is csak a lógósok mentek ki, hogy végleg lelépjenek a városban tekergetés igazatában.

Ilyet csak elemista koromban láttam a Sétatéren.

A Magyar Színház elől induló hármás-sétány mentén akkor két fürge, tiszta vizű patakocská rohant a park belsejéből a színház előtti térig. Papírhajóinkat vitte oda vesztükbe, mert ott összetörte ezeket a kanálsifedőn rácsán zubogó víz. Ott, ahol mindent elnyelt az a két feneketlen kút, amelynek vize végül is visszajutott a mi Szőke Kis-Szamosunkba, a baloldali sétány első padján rendszerint egy vénember ült, a markába szorított fényes agyagtükörben ráncos arcát láthattuk, amikor fölébe hajoltunk, hogy ellessük miképpen varázsol pillanatok alatt mulatságosan vidám kakast, szamarat és nyuszt a tapogatni kellemes anyagból.

A kézimunka beláthatatlanul széles mezői akkoriban annyiféle fontos teendőt róttak tanárunkra, hogy a vajfinomságú titokzatos agyag a legtöbbször érintetlenül maradt nedves takarója mögött. És Cseh Gusztai tanár úr, aki egyébként városunk jeles grafikusművésze volt, a körülötte tolakodó tanulók közül kiválasztott segédeivel ünnepélyes menetben átvitte különféle felszerelésével együtt az agyagot valamelyik másik osztályba, ahol a következő kézimunka óráját tartotta, vagy a szertárba sétált a királyi menet élén, ahol a tanár úr a tanulók által felbecsülhetetlen kincseit raktározta.

A kézimunka a komoly tantárgyak közé tartozott, a házi feladatok teljesítésével lehetett átmenő jegyet kapni. Cseh tanár úr szigorúan osztályozott, de becsületére legyen mondvá, még pótvizsgára sem buktatott el egyetlen diákot sem. Az egyik szabadon választható házi feladatul Öcsi, aki apró termetével kiemelkedett a fiú osztály egyhangúságából, remekbe szabott özikét vitt ki a katedrához. A tanár úr felkapta a fejét, kiegyenesedett zsúfolt asztala mellett, megemelte, majd pillanatig tenyerében tartva mérlegelte az inkább szárított, mint égetett agyagszobrocskát.

– Te készítetted?! – kérdezte a halálra ítéteknek kijáró megvetéssel.

– Egen... – nyögte a fiú egykedvűen. A füllentés apró, de szemtelen ördöge kicsi széken hanyagul akkor már ott ült a fiú égő arcán.

– Ezt biztos?! – kérdezte sajnálkozva a tanár úr.

– Hátegen... – dünnyögte a fiú.

A tanár úr hirtelen lerántotta a nedves ruhát a másfél kilónyi agyagról, kiszakított belőle jókora teniszlabdányit, és odanyekkentette a tanári asztal szélén heverő egyik deszkalapra.

– Készíts még egyet!

A fiú tétovázott. Örült is meg nem is a váratlan fordulatnak.

– Itt! És most! – Háborús szigorúság volt az enyhén kopaszodó tanár úr hangjában.

Öcsinek két apja volt. Mindkettő mesterségéből adódóan szobrászkodott is. Szülőapja olykor édes cserszagú bőrtalpat faragott Párizsba küldött cipőkölteményei aljára. Nevelőapja, aki a sokféle háborús hiányok következtében keresztapja is volt, mézeskalácstésztából gyúrt, szobrot és sütött szív alakú, emeletes cukormáz-rózsákkal tömött mesés káprázatosokat romantikus érzelmű falusi és kisvárosi vásárlói rettenetes örömére. Az agyagőzike végső formáját is ő adta meg néhány határozott mozdulattal, miután a fiú amúgy is a kelleténél több időt pazarolt el arra, hogy a Nádas-patak oldalából a megfelelő agyagot kikaparja, és finomra gyúrja. Aznap a mézeskalácsműhelyben a tordai pogácsa készítése volt soron, és a fiú a mestert jó érzékkel utánózva, elfogadhatóan szabályosra alakította kis nyújtófájával ezt a csak kézimunkával készíthető, négyfüles, közepén feldomborodó, két villával recésített, sütés után bársonybarna, puha mézespogácsát.

– Hát csinálhatok egyet... – biztatta inkább magát a fiú. És nekilátott. Az osztály zsongott. A tanár úr valamit magyarázott, de a fiú nem látott, nem hallott. Izzadt tenyerével egyszer-

kétszer megcsapkodta az agyagot, aztán mintha magától mozdulna mindkét keze, a nevelőapja fogásait utánozva, percek alatt megszülte az agyagőzikét. Békés pihenőhelyzetben feküdt a deszkalapra laposított alapzatán, magasra nyújtott nyakkal, mindig riadt fejtartással figyelt az erdő mélyből leselkedő veszély irányába. Valahogyan kissé szebbre sikeredett, mint elődje. Simítgatta a fiú itt-ott még az agyagszobrocskát, aztán csak állt mellette, arcán derengett a siker.

Cseh tanár úr nem sietett az elismeréssel. Az óra végén beírta a fiúnak a tízest, felszereléseit levitette az önkéntesekkel a szertárba, ő pedig fogta a fiú munkáját és tanárit útba ejtve bekopogott az igazgatóhoz.

Másnap, amikor Dévai Ilona a nagyszünet előtt befejezte magyar óráját, hirtelen levette szálkás szigorúságát, és megszokott osztályfőnöki keménységét is félretéve arról beszélt, hogy a tehetség olyan áldás, ami a szökőévnél is ritkább. Aztán levitte a fiút az igazgatóhoz.

A sokféle dicsérettől lelkesülten a fiú minden órára újabb szoborféleséggel állt elő. Gyűltek a tízesek neve mellett a katalógusban, és a kézimunka tanár példájára más tantárgyak oktatói sem fukarkodtak a neki ítélt jó jegyekkel.

A tanév végén iskolareformot hirdettek az országban. Új eszme uralkodott, és hirtelen mindennél fontosabb lett a nehézipar. A fiú nevelőapja beadta az ipart, később az *Édes élet* névvel terebélyesedő szövetkezetben a korszerűsítés vidám gyászzenéjével temették előbb a mézeskalácsosságot, aztán magát az utolsó erdélyi mézeskalácsos mestert.

Azóta egy szobrással kevesebb van a másféle kincseitől is fosztott – ma már végleg kifosztott – kollégiumi városban.

Monsieur

A tanév végén, a hatalom iránti ellenszenvét, francia tanári minőségében Koncz Rudi úgy juttatta kifejezésre, hogy az I. C gimnáziumi osztály harminchat tanulójaiból, a munkásosztály harmincnégy fiát pótvizsgára buktatta. Francia óráit teljes egészében a helyes olvasás gyakorlásának szentelte. A felszólított tanulókat, az első szó, vagy félmondat után haragosan leültette, és neve mellé beírta a naplóba a négyest. Soha nagyobb vagy kisebb jegyet. Miután így gyorsan végigfutott a naplón az ügyvéd csemetéje és a gyógyszerész fia folytathatta a felolvasást. Tanulhatott volna tőlük az osztály. De a feleltetéstől megszabadulva ehhez senkinek sem volt kedve. Az ilyen órák alatt rengeteg más kellemes tennivalója akadt a fiúknak. Előkerültek a rendkívül izgalmas ponyvák. A felületes szemlélőnek úgy tűnt, hogy a szomorúan lehajtott fejek gazdái gyenge franciatudásuk miatt bánkódnak, miközben a pad alatti cowboyos vagy légiós füzet sorozat egyik ronggyá olvasott példányából pisztolypárbajok és a mindig forró sivatag végtelenjében való kalandozások izgalma áramlott a gimnáziumi fíká fejébe. Mások a padban kotorászva gombfoci figuráikat babusgatták, amelyeket örökké csiszolni, fényesíteni kellett. A bélyeggyűjtők sem tétlenkedtek, a zsebalbumokból óvatosan elővettek valamely, a világutazásra is alkalmas külföldi bélyeget, amelynek fogazatát ilyenkor alaposan meg lehetett vizsgálni. A gyengébb tanulók szorgalmasan másolták a jobbak füzetéből a különféle számukra hajmeresztő házi feladatokat. Kallós – mint mindig, lassított filmhez hasonló mozdulatokkal – megkezdte vagy befejezte hatalmas tízóraijának bekebelezését. Szatyi, az utolsó pad védettségében karikatúráit rajzolta, Török Laci végtagjait csürtecsavarta újabb mutatóványra készülve. Az ablak mellett ülők a Bethlen bástyán tolláskodó galambok viselkedésének alaposabb tanulmányozásba kezdtek. Így telt minden francia óra.

Tanév végén Koncz Rudi is eltűnt a városból. Évekkel később a Duna-Fekete-tengeri csatorna építésénél kívánták tudását hasznosítani, a központi fémmegmunkáló műhelyben takarított. Onnan csodával határos módon hazakerülve a vízilabdázó sport fellendítésében szerzett emlékezetes érdemeket az akkor még emberi tartalékait számítva kincses városban.

Helyét a gimnáziumban Oláh Tibor vette át. Fiatalemberként tele volt tettvággal. Az I. C osztály tanulói már a pótvizsgán megismerhették szigorúságát. Azon a nyáron nagyot lendült a francia különórát adó tanárok anyagi helyzete, és a pótvizsgák is sikerültek, mert Oláh Tibor szigorúan bírálta ugyan tudásukat, elégedetlenségét sem rejtette véka alá, de osztályismétlésre csak azok kerültek, akiket több tantárgyból is elbuktattak az első gimnáziumi tanév végén.

Oláh Tibor az osztályba lépve, a tanári asztalra hajította a naplót, és a szokásos „Üljetek le!” felszólítás helyett elénekelt, majd megtanította a Marseillaise-t. Ezután minden francia óra a francia nemzeti himnusszal kezdődött. Tavasszal, amikor a fiúk valamiért mindig lelkesen harsogták ezt a dalt, Monsieur kinyitatta az osztály minden ablakát, a Tordai úton megálltak az emberek és mosolyogva figyeltek, talán sejtették, hogy a gimnazisták szárnyaló szabadság-óhajtása egyszer majd újabb változásra képessé teszi mindnyájukat. Koncz Rudi görcsös ellenzéki ségével szemben, vidám, hangulatos és maradandóan hatásos volt Oláh Tibor bosszúja.

Az egyik órára felsős diák kíséretében érkezett meg a kedvenc francia tanár, akit más tanárokkal ellentétben, síri csöndben várt az osztály. Megálltak a katedrán, és mint két jó ismerős, ha az utcán találkozik, élénk csevegésbe kezdtek.

- Qu’y a-t-il à voir dans les environs? Me comprenez-vous?
- Je comprends Monsieur. Je suis à votre service. Y a-t-il plusieurs musées dans la villa.
- Qu’est le musée de peinture? C’est loin d’ici...
- C’est tout près d’ici.
- Vous êtes strop aimable. Merci.
- Il n’y a pas de quoi.
- Je voudrais un plan de votre vile.
- Oui, Monsieur. Je crois que oui.
- Où puis-je trouver un plan?

És ehhez hasonlókkal folytatták jó néhány percig. Aztán annak rendje és módja szerint elbúcsúztak, a felsős visszament az osztályába.

– Ha igyekeztek, rövid időn belül, ti is hasonlóan társalogtok majd franciául! – szólott Oláh Tibor. Az osztály pedig torokszakadtából újra elénekelt a Marseillaise-t. Könnyedén utánozták a tanár orrhangú magánhangzóit, fűjták az igeragozást. „Én vagyok, te vagy...” Igen, így volt. Voltak és lettek... A tanév végén a gyengébbek is közepes osztályzattal búcsúztak az iskolától.

Oláh Tibor is eltűnt a Kollégiumból. A kollégium is eltűnt. Oláh Tibort felfelé buktatta a hatalom, Marosvásárhelyre került, színésznövendékeket oktatott, világirodalmat adott elő a Pedagógiai Főiskolán, és a helyi lapban minden héten filmismertetőket írt.

A Kollégiumból később kétnyelvű, majd a többségi nyelven működő iskolát alakítottak. Előtte nem véletlenül tinta ömlött a betolakodók zászlajára. A tettesek Koncz Rudi sorsára jutottak. Abban az időben a francia világnyelv nem vetekedhetett keletre fordult világunk

nagyhatalomra áhítózó nyelvével. A Marseillaise helyében a „Já drasztujut szozdámij volebál narodov”-hoz hasonló szövegeket kellett elhadarni, és a tanulók békésen fennebb léphettek valamely felsőbb osztályba, hogy az osztálynélküli társadalom építését a maguk kárára és a mások dicsőségére toronymagas diktatúrává építhessék.

Cela vous fait mal. Me comprenez-vous, Messieurs?

Panoptikum

Emlékezetem viaszfigurái, olykor, ha alaktalanná gubancolódnak is, vissza-visszatérnek, és néha élesebben mutatkoznak, mint azelőtt. Az édes élet patakja forr ilyenformán aszúvá, ami megmarad, azt érdemes kortyonként ízlelni, hogy a velünk történetek értelmére ráérezzünk.

*

A régi Kollégium épületébe mi az udvari kicsi bejárón át jutottunk. A belső udvar kicsiny négyszögét követő, egyik oldalon nyitott emeleti folyosó félhomályára emlékszem, s arra, hogy végében volt az iskolai könyvtár. Ha az ajtaján tárva volt az ablak, bemondhattuk az adatainkat, és a sokféle kötelező olvasmányként jegyzett könyvekből kaptunk egyet. Nem emlékszem az első könyvtári könyvem címére. Annál inkább arra, hogy az olvasástól koszos-rongyossá vált lapjainak bársonyosan meleg volt tapintása. Talán Jókai valamelyik regénye lehetett. Olyan puha, olyan siralmasan szegényes volt, mint a mi háború utáni rongylabdánk, amelyet szétszakadásig kergettünk a Nádas-parti utcák porában.

A „magyar időben” a Görögtemplom utcában laktunk. Gyermekcsapatunk bőrlabdáját a főszolgabíró fia hozta, és az óváriakkal vívott mérkőzéseken sem kellett szégyellnünk magunk labdánk minőségéért, inkább csak azért, hogy többször vágódott a mi kapunkba, mint az övékbe. De könyvem ott akkor csak egy volt. A szennyes ruhák között találtam azt a füzetet, amely arról szólt, hogy fogságba esett vitéz magyar járőrkatonáink hátából miként hasítanak szíjat az oroszok. Első osztályos koromtól esténként felolvastam apámnak az Ellenzéket. Így aztán egyetlen vasárnap délután csaknem végeztem a szemléletes rajzokkal tele propaganda-füzettel, de a katonai szolgálatból hazatért apám azzal vette ki kezemből az izgalmas olvasmányt, hogy az nem nekem való. A befejezetlen történetből csak annyit tudtam meg, hogy a magyar katonákkal alaposan elbántak a rettenetes orosz télben.

Akkoriban a Görögtemplom utcai fiúk között cserkészek is voltak, akiknek illett minden nap valamiféle jó cselekedetett véghezvinniük. Ők a Kollégiumba jártak iskolába. A Kollégium tágas udvarát magas kőfal választotta el a Petőfi utcától. Alatta jártam a Tordai út sarkán lévő elemibe. Elképzeltem játszótársaimat, amint cserkészegyenruhájukban katonásdit játszanak az udvaron. Veress Sanyi, akinek az apja eltűnt a háborúba, és ettől már tizennégy éves korában felnőttként viselkedett, egyszer felemelt a kőfal mellett, hogy láthassam a cserkészeket. De olyan kicsi voltam még, hogy nem láttam túl a falon. Képzeletemre hágva meséltem el, hogy milyen csodás a cserkészélet. Később a zenekonzervatóriumot alapító Lakatos bácsi fia biztatott, hogy, amikor eljön az ideje, jó cselekedeteimért bizonyára bevesznek a cserkészek közé. A Jó Pajtásra egyik jótevőm fizetett elő, az iskolában a szegények kosztján éltem. Délután ingyenes németórára jártam, nagyon szerettem szálkás gótikus betűket rajzolni.

De aztán más idők jöttek, elkerültem a kerekdombi külvárosba, és még úttörő sem lehettem, mert kinőttem a gyerekkorból.

Szép könyveket kaptam és gyűjtöttem, osztálytársaimnak is kölcsönöztem kincseimből. Aztán beiratkozhattam a Kollégium könyvtárába is. Faltam minden olvasnivalót, becsültem a patinás könyveket, az ódon falakat. A régi tablóról letekintő tanárookra és a végzős diákokra úgy néztem fel, mint a hosszú évekre külvárosba rekedt Erzsébet kisasszony az óvári templom kifestett szentjeire. – Nálatok melegebb az udvar... – nyitott be a vénkisasszony térdig érő hótakaróval borított udvarunkra. – Fűtjük! – bólintottam a tőlem telhető legnagyobb komolysággal, mert a magam is úgy éreztem, hogy nemcsak azért otthonosabb számomra a Kollégium, mert a napi faadagommal, amit előző ősszel önkéntes munkában a Bácsi-torok környékén gyűjtöttem, hat kilométert cammogva, a buszokkal versenyt futva, jeges utakon korcsolyázva és csicsonkázva, kirakatokat, emberi nyüzsgést bámulva, minden áldott nap lélekmelegemet is belélehelem, hanem mert ott van az okos emberek titka elrejtve. Ott kell lennie a tanárok pillantásában, a kopott könyvekben, a sárgult képek mögött. Igen, az ilyen helyeket fűti valami fenséges gondnok, régóta felhalmozódó, valamikor kiköbözhető szeretet-rakás. Soha el nem késtem. Azt hiszem, akkor sem akartam lemaradni egyetlen kis titok, és akármilyen részigazság fölötti, örökké gyermeki, közös csodálkozásainkról.

*

Az iskolaudvar fás részén, a homokos talajból két-, vagy háromarasznyira kimagasodva, másfél méter átmérőjű, deszkával fedett betongyűrű állott. Száraz, faleveleket recsegtető őszt volt, gyümölcszüretek utáni unalom. Az egyik szünetben felugrott a betongyűrűre az egyik kisdíák, és lenézett minket, alacsonyabban járó, tízórainkat majszoló aljanépet. Ott vigyorgott, viháncolt jó dolgában, szemtelenkedett minden mozdulatával, arcfintorával. Mint, amikor kinyílik az ember zsebében a bicska, néhányan ellenállhatatlan vágyat éreztünk, hogy ezt a ficsúrt kitalált fensőbbiségéből, megérdemeletlen emberi magaslatáról letaszítsuk. Miközben elrugaskodtunk a homokos talajról, mások a magasban ágálóhoz hasonlítani akartak. És így mi, a támadók, és a védők csaknem egyszerre ugrottunk a kerek emelvényre. Mi taszítottuk, az utóbbiak védtek a kisdíákokat. A nyüzsgésre közelebb lépett az osztály minden tanulója, pillanatok alatt kialakult az egymásnak háttal összeszoruló betongyűrűt védők és a támadók csoportja. Téptük egymást veszettül. Felejtettük a háború utáni közismert jelmondatot: *Hajba, mert a ruha drága!* Gombok gurultak szerteszét, reccsenésekkel fel-felsikoltott egy-egy kiskabát, ing, rövidnadrág. Öklök ütköztek, jajszók, dühös sziszegés, kéjes zihálás töltötte be a betongyűrű környékét. És a dulakodás nem szűnt meg akkor sem, amikor elfoglaltuk a magaslatot. Leszorult ellenfeleink, akár a hétköznapiak átgátlástalanul törtető szülei, csökönyösen helyet kívántak szorítani maguknak az alantassá alakuló tömeg fölött. Játékunk az életet utánózta, az élet pedig Madáchcsal már akkor figyelmeztetett, hogy nem más, mint „a küzdés maga”. A tízperces szünetet jelző csengő hangja vetett véget a küzdelemnek, demokratikus hősiességünket mutató szocialista-rózsás arccal vonultunk be a tanterembe.

És azután minden szünetben folytattuk a dulakodást. Más osztálybeliek is csatlakoztak a küzdelemhez. A tanárok mosolyogva nézték az ablakból a Pál utcai fiúkhoz hasonló harcunkat.

A következő hét végén az igazgatóság körlevélben megtiltotta a betongyűrű ostromát, mert a pedellus felszedte annak deszkaborítóját, és lemutatott a tátongó mélységbe: – Ha ide valamilyenki beesik, Muntyán lovai húzzák ki!

Muntyán és fiai temetkezési vállalatának koromfekete lovait mindnyájan ismertük, hiszen a közeli Házsongárd dombjára, sűrűn jártak abban az időben, egykedvű büszkeséggel húzták, a háború utáni nincstelenségtől hirtelen elhalálozott, az idősek és a gyerekek koporsóját szomorúan ringató, haláldíszes gyász kocsi.

Az órák közötti szünetekben a betongyűrű közelében ezután a szolgálatos tanár vigyázott. Később betemették a kutat. A küzdőknek más küzdőtereket kellett keresniük.

A továbbiakban csak kevesen találtak igazán kedvükre való célt az eszmebarikádokon, a hétköznapi küzdelemtől sokakat elkedvetlenített a törtetők hada és a mögöttes beszéd, amely a diadalordításnál is hatékonyabb fegyver, mert mire az áldozat megérti, hogy ki a támadó: menthetetlen. A küzdés pedig a cserkészek lánglobogásos tábortüzéhez hasonlatosan parázsként izzik egy darabig, hamu alatt is dohog, zsörtölődik, de végül semmivé zsugorodik az elmúlásban. Akik ma makacsul őrzik a Kollégium múltját és családi melegét, régi tűzünk vigyázói, új, cseperedő lángok istápolói. Mindnyájan szeretnénk az utánunk következőkre olyan bölcsen letekinteni, mint azt a régvégzettek tablóinak sárgult fényképein reánk maradt iskolakoptató elődeink tették a maguk valamiért mindig tüneményes idejében.

*

Van, aki arra születik, hogy csupa egyéb dolgokat próbáljon életében, mint azt, amit ismerősei róla valaha is elképzelték. Török Bandi olyan könnyedén és feltűnés nélkül mászott ki tantermünk Bethlen bástyára néző ablakán, hogy az osztály nagy része észre sem vette. Annál a korai nyárnál szebbet még nem értem, nem is ismétlődhet meg az, ha újjászületnék sem. A harmadik ablak, a padsorok végén rendszerint nyitva állott. Onnan kaptuk az odafigyeléstől izzadt hátunkba a meleg fuvallatokat, a gyöngéd ösztökélést, hogy az óra végét jelző csengetésig valahogyan kibírjuk az akaratos felnőttek ránk küldött képviselőjének tanári szigorúsággal gyakorolt sanyargatásait. Török Bandi arányosan fejlett, ruganyos, enyhén szőke és feltűnően jóképű fiú volt. Kimászott az ablakon, hazament és szájában egy almával, a villámhárítót használva tért vissza az osztályba. Órák után többen is elidőztünk tágasnak hitt udvarukon. Apjában a jóság, mint biztató tekintetben a mosoly, önbizalmunkat melegítve pásztázott minket.

Az órák nagy része unalmas volt. Ilyen-olyan tanárok váltakoztak a katedrán, lélek nélkül magyaráztak valamit vagy feleltetek, többnyire csak húzták az időt, azt hiszem még nálunknál is jobban várták a szünetjelző csengő hangját. A szünetekben Török Bandi rendszerint kiment a katedrára, a krétakoptatástól megszürkült táblának támaszkodva a fejjelést gyakorolta, majd lábait a nyaka köré fonva bámulói körében sanyargatta magát. Ilyenkor irtózatosszerű szülőthöz hasonlított. Csomóba gyűjtött testrészei között, oldalra hajtott fejjel, lógó nyelvvel, hobbant tekintettel röhögtette az osztályt. Becsengetés után is ebben a helyzetben maradt, és tenyerére támaszkodva indult az ajtó felé. A pisszenéstelen csöndben benyitó tanárnő, kezét mellére kapva hátrahőkölt. Arca hirtelen sáppadságát a méreg gyorsan pirosra festette. A tanárnők által a fiúkkal szemben leginkább bevált pedagógiai módszer szerint úgy tett, mintha semmi sem történt volna. Amíg aprólékosan telepakolta a tanári asztalt a táskájából előhalászott holmijaival, Török Bandi komótosan helyére mászott. Lehet, hogy a tanárnő viselkedésén meghatódva folytatta tanulmányait később a tanítóképzőben.

Jó tornász volt, aztán az Állami Magyar Opera kiváló balett-táncosa. A mulatóhelyeken bemutatott szemfényvesztésekkel, varázslatokkal tarkított műsora városunk szenzációi közé tartozott. Miért halt meg olyan fiatalon ez az örökké vidám, egészséges, sportos fiú? A sors bosszantóan kiszámíthatatlan cselekedetei közé sorolhatjuk ezt is. A fél várossal együtt megdöbbenve kísértük ki a Házsongárdba.

Sokáig azt hittem, hogy mindnyájunkat a Kollégium szelleme őriz és tart össze. Pedig mindössze három tanéven át lehettünk együtt. És ezek alatt a gyorsan pergő évek alatt megtanultuk, hogy mindenikünk hordoz valami egyediséget, valami mások által megbámulni valót,

olyat, ami egymástól megkülönböztet minket, és amely összetartozásunkat akkortól kezdődően örökké tette.

Akkor a sokféle iskolareform közül az egyik azt parancsolta, hogy elégedjünk meg a három gimnáziumi osztállyal. A negyedikesekkel együtt felvételizhettünk valamelyik középiskolába. Többünknek – főiskolákon, egyetemi végzettségen túl – ma is a kollégiumban töltött évek jelentik mindazt, amit emlékezetünkben *iskolának* nevezhetünk.

*

Az alkotó ember iskolája olyan apróságokkal kezdődik, mint a Kollégium Önképző Köre. Az udvarra nyíló bejáratot használhatták a tanulók, a Petőfi utcai főbejáratnál szemben, ahol a tanárok és a vendégek jártak. Az udvari bejárat előtt nyüzsgött a nép. A Kollégium tanulói itt keveredtek az alagsorból megbámulni való jókedvvel, és kiváló mesterségük tudatában fölnyeskedésre hajlamos gépiparistákkal. Mindkét iskolának tekintélyes igazgatója volt. A Kollégium igazgatója ritkán mutatkozott, a Gépipari köpcös igazgatójának gunyoros megjegyzései, baráti pofként csattanva pillanatnyi csöndet varázsoltak a bejárat környékén. Ezt a hétköznapi hangulatot mindazoknak le kellett vetközniük, akik az udvar másik felében lévő igénytelen földszintes épület ajtaján a tanítás utánra kijelölt időben beléptek az önképzőkori együttlétek szobájába, ahol az alkotókat megillető magasztos hangulat uralkodott. Ide kevesen jártak, mert ez nem volt kötelező. Egy nevelő felügyelete alatt az alsósok közül alkotásra vagy maguk mutogatására hajlamos fiúk versikéket, naplót, fogalmazványokat olvastak fel, mások hegedűjükön cincogtak. Egy mélyhangú, öregember arcú fiú szomorú népdalt adott elő vontatott hangon. Minden művinek, kicsináltnak hatott a III. C osztály valós életet tükröző faliújságján megjelenő írásaihoz, rigmusaihoz és karikatúráihoz képest. A III. C-ben, *a Kollégium legrosszabb osztálya* címéhez híven nem sokan figyeltek a tanárok magyarázataira. Órák alatt olvasott az osztály. Faltuk a háború után elterjedt ponyvairódmalmat. Tom Mix, és Buffalo Bill voltak a kedvenceink. A moziban végeérhetetlenül Tom Mix lovas történeteit és Zoro igazságteremtő tetteit bámultuk. Tucatnyi füzet cserélt gazdát minden szünetben, volt, aki naponta két füzetet is elolvasott az órák alatt.

A fergeteges olvasás eredményeképpen, és mert a piff-puff füzetutánpótlás egyre inkább akadozott, kénytelenek voltunk olvasmányaink mintájára újakat alkotni. Az iskolából hazafelé az állomás irányába tartók között Bustya volt a központ. Szögletes mozgású, suta fiú volt. Egyike azoknak, akiknek a fejét Sebess Jóska tornatárunk facsattogatójával előszeretettel puhította annak reményében, hogy a bordásfal mellett őket legalább a fejállásra képessé tegye.

Módszere nem vált be, de valamiképpen hasznos lehetett, mert többek között Bustyának a képzeletét tágította, a nagy hajú szöke Csillagnak pedig a szervezőképességét fejlesztette.

„Lovas poroszkál a préri ismeretlen vidékén. Nyeli az út fullasztó porát, tikkadtan, fáradt szemét félig lehunyva néz maga elé, összenőtt a nyereggel, a lóval, a vidékkel, amely zord, kegyetlen és szigorú, mint a halál. A kegyetlenül tűző Nap sugarai, mint megannyi végtelenült kaktusz tövise agyába szúrnak és elégetnek minden kétséget, megalkuvást serkentő gondolatot. Csak a bosszút fortyogtatják koponyájában, amelyre megesküdt, s amit feledni nem tud, nem akar. Gyík motoz és tovairamlík lova lába elől, az útszéli száraz avarban keres menedéket. Nyár van, sütökemence a préri. Aki ilyenkor útra kel: beteg, bátor vagy esztelen. A gyík elől hirtelen megugrott derest szorítva a lovas fölocsúdik, és vágára biztatja az állatot.

Előtte hófedte csúcsok. Az alig kivehető messzeség előtt apró település körvonalait sejtí. Fáradtsága szülte délibáb az. Az üldözőé vagy az üldözötté? A lovas szemébe húzza széles karimájú kalapját, szürkészet köp az ajkára rakodott portól, arcáról lesöpri a vágta a sós izzadságot.”

A Deák Ferenc utcán szünetet kell tartanunk az „alkotásban”, a kicsi árnyékos Bolyai utcában valaki átveszi a szót, hogy végre cselekményessé tegye a történetet.

„Ekkor dördült el az első lövés. A golyó a lovas cowboykalapjának tetejét súrolta. Tom nyekkenve elterült a földön. Lova idegesen felnyerített. Egy kövér asszonysághoz hasonlatos kaktusz mögül vigyorgó alak lépett a színre. Forgópisztolyából még két lövést adott le, de ez nem változtatott a koradélutáni tespedtségen. Szellő sem rezdült. A leterített lovas hanyatt feküdt a porban, és a közeledő rablót megnyugtatóan, rebbenéstelen szemmel az opálosan kék magasságot figyelte.”

A vasútállomásig a hős sorsa meglepően úgy alakult, hogy mindig győztesként került ki a csetepatékból, amelyek sziklás hegyek között, és vadregényes települések főutcáin zajlottak, a szokásos gyakori pisztolypárbajokkal és kocsmai verekedésekkel tarkítva. Másnapra feledtük hősünket, újabbakat találtunk ki, és műveink a szájhagyományokhoz hasonlóan terjedtek, gyarapodtak, cizellálódtak. És sorra elenyésztek, eltűntek a pubertáskori másféle lelkesedések tűzében.

Később pedig elfeledkeztünk ezekről, mert mindnyájunknak az élet által sürgetett magunkat kellett megalkotnunk.

*

Mikvik tanár úr aprócska, hirtelenharagú ember volt. Rendületlenül hitt annak az igazgatósági véleménynek, amely a kitüntető „legrosszabb osztály” címet akasztotta tantermünk ajtajára.

Földrajzot tanított. Ehhez térkép és nádpálca járt. Miután az osztálynaplót és a térképet a tanári asztalra helyezte, gyorsan végigsétáltatta nádpálcáját a hátunkon. Mint dühös huszártiszt az oszlopokra helyezett töksorok között, egyet jobbra, egyet balra sózva haladt előre a három padsor között. Nem számolta az áldozatokat, nem érdekelte, hogy kit ért a fején, kit a hátán és kit került el suhogó nádpálcája. A „megérdemelt” büntetés az egész osztálynak szólt, később pedig, amikor lekerült a megbélyegző osztályminősítő tábla ajtónkról, akkor abban a hiedelemben aprította díszes társaságunkat, hogy az effajta fegyelmezés földrajz órája javára válik. Nála is közepes tanuló voltam, de akárhogy is erőltetem az eszem, egyetlen tanítását, megjegyzését sem jegyeztem meg, hazám hegy- és vízrajzát, az európai és a világföldrajzot sem tőle tanultam. Nem azért, mintha különösképpen haragudtam volna rá, hiszen az ablak-melletti sorban ülve, nádpálcájától elhúzódhattam, feleltetései sem értek váratlanul, a kívánt számadatokat és földrajzi neveket rendre, minden órájára úgy magoltam be, hogy mélyebb nyomot agytekevénymben sokáig ne hagyjon. Nem a tantárgy, hanem a tanár érdekessége szerint választottunk kedvenc tanulnivalót.

Mikviken kívül nem lehetett kedvenc tanárunk az a fiatalember sem, aki a maga dolgozataival volt elfoglalva, sűrűn íratott velünk dolgozatot, amit a padra nyíltan, a padra kitett tankönyvből puskáztunk. Szatyi azzal röhögtette az osztályt, hogy szemtelenül nyávogó hangján hangosan így okoskodott: – Nyomdahibával, vagy anélkül másoljam a második tételt?! Mikviken úgy álltunk bosszút, hogy a hidegebb ős beköszöntésekor egyik-másik merészebb társunk sűrű kacarásaink közepette végigköhögte a földrajzórát.

Azon a télen számarköhögs-szerű betegség tört rám, fulladozva, olyan hangosan köhögtem, hogy az öreg Mikvik dühösen kirakott a tanteremből. Sértődötten bolyongtam a néptelen folyósokon, kedvemre álldogálhattam a patinás tablók előtt. Büntetésem órája máig érő tanulsággal, szavakkal nem kifejezhető meleg érzéssel töltött el, amely ragaszkodásomat az ősi iskolához véglegesen meghatározta. Gönczi, Kandrai, Kántor és más régi tanárok képe mellett, minden tablón ott állt Mikvik fényképe is. Tanítványaik derűs, okos és valamiképpen a miénkhez hasonló arcán ott virított a boldog iskolai évek varázsfénye. Az ilyen tablók alatt az ember hinni tud a saját jövőjében is.

Kutyaélet

Tényregényvázlat

Első kazetta

Ennek az elbeszélt regénynek találó címe *Kutyagumi* lehetne, mert a hangszalagra rögzített történetek kavalkádja és az idősíkok önkéntelen, az emberi emlékezés szabályos szabálytalanságai által provokált csúsztatásai sokszor a kilátástalan bizonytalanságok felé viszik, nyújtják, húzzák a sokféleképpen kutyaéletű hős regényét vagy meséjét, amely természetesen egy kutyakölyök jópofáskodásaival kezdődik, sok kutyaftutában elmesélt futással, vonítással, komédiával, vásárral, méreggel és könnyelműen elhullatott könnyekkel folytatódik, világjárással, ünneplésekkel tetőzik, de emberünk szerencsésen elkerüli a nagykutyák társaságát, ahová különben sincs bejárása, mert ahogyan a kutyatiltó táblákkal teletűzdelt a világ (melyekhez végül is igazodunk, mert halandók vagyunk), ugyanakkor barátokkal és virágokkal zsúfolt a nagy rét, ahol életünket – többnyire a magunk és csak kivételes alkalmak esetén a mások öröme – letöltjük. Olvashattunk már éneklő kutyáról, fakutyáról és egyéb kutyalkodásokról. Ez a könyv egy kiváló atléta és érdemes edző életéről szól, amolyan kutyaúszással keresztmetszetezett életrajz, tanulságokkal és hasznos életbölcseességekkel, több kutyaéletnyi sanyarú idő után most végre szabadon, de nem éppen kutyaftutában elbeszélve. Szorongóknak és szurkolóknak, fiataloknak és időseknek, sportolóknak, mozgássérülteknek és sértődékenyeknek, önbizalom-hiányos lányoknak és fiúknak, dús- és bőrhajúaknak, kitartóknak és lankadóknak egyaránt ajánljuk. Megismerhetik belőle a küzdés szépségét, a balsikerre hajló emberi természetet, a sporterkölcsöt, amely kifogyni látszik; és megtanulhatják, hogy futni hasznos és érdemes, de nem mások elől, hanem csak úgy szabadon, játékosan, ahogyan a kiskutyák és más pajkosan ebtermészetűek szoktak a folyóparton, ott, ahol medrében mellettünk és velünk csörgedez-csobog sebesen, beláthatatlanul tova, a gyönyörű élet.

Második kazetta

mindenféle szövevényes előzményekről, amelyekről utólagosan kiderül, hogy nemcsak a zsidókat, de hősünket is rendszeresen verik, miközben magyarul és románul egyaránt szépen tanul. Nagyenyeden és a kincses városban is, ahol megbámulhatja Mátyás király szobrát, és az igények szerint változtatható történelmet. A híres Kollégiumban jelesen tanul, a verést elszenvedi, annyit eszik, amennyit tud, mindazonáltal szereti a Bocskai sapkát, a tenispályát és a Nyári Színkört, ahol cukorkát árul és operett-kultúráját bővíti. Szó esik még a fejetlen német katonáról az éretlen barackfa alatt, hullaszállításról, éhségről és „isteni színjátékokról”, melyeket halálordítás kísér. Leventekötelesként stájer lovakkal barátkozik, és közös ágyba kerül Gaál Gáborral, sikeres üzleteket bonyolít le az amerikaiakkal München mellett, és fellegrári huszárcsizmában nevelőapjával indul hazafelé, de előtte ér haza Kolozsvárra, amely már nem magyar terület, hanem szülővárosa, ahol kutyaolásait a világégés hamujában tovább kell folytatnia.

Harmadik kazetta

Gimnáziumi emlékekkel és pofonok történetével, amelyeket a régi időkben is mindig a gyengébbek kaptak, amikor az örömszerzés sem volt éppen ilyen egyszerű, bár az a csinos régi Betty, aki hősünket ott várta a Forduló utcai nyilvánosház kapujában, mindent elkövetett, hogy nemi szolgálatait osztályon felülinek mondják a kliensek. Ugyanakkor hősünk fejéből a nagy dolgokat ebben a fejezetben sem verte ki a szaporán pergő idő; idejekorán megtanulja, hogy nem mindig irigylésre méltó az, aki a farkával üti a bankot, és azt is, hogy a honvágy olyan alattomos betegség, amelynek hatására, fájdalmában a fényes konyhát és vele együtt Amerikát is feladja a halandó, és amikor hazaérkezve hiába vágyik szülői szeretetre, számára a legjobb, egyedül követhető útnak csakis az önállósodás mutatkozik, mert pénzes szakmával a kezében akárki megbecsült emberré válhat. De ha a novemberi hajnali fagy baltaként képes kettébe hasítani a gépkocsimotort, és az inas második mestere annyira piás, cigis és kurvás, hogy szoptatós feleségét is veri, akkor véleményt és pályát változtatva, ismét az iskolába iratkozik, és a focit szereti, amelytől a sokféle durvaság és az örökös piálás taszítják a sportok királynőjének, az atlétikának ölébe, előbb vágtázónak, aztán edzőnek, mit sem tudva arról, hogy az italozást így sem kerülheti el az, akinek bánata és öröme van, és az sem, akinek hiányzik valami az életéből. Az is kiderül, hogy az elvonókúra akarat dolga, de olykor valamiért hatástalan is lehet, mert a sors útjai még mindig rögzösek és kiszámíthatatlanok.

Negyedik kazetta

Az Óvári Testnevelő Egyesület sokféle erőpróbát kiállott tagjai kompótot és bőrfocit rosszul lopnak. Hősünk is éhezik az infláció idején, de beleszeret Lenucába, akitől nem sajnálja a pénzt, megkedveli a mozit, a ponyvákat, a rendes tanárokat és megérti, hogy a munkásosztályt nem szép leköpní, és el kell túrni a büntetéseket, mert a legjobb röhögni és enni, ha van mit. A focisták örömeükben és bánatukban vedelik az italt, aki sportol, az ajándékot kap; a plaketteknek az öregek is örülnek. Olvashatjuk, hogy a munka nemesít, de szaladgálni kellemesebb, ha izzasztóbb is. Kiderül, hogy az edzők is emberek, és aki tudja, betartja a két legfontosabb szabályt: 1. Elefánpofát kell vágni! 2. Nem mindig jó az edzőnek, ha atlétanőre fekszik. De bebizonyosodik, hogy az sem helyes, ha az atléta – eredményessége reményében! – vetetlen ágy mellett, pongyola nélkül, érintetlenül hagyja sporttársnőjét, mert ami elmúlt, vissza nem jön, az izmok pedig természetük szerint szoktak szakadozni, még azokban a „nagyon szép” esztendőkből is, amelyek hihetetlen pontossággal mindnyájunk ifjúkorára esnek minden időkben.

Ötödik kazetta

amelyről nem hallatszik a kurjantás, az öröm és a bánat egyveleg, mert a napok a maiakhoz hasonlóan görögnek, és a futás hasznos lehet, tanulni és tanítani kell, mert a rajtpisztoly eldördülése és a vágtázó indulása közötti időben is csodálatos dolgok mennek végbe az emberben, akinek figyelnie kell önmagára is, hogy lehetőleg hosszú gazella-lépésekkel tudjon végigszaladni a világi életben, ahol a kíváncsiskodó hátrafigyelésének éppen úgy ára van, mint a butaságnak, a lustaságnak, a szájtátiságnak és egyéb pörsenéseknek társaink felmutatott arcán. Mindazonáltal a „hosszúlépést” nem szabad összetéveszteni a nagyfröccsel, amelynek ilyenén való megnevezése valamiért kikopott életünkéből az elmúlt csillagfényes évtizedek

alatt, miközben a sportolókra nézve voltak irigylésre méltó intézkedések is, mert aki dicsőséget szerzett a pártnak, a vezetők bölcsességét példázta, de ha egyetlen tollvonással a legfőbb ösztönzőt, a pénzt megvonták a sportolótól, a megszokás egy darabig még továbbsegítette őt felfelé ívelő pályákon, ahol a heti elfoglaltság után vasárnapokon is udvarolgatott volna hősünk a hamis Matildnak, akin fogott az átok, hiszen végül kihulltak összes fogai, de a bosszúból-menyasszony Juci sem járt jobban. Ezt csupán csak sejtheti az olvasó, mert nem minden derülhet ki egyetlen kurtára sikerült fejezetből, amelyet még a jóakarók sem hasonlíthatnak részletes és mindenben hajszálpontos edzőnaplóhoz, amit csakis becsületes időkben vezetett olyan tiszta lelkű, a munkát és a jövőt tisztelő ember, mint amilyen a római karakterű és hajviseletű hősünk volt azokban a nemcsak számára felejthetetlen, hihetetlenül is hiszékenységének megfelelő, távlatokat is ígérő zakatoló években.

Hatodik kazetta

arról, hogy az anyós nem szereti a kutyázást, baj van a románok magyar kiejtésével, a Herr Kutya viszont jól hangzik, és egy régi tanítvány betegesen hiányos emlékezetében is jóérzés megmaradni, ha azt is kibírja az edző, hogy egy másik tanítványa megelőzze őt a hajrában. Le van írva továbbá az összefüggés a drezdai lépcsőfutás és kolozsvári Pokol lépcsője és más Fellegvár, valamint a dobogó legfelső lépcsőfokára vivő, nem is olyan rövid, hanem inkább kíméletlenül fárasztó út, továbbá az ezzel kapcsolatos angolszász felfogás, amelyhez azt is tudni kell, hogy Hannibálnak hány kan elefántja volt, amikor átkelt az Alpokon, mert különben a cigány sem kap ingyen a „puccsiniból”, és sorozatban jönnek majd a „verdik”, röpködnek a nagy „fausztok”. Kérdezni, persze, szabad, mert úgy tanul az atléta is. Ha a saját kárából sem tanul, akkor vége lesz a dalnak, hiába minden, még a dopping sem segít, és a sportoló ferde pályákra és onnan a szürke hétköznapiakba jut, százszor megbánva azt, hogy nem hallgatott a nagy Liszt Ferencre, sem a zeneszerzőt tisztelő kicsi Kutyára. Különben ebben a fejezetben eltűnik Lord és eltűnik a nő és más egyebek, de fut az ifjúság, hullnak a rekordok, csak a jó szex marad meg fogas kérdésként, hogy fejtörést adjon a nyájas olvasónak, mert feltehetően neki is éppen csak ez az apróság hiányzik.

Hetedik kazetta

arról, hogy nekünk már nehéz helyesen magyarul beszélni, de a papfiúknak sem volt könnyű egyetemre bejutni, külföldre pedig csak a kiváltságosak mehettek, amihez jó káderlap is kellett. Nyilvánvalóvá válik, hogy a sportolók pont olyan emberek, mint a többiek, akik közül egyik feleségül veszi a testvérét; a másik akkorákat lódít, hogy a hős szovjet katonához kell őt hasonlítani, aki égő cigarettával a hótakaró alatt rohant Berlinig; a harmadik csak is a dolgok könnyebbik végét fogja meg, de a csempészkedéshez túlzott önbizalma ellenére sem ért; a negyedik ifjú korában napi két decivel is jó eredményekre képes az atlétikában, s mert olyankor süket, amikor nem kell, két pofont kap mielőtt a győztesek pódiumára lép; az ötödik sem jár jobban, mert országos ifjúsági bajnökként sem mehet külföldre, ha magyar és apja paptanár, viszont kitartó és bátor emberről lévén szó, kiváló tanár lesz, de amikor nyílt utcán egy bolondnak nevezett késelő leszúrja, és más zaklatásokat is elszenved, végleg elhagyja az országot családjával együtt, ahol addig csak eltolták, félreállították, üldözték, és a párttitkárhelyettes érettségi dolgozatát éjfél után, rendőri előállítás és felsőbb parancsnak engedelmességgel kellett hibátlanul megírnia. És a sort ebben a fejezetben hősünk a saját

példájával zárja, mert évekig őt sem engedték ki külföldre, mivel az is gyanús, ha az embernek nincs apja, a rokonsága pedig a gordiuszi csomóhoz hasonlít, amit karddal szoktak megoldani, de történetünkben jó erre a házasság is.

Nyolcadik kazetta,

amely egy belevaló atléta korán induló, de csak később beérő házasságának történetével kezdődik, mások elsikkadásával folytatódik, amiből a tükörnél világosabban kiderül, hogy a sportoló is ember, aki szerelmesen olyan lázban éghet, hogy nem árt neki a fagy, a jeges szél és az edző véletlen pillantása sem, különösen akkor, ha ez az utóbbi az atlétikába bolondult bele hűséges és örök szerelemmel, ehhez példaképet pedig a világ legjobbjai közül válogat, elfogadva a sorstól azt is, hogy jó néhány nagyembert vezérelt az útjába. Közben elcsattan egy hatalmas pofon, mert valaki, akiből kitűnő tornatanár válik a későbbiek folyamán, harmadszor is belépett az ugrógödörbe, és az öreg ács szégyenszemre megkergeti atlétáinkat egy szelíd tyúk halála miatt, a gyilkos más marhaságra is képes, és edzői minőségében győzelmi dobogóra lépve nem védett a részegség lelombozó hatásától. Megismerkedhetik az olvasó Iglói Mihállyal, aki tudta mit akar az atlétikában, amelynek követésre méltó megszállottja volt, és a világhíres Zatopek is elvonul lelki szemeink előtt, hol izzadva, hol nyögve, hol talicskázva, ahogyan ez már a világsztárokkal történni szokott Bukarestben, de még az olyan hipermodern stadionokban is, melyről hősünk élethossziglan képes áradozni, miközben azt is sejteti az olvasóval, hogy rögzös életútján már indulófélben van a világ legjobb, legfantasztikusabb, legszebb sportpályái felé, ahol ha nem kutyagolhat kedvére, legalább kutyagoltathatja tanítványai közül az arra igazán érdemeseket.

Kilencedik kazetta,

amely arról árulkodik, hogy a nem hivatásos sportoló is pénzért szalad, küzd és izzad, és főleg az különbözteti meg a hivatásostól, hogy kicsi pénzéből, amiről nyilvánvalóan senki sem beszél, annyit csípnék le a sportolók körül legyeskedő ingyenélők, amennyit csak tudnak, miközben hősünket és a többi három színben sikeres olimpiát járt hírességeket elcsalják az „ígéret földjére”, de sem gépkocsit, még csak motorkerékpárt sem kapnak, csupán egy-egy plecsnit és kézfogást, amely után egyesek legalább két napig nem mostak kezet, mert azt hitték: híres ember kézfogása szerencsét hoz, hogy aztán évtizedek múlva bebizonyosodjék, nincs mire várniuk, a szerencsénk csupán annyi, hogy a hazai ügyintézés és erkölcs mellett még élünk. Vigasztalásul megtanulhatja az olvasó az Iglói-féle edzésprogramok lényegét, ami most azért is fontos, hogy, aki szaladni akar, az szakavatottan tegye, annál is inkább, mert már történetünk idején is nagyon messze kellett szaladnia annak, aki valami jobbat akart. Ellenben nyilvánvalóvá válik, hogy hősünk mindhiába fut és menekül a házasságba, csak e fejezet végén nőülhet, de szerencsére nem azt a nőt kell elvennie, aki félkész gyerekkel feltűnően ragaszkodik hozzá, miközben délutánjait egy fiatalemberrel ágyban tölti, hanem azt, akit egy huszáros káromkodás után operaelőadásokra, moziba és a párizsi jégrevüre is elvisz, amíg elegendő erőt nyer ahhoz, hogy összekötőnek meghívja az életre szóló családi körbe. Mielőtt ez a nő is határozott igent mond, kiderül, hogy hősünk halott, és megszabadul a katonaságtól is, de a jövődöbelije rokonainak tanácsára új apát és anyát keres, és csodával határos módon talál is, minekutána a hálátlan rokonok, ahogyan ez már történni szokott, az istennek sem akarnak már hazamenni a lakodalomból, hogy a fiatal pár a rövid időre kapott hálószobában a

szokásost próbálja cselekedni. Ha nincs a nászút pótló nyaralás, ez a fejezet olyan hiányjelekkel zárul, melyeknek beláthatatlan következményeit a következő fejezet is bizonyára megcsínylette volna.

Tizedik kazetta

Hősünk harmadik próbálkozásra fölkapaszkodhat a repülőre, amelyen a „másvilágba” jut. Ebből a rendkívül fényes világból először a „Magyarok Istenét” látja meg, mégpedig a Brüsszel melletti rendkívül nehéz terepfutó versenyen, ahol előbb tétovázik, hogy az epéjét, a máját hányja ki az év végén ott szokásos latyakra, végül a százon felüli nemzetközi mezőnyből harmadiknak befutva, szépreményű zöldet rondított a lebukó nap fényében égő csipkebokorba, utána pedig megissza a felkínált óvómaltint, megeszi a fácánsültet, felhörpöli a vörösbort, ajándékot vásárol kétszáznál több barátjának, bámul, csodálkozik, de igazándiból akkor lelkesedik, amikor a csapatba beosztott szekus, a nagy nyilvánosság előtt, nemcsak akaratgyengeségét árulja el, hanem hányingerét sem tudja türtőztetni. Le van írva, hogy *cucu*, de nem ló biztató szócskaként vagy románul olvasva énekesmadárként kell ezt érteni, hanem hősünk időleges munkanélkülisége okozójának nevéként. Két érdemes edző vicces vagy véres összekapásáról olvashatunk ezután, és nagyon szimpatikus süketnémákról, akiktől volna mit tanulnunk. Végül feltűnik a színen Icu és Pali. Előbb Pali szalad Icu után, aztán Icu kezd vágta, amelyről egyelőre csak sejtjük, hogy ő többek között a kapott pénzért sem hagyhatja abba a mexikói olimpia dobogójáig.

Tizenegyedik kazetta,

amely sok első kézből származó érdekességet tartalmaz a Silai-jelenségről. Bebizonyosodik, hogy madarat Hesss! kiáltással nem lehet fogni, de fífikával igen. Hősünk elkési az ünnepi ebédet, helyette fordulóponton költői és keresztkérdésekkel eteti a fiatal házасokat, akik nemcsak futni akarnak, ráadásul magára haragít két német származású anyóst, köztük a sajátját is. Haragszik ebben a fejezetben Kati, a sportvezetők, az edzőtársak kicsi, de cseppet sem nyájas csoportja és maga az edző is, mégpedig saját magára, mert nem figyel eléggé a nők állapotára, de azt nem állítjuk, hogy jó, ha minden haragnak kaparás a vége. Átmeneti sikerek és az anyagi gondok törpülése után következik a nagy leégés, és meg van nevezve, hogy ki fúrta meg az országos rekordot, de persze, hogy nem erre az alakra, hanem hősünkre mondják, méghozzá a teljesen nyílt, viszont tömött nézőtérrel felvirágoztatott stadionban, hogy nemcsak hülye, hanem idióta is, amiről nyilván rögtön eszébe kell jusszon a saját neve, és azzal vigasztalja magát, hogy a kutyák általában bírják a rúgást, a verést és az ennél mostohább bánásmódot is, az viszont nem derül ki: ezek után miként képes „elefántpofát” vágni és régen divatos regénycímet meg aranyköpést felidézni, ha neki megint és újra és ismételten igaza kell hogy legyen. Sajnos az olvasó semmit sem tehet, egyik-másik regényhőssel ennél sokkal cifrább dolgok is elő-előfordultak már.

Tizenkettedik kazetta

Könyörgéssel és megalázkodással kezdődik. És végül Icu csak felmegy Budapestre, és ott sétál az egyik szombat este a Népstadion futópályáján, a fejét jól feltartva, majdnem bejutva a döntőbe, amiért dicséretet érdemel, közben az edzője kincses Kolozsváron csücsül, és derék terveket forgat a fejében, csak hogy Icu hazatérve felrúgja a „sajtárt”, és ezért kizárt dolog, hogy tévedésből, inkább hirtelen felindultságból ökörnek titulálják. Szerencsére a dolgok nem mérgesednek el, és így év végére nemcsak az égbolt, hanem az is kiderül, hogy Budán másodszor is lehet kutyavásár, ha nem Budának nevezzük Bukarestet, hanem Bukarestnek nevezzük Budát, és a vásárhoz illő alkut nem az edzővel, akit Kutynak hívnak, kötik, hanem Ibi és Icu között, mégpedig az országos terepfutó bajnokságért. Icuval kapcsolatban a világ legjobb játékkártya-gyárosának fogyatékosága is szóba kerül némi kételyeket ébresztve tanítványban és edzőben, akik nagy, az olvasók számára talán nem mindenütt unalmas tervekkel, rendhagyó elszántsággal Mexikóra vetik vigyázó szemük. A siker érdekében szívet, bokát, különféle izmokat, szexet, otthoni kosztot és őszinte barátságot erősítenek ésszerűen jó szóval, homokzsákkal, uszodával, szaunával és gyúrással, amiért némely válogatott lányok akár természetben is hajlandók fizetni, de nincs kinek. A végén aztán úgy néz ki a helyzet, hogy az atlétika szépség és öröm forrása. „Hiszi a piszi!” – mondhatja erre a nyájas olvasó, de csak fél szájjal, mert messziről látszik, hogy itt, ebben a fejezetben valamiféle féligazságról van csupán szó.

Tizenharmadik kazetta

Kutyát és Icut hiába fúrják, bejön a rekord, amely egy másodperccel jobb mint az addigi országos legjobb eredmény, de a lényeg az, hogy beérkezése után Icu fűtyni tud, amit a laikusok észre sem vesznek, pedig ebben a fűtülésben további rekorddöntési képesség is lakozik. Hősünk megdicsőül, és megnyílik előttünk a pénztárlak, valamint a Hollandiába vezető út, ahol kiderül Mihaela Mihainál sokkal szebb a nyolcszáz méteres rekordernő, pláne ha újra újabb országos rekordot ér el, amitől és a nem várt ajándéktól meghatódik a holland textilgyáros, a román lányokat tejbe-vajba fürdeti, aztán pénz is kerül, hogy bevásárláskor megfellebbezzenek a bársonyon muló percekéről. Furcsa következképpen Kutyt számárnak kiáltják ki, ami beigazolódik és az egész román sportküldöttségre kiterjed, amikor fogságba kerülnek a kaukázusi télben, Sztálin elvtárs szerencsére soha meg nem ért kilencvenedik szülinapja idején, amikor a céklaleves és örmény bor után nyolccsillagos konyak dukál, és olyan üzenet, amelyet senki sem ad át a román nép hőnszeretett fiának. Moszkvában hősünk a „plusz pjaty”-ért felháborodást vált ki egy katonás gyevucskából, mások is hülyének nézik a mínusz huszonhat fokon csonttá fagyott göndör hajú edzőt. A dolgok fárasztó sora és a pénztelenség miatt is bonyolódó utazás meglepetései Antalyában oldódnak, de a három romániai magyar sportolóból álló színromán küldöttség minden igyekezete ellenére sem tudja kienni a törököket kifogyhatatlan narancs-, és mandarinligetükből. Kiderül, hogy fátyoltánc helyett, amely „savanyú szőlő”, és különben is ötszáz lírás kiadással járna, jobb a homokzsákos izzadás az erdei fenyvesben, miután olyan mély az éjszakai álmuk, hogy még az otthoni csirkepaprikás álmillata sem éri el az Ali babák között Mexikóba készülő erdélyieket.

Tizennegyedik kazetta

a mesélő jóvoltából cikcakkozás az időben. És micsoda idők?! Antalya, Athén, Budapest, Berlin és természetesen Mexikóváros a történetek színhelye. Közben az olvasó megtudja, hogy alakult a román sportolók csempészetben kitüntjeinek toplistája, miként „megy meg” egy „öreg fiú”, akiről főként a vezetők tudják, hogy doppingol, és hogy a török kutyák vendégszeretetében nem érdemes bízni, gazdáik átejtésére viszont akármikor számítani kell. Hősünk Berlinben megpróbálja kienni a németeket ananászkészletükből, ettől vagy ennek ellenére tátva marad a szája, Icu pedig úgy megy mint egy óra, ezt még a vak is látja, a polgármestertől kapott arany Shaffhausen is ezt mutatja. Egyébként ez a fejezet is tele van szaladással, mégpedig Mexikó felé, de az Égett-kő magaslatot egyesek elkerülik, mert Kutya megmutatja a homlokán, hogy hova löjenek, de a golyó elmarad, egy híres magasugró pártfogásába veszi a bátor kuvaszt, aki aztán olyan számot ír válllásába, hogy az atléták felelőse elámul, és miután Icu hajszálpontosan a leírt időt futja, az álla is leesik: most már valóban nyitva áll az út Mexikóba, ahol egy Icunál mellesebb nő tűnik az egyedüli ellenfélnek, végül nem a melleken múlik kié az aranyérem, hanem az idegek harcán. Ez a harc rég elkezdődött, és az olimpián csak folytatódott azzal, hogy egy renegát nem akart, de mégis kapott pofont, amit konyakkal kellett leöblíteni, és hősünkkel kapcsolatban felvetődik, hogy hármas koporsóba tér haza, esetleg Acapulcóba megy. Nyilván az utóbbit választja, és sok-sok élvezetben van része, mert a mexikói lányok önként nekidőlnek a mérsékelt méretű díszpiramisoknak, de ő idegességében Icut nevezi ringyónak, és a végében sír, tanítványa pedig a pályakanyarban zokog, hogy az ezüst plecsni után következzen a happy end, és az ünnepi fogadáson muskotályillatú csók is csattan.

Tizenötödik kazetta

Végre egy értelmes „távirat”. Örjögés a vulkáni hamuban. „Hóstáti fejes” a Csendes-óceánban. Kirobbanó örömek montreali puliszkával. Bankett a Băneasa-erdőben. Jutalmazás átveréssel, Kincses városi dínomdánom. A „fűrás” kezdete. A „Disznófejű Nagy Úr” árnyékában. Egy kis dopping sosem árt... „Éljen a Rumosabb Kómaista Párt!” Versenyek, versenyzők, melléfogások és kifogások. Örökösen piszkos valutaügyek. Egy jókora bőrrönd Rómába megy gazdája nélkül. Ezer dollár válltömbben. A féltékeny feleség esete. Kutya, az olasz lovak barátja. Szekusok kapják a Gerovitált. Az ezredes „hálája” sírig tart. Icu végre lakást kap, de habozik. Hősünk bemutatja, hogy ezután mit kapnak a sportvezetők ajándékba. A majdnem felpofozott „tehén” és egy elszúrt európa-bajnoki cím rövid története. Majdnem sikerült áskálódás, Júdás csókkal. Csúnya nők hosszú távra. Piros és makk ász kiosztva. Bacchus karjaiban: görög borban tetőtől talpig. A parancsnokot nem érdemes, de mégis izélgetik. Nincs szerelem erőszakkal! Egy angol távfutó példája. Itt nincs mese! – mondta Iglói, de nem a férfias nőkre gondolt. Nemek és keresztnévek cseréje. A férfiak nőiességét senki sem firtatja. A királynő továbbra is csodálatos, és szeplősen is gyönyörű marad.

Tizenhatodik kazetta

Ha nem sikerül a mellbedobás, rögtön fáradtságról panaszkodik minden nő, de az olvasó aztán megtudja, hogy hol van (lesz) a Kutya elásva, miért és meddig aggódnak a sportvezetők az Icu egészségéért, és hogyan marad aztán a saját lábán a már többször is kikíváncozó

országos rekord, később pedig Münchenben, ahol a márkák a megszokott módon tűnnek el a román sportolók elől, megmegy a világrekord kísérlet is, mert balkáni feledékenységből, illetőleg ultrahazafias irigységből a kísérlet lehetőségét is megfürják az érdekeltek. Kiderül, hogy az ingyen bibliákat nem lehet áruba bocsátani, mert az Isten nem ver bottal, hanem pártállammal és kitenyészített fullajtárokkal, akiknek még akkor is jól megy soruk, ha büntetik őket. Pillanatra újra a kételkedés sárga pillangója röpköd a Pali fejében, mert Kutya a nagy nyilvánosság előtt elszólja magát, az ilyen nyelvbtlás jól jön az atyáskodó vezetők kedélyállapotának karbantartásakor, de Svájcban „koldusként” is kiheverhető a legtöbb bánat, és álmodozni is lehet, a nők mellbimbójára került Ciao! felirat értelmén. Ebben a fejezetben is röpködnek a rekordok, a mazsolák és a kilométerek a kölcsönpénzből vásárolt ócska kocsi alól, amely kapcsolószekrényében olaj nélkül is hazahozza a romániai kivételezetteket. Amikor pedig „nem fut a csikó”, még Mátyás király eredetéről is a vezetők véleménye a döntő, ezért a Kutya-fejekben is napnál világosabban rögződött, hogy erdélyi magyarnak egyszer sem szabad alkalmat adnia. Erről számos példát mond a mesélő, de azt, hogy miért nem maradt Svédországban, sohasem fogja tudni megmagyarázni, mert a nyájas olvasó nehezen hiszi el, még ha gyakorolja is: sírni a lej láttán, a lejért is lehet... Időnként a futócipők a szegre akasztást kívánják, csak hogy a válás mindig, de mindig nagyon nehéz.

Tizenhetedik kazetta

Megismerszik a magyar... a fűrásáról. Tabletták a láthatáron. Híres László lovat nem lop, hanem vásárol, és javasolja, hogy a román címerből vágják ki az olajfúrótornyot. (Azóta sok víz lecsordogált a Dunán, Dráván, Száván, Olton, Maroson és Szamoson, és íme, az istenadta nép kivágta az egész címet az ország lobogójából.) Icu Németországba megy. És ott is marad. Utána megy a férje, az anyósa, a gyereke, és később egy kitűnő vágózó is, aki kolozs-váribb, mint Moina és gyorsabb is, mert egy másodperccel megjavította a nagy titán száz méteres rekordját, edzőnek sem akáarki, de kényelmessége legendás hírű. Következik egy olyan atléta, akinek sikerei az édesanyja meggyőzésével kezdődnek, és folytatódnak jókora frásszal. Mindkettő várakozásunk ellenére szépre sikerült, szebbet miért is várnánk a középkorú Kutjától, akiről kiderül, büszke arra, hogy nem hívják Birăunak, hanem csak Bírónak, mert a kettő közötti minőségi különbséget olykor-olykor az utóbbi hétpróbás becsülete mutatja. Radu sír. Aztán újra meghízik, liheg, cigarettázik, italozik és nőzik, közben persze katonáskodás helyett sportolgat. Kiderül, hogy az atlétikában így még véletlenül sem születik valamire való eredmény, és Zsdanovnak is igaza lesz, miszerint: Az elvek győznek, de nem békülnek! Kutya elvágja a gordiuszi csomót. Radu abbahagyja a versenyzést, de hűséges edzője testnevelő tanárt farag belőle, amiért dicséret jár: 1. A tanítvány bevallja, hogy mestertől tanulta az edzés tudományát! 2. A tanítvány tanítványának a tanítványa világrekordot fut! Végül szóba kerül Ionica, akinek gyorsan szalad a keze, a lába pedig aranyat ér, amíg el nem csúszik a vizesárok linóleumán, és kisebb-nagyobb szerencsék és szerencsétlenségek között sport pályafutására azzal teszi föl a koronát, hogy német földre fut állkapcsát fájlalón, és másokhoz hasonlóan időnap előtt kigyógyul heveny hazaszeretetéből.

Tizennyolcadik kazetta

Szenzációk szép sorban és halkán elbeszélve. Rahitikus és sérves gyerekből is lehet Balkánbajnok, ha megfogadja a jószágos edző tanácsát, megessi a rahátot, és időnként házibajnok-

ságokon csokoládékupát nyer, részt vesz a cukrászdában tartott ingyen banketteken, tanul, küzd és bízva bízik, gyarapodik mindenféle tudásban és akaratban. Ebben a fejezetben pofok is csattannak. Feltűnik egy focicsapat nagyságú család, ahol minden étkezésen elfogy a négykilós verthajú kenyér és némi bor. Ebből a családból sok jó sportoló kikerült és kerülhetett volna, ha... Le van írva, hogy e kötőszó után mennyi mindent produkál az élet. A lányokkal megint baj van, többen is úgy maradnak... Ezért egyiknek utóbb a tengerentúlra kell repülnie, a másiknak előbb megtiltják, hogy a szálloda erkélyén bugyi nélkül napozzon, a sokadiknak pedig el kell számolnia az „ólompecsétekkel”, melyeket nedves zsebkendőn át fenekükre harapott a hóhér. Amikor a pofon nem használ, ortopéd orvossal fenyegetőzik az edző. Kiderül, miként lehet egyből felfutni a Feleki tetőre, és ugyanakkor megvédeni az anya becsületét. Az atléták közül nemcsak a férge se hull ki a csapatból, hanem a sors által vertek többsége is. Példák sorakoznak. Esetek, amelyekből sok mindent megértünk. Miért hagyta el annyi kiváló sportoló az országot? Miért kerüli el a jövőben is az, aki ismételten megjárta itt a sportpályán, vendéglőben, közéletben, munkában és szabadidőben? Szenzációs még egy romantikus regény vázlata, és az, hogy az edző egyre kevesebbet fut, de szoktatja magát az elmerengésre, emlékezésre, bölcselkedésre: ül és gondolkodik. Később megelégszik e kettő közül az egyikkel, mivel ebben a korban másoknak is fáj már „az utazás”.

Tizenkilencedik kazetta

Ahány ember, annyi történés. És hányféle a tolvaj? Előbb csak mesterséget, idővel aztán mindent lopunk. Az is muris, amikor magunkat lopjuk. A példák közül kiderül, hogy Szabó Dénes majdnem megütötte a bokáját, ennek ellenére már akkor székeliesen megmondta, hogy „Lesz kötél!” És több került, mint kellene. A „szerzés” dicsőség, az enyves kezűnek mennie kell. Az óratolvajnak hősünk pillanatnyi felindultságában – vagy tíz percig tartott! – átrendezi a képét. De nem folyt a piros hiába, a békeszerződés a mai napig titkos. Ezért hiányzanak a nevek. Kisregény a rendőrség iratmegőrzőjében, kézjeggyel, amely ma is dollárokat ér. Zatopek elpirult Kolozsváron, később kifarancsolták egy fűrészüzembe. Hősünk találkozik Owensszel, gyerekkori bálványával, aki rádióriporterként gratulál neki, és a temesvári származású Tarzán mellett ül a lelátón. Az is kiderül, hogy nemcsak a magyarok beszélnek magyarul. Megengedhetik maguknak, mert ez egy kicsit segítségükre van abban, hogy bajnokok. Egy óriási ugrás története. Pattanások a királynő arcán. Lábtenisz világszinten. Balczó–Bíró páros az olimpián! Jobb a flekkenezés, mint a kokszolás. Lia Manoliu könnyeit felszárítja a nagy vetélytárs. Nemcsak az énekesnők kopaszok. Emberek az ecetgyárban: fordulat a nemileg nem, de némileg igen kényes kérdések felé.

Husadik kazetta

Körbejárjuk KUTYA szobrát, és még ugrabugrálunk egy kicsit. Emlékezés a Munkás Sportklub aranykorára. Visszaütnék a csehszlovákok, kicsiben ugyanaz történik, akár az Európa–Balkán folytatásos meccsen. Bánk bán idézet a vonaton. Három magyar leforrázva, és a negyedik, aki ez alkalommal most már a fajtájától is ugyanazt kapta, amit otthon a betolakodóktól. Újságcikkkel és badacsonyi kéknyelűvel igazolt csapat a határátkelőnél. Aki fél a fogorvostól, nem lehet atléta. Minden versenyzőnek maga felé áll az esze, de az edző kivétel. Ki tudja, kikből élnek az aktivisták? A családi élet titka: pénz, pénz, pénz... Egy gyerek, akit fogóval segítettek a világra; szomjazik, az apja, hogy segítsen, nem tölti a gallérja mellé a

nedűt, és igennel felel egy kényes kérdésre! A Napra lehet nézni, a csecsemőre, akinek a láza a Napot utánozza – alig. A fiú megmenekül, a nagymama elmegy egy puliszkás napon. A magyar szót kitiltják a stadionból, de nem mindegyik tiltót üti meg a guta. Kutya utolsó versenyfutása. Az utolsót maga sem veszi komolyan, így aztán Moszkó is kifaszol, és másfél évtized elteltével együtt szalad a célba egy népi futóverseny legfiatalabb női versenyzőjével, aki biztos, hogy akkor még lány volt. Pattogások is történnek, meg pattogtatásokkal is próbálkoznak egyesek, de a kettősök rendületlenül vallják, hogy szarból nem lehet ostort fonni! KUTYA körbeszaladta a földet és utána járni tanul, befejezi gyerekekkel és folytatja a futballbírókkal. Néha a bírók, olykor a Bíró kap ruhát! Kiderül, hogy hálából jobb a ruha, mint indulattal. Régi induló, régi refrén, új befejezéssel: Inni kell, és nincs tovább! Szópárbaj a temetőben. Nyugdíjaznak egy hazaáruló nevelőt. Egy iromány elpárolgása, másik születése. Közhelyes gondolatok. „Csak az a vég! – Csak azt tudnám feledni...” Végző és kívánság: „Öregeim! Ti csak terceljete!”

A 1987-es kórterem

Amikor a délelőtti viziten a napsugár mosolyú asszisztensnő mindenféle csillogó és drága orvosi szerelékekkel tele tolokocsija előtt, felemelt kezekkel belépett a szalonba a doktor, a betegek, akik addig az ágyat és a szöveget nyomták, meghibásodott álljfeljancsiként váratlanul tartósan felegyenesedtek a kivénhedt kórházi ágyon, a mozgásképesek úgy tettek, mintha el akarnának repülni, képzeletbeli szárnyaik alá az örökké sóvárgott délibábos boldogság színes luftballonjaiból kaptak egyet-egyet ajándékba, vértelen szájuk szélesre húzódott az emelkedettség hirtelen beálló, általános közérzetet javító légkörében, mert az orvosdoktor a szigorú emberek azon fajtájából való, akik apró lelkicsavarodásaikkal közvetlenkednek a betegekkel, mivel bizonyára maga is volt már legalább egyszer ágynak esett, fájdalomtáptól elkenődött állapotban, amikor a kis félelmek által és a nagy mindenhova hasogató, azon nyomban megválaszolhatatlan kérdések következtében, a mindennapok jótékony lármájától elrekesztett ember lelkivilágában, szégyenlős vágyaiban idegrángatta, sűrűn pislogó szemében felcsillant a mielőbbi gyógyulás reménye. És a hollófekete hajú doktor, magasra tartott kézzel éppen olyan volt, mint a világháborúban eltévedt, magukat akárkinek megadni kész, sokszor legyőzött katonák, és az égbe emelt karokkal fohászkodó bemosakodott sebészek, akik műtét előtt fokhagymaszagúra dörzsölik karjukat könyökig, és a folyékony szappantól a céltalan életű centis szőrszálak jajongva összefogóznak félelmükben, inkább menekülnének a dühösen habzó, kíméletlen körömkefe útjából és a fehércepsű fürdőből, ahol minden olyan kegyetlenül fényes, és tudálékos, mint a szike éle, amikor kéjesen belesiklik a pocakos beteg bőr alatti hájrétegébe. Közben szerény szolgálatos napsugarunk, aki olyan lapos sarkú fehér csizmában jár az ágyak között, amilyenben csak a nehéz dolgú tehenészlányok szoktak, és még így is az elképzelhető megengedettnél mindig picivel szebb és anyásabb a kórházi nővérek sokévi átlagánál, simán felülmúlja őket abban is, ahogyan a színtelenül is súlyos, szérumtól már hasas fecskendőt észrevétlen átpasszolja a kezelőorvosnak. A betegek látják, hogy az acélhideg injekciós tű hegyén, mint szomorú könnycsepp, kibuggyan a titokzatos lé, a bájos nővér bólint, hogy minden primául funkcionál, az orvos magasra tartott karral a beteg felé fordul, megadja magát neki is, jelentőségteljesen ránéz, karja, mint lelőtt madár ernyedő szárnya, lehanyatlik, függöny omlik így össze nagy tragédiák harmadik felvonása után, fuvallatnyi csalódás söpör végig a doktor kifogástalanul borotvált arcán, a beteg – szízes közben szerencsétlenül landolt fiatalember – hasán fekszik, meggyötört alfele félig kitakarva, feje féloldara fordulva, vörös pacni a folyamatosan fehérnek igyekvő szürke párnán, gyerekesen hunyt szemmel bizsergő gerincébe várja az arasnyi tűt, és roppant tehetségesen a miskolci kocsonyát utánozza. A pissenéstelen csöndben félelem és elégedetlenség keveredik a betegek némi sajnálatával: az orvosnak nem smakkol a beteg láztalan didergése. *Félni tetszik?*, kérdezi alig érezhető gúnnyal. Beismerő, halovány nyögés a válasz, a fiatalember ilyenformán azt is elárulta, hogy agronómus létére a borjazó tehenek világa cseppet sem idegen tőle. *Nincs semmi baj*, nyugtatja betegét a doktor, az emberi megértés ráérősen, kicsi székre kiül az arcára, ő maga pedig vereségmentes visszavonulást rendel el, a leszerelést a nővérke hajtja végre mosolytalanul, az orvos zsebre vágja mindkét kezét, az időközben üdítően nőies vonalaira kitartóan vigyázó orvosnővel gyarapodott fehérköpenyeges csapat, a „harci szekér” enyhe zörgése közepette megkezdi látványos kivonulását. Aztán, mint minden nagy igazság, az is kitudódik, hogy a szépreményű agrármérnök nem vette be az aznapi nyugtatót, bizony, ilyen apró feledékenységekkel tele a jobsorsra érdemes világ. *Nincs semmi baj*, ismétli hidegvérrel az orvos, *majd holnap! Mert holnap is lesz nap, igéri meggyőződéssel, az idő méltóságteljes, akár a nagy folyók, amelyek látszatra mozdulatlan, mélységüket nem fitog-*

tatják, ki lehet velük jönni, közben az ember mindenre felkészülhet, jóra, rosszra, testileg és lelkileg is. A főiskolás tehenész másnapra ígéri mindezt. *Első a beteg,* szavalja a hollófekete hajú doktor, *második a kitűnő közérzet, ha lehet...* Ha lehet, persze, itt ugyebár nem gépjavítás történik futószalagon, hanem hús-vér emberek, érző és talán gondolkodni is próbálkozó lények gyógyítása. A páciens nélkül a lelkiismeretes orvos is csupán félkarú óriás, márpedig a legegyszerűbb injekciózáshoz is legalább két, sokat tudó kéz szükséges, a kézben pedig erő, biztonság, az orvosemberben szív, a betegben pedig nagylelkűen előlegezett bizalom és halálra is elszánt bátorság, meg mindenféle együttműködési hajlandóság kell hogy funkcionáljon. És a páciens másnap vagy harmadnap úgy bekapta a nyilvánvalóan veszélyes injekciót, hogy meg se nyekkent, csak bányabéka seggének megfelelő színvonalon tartósított ön-bizalommal pislogott, és aztán még kapott jó néhányat, hogy lábra álljon, mert közben az is kiderült, hogy nem sízni, hanem az állami gazdaság téli fagyok után mocorgó szőlősebe kell neki visszamenni, ahonnan a szolgálati terepjárón kóstoló is érkezett, a legjobb tudása szerint muskotályos szőlőket, szürkebarát- és leánykaféle borokat lelkiismeretesen megtekintő-felügyelő-vezető-gondozó-mérnök felépülését valamiképpen többoldalúan is elősegítendő. És egy másik szép napon, mert minden kórházban megért napnak illik valamiképpen vagy csak úgy önmagában is valamiért szépnek lennie, újra ott állt a hollófekete hajú doktor felemelt kezekkel, gyógyító szándékú jobbját hosszú acéltűvel hosszabbította, és az injekciós tű hegyéből úgy, olyan élvezettel szökellt magasba a varázserejű folyadék, mint fiatal férfi anyaméhet sóvárgó szilaj ondója, és amikor a fiatal orvos szemébe néztem, leplezhetetlen fáradtságot láttam benne, baljósan sárga fények verődtek vissza onnan, túladagolt mennyiségű levegővel dúsított gáztűzhelyünk lángja ilyen, nem fűt, éppen csak világít skatulyányi otthonunkban. *Mi a helyzet,* kérdezte jobb napokról maradt érdeklődésével a doktor, homlokán verejtékgolyócskák híztak, gömbölyödtek, mintha máris a 989-es kórteremben állna vagy valamely kovácsműhelyben, ahol a szikrázó fényben izzó életünk fölött sunyin villan kezében az önálló életet örökké remélő ráverő. *Az orvos is lehet beteg?*, kérdeztem inkább csak magamtól, mert olykor az ilyen naiv dolgot magammal is megszoktam tárgyalni. *Talán,* mondta barátságosan, és megszokott gyakorlattal belém verte a fényes szépet, rám vert a „nagykalapáccsal” olyanformán, hogy haladéktalanul hozzákezdtem a gyógyuláshoz. *Semmiség,* szólt az orvos többértelműen, *persze, rám férne már egy kis pihenés,* mondta pihegve, ahogyan érzéki nők kommunikálnak párjukkal szex közben és után, és a hosszú csöves tűvel együtt kihúzta belőlem a fájdalmak öreganyját, a világfájdalom, az élet hiábavalóságának fájdalma és azok az egyéb nyilallások, látást nehezítő, döfésszerű, bensőmet érintő késforgatások maradéka semmiség már, és csak vonult az orvos tovább a „szekér” előtt, néztem utána zsibbadtan, azt láttam jó-hiszeműen, hogy kiment a szalonból egy ember, aki orvos, és egy emelettel fennebb vagy lennebb talán betér, inkább beszédeleg valamelyik kollégájához, aki egyetlen barátságosan szigorú pillantással megfosztja orvosi rangjától, egyszerűen lefokozza, és bizonyára lemez-telenítve is úgy áll majd ott, mint egy közönséges beteg, akinek orvosságokat lehet felírni, akit ágyba parancsolhatnak, mint egy kisgyereket, és időnként injekciós tűt csapnak az alfelébe, a karjába, a gerincébe, a szeme köré, és azt mondják neki, hogy mindent megtesznek érte, amit emberileg lehet, ahogyan másoknak is ezt mondják, és éppen csak nem nézik ki belőle a hálapénzt, mint a többi betegből ebben a csaknem új, tízemeletes kórházban, ahol az ablakok hajnaltól késő délutánig csillognak a politikailag semleges napfényben, és a völgyben elterülő ájult város fölött átellenben látható Fellegvár magasságában töprengve a beteg könnyen elhiheti, hogy ez a kórház is fellegekbe emelt vára a gyógyításnak, itt mindenki visszanyeri elvesztett, elfecsérelt, elkótyavetyélt, elorzott, ellopott, elparancsolt egészségét, és annyi életerőt nyer, hogy elképzelheti a még jobb vagy a legeslegeslegjobb holnapot, amikor kissé megszeppenten, óvodás gyermekek fegyelmezettségével elhagyhatja a korszerű kórtermek, a csillogó laboratóriumok, az elviselhető rendelők vidékét, a nehezen kiismerhető

folyosókkal és kerengőkkel összekötött különféle, elektromos, mágneses és jótékony sugaras betegjavító műhelyek sorát, az ételgőzöktől párolgó konyhákat, ebédlőket, a papírokkal tömött irodákat, a sanyargatott élőnövényekkel cicomázott előcsarnokokat, ahova percenként belibeg valamely el nem térített lift, és még a telefon is működik az épületben. És miközben a földszinti moziba igyekeztek a mankóikra és egymásra támaszkodó, pizsamás, hálóinges, hálókabátos divatnak hódoló polgárok, egy mozgás- és más korlátozásoktól szenvedő vas-esztergályos, hangosan kimondta, amit mások csak hébe-hóba gondolnak itt-ott töltött napjainkról: igen, a beteg is ember! És a mi doktorunkat gyógyulni parancsolták, a szalonokon végigfutott a hír, hogy ő milyen rendes ember, nem mint az az állandóan ideges főorvos, aki mögött ki tudja ki állhat, mert felpofozta a neki ellentmondó beosztottat, de az sem akármilyen, mert most minisztériumi bizottság érkezett, a mindentudó nagydarab takarítónő hozta a hírt, ő már a kora reggeli órákban tudta, mert elsőnek érkezik a kórházba, miután otthon a disznókat és az unokáit ellátja, neki is megvan a maga baja, falun jobb volt a dolga, a hízók miatt sem piszkálták, de aztán a javát olcsón be kellett adnia, és sohasem tudott, nem tudhatott mindent, itt a kórházban viszont tudja hova és mennyit, a főorvost pedig áthelyezik, ez mindenkinek jó, csak neki nem, mert addig naponta kétszer is fel kell mosnia a linóleumpadlót minden szalonban és a folyosókon, mert a bizottság nagyon-nagyon szigorú, de legszigorúbb a takarítónőkkel, akiknek a száma minden leépítéskor fogy, pedig a bizottságok szigorúságát csakis az enyhítheti, ha valahonnan valakik szólnak nekik, és természetesen a kifogástalan rend és tisztaság mindenhol és minden időben. És akkor a ragyogóan tiszta szalonba bejött a bájos doktornő, a köpenye ropogott, mint a frissen fagyott hó a kiismerhetetlen természet sejtelmes domborulatain, divatosan túlméretezett szemüvege mögött minden betegre pillantva érzéken szét pattantak festékben sem szűkülködő szempillái, hogy belülről seprjék-sepregezzék féldioptriáit, így csak igazán boldog nők tudnak nézni, de mi már kora reggeltől tudtuk, amit a mázsányi termetétől véglegesen nyugodt takarítónő a partvis patinás nyelére támaszkodva szigorúan bizalmasan elmondott, miszerint a doktornő vegetáriánus, és csak nemrég ment férjhez, de nem issza forrón a kávé, mert attól otromba ráncok képződhetnek az arcán, a ráncos ember pedig már nem éppen olyan szép, ez lehet, hogy nem ízlés dolga, hanem a könyörtelenül kíméletlen időé, amitől, ha örökösen nem vigyáz magára az ember, bizony mélyülő szarkalábak, kiszámíthatatlan ákombákomok és kényelmetlen repedések kerülnek mindenfelé az arcunkra, a szemünk, gondolataink, vágyaink és maradandónak képzelt hitünk környékére, fogyasszuk hát langyosan a dolgokat, a kávé is, ha van, a betegek mindig tudják hol kell a szükséges mennyiséget beszerezni, minél betegebb az ember, annál jobban tudja ezt, és a szép orvosnő, aki langyosan issza mindennapi kávéját, az akaratlanul sokat grimaszkodó szilágysági sofőrt mégiscsak meggyógyította, pedig ez az akaratos ember az orvosok tudta nélkül, messziről jött csomagból szerzett injekciókkal traktáltatta magát, naponta csupán egyetlen egy injekcióra futotta neki, amikor több napos gondolkodás után végre rászánta magát és deszkával bélelt ágyából összeszorított foggal, talán nem éppen huncutságból kifordult szemmel kelt sziszegve és nyögve, hogy hasba rúgott kancákhoz hasonlóan talpra állva, majd belefogózva az itt-ott még fehér vaságyba, keze mint az albinó kaméleon bőre gyorsan egyszínűvé válik a környezetével. *Fiatal vagyok*, mondta a szilágysági sofőr, *szeretnék még sokat dolgozni*, és a betegek tudták, hogy soktonnás tehergépkocsiján milliókat érő árut, főként kettőbe vágott sertést, hízott borjút, búzát, bort és szilágysági szilvóriumot fuvarozott át az országon, mert elszállítandó árukból sohasem volt hiány ebben az országban, és a sofőr mindig gazdagabb lett a munkában, amíg azon a jeges téli reggelen a motorházfedél, akár a házsártos budiajtó a viharos szélben, rá nem csapódott a derekára, kénytelen volt turkálni a motorban, mert a nagy hidegben a motor és az ember lelke is befagy, és a telek, mintha direkt ki lenne csinálva, egyre komiszabbak, az egy főre eső meleg pedig leheletpára könnyű, ha válogatni lehetne, bizonyára az emberiség nagy része örökös nyárban élne, olyan

langymelegben, amilyenhez hasonló csak igazán korszerű kórházak kórtermeiben is ritkán van. *De a betegség nem válogat*, sóhajtotta a csudaszép orvosnő, aki önszántából lemondott a húsevésről, és többször is kijelentette, hogy mindenek ellenére kitűnően érzi magát, a nővére pedig az akaratot emlegette, amikor rendre mindenki farába belenyomta a napi adagot, és a szilágysági sofőr meg sem nyikkant, pedig akkor is szólhatott volna a véletlenről, mert ő is tudta, hogy sorsunk hozza a bajt, és a filmterjesztő kicsit odébb tolva a sárga függőnyt, minden kommentár nélkül, mondhatni bölcsen kitekintett az ablakon. *Ma is vágnak disznót*, szólt örömkeresően, és kimutatott az egyik lőtávolságra eső családi ház udvarának összevisszaságába, és kisvártatva csakugyan felsivített egy ennivalóan helyes hízó, a filmterjesztő akkor már hanyatt feküdt, és vénába kapta a folyékony krumplicukrot, amelybe ingyenceknek való mindenféle vitaminokat is kevertek. Az ágya melletti állványon függő literes üvegből verejtékes cseppenként egyhangúan csöpögött az erősítő nedű, akár egy megfordíthatatlan homokórából a szemcsékkel együtt a lepergett idő, és amikor később lábra állhatott a filmterjesztő, az elmúlt szépre emlékeztette őt minden az állványról az ablakba állított glukózás literes üveggel mérhető és most az ott szerényen kuksoló, palack formában sem megfogható idő, és a filmterjesztőből órákig ömlött ezután a vicces jókedv és a nehezen elviselhető orvosságsszag, de fiatalemberünket ez nem zavarta, őt a saját reumatikus fájdalmai kínozták, és még inkább a közelgő vizsgaszesszió, amiért saját bevallása szerint délutánonként, amikor varázslatosan elfárad a nyüzsgés a kórházban, rossz lábán az egyetemre somfordál, hogy lépést tarthasson a műszaki dolgokban nekirugaszkodott számítógépgéppel, ahol dolgozik, és rögtön az első napon, amikor befeküdt közénk, bejött hozzá egy szőke lány, akinek nem számított, hogy éppen semmiféle látogatási idő nem volt, mert ez a búzakalász hajú lány a legbetegebb férfit is rögtön megtudná gyógyítani, ha erre kedve kerekedne, de ilyen kedvet nekünk nem mutatott, könyveket és egyetemi jegyzeteket hozott mosolyogva, amelyek bizonyára tele voltak szebbnél szebb matematikai levezetésekkel és olyan gyönyörű és bódító számításokkal, amelyek a legérzékenyebb lelkületű fiatalembereket is képesek kilendíteni hétköznapi józanságukból, és belehabarodva mindenféle matematikai képletekbe, értelmükkel az egyik végét fogva a jó eredményig gombolyítják ezeket a számításokat, és enyhe szédültségük közepette maguk elé mosolyognak, mint a század elején élt kisasszonykák, akik titkolt szerelmes levelekre gondolnak, amelyeket kerülő utakon, romantikusan szerelmes kedvesüktől várnak epedően. És tovább rohan tőlünk, előlünk, velünk a hiába kért idő, a nővére máris hozza a jótékony nyugtatót, kinek az altatót, a fiatalembernek jó erőset. *Tessék más-korra eltenni ezeket a gyönyörű levezetéseket*, mondja szigorúan a nővér, tudálékosan magyarázza nekünk, hogy a beteg dolga a gyógyulás, amelyet lehetőleg minden erőnkkel akarunk kell, mással nem is szabad foglalkoznunk, csak emelettel lennebb szabad a szakállas földrajztanárnak dolgozatokat javíztatnia, mert már nagyon várják azokat a tanulók, és a padlón térdepelve, nyögve javítja ezeket az a tanár, mert másként nem képes erre a gerincsérvétől, amely nem akarja békén hagyni, pedig istenem, milyen fiatal a tanár, nemrég fejezte be az egyetemet, és nem tudhatja, mert mostanában senki sem tudhatja, hogy hol és mikor meg miért, hát csak meghűlt, felhűlt és áthűlt valahol egyszer-többször, és a kulturáltan is gyönyörű orvosnőnek be kellett írnia a beteg tanár kórlapjára, hogy az illető térben és időben megfelelően orientált, ez biztosan jó jel, reménykedhet, hogy hamarosan gyógyul, főleg, ha tudatosan segíti az orvosokat abban, hogy bajától megszabadítsák, ha nyögve javíztatja azokat a nagyon fontos dolgozatokat, és sziszegve vonszolja magát minden kezelésre, amikor nem jön, mert valahol ácsorog és képzelt meghibásodásban beteg a lift, nem röpít senkit a mindenféle heverők felé, ahol például különféle fehér és ártalmatlannak tűnő karikákba kell bújni a betegnek. *Tessék hanyatt feküdni*, parancsolja a fehér köpenyes szőke, barna vagy éppen csudaszép lány, *bekapcsolom és egyáltalán semmit sem tetszik érezni, de a mágneses erők szépen dolgoznak*, és csak heverünk a hófehér ágyakon, nem számítva a diszkrécióra a jó-

tékony mágneses erők részéről, a másik szobában pedig gyorsan vizes törülközőt terítenek a beteg ember hátára, derekára, nyakára, térdkalácsára, kinek hova, aszerint, ahogyan ezt előírta a gondolkozni is szépen képes orvosnő, és a vizes rongydarabra valami fémlemezdarabka kerül, amelybe dróton gyógyító áramot vezetnek, hogy tűszúrásos bizsergéssel javítson a beteg állapotán, aki aztán mehet tornászni a bordásfal alá, ahol amerikai cigarettacsomagot meg svájci csokoládét illik dugdosni a tanárnő köpenyegzébe, de mehet a beteg a víz alá is, a lóhere alakú állott vizes medencébe, aztán a kötelezően nagy nyomású vízugarak alá, amit a nyakig fehér köpenyeges asszisztensnő unottan és körkörösén sétáltat a fájós ízületek fölött, és mindenütt fehér köpönyeges szőke, barna és nem akármilyen szép lányok jönnek-mennek reggel héttől estig, két váltásban mint egy valóságos gyárban a dolgozók, miközben olykor még kemény rock is szól a rejtett hangszórókból, az ember csaknem elfelejti, hogy hol van. *Tessék mondani, ebben a kórházban miért nincs kórházzsag?* (Igen, olyan szúrós húgyszaggal kevert orvosságillat egyveleg, amitől egyből elsápad az ember és betegesen illendően várja a dolgok végét, amelynek sötét futára rendre minden szalon ajtaján kopogtat, hogy beengedjék, persze senki sem állja útját, mert ahhoz minden időben nagy mellény és dagadt erszény kell, és itt csak kopottas pizsamákba öltözöttek a páciensek, mert manapság nem divat a flancolás.) *Ha nem muszáj, miért legyen itt kórházzsag?*, vonja fel a szemöldökét beszerzési gondoktól barázdált homlokára az adminisztratív igazgató, aki nem holmi ideges tisztviselő, hanem – egyáltalán nem melleleg – gyakorló orvos, betegek nem aláírásáért járnak hozzá, mint sok más gyógyítónak képzelt doktorhoz, hanem hasznos tanácsokért, amelyekből hiányzó orvosságok helyett is ajánl, és ezért a folyosók végén dohányzó betegek halkabba fogják a röhögést, amikor éppen arra jár az aligazgató, és ezt örködéssel megbízott füstölgő társuk jelzi, pedig szolgálata idején nem élvezheti saját cigarettája füstjét és dohányos társai vicceit sem. És akkor jön az előadótanár, óvatosan tapogatja lábával a lépcsőt, kapaszkodik a karfába, a sztetoszkóp kerek dobozkája ájultan lóg a mellén, minden lépcsőfoknál csóválja karikás műanyag fejét, ha valaki az előadótanár mellére nyomná, és lehallgatná vele az idős férfi szívzörejét, sürgősen mentőt hívná, mert az osztályvezető orvos is lehet beteg, és pont úgy lábadozhat az előadótanár is, mint akármelyik halandó. *Betegebb vagyok, mint ti*, közvetlenkedik az idős ember, *de nem hagyom magam, de titeket sem hagyom, meg a diákjaimat sem az egyetemen, ez az én munkám, és csak még betegebb lennék, ha nem dolgozhatnék.* A takarítónő pedig időnként megjegyzi, hogy jó ember a professzor, nem hiába állnak csomagostól rendelőjének ajtaja előtt az ország minden részéből jött betegek, akik makacsul élni szeretnének még egy kicsit, aztán még és még, ha lehet. Közben egy emelettel fennebb, az éjszaka meghalt egy orvosnő, altatót vett be vagy micsodát, bizonytalanodik a különben magabiztos takarítónő, és vége lett az orvosnőnek, merthogy összeveszett a férjével, mert ilyenek negyvenen túl a valamiért hervadásnak indult nők, és idegesek mértéken felül, tegnap vasárnap volt, és az orvosnő bizonyára még idegesebben mint mások, bejött szolgálaton kívül, mint beinternált beteg befeküdt abba a kórterembe, és biztosan elkeseredett, sírt, és vége lett, a takarítóasszony pedig magas vérnyomására hivatkozva elhárította, hogy az orvosnő kihűlt tetemével bajlódjon, és akkor jött a liftes ember, egy talpraesett férfiú, aki mindent elintézett, amit ilyenkor el kell intézni, ő tudta, mit kell tennie, ki tudja honnan tudta, hiszen ebben a kórházban eddig még nem halt meg senki. (!) Aztán valaki nagy titokban kávéfőzőt állított az emeletünkön. Békebeli illat csavarodott szerteszét a folyosón, belopózott a kórtermekbe és nagy kérdőjel alakjában befészkelte magát a beteg agyakba: honnan a kávé? Mintha valaki azt kérdezte volna: honnan a levegő, honnan a fűszál a mezőkön, honnan a mosoly az emberi ábrázatokon?, miközben figyelmen kívül hagyja napjaink általános légszomját, a letarolt mezőket és a megkeseredett arcokat. *Keziticsókolom*, mondta madár röptű, sziporkázó örömeiben a szőke asszisztensnő a beteg férfinak, aki kávéval kínálta, és hálából elcsicseregte, annyi minden történik ebben a kórházban, hogy meg kell bolondulni, ha

szívére veszi az ember, idegileg időnap előtt kikészül, mert a harmadik asszisztensnőt nemrég felhívta egy régi férfiismerőse, aki éppen átutazóban van városunkon, és kiderült, hogy egykor mekkora nagy szerelem volt köztük, amely most újra fellángolt, hiába sodorta őket egymástól messzire a könyörtelen sors, bizony ilyen komisz az élet, és most a magas szőke asszisztensnő bennmaradt a kicsi barna asszisztensnő helyett, aki elrohant egykori szeretője utazástól és kegytelen sorstól fáradt karjaiba, a szőke asszisztensnőnek pedig meg kell bolondulnia, mert így jár az ember, ha átérzi a mások szerelmét, és a betegek bánatát is, az egyik éppen most mesélte, egyedül csakis rábízva személyes titkát, hogy egy kisvárosi kórházba kellett szállítania az anyját szélütéssel, és az öregasszony mozdulatlanul feküdt a kopott hordágyon, és a szeme zárva, lélegzete gunnyasztó galambéhoz hasonlatos, szívverése szaggatott, mint romantikus szerenádok tovasuhanó, halk staccatissimoja. *Hány éves az anyja?*, kérdezte hűvös tárgyilagossággal a tanulékony fiatal orvos. *Hetvenkettő*, felelte a beteg, betegebb édesanyjára szegezett tekintettel. *Mit akar?*, tette fel a költőinek szánt kérdést a mostani gyakorlattal tökéletesen tisztában lévő fiatal orvos, de a szülőanyjáért aggódó beteg komolyan vette: *Szeretném, ha életben maradna az édesanyám*, jelentette ki határozottan, és a fiatal orvos elvette az orra elé dugott borítékot. *Mindent megteszünk a betegért*, szolt biztatóan mosolyogva a doktor, és sietve elhagyta a kórtermet, de nem azért, mert ott minden koszos volt, hanem, mert ilyen a sok dolgot magára vállaló emberek szokása, aztán három napig nem látták abban a nyomorúságos kórteremben, és akkor az ottani jóságos arcú takarítónő azt tanácsolta a betegnek, hogy vigye haza nagyon beteg édesanyját, hiszen minden bizonnyal otthon szeretne meghalni. És az a közlékeny beteg még sokáig magyarázta volna a nagyon szőke és jószívű asszisztensnőnek, hogy neki miért kell megbolondulni, de az asszisztensnő is csak ember, és elfáradt, látszott rajta, hogy festett szőke, de másnap átutaló papírokat hozott annak a betegnek, s miközben ő a finom kávét szűrte, a beteg megtanulta, hogy a közeli kórházban kisasszonynak szólítsa a kenyerre javát már elfogyasztott orvosnőt, hogy annak örökösen látható szigorát valamiként enyhítse ebben a különleges kórházban, amelyet már nagyon régen „zöldfedelűnek” mondanak a páciensek, akik valamilyen mind zöldfülűek és nem egészen komplettek, fájdalmaikat arckifejezésük, de leginkább zavarosodó tekintetük mutatja, a hangoskodókat külön épületbe gyűjtik, és ha még van mivel és miért, itt mindenkinek rengeteg ideje van gondolkozni, betegünk is ezt gyakorolja, miközben rájön, hogy a léleksebész kisasszony doktor szigorúsága jóindulatú határozottság, célja vele az, hogy a betegek lenyeljék azokat a sokféle pirulákat, amelyek bambává teszik őket, hogy így legyenek egészségesek, és azok, akiknek már a különféle tabletták sem használnak, háromszínű placebót kapnak rendszeresen, olyan különleges labdacsot, amitől aztán minden beteg bebeszélhet magának annyi nyugodtságot, amennyivel a környezetükben levőket nem zavarva, úgymond normálisan élhetne, akár az a harmadéves jogász, aki megbetegedéséig távirászként kereste mindennapi kenyerét, amit főként azért fogyasztott, hogy az esti egyetemen jogot tanulhasson, aztán egy vagy több, se nem szép, se nem rút napon kiderült, hogy nem a kenyérből, hanem a magára vállaltakból kapott a kelleténél többet, ezért durcásan szedi a placebót, tudja, hogy ez a neve ezeknek a színes micsodáknak, melyekben semmiféle hatóanyag sincs, mert már semmi nem segítheti, csak a színes tabletták lenyelése után várható magára erőszakolt nyugalom, és talán az, amikor társai előtt sokadikszor is kijelenti, hogy ő nem beteg, csupán valami véletlenül összegubancolódott az agyában, és ha aludni tudna, még többet is magolhatna a matraca alá dugott jegyzetéből, hogy a közeledő szesszióban vizsgáit kitűnően letehesse, szobatársai bizony csak bólogatnak és befelé mosolyognak, akár a tapasztalatoktól bölcs, épeszű emberek. *Ez semmi*, szol fennhangon, megszakottan harsányan az idős szobatárs, *amikor a vasúti műhelyekben inaskodtam, már akkor bekapcsolódtam mindenbe, úgyhogy mindenkit ismerek, és engem is nagyon ismerhetnek azok, akiknek mindent ismerniük kell, csakhogy engem idő előtt nyugdíjaztak, na vajon miért?*

*Hát nemsokára kiengednek, és hazamegyek, mert sok a dolgom, na vajon miért? Remek, állapítja meg a harminckét éves lakatos, és dühösen asztalra dobja kártyáit, körbe tekint, hogy üldözőjét, rosszakaróját végre megpillanthassa. Nincs valakinek egy fölösleges altatója?, kérdi némileg kijózanodva, és elrohan választ nem várva, mert amíg Japánban járt, hogy a gyújtógyertyák előállításához megfelelően bővítse szakmai tudását, feleségét elcsábította és ellene fordította egy okoskodó gyülekezet, és altatókkal sem tudja megérteni, hogy miért és hogyan, az orvoskisasszony pedig hideg-szigorúan néz reá minden áldatlan reggel, ropogósan fehér köpenye kicsit szűk vállban, és a tudatukkal betegeskedő betegek tudják, hogy az új beutalttól sem vette el a kávé – ki tudja honnan kapja ő a mindennapi kávéját? –, hanem durván kidobta rendelőjéből, innen is látszik, hogy a többi jó elmegyógyászhoz hasonlóan ő sem komplett, hanem hasadt vagy legalábbis repedezett tudatú, de a takarítónő, aki az egyik közeli faluból ingázik minden számára áldott napon, tudja, hogy a kisasszony még nem vénkisasszony, és szeretné, ha betegek olyan embernek tekintenék, aki segíthet rajtuk, talán még azon a szerencsétlen csenevész fiatalemberen is, aki béna fél lábát a levegőben himbálva, cirkuszi bohóc-harsányan gesztikulálva mindegyre bemutatja miként fogta le a vágóhídon azt a bikát a két szarvánál megragadva, hogyan csavarta ki játszani könnyedséggel a vad állat nyakát, akár egy kiscsirkének, és mint kicsavart mosogatórongyot dobta a gyáva és remegő lábú mézsároshad elé, *Nesztek faszok! Szabdaljátok fel gyorsan, isteni levest főzhetek belőle...* Ötödéves orvostanhallgatók kérdezzeték, faggatják ezt az egymeséjű Góliátot, cseppet sem nevetnek rajta, ez a fiú egyikük vizsgatétele, és a jövődöbéli orvost a helyes diagnózis megállapíthatóságának reménye fűti, otthonról kapott hét esztendei jólneveltsége, öt keserves egyetemi év alatt összeszedett tudása van segítségére, meg általános műveltségre való hajlandósága, némi hagyományosság, amely mindenféle főiskolást tekintve az orvostanhallgatók körében érik rokonszenves emberi tulajdonságok egyvelegévé, erről is csevegnek éppen eleget hajnalban az állomásról kigördülő ingázó vonat fiatal orvosai idősebb kollégáikkal, akik a falujukba hazatérő gyári munkásoktól elkülönülve, legfentebb az ingázó tanárok, a tanítók és a tisztviselők, de leginkább a saját szakmabeliek szagát képesek az utazás másfél órányi idejében eltűnni, miközben a nők kötnek, amint egy kis idejük akad, mindjárt muszáj nekik kötni valamiféle pulóvert, amit éppen azelőtt szoktak nagy hirtelenséggel elbontani, mielőtt teljesen elkészül, mert az új modellnél mindig jobb a legújabb modell, mintája is előnyösebb, és ilyenformán mindig van miért mozogjon a kezük és járjon a szájuk, persze, csak úgy melleleg az ingázók vonatán, ahol kibeszélhetik, hogy egyik kollégájuknak levált a szemlencséje a sok olvasástól az örökösen mozgó vonaton, mivel évekig nem tudta abbahagyni az olvasást és az ingázást, most pedig akármilyen hosszan mesélhet olvasmányélményeiről, és így az együtt utazók kora reggeli utazása már nem is annyira fárasztó robot, hanem kicsit kényszerű kikapcsolódás, lehetőség a világ dolgainak áttekintésére, egyféle tájékozódási lehetőség a zord életben, amely a neurózisok megelőzése szempontjából bizonyára nagyon fontos, ha már más lehetőség nincs a dolgok változtatására, pedig egyeseknek direkt orvosi receptre elő kellene írni a napi ingázás mellé a pihentető csevegést, és szigorúan betartva, hónapokon, s ha kell éveken át folytatni, mert minden komoly dologhoz immár évekre van és lesz szükségünk, lám a most már önkéntelenül is hihiző fiatal orvosnőnek nem kevesebb, mint nyolc szűk esztendeig kellett tanulnia, amíg révbe juthatott az egyik kisvárosi klinika laboratóriumában, ahol sokadmagával különféle rendkívül fontos analízist végez, amelyek nélkül az orvostudomány manapság semmilyen apró lépést sem tehet a gyógyítás rögzös útján, és csak olyan féllábú és féllakú óriás volna, aki erőtlenné, többnyire bambán figyelne az orvosolatlan és tisztázhatatlanul tisztátlan, súlyosan beteg világot. A mindig kitűnő tanuló, mindig mindent bámulatosan beszajkózó fiatal doktornő öt kerek esztendeig tanulta a gyógyítás általános tudnivalóit, de amikor megállt a beteg ágya mellett, elsápadt az együttérzéstől és a felelősségtől. *Hogy van?*, kérdezte a megváltásra várakozó beteget,*

Köszönöm, rosszul, nyögte ki nagy nehezen a szerencsétlen, és az orvosnő hirtelen mindent elfelejtett, amit őt nehéz esztendő alatt bemagolt, nem tudta mit kérdezzen, mit tudakoljon, mihez kezdjen a helyes diagnózis megállapítása végett, jegyzeteiben kotorászva aztán, ráakadt néhány előre elkészített sablonkérdésre, kollégái segítségével beírhatta a kórlapra a megközelítőleg helyes kórismét, de az adandó első alkalommal olyan továbbképzésre iratkozott, ahol emberekkel nem kell foglalkoznia, hálósobáját ismét telerakta szakkönyvekkel és újra kitűnőket vizsgázott, már azt hitte sohasem fejezi be a tanulást, s hite most is tovább erősödik, mert valójában sohasem szabad abbahagynia a mindenünnen áradó tapasztalatok elsajátítását, és miközben naponta százával végzi a különféle vérvizsgálatokat, folyton csak erre gondol, fél szeme a mikroszkópon a mikrokozmoszba kalandozik, fél szájával már diktálja az asszisztensnőnek, hogy most éppen mi a helyzet a parányok világában, abban a csepp vérben, húgyban, bélsárban és egyéb látleletnek való dolgokban, és felrémlik előtte, hogy már iskolás korában szerette a vegytant és a gyerekeket, két szép gyereket szült vizsgák szünetében, és az orvosi vegyészetben otthonosan mozog. *Melyiket hagyjam abba?*, kérdezi önmagától, és már el is döntötte, hiszen van szeme, van esze ahhoz, hogy ma és holnap mit enged meg a valamilyen irányba mindig gyorsuló élet. *Mikor megy a vonatod?*, kérdezi kora délutánokon mindig piszmogó kolléganője, aki vegyész és biológus és örökké hasonlókat szokott kérdezni, mert ezen a vadonatúj klinikán minden korszerű, mindenféle szakember dolgozik itt, segítik és kiegészítik egymást a folyamatosan fejlődő egészségvédelem érdekében, mindnyájan hófehér köpenyeget hordanak, a szívük pedig kinek be-, kinek kitakarva, a páciens pedig türelmesen várja a diagnózist, megszeppenve, megtorpanva ácsorog a lőtásfutásos, számára is egyetlen életetcskében. *Jaj istenem, most mi lesz? Kihez forduljak? Mit kell vinnem a laboratóriumi eredményeken és magamon kívül?* A doktornőt a beteg sohasem látja. Csak a beteg vére, vizelete, köpete jut el az orvosnőhöz, olykor köbcentinyi tüdőre szállott víz, térdkalácsban összegyűlt folyadék, némi vattavéges pálcikára törölt váladék képében jelenik meg a páciens a fiatal doktornő előtt, és mindezeket festeni, érlelni és megfelelően elő kell készíteni, hogy a mikroszkóp alatt látni, megfigyelni lehessen tulajdonságaikat és a kórokozókat, megszámlálni valamit bennük ami nagyon fontos lehet a betegre nézve, kezelését elkezdeni alapos laboratóriumi vizsgálat nélkül nem igen érdemes, látni kell olykor a láthatatlant is, csak a legfiatalabb orvosnőt nem szabad megtekinteni, a pácienseket a laboratórium főnöke fogadja irodájában, neki szokás hálálkodni, borítékolni és a többi, és ha nem jönnek a betegek, bizony idegeskedik az elmaradt hálálkodások miatt a koros főnök, akinek nemsokára nyugdíjba kell vonulnia, hogy azután csak keveseknek legyen doktor, többnyire csak kertész vagy unokáját felügyelő nagyapa lesz, akivel ráérősen beszélgethetünk valamely távoli falucskáról, ha valakit egyáltalában érdekelni fog az a távoli kis helység, ahonnan a laboratórium főnöke származott. És a fiatal doktornő politikailag érettebb kolléganője dicséretét is bírja, hiszen helyette is dolgozik, amíg az rendkívül fontos gyűlésekre jár, amelyek pont olyan fontosak, mint a betegek, akikről mindenütt beszélni szoktak, és jelentésekbe is bekerülnek mutatószámok formájában, amelyek hüen mutatják mikor, hány laboratóriumi vizsgálatot sikerült a lelkes munkaközösségnek megfelelően elvégezni a klinikán, és miként állnak a környékbeli vörös vérsejtjeik számát illetően és veseműködésüket tekintve, ami pedig a rákos megbetegedéseket illeti, ezeket a vizsgálatokat kétszer is megismétli a fiatal orvosnő, mert akár a beteg hozzátartozói, először ő sem hisz a szemének, neki fáj minden pozitív eredmény, ami lényegében nagyon is negatív a beteg további élettartama szempontjából, a doktornő pedig még rutintalan, még szenved az ilyen eredményektől, és nem akar beleegyezni abba, hogy a véletlenek dézsmálják meg az emberek életét, az élet amúgy is tele van kellemetlen meglepetésekkel, megszokásokkal és nem éppen testhezálló feladatokkal, mindent, de mindent be és el kell osztani, átmenteni és továbbbájtani, megérteni, és megtagadni tudni a nyilvánvaló rosszat, türelmesen várni a jót, a jobbat, amely eljön egyszer, vagy

elhozzák – legalábbis ígérk – a sors által kiválasztott szolgálatosok. És a fiatal doktornő időnként felnevet és trillázva kacag, mint egy csitri lány, így örül az életnek, őszintén mondja, hogy maga sem tudja, miként főz, mos, varr gyerekeire, miután fáradtan hazatér az ingázás utáni bevásárlásból, a sorozatos sorbaállásokból, gyurakodásokból, lökdösődésekből, és néha pillanatra megáll szűkre szabott birodalmában, a teherliftnyi szűk konyhában, ahol élet-szintjük pontosan lemérhetően egyirányú, és a gyerekei jópofa, merészen színes akvarelljei kacagnak le a falról, és ilyenkor azt mondja magában, hogy vannak, akik náluk nehezebben élnek, az a községbe ingázó körzeti orvos kolléganője például, aki most ki sem látszik a statisztikákból, örökké csak a gyerekeket és a várandós anyákat számolja, mindegyikre úgy kell ügyelnie, mint a rendőrségnek a maga szeme fényére, közben két szép kék szemével látja, hogy a község egészségügyi helyzete számokban is egészen pontosan kimutatható és továbbítható valahová, ahol összesítve az egész ország egészségügyi helyzetét alakítják ki ezekből a számokból, miközben az egészséges és a beteg emberek időnként át- és visszasetálnak különféle rubrikákba, aszerint, hogy mi történik velük az életben és azon is túl, ahol mindenkinek meg kell nyugodnia a nyilvántartás szerint, és ezt nevezik az egészségügyben állandó küzdelemnek, amit az ország az orvosok segítségével vív, mert az emberek magukra nem sokra mennek, hiszen csak fekszenek az ágyban, nyitva a szemük, mintha nem láttak volna mindentől éppen eleget napközben. És besüt értelmünkbe a csend, álmodozások kergetőznek és furcsa álmok szísszennek a fejünkben, és néha amikor a fáradtság leteper, és elszenderedünk, kilépnek agyunkból féltett álmaink, hogy a kórteremben mások féltett álmaival találkozzanak, hogy nagy, sohasem látott egyetértésben egyesüljenek, mint a kizsigerelt proletárok, és kikíváncsiskodjanak a folyosókra, a tágasnak mondott külvilágra, hogy visszatérjenek hirtelen ólomsúlyosan, ráfeküdjenek a mellünkre a válogatott gondok, és ki-préseljék belőlünk a segélykérő kiáltást. *Forduljon a másik felére, T. úr*, szól a szomszéd ágyból valaki, és maga is nyög egyet együtt érzően, sóhajt és szellent, mert ilyen az élet, miközben arról gondolkodik hangosan, hogy a másik kórházban a szőke kontyos orvosnő bezzeg elvette betegétől a kávé, pedig már tudta, hogy az az öregasszony, akit gondjára bíztak, reménytelen eset, és ha nem veszi el a kávé, akkor is reménytelen, és miközben ezt megmondta a hozzátartozóknak, sajnálkozás ült az orvosnő szép szemében, és egyáltalán nem hasonlított egyetlen női Hippokratészhoz sem. *És amikor egyszer éppen egy ismerős orvosnál ültem a konyhában*, mondta a szomszéd ágyból a beteg, *csak úgy beszélgettünk egy kicsit, és kopogtak, nyomban nyílt az ajtó, és bejött egy fél bárány, nyüzögtan állt az ajtóban, micisapkáját tördelte. Itt lakik a doktor úr?*, kérdezte sápadtan és halkán, akár egy elemista. *Tegye csak oda a sarokba, szól egykedvűen az orvos, és folytattuk a beszélgetést, már nem is tudom miről beszélgettünk, elég az hozzá, hogy gyorsan telt-múlt az idő, megint kopogtattak, hát bejött egy falusi korsó, és odakerült az is a bárány mellé. Nem tudom, kik küldték, szól az orvos, csak úgy mellékesen, mint amikor unalmas kártyaparti közben odavet valamely megjegyzést az ember. Ezek a szegény emberek azt hiszik, így nem feledkezem meg róluk, s a lehetségesnél is többet teszek majd értük. Hát hagyjuk meg őket a hitükben*, folytatta kicsit elgondolkozva a tőle telhetően bölcs orvos, és mi tudjuk, hogy igaza volt, mert a kórházi ágyon fekvőkhöz rendre eljön ijesztő és megnyugtató arcával a halál, és ekkor cselekedni kell valamit a szokások szerint, segítségért nincs kihez esedezni, mindenért fizetni kell, adunk hát az orvosoknak, a nővéreknek, az utunkat elállóknak és a felügyelőknek, mindenkinek, aki elsegít a sirig, hiszen Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen, ugye, így van T. úr?, a halál gondolatát látjuk mindnyájunk arcán végigsuhanni, ha úgy teszünk is, mintha nem láttuk volna, mert azt hisszük, ha nem beszélünk róla, akkor nincs halál, és nem a mi halálunk, anyám ilyen esetben a struccok természetét emlegette, az ostobák viselkedése ez, ami abból ered, hogy nem akarjuk a halált, nem beszélünk róla, nem készülünk fel rá, elfogadjuk tabuként, egyre több már a tabu az életünkben, és mind kellemetlen, ilyen az élet vége is,

mintha az, ami előtte volt, mindenben olyan nagyszerű lett volna. Tudom, hogy még nem alszik, ezért még azt is elmondom, amit az egyik közeli ismerősömtől hallottam. Jaj, nem tudom, mi van velem, úgy fáradok mostanában, panaszkodott a lányának a néni, és állítólag pontosan úgy pihegett, mint réges-régi operettekben szoktak az öregedő bárónők, és elvitték szép sorjában, ahogyan ez most szokás az orvosokhoz, és végül beutalták a szívkórházba, akkor már olyan lassacskán vert a pulzusa, ahogyan század eleji álmos faliórák ingája szokta ütni az egész órákat, és a főorvos jópofáskodva azt mondta neki: Nézze mama, pár rongyos tízezresért kap tőlünk egy testhezálló szívstimulátort, szépen befaragjuk a bőre alá, észre sem veszi, aztán újból olyan fürge lesz, mint kislány korában... Jaj istenkém, honnan vegyek én pár tízezrest, ajukdozott a néni, miközben a gyorsan távolodó főorvos és eszmélete után tekintett, jószívű emberek gépre kapcsolták pislákoló szívverését, a néni férje, fia, lánya és rokonsága már beleszokott a hüledezésbe, amikor harmadnap a főorvos újból megállt a beteg néni ágya előtt és folytatta a megkezdett mondatot: Néni, maga nyugdíjas, fizet egy ezrest, a többi pótoljuk központi alapból, és a néni aláírta a papírt, amelyben körmönfont fogalmazásban le kellett mondjon az életéről, és a sebész máris nyúlt a szikéje után, a néni pedig sírt, amikor hazaengedték a sikeres műtét után, mert nem hitte, hogy már semmi baja, és hogy van új a bőr alatt, búcsúzott tizennégy éves szobatársától, egy sápadt kislánytól, akinek nem akadt látogatója és vigasztalója, éppen ezért nem sírt, nem bölcsködött, nem sóhajtozott, csak nézett nagy, kerek szemekkel, elhamarkodott következtetésekkel sem untatta környezetét, miszerint ilyen és olyan az élet, mert ő még nem is élt, jövőjéről pedig okosan és kitartoan hallgattak az orvosok, s amíg a néni ott szöszmötölt a szomszéd kórtermeket is bejárva, két fiatal fehér köpenyeges legény lepedővel hirtelen beborított hordágyat vitt sietve le a lépcsőn, a töpörödött test ide-oda hánykolódott a hordágyon, merthogy már nem volt benne élet, a fiúk meg valami új viccen heherészték, valószínűtlenül könnyű volt a hordágy, talán éppen ezen vidultak, ennyi maradt a kislányból, aki lehetett volna valaki, ennyi maradt belőle, és belőlünk sem marad sokkal több, nem is fájdalmas az, ha valamiféle csekély úrt hagyunk magunk után, úgy van az kicsinálva, hogy ezt alig lehet észrevenni, a gyp is gyp marad, ha hiányzik belőle egy fűszál... Kívánjunk magunknak szebb álmokat, sóhajtotta a lelki egyensúlyát kereső közlékenységétől is szenvedő betegtárs, a reggelt repedő élet a cselekvés fehér zászlóit lengetve reménysugarat is küldött, Maguk, mutatott ujjal a meglett emberekre a katonás szerepben tetszelgő nővér, igen maga is angyalképű jófiú, csak semmi bámulkozás, semmi téblábolás, hanem egykettőre iszkiri, szóval maguk ma elmennek szemfenék vizsgálatra, és egy valamennyire normálisra két boldogtalan jutott, akik juhcsendesén, nagy engedelmességet mutatva követték a kórházakat elválasztó néhány utcán vezetőiket, és nő úgy még nem nézett férfiszembe, ahogyan a szemészen az a hervatagon is megnyugtatóan szép orvosnő tette, persze, hogy egészen mást olvasott a férfiszemekben, mint amit olvasnia kellett volna boldogságuk érdekében. És visszamentek csöndesen a boldogtalan és kevésbé boldog férfiak az ágyukba, éppen beszállítottak valakit a zöldfedelűnek elnevezett kórházba, erről beszélgettek a betegek kissé izgatottan, mert az új beteg ripityára törte saját lakását, csupasz kézzel, rámostól verte szét az ablakokat, a poharakat, de még a fürdőszoba-tükröt sem kímélte, akkor fogták le, amikor pillanatra megpihenve csodálkozva szemlélte csataterét, Napoleon-pillantása volt és gögje sem kisebb. Nem tudom, ki járt itt, mondta és vérző kezével körbe mutatott, és vérző arcát pirosra törölte, mintha egy furcsa novella címét idézte volna a segítségére későn sietők eszébe: Látod, jól vagyok, piros az arcom, és valaki mindjárt telefonálni akart a legnagyobb főnöknek, amitől a magát győztesnek képzelő vesztes hadvezér az ajtónak rontott, és a fejét sem kímélte, agyonmosott, hosszú ujjú inget kellett ráadni, amit hátul szoktak begombolni, összekötni, amitől egyszeribe szomorú lesz a környéken minden beteg. Hollá, galambocskáim, toppant be a teltkarcsúként is molett nővérke, mintha a kukoricaszemre térdepeltetett, vidéki Zsebszínház balett-táncosnőjét utánozta volna a betiltott új előadás csak

azért is főpróbáján a polgárpukkasztónak szánt jelenetben, és eperajka annyira rúzsos és olyan piros volt, mint szédítően szőke búzatengerben a forradalomba vágyó pipacs szirma, amely kitűnően illett az elnemzetlenített tőrökockákhoz, amelyet kedves betegeinek hozott, farba való erősítőkkal, nyugtatókkal, altatókkal és szimbolikusan köptetőkkal együtt, hogy még sok-sok mindent kibírjanak – Caragiale után, szabadon – a saját highlife-ukban, és mindezekhez a nővérke műhamvas és pufi arcocskájáról kellemességet hintett a beteg fiúk áporodott magányába, hogyha valaki kicsit is akarja, sugárzó derűjébe tolakodva rögtön elhiggye, hogy bizony ezután is végletekig bolondosan jó ez az egész világ... És az öreg, aki tulajdonképpen szeszfölöslegétől kívánt megszabadulni, és ideiglenesen fekete monokliját makacsul egy véletlenül elszabadult seprűnyéltől származtatta, órákig orvos fiáról áradozott, aki évekig kitartóan gyomorbetegeket kezelte a szentgyörgyfürdői szanatóriumban, mégpedig olyanformán, hogy minden betegének tüzetesen ellenőrizte a beutalón feltüntetett diagnózist, amiért aztán reggeltől estig dolgozott a rendelőjében, és a kiigazított diagnózisok alapján kezelve betegeit, azok nem győztek csodálkozni állapotuk gyors javulásán, tehát nyilvánvalóan minden lehetőséget és alkalmat felhasználva áldották csodatételeiért a fiatal orvost, amíg az a városba kerülésért hagyta a gyomorbetegeket másra, szakorvosi vizsgával röntgenorvossá lett, és elfoglalta az előre kinézett állást szülőhelyén, rávetette magát a visszerkezelésre, amely területen eddig elfelejtettek tolakodni az orvosok, és csodálkozást kiváltó eredményességgel jó hírnévre tett szert, legújabb tudományos dolgozatával, amelynek lényege abban áll, hogy különféle anyagok befecskendezésével némely daganatokat zsugorítani lehet, minek következtében műtéti eltávolításuk az eddigieknél sokkal, de sokkal könnyebb, hát egy ilyen fiúval hogyan dicsekedne az ember, és ez a sikert sikerre halmozó fiatal titán, akit nyilván még alig ismernek, nemhogy elismerjenek, eljött a mi kórtermünkbe meglátogatni az apját, mondott egy sor viccet, a szigorú orvoskisasszony is nevetett, *Ilyen még nem volt*, mondták a régi betegek, akik ezután azért is értetlenkedtek, miért iszik az, akinek ilyen nagyszerű orvos fia van?!, valaki ezt másnap a szeszkazán szemébe mondta, és az öreg nem szólt, de vasárnap sem ment haza, pedig könnyű betegként bármikor hazamehetett volna, elkotyogta, hogy fáj a szíve az unokájáért, akinek vasárnaponként palacsintát szokott sütni, mert a gyermek nemcsak a nyugdíjas nagypapáját, hanem az ingyencsészes falatokat is fölöttébb kedveli. *Hát persze, a dolgok hajlamosak arra, hogy a maguk medrében haladjanak a reményteljesség felé, de mit tehet az ember, ha prosztatája van?*, villant lassítottan a saját szájszögletében mosolytermőt a meghibásodott értelmű jogászjelölt agya, mert a hivatalos nyelven kettéválasztva a szót, ez *buta apát* jelent, a keresztkérdést jó órával később küldte a fiatal orvos után, és a kórteremben mindenki tudta, hogy ez a betegség nem a fiatalokhoz, hanem inkább a fiatalabbak apjához illik, és a városi klinika rendelőjében messze híres vizsgálóorvos máris készítette a gumikesztyűjét, miközben a rendelő ajtaja előtt hosszú sorban álltak a várakozók. *Régi harcos vagyok*, biztatta magát a kelleténél hangosabban a soron következő koros beteg, akiről akkor még nem látszott, hogy évekkel később inkább reformátusnak mondja magát, és izgalmaiban majd ismételten bőrhajába kapkod. *Nem baj*, szólt az orvos hidegvérrel, miközben sárga vazelint kent a gumikesztyűre. *Nálam sokféle ember megfordult már, rangját, múltját mindegyik ajtón kívül hagyta...* *Legyen szíves, oldja meg a gatyáját és nyugodtan dőljön mélyen előre*, szólt az orvos duruzsoló hangon, mintha csak a páciens mesterségéről érdeklődne, aztán a beteg alfelébe nyúlt kesztyűs kézzel. *Óhó!*, bődült egyet meglepetten a nagyapa. *Van itt valami*, mondta inkább magának, mint a jelenlevő kis közönségnek az orvos, *Na, de nem veszélyes, a vizeletvizsgálat eredménye is ezt mutatja. Nyugalom, tata...* *Nem tudtam pisilni. Most, hogy ott azt bügyűrgetni tetszik, nagyon kell*, mondta parlagi egyszerűséggel beismerően az öreg. *Fog az menni, ne búsuljon*, biztatta az orvos betegétől és kesztyűjétől szabadultan, és a páciens csak később, a hosszú folyosó végében baktatva eszmélt rá, egy ilyenfajta vizsgálat többek között arra is jó, hogy kitanítsák a halandót egyenlőségből,

szerénységből, és a kivagyiskodás hiábavalóságáról. *Hogy is hívják ezt az orvost?, jó lenne észben tartani a nevét, hiszen vele három nyelven társalogva sem érez félelmet az ember.* Persze, nyolcvanon felül mitől félne a polgár, önmagával is régen megbékélt már. *Hogy s mint vagy?* kérdi réges-régi barátját az utcán a beteg. *Hát én? Hát te még élsz?! Na, de ilyen!,* csodálkoznak egymáson huncut örömmel az emberek. *Az élet ugyebár szép?* Persze, hát persze... *Igen, no igen... Köszönöm, megvagyunk.* És mindnyájan megvagyunk, talán megleszünk valahogy ezután is, arra a kis időre, lám három kórház portása nekem már előre köszön, sorstársaimmal együtt ki-be járhatok előttük, ők mit tehetnek, néznek megértően, mint a nagycsaládos emberek, akik sokat láttak, sokat loholtak, s loholnak most is betevő falatok után, miközben reményt fröcskölő tekintetükkel figyelik, feszülten szemlélik az egészségesekre és betegekre fel nem osztható önmagában is folyton kavargó-nyüzsgő várt változásokkal csordultig telt világot.

Altatódal

Műhelyünkben olyan régiék az asztalok, hogy talán még a nagyapám idejében készülhettek, rég elfeledett mesterek szorgos kezemunkájaként, olyan régen, amikor a kisvárosi utcáknak még pacsuli szaga volt, az emberek feje tele volt romantikával és európaisággal, a különféle bútorkalkok tartósak voltak mint a csendes szerelmek, és Kovács úr, a belvárosi hentes, biza-kodva tízdekánként mérte a leheletvékonyra szeletelt sokféle szalámit csupa fehércempés hentesboltjában, ahol kitűnően látható helyen, éppen Kovács úr bajuszkás és fehérsapkás feje fölött, éjfeketére lakkozott fatáblácskán cikornyás hófehér betűkkel állt az akkoriban meg-fellebbezhetetlen, öröknek gondolt igazság:

MEGHALT A HITEL!

És mi minden áldott reggel bemegyünk a műhelybe, az ócska íróasztalokhoz, magunk alá húzunk egy nyikorgó széket, papírt csúsztatunk az írógépbe, és a fülünk mögül gondterheltséget mutató ráncokat engedünk az ábrázatunkra, majd könnyed és felületes sóhajással nekikezdünk a szövegírásnak, ahogyan azt zakatoló, öreg írógépeink egykori gazdái tették, amikor a kiadók minden értelmes szöveget soronként fizettek, és tántoríthatatlanul hittek abban, hogy minden sorunkat folytonosan áhítózza várják az unalomtól és a keménygallértól örökké idegeskedő, ennek ellenére ápolt külsejű és lelkületű többnyire bajuszkás olvasók, migréntől gyakorta szenvedő tudálékos özvegyasszonyok, és olyan magányos hajadonok, akik néha nem átalják belemártani magukat a napi politika szivarfüstös levegőjébe és az izzadságszagú közéleti intrikákba. Többnyire Continental, Olympia és Erika márkájú gépeket csatogtatunk műhelyünkben, ezek csodával határos módon átvészelték minden háborút és kötelező beszolgáltatást, minden sorvégre érve halljuk miként csilingel figyelmeztetően a csengő, akár a régi pénztárgépek jelzését hallanánk, melyekről gyermekkorunkban azt hittük, a különféle billentyűk nyomkodásával pénzgyártásra is használhatják őket, és a kápráztató csengettyűszó közben kipattanó pénztárfiók mutatja, hogy ez mikor milyen szerencsével sikerül. Éppen az idén lesz harmincvalahány éve annak, hogy szöveggyártással kezdtem el foglalkozni. *Kettő*, mondja a brigádvezető. *Másfél*, kérlelem én, közben magam sem tudom, miből lesz az a másfél, amire vállalkoztam. Hja, még nem is olyan régen ez is másként volt. *Másfél*, szolt a brigádvezető. *Három*, siránkoztam, ahogyan a reményteljes századelőn, minden csütörtökön kimenős, büszke cselédlánynak esedezett a legalább korzózni vágyó, lányba bolondult legény. Ülök a műhelyben gondolatfinomító gyalupadomnál, kerek szivacsból készült ülőke a fenekem alatt, puha párnán trónolva jobban jön a gondolat, mondják kedves kollégáim, akik soha, semmilyen körülmények között nem ismerik be, hogy a fenekünkkel gondolkozunk, ez nagy bűn lenne, valami olyasmihez hasonló, amit felforrósodott pillanatainkban a most már nyugdíj előtt álló, hervatag kolléganőink műveltek egykor, virágzásuk idején mindig rámenős férfi elődeinkkel délutánonként a sivár műhely valamelyik hirtelen lesöpört vagy tetszés szerint kéziratokkal teleszórt íróasztalán. Néha azt hisszük, az alkotás ilyen: gyötör, fáj, fel-emészt, de ugyanakkor mérhetetlen gyönyörűség is, gépíró-michelangelók vagyunk, akik örökké csak a saját fájdalmukat faragják, heroikus elvonultságban, a világi dolgok robajló zenéjére fülvél szüljük senkinek sem ártó, olykor megválaszolhatatlan kérdéseinket. Minden gondolatunk kisdud hipotézis, amelyről már a nagy Darwin világosan megmondta, *ha rossz is, többet árt, mint a feltételezés hiánya*, amely ugyan semerre sem visz, munkára nem ösztönöz, és aztán a végén majd megnézhetjük magunk, mint városunkban a közismert Ladó jelenései után mi, a műhely ártatlan dolgozói, akik odaadó csodálkozással vegyes tisztelettel figyeltünk a nagy Ladóra, amikor rendszerint ócska olasz napilapokkal a hóna alatt belépett a

kávézóba, az egykor kemény és fehérbóbitásra cicomázott formás lábú kiszolgálólányok elnehezedett testtel és pillantással, trombózisveszélyesre dagadt lábakkal, fényvesztett tekintettel összenéztek, és miközben az isteni Ladó valamelyik örök életű operettből ellesett világi pózban megállt az asztalunk előtt, kuncogtak is, és Ladó révedező tekintete savanyú képükön pásztázott, és hirtelen visszatántorodhatott a múltba, amikor anno dacumnál barátaival ült ugyanazon cukrászdai asztalnál, és a gyűszűnyi törökkává mellé kérés nélkül is francia konyakot kapott, és az akkor szolgálatos Ladó, akit ki tudja, hogy hívtak, német, angol, francia és olasz nyelvű agyonolvasott napilapokkal a hóna alatt, némi aprópénzt kunyerált némán, de nem kapott, mert a tulajdonképpeni és igazibb Ladó és barátai ki nem állhatták a hanyagul öltözötteket, nem tudták, hogy az elrongyosodás a korral jár, és majd eljön mindenkinek az ideje, amikor ruhájával együtt napilapjai is megrongyosodnak, hiába szorongatja őket ott a hóna alatt, és szakadozott gondolatokkal járja az ismerős utcákat a környéken, ahol egykori önmagát keresi mindhiába, és Ladó hirtelen összeszedte az asztalra feltűnés nélkül csúsztatott, sehogyan sem csengő alumíniumpénzeket és magát, hiszen maradt benne még némi magaviselet és keménység, talán annyi mint egy lágytojás burkában, és hogy valamiképpen elviselje az élet ráért csapásait és a sors packázásait, mellét ilyenkor hadapródörmeister keményre feszítette, felszegte melankóliában gyötrődő ezüstös fejét, haja színe mint olajos szardíniáé, tincsei parókamereven fedték bohókás gondolatainak egykor fortyogó üstjét, megrázta magát és kozmikus érzelmeinek jelképes központjára, beteg és bús szívére tette valamikor bizonyára rendszeresen manikűrözött kezét, a láthatatlan zászló előtt széles gesztussal meghajolt, és ezt dörögte: *Ne nézd a gúnyamat, bébi!* És szalutált mint egy katonatiszt, vagy csak biccentett, ahogyan ezt régen elfelejtett illemkönyvekben írták, nem is tudom már, hogy mikor, mert mi akkor inkább magunkat néztük, és talán egyikünk sem tudta miért, szégyelltük magunk. Ilyenkor, de máskor is leforrázva tértünk vissza a műhelybe, miután brigádvezetőnk egyszer-négyszer utánunk küldte Lajost, akire valamikor, nem is tudjuk milyen régen, meggondolatlanul a gyorsfutár munkakörét bízta a műhelyben. Lajos pillanatra megtorpant a cukrászda üvegezett ajtajában, két kézzel szorította kerékpárja kormányát, és küzdelmes múltból örökölt beteges imbolygásával a körülötte párolgó szeszgőzben, az étellel küszködve, csöndes szemrehányással élő lelkiismeretünk képében nézett hol fel, hol le reánk. Sajnos, jó tanács formájú mentőöveink, melyeket munkakezdésünk reggeli ráérős részében könyöradományainkkal dobtuk felé, elkerülhetetlenül és maradéktalanul mind a fejébe szálltak, így aztán a mi kedves Lajosunk lassan, de biztosan, szeszbe fűlt. Ki tudta, ki hitte, ki gondolta, hogy ez ilyen furcsán és megfellebbezhetetlenül durván történik, pedig hát éppen elég cifra történetet hallottunk már addig is egykor józan és közmegbecsülésnek örvendő polgárokról, akik mint a végzetükbe rohanó éjszakai vonatok, valami csekélységtől, aprócska félreértésből kisiklottak, és miután ezek a polgárok szomorú vagy erőltetetten vidám képpel napestig allasht ittak rummal, szemükbe apránként bú rakódott, és aztán már a járás is fájt nekik, nyikorogva mozdultak néha, mint a bús őszi szélben az üres fűkamra egykor jobb időket látott, néha megkönnyezni is érdemes, rozzant ajtaja.

Amikor sápadt fiatalemberként a műhelybe kerültem, nagy elszánással, remegő lélekkel támaszkodtam a számomra kijelölt írópadra, még sokáig nem jutott nekem írógép, de a mester biztatására tűzhányóként, addig ismeretlen furcsa erők hánykolódtak bennem, és úgy éreztem magam, mint egykor Flórián bácsi, akinek bajuszkás hadnagya Isonzónál egyszer, ki tudja miért, eszeveszett hirtelen kiugrott a lövészárokból, szikrázó és dühös karlendítéssel az ellenség állásai felé mutatott: *Fiúk!*, ordította torkaszakadtából, *előttünk az olaszok! Vagyis: a franciák! Egykutya! A szaruk éppen olyan büdös, mint a tiétek! Nahát! Előre! Fiaim, csak utánam!* Elképzeltem, hogy egyszer csak nagy elszánással, kitörő lelkesedéssel magam is kiugrom valahonnan, talán az íróasztal mellől, és vetem magam életre-halálra menő küzdelem-

be, valami régen fakult újságköteget szegezve előre, rohanok az értelemködbe burkolt ellenség állásai felé, már nem figyelek a körülöttem rohanók szuszogására, nyálas lihegésére, jól irányzott fényes lövedékként mindjárt berobbanok az ellenfeleinkkel telegyömösölt futóárókba, de aztán furcsán kihalt vidékre, patinás romok közé jutok, a patkányok visítva menekülnek kincstári haragom és ormótlan bakancsom vak kalimpálása elől, egy friss földhányás mögött, ideiglenes tűzhely mellett csajkában gőzölgő, étvágygerjesztő illatú ételmaradékok látok, az ellenség sehol, de érzem, hogy valahol a közelben dühös emberek lapítanak, sejtem, engem figyelnek, arckifejezésemből próbálják kitalálni jó halált vagy annál rosszabbat hoztam rájuk, velük maradok vagy tovább loholok győzelemittasan, dicsőségre keresőn, a kietlen vidéket aprólékosan, egyre idegesebben feltérképezve, pattanásig feszült tüdővel, kimaradozó lélegzettel, mindent letiporva, veszélyt elhárítva, nyugtalanságomból nyugtalanságot építve mindhalálig. Mindig emberek után futkostam, őket kerestem szívdobogva, ezt végletekig lehet művelni, csinálni, mint a szövetkezeti szerszámműhelyben az indigókékbe játszó spirálfűrókat, amelyek aztán olyan gyorsan kopnak és törnek, hogy a lakatosok alig győzik kivárni, amíg a fűrés fiútól új fűrókat kapnak, és akkor az a felelősképű, egyébként tejfölös szájú fiatalember, aki egymaga szabta a fűróknak való huzalt, hogy hosszanti irányban két spirális árkot marjon bele idő előtt rozsdá marta szerszámgépén, és a gyümölcsös láda nagyságú villanykemencében kékre edzte valamennyit, csiszolta és szalmasárgára visszaeresztette egy gázláng fölé helyezett fémlapon, nos, a fiú az egyik dolgos-szürkére sikerült napon, úgy déltájban hirtelen becsavarodott, dühösen csapkodta a majdnem kész fűrókat, miközben egyre csak azt hajtogatta, hogy szerinte a barokkba hajló reneszánsz az igazán igazi, és csupáncsak ez a stílus illik az ő választékosan kialakított egyéniségéhez. Ami a magam egyéniségét illeti, réges-rég keresem, kutatok utána, mint nyerő lottószelvénye után a fiókok mélyét hánytorgató feledékeny ember. Anyám szerint, a mi vidékünkön, közvetlen környezetünkben egyedül Anti bácsinak, a magántaxisnak volt egyénisége, vasárnaponként családotul nálunk ebédelt, tányérja mellé helyezte kopottan is fényes gyümölcsöltő bicskáját, aztán harsány vidámsággal, vásári kikiáltókat utánózva felordított: *Hát, lesz itt már valami harapnivaló!* A társaság illedelmesen mosolygott, mint amikor valaki ócska viccet mond, a legalább három méter hosszú asztal rogyásig tömve volt mindenféle előétellel, a piros csíkos porcelántálban ajakpuhára főtt, különféle porcogókat és levükben mártózott, szopogatni érdemes csontocskákat rejtő, ígéretes húsok gőzölögtek, menekülni vágytak a rájuk váró, sötét gyomorvilág elől, és arról árulkodtak, hogy a konyhában szinte forrásponton aranypöttyös húsleves moco-rog, benne frissen kaszált harmatos füvekhez hasonlóan oldalra dőlve hosszúlaska-rend nyújtózik, hogy a kíméletlen meritőkanalat mindvégig hiába kerülve sorsa beteljesedjék, a párolgó csontvelős tálban pedig didergő mennyei falatok a pirított kenyérszelet melegét várták mielőtt a mohó szájakban elolvadnak, hogy só-, paprika- és borszapor legyen a szemfedőjük, és Gyula bácsi miután evett az olajbogyós és hagymás halakból, a bőséges majonézben ünnepi külsőben mutatkozó böf-salátából, széles szájú cserépcsuporban kapta a csontvelő maradékot, amelyből kiadós, forró kortyokat nyelt, és miközben jégen hűtött, habzó sört vedelt, hogy bámulatra méltó egyéniségét kissé eleresztve magától értődően mérsékelten böföghessen, és már az előételeknél szemet gyönyörködően a boldogság szivárvány színes mezejére lépjen, kormánykerékhez szokott finom keze a sült- és a főzelékes tálak között kószáljon tétován, később dupla adag garnírungot követelve a nagyevőknek kijáró bizakodottsággal az én rajongástól tüzes arcú Anyámtól. Aztán jött a háború, és bús tangószele elsöpörte a vasárnapi ebédeket, hangulatuk többé nem szállt mindenre éhes fejembe, egyéniségem kifejlesztését el kellett halasztanom a reánk szakadt nyomorúságban, pedig szerencsésnek mondhattam magam, hiszen régi, mesés hangulatú vásárokból maradt pogácsák prézlijével ízesített puliszkát ettünk, és bődönök alján maradt mézzel édesített teát szűr-csöltünk minden jobb reményű hajnalon, délután és ijesztő estéken is olyan erőlködéssel, mintha készakarva Bodokánt, a

sarki fuvarost akartuk volna utánozni, aki Szibériából csontos hadilóval tért haza, és csak akkor fogta ki szekere elől a szerencsétlen állatot, amikor bőrét lenyúzta, és Bodokán könnyezve, hüppögve nyúzta a lovát, mert ilyenkor erősen bűdös pálinkát ivott, és azt mondta, fáj neki, hogy az ő bőrét gazdagok nyúzzák, aztán akaratosan új lovat kerített, de ezzel sem járt jobban, és így ment ez egy darabig, fájdalmas lónyúzásai már-már egyéniségéhez tartoztak, de el nem csüggedt soha, később felcsapott péknek, amikor a Prezentszky sütődében, a hagyományokat kényszeredetten felrúgva, nagy merészen, orosz mintára, téglalakú fekete kenyeret sütöttek, ha volt miből. Akkor már javában írtam a szövegeimet. *Fél?!*, kurjantott katonás indulatú brigádvezetőm, *Nem én*, mondtam büszkén és a körülményekhez képest határozottan, és akkor még komolyan hittem abban, hogy sohasem lesz mitől félnem, mert az igazságot az új szentek közül is az elsőnek tudtam, s az állhatatosság, melyet iránta éreztem, akár a többi, lényegesnek mondott, de megfoghatatlan dolog jótékony tűzként lobogott bennem, alakuló erkölcsöm nemes fémeit ötvöztem magamban, amitől egyszer majd szakíthatatlan szilárdságúvá kell majd válnom, acélhíd-szerkezeté, repülő csodává, égígérő toronyházzá, gyémántkemény fix ponttá, ahonnan kimozdítható tespedtségéből a világ. Aztán egyszer csak azt mondták, sajátos feladatokat kaptunk, amelyeket a műfajnak megfelelően sajátos eszközökkel kell megoldanunk, és a jólelkű Teréz nagynénémnek végre összegyűlt annyi merészsége, hogy a háború végén kertjébe ültetett Hermes Babyét, személyes és fontoskodó útmutatásai alapján kiáshattam a földből, levakartam róla a nehéz évek alatt rászáradt gépzsírt, és naponta halmozódó szorgalommal, mennyei élvezeteket próbálva, pötyögtetni kezdtem vele a csinos betűket, amelyeket egy alapvetően fontosnak gondolt filozófiai kézikönyv *A balsiker akarásának oka* című fejezetéből tekintélyes szavakba formáltan kölcsönöztem, ugyanis gyarapodó műveltségem kezdeti forrása volt ez a csinos kis könyv, egy bomba-telitalálatos ház furcsán felszaggatott padlóján leltem, ellenséges gerjedelmű üveg-szilánkok között feküdt kiterítve, ahogyan hevenyészett ravatalokon szoktak az életüket hányavetien élő, felületes emberek, jeges áramlat táncolt a hátamon, amikor tornacipős lábammal világfájdalmat próbáló sajnálattal belelapoztam ebbe a könyvbe, és már első olvasásra megtudtam belőle, hogy Franklin szerint az emberiség felületes és gyáva, Freud pedig jó dolgában, amelybe beleszületett, idegsokkos katonákat analizált, kettőnek az álmából őszinte halálvágyat olvasott ki, valamint a balsiker akarásának megalapozott szükségességét, amely bizonyos, hogy minden idők élő valósága. Továbbgondolva a valamiért ripityára rombolt ház nyitott könyvéből felcsípett okosságot, elsuhanó évek vagy pillanatok elteltével arra a nyilvánvaló következtetésre jutottam, hogy a balsiker elérése sem éppen egyszerű dolog, rengeteg izzadsággal jár, töméntelen energiát kell kifejtenünk ehhez is, tehát a balsiker nem lehet a siker egyszerű ellentéte, mert ha semmit sem akarunk, akkor is történik velünk valami jó, és éppen elég rossz is, de ezeket valahogyan képtelenek vagyunk szétválasztani egymástól, mert vagy nincs erre elegendő időnk, vagy akarunk és kedvünk hiányzik, mint Bözsi néninek, a hirtelen önhibáján kívül megözevegyszerésznének, aki tavaszi langyos estéken, mint ismerősei állították, minden nyomós ok nélkül, de egyre gyakrabban rohangálni szeretett a külvárosi patak mentén, és két idegtépő visítás között arról ordibálni, hogy meg akar halni, bizony és tényleg, meg mindenképpen, de ezt a nyilvánosság elé meglehetősen sietséggel tárt óhaját mindannyiszor sikerült neki elfelejtenie, amikor utána szalajtott fiától azokat a patak mentén csúfosan felcsattanó gyógyító pofonokat megkapta, és mi, akik szájtátva figyeltük a mindannyiunk számára egyetlen életet, aztán éppen eleget törhettük a fejünk azon, hogy most már mi a rossz és mi a jó, s miből mikor és mennyit juttat nekünk áldottnak sem mindig nevezhető szerencsénk. Miért akar valaki meghalni, amikor alig él, ez a kérdés is sok fejtörést okozott nekem, évtizedekig motoszkált bennem, amíg aztán egyszer csaknem sikerült megfejtennem az özevegyszerészné titkát, mert magam is meg akartam halni, de ez sem sikerült, és ez sem megy megfelelő könyvek nélkül, erre szerencsémre

idejekorán rájöttem, és sikerült rengeteg vaskos és külalakjában is tetszetős kötetet összegyűjtenem, kunyeráltam, kölcsönöztem és vásároltam a könyveket, amikor vásárolni lehetett még a régi könyveket, amelyeket könyvetlen emberek a háború után dühös nekifeszüléssel tűzre, szemétkébe vagy legjobb esetben nedves pincékbe, poros padlásokra dobta nem titkolt megvetéssel, amikor az örökké latyakos ócskapiacra is titkolták a régi könyveket, földre terített újságpapír alá rejtették, hogy a hivatalos emberek és hivatásos besúgók lehetőleg ne akadjanak bele, ne kobozzák el ellentmondást nem tűrve, és olykor, miután felfedeztem a nekem való régi könyveket, régi gazdájukkal összekacsintva potom áron megvásároltam, valamennyit megvettem, kopott aktatáskámban sokkal többet sikerült rendre hazacipelnem, mint amennyit elolvashattam, nagy kupacokat raktam belőlük szobámban, hegyeket, amelyeket körüljárhattam és megmászhattam, és amelyek oldalában bányászni lehetett szerszámok nélkül, pusztá kézzel turkálni a könyvek között, amelyek érintése mindig gyönyörűséggel jár, a nők púderezett bőrének érintése olyan mint az érett könyvek poros borítójának fogdosása, átforrósodik érintésétől az ember ujjbegye, és gondolatok áramolnak a szívéig hatóan, mert az érzékeny ujjbegyek a Braille-írás hét pontjából eredő nyilallásokból is töméntelen, sírnivalón szép gondolatot tudnak felsimogatni, a könyvek érintése olyan, mint az Interneten küldött, digitálisan indított simogatás, messzi világokat köt össze, amikor a címzetthez ér, és elkülönít, ha érzéketlenek útjába kerül, így aztán különböző színű téglák a könyveim, amelyekből falakat raktam a falak mentén, a polcok előtt és az ágyam körül, csaknem befalaztam magam, és amikor kormos éjszakáimon felriadok, merthogy az ágyban sem lelem az élet értelmét, kibújok rám tekeredett emlékképeim takarója alól, és a sötétben kitapogatom azt a könyvet, amelyből valamiért, azt hiszem, vigasztalást nyerek, felütöm a harminchetedik oldalon, és már a megbizonyosodás okáért sem kell felkattintanom a villanyt, folytatom az olvasást: *ne feledjük, hogy a tevékenységek csak látszólag céltalanok*, látom ezt akár fehéren a feketét, és tudom, hogy újra a *Wake up and live* című művet tartom a kezemben, amelyet egy Dorottya nevű nőszemély írt születésem évében, aki szerint a *legkézenfekvőbb szándékunk abban nyilvánul meg, amikor a világgal el akarjuk hitetni, hogy képességeink legmagasabb fokát elértük*, ezt újra és újra elolvasom, aztán megnyugodva alszom tovább, vagy csupán azt hiszem, hogy alszom, és félálomban, persze csukott szemmel, mert éjfél után már sért a puha csöndben különösen szúrós villanyfény, élvezettel kitapogatok egy vastagabb és mindenképpen súlyosabb könyvet, amelynek fedőlapján cirádás díszek pompáznak, és amelyben, úgy a közepe táján, van valahol egy szép mondat arról, hogy a tulajdonképeni életcélokkal összefüggésben semmiképpen sem hozható tevékenységtől eltiltott emberek élete olyan, mint a halál, mert az esztétikai ténykedés eredete egy organikus szükségletben találtatik, az pedig olyan, mint az éhség vagy a fajfenntartás ösztöne, ha ez hiányzik, oda minden örömünk, és ki tudja mi történhet velünk, mert Jászi Oszkár szerint megérteni sohasem fogjuk, hogy miért nem egyenlő az esztétikai tevékenység a többi hétköznapiasnak tudott dolgunkkal, mivel, ha valaki megkísérelné csupáncsak a munkára szorítani az embert, biztosítva számára ugyan némi álmot és természetesen bőséges táplálkozást, de megvonva tőle a játék, a dal, a tánc, a mese, az orgonaszó áhítatát, a focit, a lányok hajába font színes pántlikák lobogásának élvezetét és a vásári és egyéb komédiák szépségét, bizony mondom, nem tudhatjuk, mivé lenne az ember élete. Ilyenkor újból és újból megnyugodva csúsztatom helyére ezt a szép és súlyos könyvet, amely itt-ott bársonyos tapintású a foszladozó famentes papírlapok kopott sarkainál, és hedonikusan állapítom meg, hogy a születés és a halál között porciónyi vegyes saláta csupán az életünk, és ellenállhatatlan vágyat érzek, hogy szobám ablakát és ajtaját minél előbb könyveimmel zárjam el a külvilágtól, mézshabarcba raknám legolvasottabb könyveimet, és Könyves Kelemenként, mint legféltettebb kincsem-aranyomgalambom-asszonyom, a nekem legkedvesebbet is, hogy magas Déva várához hasonlóan tartósan álljon az ezután megszületők emlékezetében a mindenütt rakható, mindenféle színű

könyvekből emelhető fal, amely a szövegelők védelmére a magasságos egekbe magasodik, megnyugvást hozva valamennyicske időre a gondolatokra éhes emberek zaklatott világában. Úgy befalaznám magam könyveim közé, ahogyan ezt 1668-ban a tekintélyes pocakú, tonzúrás, tokás tisztelendő Pápai János káptalan uram tette, amikor a tatárok elől, nem is magának, inkább a könyveinek keresett menedéket a fehérvári vártemplom kicsiny sekrestyéjében. De hát milyen az iparos?, hosszú az éjszaka, reggelig gondolatvándorlásos és izzadásoz minden percem, forgolódom, nyögök, sóhajtozom, olykor macskakölykökkel álmodom, és megfedkezem a fel és alá randalírozó tatárokról, hirtelen ébredek, lecsap reám a kötelesség, mint kutyakölyökre a szigorú gazda pillantása, a kérlelhetetlen idő kerget, rohanok a műhelybe szöveget gyártani, és mint például a jól nevelt szövőgyári dolgozó, akármit is kér tőlem a mester, felelősségteljesen, mesterségem legjobb hagyományaihoz hűen mindig megpróbálom magamat felülmúlni, néha néhány soros szövegbe is belekomponálom a szívem, belecsempészek könyveimből kölcsönzött gondolatokat és a saját eredetinek vélt szövegeimből is valamennyit, akármilyen picit is, mert ezek ezer szállal interferálódva kavarnak, fullasztva áramolnak és áradoznak bennem, ha akarnám sem tudnám ezeket különválasztani a másokétól, nem tudhatom, hogy egyik-másik igazságból mennyi az enyém, mi és mennyi az, amit útközben kapirgáló-szemelgető majorságként begyembe gyűjtöttem, mi az, amit könyvek betűtengeréből válogattam, hogy egykor ösztönös ráérzéssel időszerűnek vélve, sohasem látott, sohasem hallott dolgokat közöljek a világgal, ez az amiért a világra jöttem, ha ezt sikerülne elhitetnem magammal, volna egy szép percem, órám, napom, az életem nem volna hiábavaló, ahogyan ezt érzem, látom, tudom, mert legalább ennyire mentem kutakodással, hogy parányiságomat megpróbálom elviselni, hasonlatos vagyok immár a papago indiánok bölcséhez, aki magát találóan *odaadó semminek* nevezte, és ha ügyes vagyok és mértéktartó, a mester sem talál kivetnivalót a munkámban, ilyenkor magam is elhiszem, hogy szövegeimben marad valami belőlem, tovább ne firtassuk, minek kell ez nekem, ezt valami jóleső érzés légüres tere kívánja bennem, ahova betódnak apró győzelmeim, a lelkem pedig forró levegővel folyamatosan töltött léggömb, mely arra való, hogy számolatlan hétköznapijaim unalmas garmadáiból olykor az ünneplés fénypirosába emeljen, ha ritkán is, de van ilyen, és ez jólesik, mint Lajosnak a pohár tüzes víz, erőt kapok belőle könyveim további gyűjtéséhez, ami persze, nem megy e nélkül, mert ez sem egyszerű, egyre bonyolódik, hiszen mindinkább válogatósabbá válok, alaposabban megnézem mit vásárolok, és az is előfordul, hogy a könyvek lapogatását is unom, nincs hozzá elég erőm, nincs hangulatom, titokban jönnek rám az ünnepi hangulatok, de ezt is titkolnom kell, mert irigyek az emberek, ezért aztán magam elől is eltitkolok jót és gyönyört, lopva, titokban olvasgatok, a piszkálódók miatt, akik kutya fejű tatárok módjára, riasztóbbnál riasztóbb álarcot öltve keringenek körülöttünk, jól tudta ezt a bocskorképű öreg Ricsi, amikor ráncgyűjteményes arcára szorított hegedűje mellől mentori hangján leszólt hozzám: *Fiam! A könyveket titkolni kell*, és titkolt könnyekről nyöszörgött cigarettafüstben avasodott zsiros alvilági énekeshangján, s ha ez réges-régen volt, akkor is lehet benne valami, mert a régi igazságok lám újra és újra fel vannak találva, azt mondjuk *nincs új a nap alatt*, hahaha, és az is igaz, hogy már minden csupa hányásos közhely, olyan mint a rokonok nyálas csókja, képmutatásficam, kiéhezettek sikamlós nedvtúltermelése az elképzelt zabálás előtt, az élet értelmét tehát az igazságokon túl kell keresnünk a transzcendentális örökzöld mezőkön, Kant tudatalattijában, még akkor is, ha egyszer valamikor az ígéret földjén minden kiderül, és mámoros túlviláginak képzelt fényességben feltárul előttünk a dolgok és a szövegek valóságos értelme, amint azt egyes brigádvezetők közkívánatra vagy profetikus percekben makacsul újra és újra megjövendőlték. Ám legyen, én mindenesetre konyakot, kávé, teát és vizet iszom, mást nem prédikálok, ez a sorrend tőlem függetlenül alakult így, mégpedig a saját időm rendjében, amelyben kapkodva élek a biztos halál tudatában, és mert a véget nem feledhetem, többnyire

furcsa kaparászást érzek a torkomban, már csak ásványvizet iszom, azt hiszem ezt kívánja az egészségem, igyekszem elfojtani magamban a kikíváncozó prédikációkat, ha a vashiányom nem ellenkezne, beérném fémjelzett gondolatokkal, közben csendesen végzem a munkám, morzsolgatom egyre kevésbé kitágíthatónak képzelt napjaim, már évtizedek, emberöltők teltek el azóta, hogy szófosásos gyalupadom mellé ültem, főnökeim úgy tesznek, mintha munkámmal elégedettek lennének, hallgatók, magamat be nem árulhatom, ha egyetlen pillanatig valami hasonlót éreznék, belehalnék a gyönyörűségbe, mit tehetnék, kitartással hiszem, hogy egyszer majd egész bensőmet átjárja az a titokzatos jóérzés, hasonlatos leszek a fákhöz, amelyek kérgük mögött rejtett csatornáknak zöldselyem leveleket görgetnek a bimbózó kijáratok felé, és akkor aztán lehet, hogy kiderül, nem hiába dolgoztam a műhelyben, ebben az ócska kócerájban, ahonnan éppen most semerre sincs kilátás, egyetlen ablakunk sincs, be vagyunk kerítve betonszürke falakkal, a kékes fénycsővilágításban hamuszínű az arcunk, csupán gyomrunk jelzi, hogy szédületes magasságban vagy mélységben dolgozunk, a patkányok is lihegve érkeznek hozzánk a kanálisok szövevényes csövezetén, talán a nyolcvan- vagy kilencven-valahányadik emeleten van a műhelyünk, fölöttünk kőművesek dolgoznak, kényelmesen rakják a következő emeletet, mindig is lesz munkájuk, mert ez az épület befejezhetetlen, és mi nyomban követjük őket, amikor egy-egy szinttel fennebb költöznek, fölöttünk az ismeretlenség, alattunk a csak jobb napokon látható, felhőkkel, ködökkel, zűrzavaros történelmi levegővel takart talaj, amiből valamilyen sugallatra hallgatva épületestől kinőttünk, leginkább csak korlátainkat látjuk, amely az erkélyen körbefutja a toronytetőt, vörös szemű varjak tanyáznak ott, az erkélyre nyíló ajtó résén át látom, micsoda ádáz küzdelmet vívnak ott egymással a hataloméért, egy-egy jól irányzott csőrvágással vágják ki egymás szemét, vörös üregek tátognak mindegyik fején, farkasszemet néznek velünk és egymással rekedt káromgással nyugtázzák döbbenetünk, a vakok többé nem hagyhatják el a toronyt, robotolnak éjjel-nappal, a szolgálatos toronyőr időnként mérgezett lencsét szór elébük, ezt is válogatják, és csak végső kétségbeesésükben nyelnek le egyet-kettőt, hogy megszabaduljanak kilátástalan életüktől és másokat engedjenek helyükbe, akikre ugyanazon sors vár, megannyi gyászvitéz, kormos Hamupipőke, levegővel leláncolt gályarab, akiket arra kényszerítenek, hogy szövegeinket betűkre szedjék, kiszemeljék belőlük a gondolat csíráit, hogy végül egyforma lencse alakúakra formálják mindet, a maradékot sietve átdobálják az erkély cifra korlátján, és gondolatfoslányaink kavalkádja pergő pernyeként szétterül az alattunk húzódó, elfelejtett tájon, lassan lerakódik, kövesedik mint a guanó. Igen. Harmincnél több esztendeje látom, figyelem, csodálom ezt a sziszifuszi munkát, és már üresnek érzem a fejem, soraimban, melyeket könnyedén papírra vetek, semmi sincs súlyosabb dolgainkból, amikor erre rádöbbszem, nagy elszánással régi könyvtárak nyikorgó bútorokkal teli zárt osztályait jártam használható gondolatokat guberálni, fenékhoroggal felhúzható ólomnehéz okosságokra vágytam, tengermély igazságokra, amelyek eligazítanak minket, hogy ott fenn a toronytetőn merre nézzünk, mire figyeljünk, amikor kilophattuk magunk a lesunyított fejűség kötelességéből és a fölfelé indított hódolatból, és később is, miután munkámért indokolatlanul egyre több pénzt kaptam, és bőrvéres számra cipelhettem haza a sok vásárolt könyvet elajándékozott bútoraim helyére, hogy nagyszerű piramisokat rakosgassak belőlük a szobámban, mindinkább megszokva az egyedüllétet, mint azt annak idején, derék Pápai uram is tette, akivel reggeli félálomban arról szoktunk beszélgetni, hogy mi a teendőnk ezen a magunkra egyszerűsített világban, ahova az összes általunk fellelhető gondolatok közé befalaztattuk magunk, és mindenféle kitalációkra hivatkozunk, mi nem jut az eszünkbe védekezés közben, ijedt kecskegidák vagyunk, képzelt szakállunkba mekegünk, mint tegnap hajnalban Pápai János tette, amikor Bethlen Gáborra hivatkozott, káptalan fejjel idézve a nagyságos fejedelmet: *a betűimre vigyázzatok*, szólt parancsolatja, és ugyancsak a lelkére kötötte, hogy minden akarat szerint legyen halála után is, a szükséges dolgok bevégeztetése végett, amikhez tartania

magát könnyebb volt, mint egy zsíros ebédről lemondani, mert maga sem kívánt mást az eszes dolgok szolgálatánál, tehát másként nem tehetvén a káptalan a befalazást elrendelte, magát a jónak akart sorsra, de kényszeredetten mások kegyelmére is bízva, menteni kívánva a menthetőt, de önmagát ebből végül valamiképpen mégis kifelejtve, *mert ilyen az ember*, Ferenc bátyám is éppen így mondta ezt, amikor lefekvés előtt reánk bízta a csillagos eget, s mindjárt akadt valaki, aki ott helyben katonáskodott: *Igenis, Király elvtárs!*, csattogott komolykodva, és hogy nagybátyám elejét vegye a félreértésnek, csöndesen, bajusza alól mosolyogva szólt reánk, nevezzük őt egyszerűen *bátyámnak*, így mondta, mert a háború utáni meglódult világban egyre nehezebben tűrte, hogy ugyebár ország-világ előtt uralkodói címet hordozó néven szólítsák. *Hát, rendben van, magának, most az egyszer még megbocsátok*, mondtam kellő tisztelettel Pápai Jánosnak, aki sírva bánta, hogy hagyta magát a tatár által lovak után futtatni a Váradig húzódó poros úton, ahova megérkezvén, másként nem tehetett, lelkét visszaadva teremtőjének, kiszenvedett olyanformán, hogy meggyőződése között utolsó leheletéig kitörölhetetlenül világolt annak tudata, a szenvedőké a mennyeknek országa, de én már azt is tudom, hogy nem könyveink közé kell befalaztatnunk magunk, hanem inkább a könyveket kell minden igyekezetünkkel önmagunkba befalaznunk idejekorán és a lehető legnagyobb mennyiségben, hogy felprédálásukkal, amit minden időkből az életünkbe betolakodó barbárok újra és újra megismételnek, a minket ért kárt kicsinyítsük és apránként összegyűjtött gondolatainkat a tatárok és varjak töméntelen seregeitől, jobb napokra várva a romlástól óvjuk és megőrizzük. *Ennél jobb sem kell!*, kurjantott a királyi elgondolásra Első Bátyám, fenséges őseim örökké jókedvű sarja, és bajuszt penderített csak úgy suszter módra, mert születésemkor nemhiába hivatalból elnyerte a NAGY jelzőt, amit én gügyögős koromtól gyakran kihangsúlyoztam, aztán aláhúztam, amikor a sokféle csatából győztesként kikerülve mindnyájunkat magával ragadó vidámsággal, minden Királyok háztáji örömére hazatért.

Ülök a nyolcvan-valahányadik vagy talán már a kétezredik emeleti magasságban, tulajdonképpen teljesen mindegy, hogy milyen magasról rugdossuk alá a pernyét ablak nélküli szobánkból, mondják, hogy tűrhetően végzem a munkám, könnyű a fejem, *Fél?*, kérdi a brigádvezetőnk, *Igenis!*, felelek katonásan, *Tudod mit? Legyen négy!*, mondja a mester. *Legyen!*, hagyom rá okosan, mert nekem már a négy is nyolc, hány ide vagy oda, hány fél, előtte vagy utána, most már nem számolom, harminc-nem-tudom-hány éve nyomogatom a billentyűket, és a betűk mindig egykedvűen, naiv szeretettel indulnak valamiképpen hasznos gondolatokat alakítani, értelmet hordozó mondatokká válni, szegények nem sejtik, milyen szomorú sors vár rájuk ott kinn az idők szelétől örökké huzatos erkélyen. *Nyomd meg a gombot, kapsz egy libacombot!*, hallom az idők távolából óvodás korú szerelmem szexis hangját, jó tanítóm volt, tőle tudom, hogy mit kell a lányokkal csinálni, ha engedik, és akkor is, ha úgy tesznek, mintha nem akarózna nekik kicsikét széttenni a lábukat, és aztán, mikor valamely sorvégre érve apró bolondságainknak csilingelünk boldogan, hogy minden befejezett dolgunknak jópofa vége legyen, örömmorzsákkal felcicomázott perceinkre gondolok, melyek mint a vajkrémből ki-nyomogatott csillogó sokszínű rózsácskák a tompán fénylő csokoládétorta szegélyén ajakpuhák és oly édesek, hogy az ember kétszer is meggondolja, kapjon be vagy ne kapjon be egyet-kettőt belőlük, zabálja vagy ne zabálja meg az összest, esetleg próbálja meg eltenni emlékebe, tartsa meg valamely kedves gyereknek, aki mindenki másnál is jobban örül majd az ilyen nyalánkságnak, esetleg sokáig határozatlankodva addig bámulja ezeket a vajvirágokat, amíg forró tekintetétől tövisestől összeolvadnak, lángtalanul elégnék az összes csokoládédíszekkel együtt, mint lányos házaknál egykor a halaszthatatlan jövőmondás idején a tűzre vetett békés ólomkatonák. Olyan régen írtam itt a műhelyben a szövegeket, ha összeszámolnám, másfélmillió sornál több lehet eddig, tonnányi festéket elhasználtam, papírt sok vagonnal, csebernyi gondolatot, könyvsorozatra valót, betűimet felsorakoztatva, szövegeim

sora többször körülélné a földet, holdig érő vezetéket rakosgathattam volna belőlük, de nem akartam bekerülni a hülyéskedők nagykönyvébe, most is a lehetetlent kísérem, az emberek közötti űrt, a világ kezdetétől tátongó szomorúságmély szakadékokból szeretnék betölteni valamennyit, nem pernyével, hanem élő, eleven betűkkel, használható gondolatokkal akarom őket egymásba kapcsolni a forró szerelmek gyönyörökben gazdag tökéletes szorosságával, olyan módon megteremteni az áhított nagy eggyé válást, ahogyan ezt az emberiség csakis egy totális ejtőernyőugrásban fogja egyszer majd megvalósítani, amikor hét vagy ennél is több milliárdan fogunk a világűrbe ugrani, hogy egymásba fogózva vadonatúj bolygót alkotva megkezdjük keringésünket valamelyik naprendszerben, ahol egy még munkás Isten tökéletesít bennünket, javít rajtunk valami lényegeset, hogy a továbbélésre érdemesek legyünk, erre az ugrásra készülve, szórom féltve őrzött gondolataimat az emberek közé, hogy alkalmasak legyenek a nagy pillanatra, amelyet a legjobb esetben hétmilliárdnál is több próbának kell megelőznie, és ebben nem segít rajtunk az imádságos Isten, hiszen Kondrád úrtól hallottam, az egyik kerti multságán mondta, hogy az öreg *nem ítélkezik, csak az emberek ítélkeznek*, és az elmúlt században óvatosan élő tudósok előtt sem volt titok, hogy a mi Istenünk, ha létezik, akkor minden bizonnyal munkanélküli, és segítségünkkel kell tengetnie a következő évezredben is nem éppen irigylésre méltóan csendes, csupáncsak szemlélődésben gazdag életét, míg mi in memoriam Bibó, *a szabadság kis köreinek kialakításával* pepecselünk és erkölcsünk romlását bambán bámulva, Rousseau figyelmeztetését is elfelejtjük, hogy összefogózás helyett, a mindenki mindenki elleni küzdelemben túltéve a hobbesi negatív utópián a mások rovására rohangáljunk gondolatszegénységtől sivár érdekeink után, és messze elkerüljük a Sínai-hegyet, Mózeszt Móriczkává kicsinyítjük, hogy nagyokat röhögjünk immár folyamatos Tízparancsolat-lapszusunkat tapasztalva, a két összetört kőtáblát a társadalmi lét sarába taposva törvénytelenül éljünk az emberiség felhalmozott gondolathegyeinek könnyed sétatutakkal elképzelt, halálunkig lankás oldalán, hát nem furcsa, hogy magam sem érzek pirulásnyi szégyent az emberiség megélt vagy vetélt történelméért, nem mondhatnak rólam semmi rosszat, a munkában megállok a helyem, igyekszem szép, hosszú mondatokban kifejezni magam, papírra tornyosuló szövegem öntörvényű, valamennyi önmagától összetett, kiokádott mondatomban a jelenről írok, mai bonyolultságainkat célzom, de akaratlanul vissza-visszahajlok az ismeretlenségtől tudásommal gyarapodó tudatlanságom zűrzavarába, a szövevényes és kideríthetetlen múltba, amelyet emberöltőként újra és újra átírnak tetszésük szerint tudóskodó uralkodók, akik sohasem tanulni, hanem örökösen parancsolni kívánnak a maguk teremtette múlttal példálózva, és ilyenkor a mélybe mutatok, akár az óriás fák beláthatatlanul terebélyesedő gyökerei, vagy ahogyan a különféle divatok teszik ezt általában, hogy a spirálisan fejlődő végeláthatatlan filozófiákról most ne szóljak, és a néhai Daidaloszt sem említsem, akinek néha-néha érzem magam, miután jövőmnek hitt egyetlen fiam értelmetlen halála után Minósz üldöztetését is szenvedem, nem sejtve, hogy üldözőimet, mint a malacokat, mikor küldik majd forró zuhannyal halálba a művészetekből egyet s mást még ma is pártoló szicíliai lányok, pedig egyelőre én még csak sűrűn ismételt hideg zuhanyokkal küszködöm, és nem azért, mert talán hitetetlen magasságba emelkedvén viaszba merevített szárnyaimat félténem, hanem, mert, akármennyire is valószerűtlen, úgy érzem, munkám hevít megengedhetetlenül magas hőfokra, olykor beteges láz borít, még a tököm is izzad, hogy aztán erőlködve kerül-nöm kelljen a didergést, leghasznosabbnak vélt gyógymódom a fokozatosan, de kíméletlen elszántsággal alkalmazott frigóterápia, nem akarok többé fogvacogva félve élni, éppen most próbálkozom minden erőmmel a jelenből a mindig szebbnek képzelt jövőbe csavarodó mondatok születésével, ki szeretnék törni a régi dolgok hínárjából, valamiért mindig fáj a szívem, az izgalomtól akadozva lélegzem, a verejték kapribogyó nagyságú csöppekben hull seggig érő homlokomról, pontosan úgy, mint amikor egyszer padlót keféltam és az alkalom adta hirtelen felindulásban a tükörfényes padlón szép lánnyal keféltam nagy gyönyörűséggel,

mert fiatal voltam és nem sokat gondolkozva habzsoltam az élvezeteket, lám, mekkorát fordult velem az élet, múltba nézésem, úgy tűnik most előbbre visz, értelmetlenségeimet tisztán látom, s ha nem is bánom, a levonható tanulssággal több vagyok, biztos ebben csak akkor lehetnék, ha tudnám merre van, ami még hátra van, de néha minden képzelt bölcsességem ellenére olyan üres a fejem, azt sem tudom, mi vagyok, fiú vagy lány, lihegve kapkodok, hajtom magam, sietek fellapozni a régi kollekciókat, hogy fiatalkori szövegeimből erőt merítsek, üde gondolathajtásokra vágyom, melyeket talán kibonthatnék duzzadó rügyek mentén, nyugalmat adó nagy levelekké formálnám egykori tetszetős bölcsességeimet, hiszen úgy érzem, lüktet bennük még annyi erő, hogy ma is hasznát láthatnánk, de sajnos, a kollekciókat a főmester parancsára tegnap mind ledobáltuk a kukákhoz vezető bűzös csöveken, és riadtan figyeltük amint otromba puffanással értek a céltalanságba, az ezer-nem-tudom-hányadik emeletről a kezdeteink kezdetétől éhesen tátongó szemégyűjtőbe, halálraítélt gondolataink kápolnájába, ahová az örülden szirénázó terepszínű mentőautókból kiugráló egyenköpenyes emberek éppen csak bepillantottak, s máris siettek visszaparancsolni a hordágyasokat, hogy ne fáradjanak, nem életet menteni kell, hanem temetni az oszladozó múltat, hogy a fertőzés el ne harapózzon köreinkben, mint éhenkórász rühes kutyák az üresen bűzlő vágóhidak környékén. Így aztán, mit tehetnék mást, óvatosan lelépek a toronyból, eloldalogva távolodom, aztán eszeveszetten rohanok haza, hogy hű könyveimből csipegessenek egy-egy gondolatot, s feltört vérhólyagos agytekervényeimmel rágódjam például azon, hogy miként lehet valamely gondolat végtelen, hiszen valahol az úrlila messzeségben a sín párok is összeérnek, láttam ilyent magam is, miközben gondolataim végtelenül felaprózódtak, mint a tegnapiokról maradt morzsává silányult savanyú kenyér, vagy az akasztott ember halál szagú kötele, amit drága ritkaságként árulnak a sors kegyelméből kiválasztott kegyetlenül gondolatmentes és éppen ezért pénzéhes emberek, és amikor valamely delejes erő hatására képtelenek vagyunk befejezni tetszetősnek ígérkező mondatainkat, gondolkodásunkban a sáros utakhoz hasonlóan rejtett kátyúk keletkeznek, zökkenők, amelyek gyomrunkat feltolják az agyunkig, hihetetlen emberi mélységek nyílnak meg előttünk és az egész emberiség előtt, kikászálódni belőlük egyre nehezebb évek multával, a lehetetlennel határos efféle cselekedni, olyan ez, mint amikor valaki a szépkiskenyerűszűzmártonfalva felé vezető utakról akar visszafordulni, időnként magam is arra tévedek, miközben ványadt testemet és kihasználatlanul heverő kocsimat a rozsdásodástól óva óvatosan megmozgatni akarom, gyér forgalomra vágyva, a békés tájban előrehaladva, gondolatban mindig magammal cipelt, eszemben hordott barátaimat bensőséges társalgásra kényszerítsem a lét értelméről Marcus Aurelianus módján, s aztán vidámnak akart hancúrozásaink végén kicsit okosodva, gyenge fizikumom ellenére az érvényesülés felé induljak, hagyjam magam sodortatni divatos áramlatokkal, hátha lesz belőlem valami, és kibírom a mester újabb kategorikus utasításait és mérhetetlen önteltségét, amivel a toronyban méltán kiérdemelte a Miki Lauda nevet, annak ellenére, hogy nem vezet gépkocsit és semmi köze a valamikor híres autóversenyzőhöz, és fiatalabb korában egyszerűen Hiki Mikinek csúfolták, mert nyakkendő nélkül a budiig sem merészkedett, és azok közé a nélkülözhetetlen polgárok közé tartozott, akik mindig szerették a hasukat, abból kiindulva ítélték meg a világ összes dolgait, és a munkásmozgalmi ünnepélyes megemlékezéseken a legszívesebben az elnökségnek és operett részleteknek tapsoltak, kissé elérzékenyültek ilyenkor, valósággal elágyultak, amikor Pityu gróf szerelmet vallott a nagyhercegnőnek, és Petrov, a fess moszkvai testőrtiszt határtalan boldogsággal magához ölelte Szibillt, *ó, édes istenem Szibill*, sóhajtott ilyenkor minden sokoldalúan művelt funkcionárius, és természetesen nem a feleségére, nem a titkárnőjére, hanem a vezetőségbe legutóbb kooptált mutató női káderre gondolt, akit természetesen először maga az első titkár szándékozott mindenoldalúan megnevelni. A nagymenők között ismert belső szabályok előírásai szerinti rotáció sem hozott végső megdicsőülést Miki Laudának, őt egyre kifelé sodorta a helyezkedők sűrű kavardásának legbensőbb szele, de

toronyőrnek mégis megfelelt, lelkesedése nem szűnt, emlékszem, az egyik kitűnőre sikerült díszelőadás és díszvacsora után már kora reggel kijelentette, hogy műveltség nélkül semmire sem megyünk ebben a gyönyörű életben, és megint eszébe jutottak azok a pozitív példának jó művészi mozgósító csoportok, amelyek olyan kiválóan találják az igazságot, és ugyanakkor valóságosan magas operettszinten szórakoztatnak. És akkor Miki Lauda elrendelte, hogy írjunk, és még írjunk, és megint szépeket írjunk mindenféle csasztuskázókról, és lelkesedett terven felül előttünk, a végén pedig, amikor már kifogyott a szóból, úgy nézett reánk ott a műhelyben, mint aki feltalálta a szebb jövőt.

Hát mit tehetek, csak gubbasztok otthon az ágyon, és időnként minden előzetes bejelentés nélkül megjelenik előttem a nagy Marcus Aurelianus, amint éppen valahol Bécs alatt, talán a Garam partján ül sátrában és jegyzeteit félrelökve ír, a görögöktől szopta a filozófiát, hogy aztán a védekező harcok szüneteiben ügyes sorokba rendezze a saját mondanivalóját, amíg mások, mint például a különlegesen pihentagyúak, fürjviadalokból próbáltak jövőt jósolni, ő az, eljövendő sztoikusoknak agyalt ki megrágni való dolgokat, pedig ezt senki sem kérte tőle, és nem kellett neki semmiféle tervet teljesítenie, csak úgy élvezetből törte az agyát, arra sem volt szüksége, hogy az életéhez szükséges okosságokat külföldről beszerezve feldolgozza, és mindenféle lerágott maradékkal etesse katonáit, mert ő maga volt a császár, hatalma megtartásához nem is kellett használnia rengeteg nagy tudását, nem volt nehéz rájönnie erre a pofonegyszerű dologra, és ha kikezdte is birodalmát a betolakodó sok barbár nép és a pestis, eredményesen védte császárságát, miközben magamagát leigázhatta, kordában tarthatta, kemény, fejet fájdtató munkára foghatta, hogy egyszerű köntösbe bújtatott eszméit lélegzetelállító, exportképes mondatokba csomagolja, az ember most is csodálkozhat azon, hogy micsoda kereslete van Marcus Aurelianusnak az azóta százvezrek által próbált világpiacra. Milyen igaz, hogy már réges-rég mindent megírtak, nincs új a nap alatt, és mégis, nekem is fáj, hogy nincs szükség a gondolatainkra, ha volnának eredetinek tűnő, mutatós gondolataim, akkor sem kellenének a kutyának sem, mert úgy tűnik, évezredek óta a gondolkozásról leszoktatni akarják a népet, és aki, mint a nyájtól elcsámborgott, szelíden elhúzódó állat, külön utat próbál, fenyegető ordításokkal, korbáccsal, kutyákkal, temérdek erőszakkal terelik vissza a robotolásba, a semmittevésbe, így lesz a jó polgárból egész életét kitöltve lusta állat, újat próbálni rest, mások utánzásában kimerült átlagember, amilyen magam vagyok, ha összegyűjtött könyveimből időnként nem meríthetnék, hogy a jó gazdaasszonyt utánózva, az örökké éhes, folyton szemet keresők, az állhatatos csipegetők elé szórjak valamennyit az általam nyert okosságokból, a gazdaasszony kézmozdulata csupán az enyém, és talán még az az érzés, amit a sok fényes, erőtől duzzadó, szépséges magok iránt érzek, szeretem a legaprócskábbat is, mintha magam teremtettem volna őket, isteninek érzem ilyenkor magam, az alkotó élet pillanataihoz hasonlatosak ezek az elbódulások, pedig kijózanodva tudva tudom, hogy üresen tátongó kalász, összeszáradt, magában penészedett csutka vagyok, annyiszor ismételt önképzővelésem miatt már nem szégyenlem, hogy az egyre hitványodó idő felbontott, és értelmetlenül kipergette magvaimat az ismeretlenségbe, lényem kvintesszenciáját, képességeim rügyeit vesztettem a gondolkodásban való célirányos előrehaladást erőltetve, amely a dülledt szemű Descartes szerint a kételkedések folyamatából áll, és az állítólagosan pofonegyszerű önmegismerésből, mindez darab méhviaszsal bizonyítható, nekem ebből csupán a méhviasz virágillata érdekes, ez izgat és az, hogy ki miért gyúrja, gyúrogatja a maga tulajdonának képzelt méhviaszdarabját, pedig hát ez nem tartozik rám, ez mindenkinek a saját baja, s az is, hogy milyen formát akar a maga méhviaszában, hát legyen ez kinek-kinek a tetszése szerint, az illatokat, a gyúrás és gyúródás közben elhullatott illatokat viszont azt hiszem érdemes volna összegyűjtenünk, könnyed elillanásuk az életünkhöz hasonlatos, és mint ilyen, titkos titkoknak tárháza lehet, mert ha valamely titkot egyszer sikerül majd megfejtenünk, bizony,

ha tört pillanatokig is, de magunk vagyunk az Isten, mert magunk vagyunk a Változtató, és akkor már a világ nem olyan, amilyen, hanem csak olyan, amilyennek gondoljuk, és én tudom, hogy az ember ahhoz, hogy a jövőbe lásson örökösen a múltjára gondol, innen lépne tovább, ha mersze és ideje engedné, de mert időnk mindegyre lejár, apám is már csak a múltján kérődzik, ehhez és ágyához kötötte téblábol nyakig emlékeiben, addig merül el benne, míg óvatlan pillanatban majd összecsap feje felett minden megtörtént és újra és újra másként megálmodott, másként elmesélt életdarab, moslékos cseber minden élet, a szomszédok ételmaradékait beleloccsantva is csak disznóknak való tartalma, egy soha meg nem írt történelmet hizláló bűzös keverék, de apám saját meséitől meghatódva és kipirulva, második életébe kezdve a mosolygós Kanthoz hasonlatos, hiszen épp olyan kék szemű, egykor maga is mindig gondosan öltözött, és megtalálta a hosszú élet titkát, már senki sem kérdi tőle, hogy miért él, és azt sem, hogy miért élt, mert az, hogy még él és előrehaladott kora ellenére oxigént zabál és szén-dioxidot fúj ki magából, akár a megrögzött dohányosok a dohányfüstöt, nos, ez az egész egyszerűen bölcsesség és a teljes megnyugvás kezdete, mégpedig a keleten termett, újból divatos megvilágosodás nélküli, a nyughatatlan, minden lében kanál ember semmittevő istenné változásának bevehetetlen kaptatóján, ami miatt aztán már nekem kell spekulálnom a rám hagyott üres boltban, hogy a hatalom által zsugorított agyammal megértsem Platón ideáit, fölfogjam Arisztotelész istenségét, bekebelezem Spinoza szubsztanciáját és ráadásul kellő figyelmet szenteljek Démokritosznak, Aquinói Szent Tamásnak, Schopenhauernek, Descartes-nak, Kantnak, Hegelnek, Marxnak, Nietzscheknek, Janus Pannóniusnak, Senecának, Dávid Ferencnek, Bethlen Gábornak, Szenczi Molnár Albertnek, Köteles Sámuelnek, Einsteinek, Wittgensteinek, Lukács Györgynek, Bretter Gyurkának, Hamvas Bélának, Konrád Györgynek, Mészöly Miklósnak, de Király Ferenc nagybátyámnak és más hozzá hasonló nyugdíjas susztereknek is, akik gondolataikkal nálam tolakodnak, feneketlen kutat ásnak bennem, hogy a nyugtatóan friss, hús, tiszta vizet igyam, a magam vizét, amit begyűjtöttem és ezer apró próbakövön átszűrtem, kimeríthetetlen kútból valónak képzeltem, és valóban az, mert már a második emberöltőnyi ideje, hagyom és irányítom mélységébe a föld alatti kristályforrásokat, a zavarosan hömpölygő folyókat is, melyek hatalmas tudástengerekkel tartanak kapcsolatot, tudatalatti vizeimből iszom végeláthatatlan hajózásaim alatt, és itatnám az egész szomjúhozónak képzelt világot, másként miképpen őrizhetném kutam vizének frissességét, sajátos zamatát, tisztaságát, üdítő erejét, csak vigyék, csak használják, padkameleg anyák bársonyos melléből csordogáló tej kínálja így magát, amikor már a potyások is light colával veszik be a napi fogalmazás-fogamzásgátlót, nehogy felmenjen a vércukruk a még el sem kezdett töprengéstől. Nagy zűrzavaromban kutam fix pont, ahonnan kimozdítanám a jelent, de kötnek a bölcsességek, *primum vivere deinde philosophari* ismételtetik a gondolkodók, és ha ezt komolyan veszem, akkor is csak sírok és nevetek, és apránként kiiktatom hétköznapijaimból a spinozai megértés vágyát, megfedkezem a tartalomról, hiszen mindenfelé csupa üresen tátongó kereteket látok magam körül, a sablont felkenték minden dolgok királyának, miközben azért a történetek ellenére minden áldott és áldatlan reggel felkel a nap a püspökház lilahideg hegyek mögül, *ha nem látjuk is, hisszük*, és az elmaradott országok háztartásának megfelelően dél felé megkapjuk a napilapot, amelyben azt mondják minden meg van írva, és csak bámulom az újságot, miközben hangyaseregként szerteszétnek gondolataim, az első, kicsi ügyes, fényes-fekete szorgalommag valahonnan halványkék, frissnek kikiáltott, valójában tartósított kakukktőjét cipeli, benne Mr. I. B. Watson úgy vélem direkt nekem címzett üzenetével: *állítom, hogy nem gondolkodunk, csak beszélünk!* Van gondom elég, vitám végtelen akár a bánatom, amelyet a nem igazán lét apró szüneteiben érzéstelenítés nélkül, hideg ecetes ollóval szoktam kioperálni magamból, mert engem nem fogadnak be semmiféle tisztítóba, olyan nemes anyagból vagyok, amely nem bírja a közönséges maró anyagokat, a lúgos légkört, minden rám erőltetett kavargástól szédülök,

lúdbőrözik a hátam és hányingerem van, miközben kivasálnak, jó gyapjúhoz hasonlóan össze-
ugrom, és otthonról kapott büszke dacosságom is éppen elég ahhoz, hogy ne tartsam a forró
vassal belém erőltetett élvonalat, tompa fájdalommal, fájdalmas nyögések nélkül, mindhalálig
összeszorított ajakkal szétszakadnék a különféle erőszak miatt, és valamely enyhe fuvallatban
könnyű, színtelen porként feloldódnék vagy kocsonyás péppé válnék miként a tudomány-
talanul fantasztikus filmekben szereplő, messziről jött idegen, aki egy jobbegyenestől kirepült
a repülő csészealj nyitott ajtaján, otrombán puffant az európai porban, amellyel elkeveredve
ezüstös hamuvá vált, beteljesült rajta a mi emberi sorsunk, látjátok feleim, ha gondolkozunk
is, *isa por és chomuv vogymuk*, ez a hittel hitt végünk, beszélünk-e eleget erről?, bizony, nem
eleget, szövegeink örökké másról, mindig egészen másról szólnak, és nekem úgy tűnik, hogy
évezredek óta hiába gondolkozunk és hiába mellébeszélünk, csakis a port kavargatjuk és a sok-
éves ködöket, az erőltetett eszmezáporokat, melyek után por, köd és fölöslegesen indukált
villamos erőmaradékok ülepednek az agyunkban, így aztán egyre szürkébb szürkeállomá-
nyunkkal nincs mit dicsekednünk, mész és ész keverékét többnyire feleslegesen kivagyis-
kodva hordozzuk fénybe, elismerésbe fürdetve-mártva, kiskacsák megmosolyogtató bukda-
csolásával a lét fodros mélységei fölött fölöslegesen lebegtetve a százszor és milliószor
kérődzött, alapigazságnak kikiáltott fantazmagóriáinkat az egy és igaz törvényt ismételve a
dolgok megfoghatóságának ígézetében, *isa és nöm iggy ember mulchotja ez vermöt*, hiába
kerülgetjük, végleg el nem kerülhetjük, talán csak azért élünk, hogy félelmünkkel küsz-
ködjünk, gyönyörű küzdelmeket vívjunk önmagunkkal, nagyszerű és tökéletes tragédiánkat
megpróbáljuk az utánunk következőkre örökíteni, beleírni az arisztotelészi hagyatékba apró
katarzisaink sorát, akinek pedig elég esze van ahhoz, hogy legyőzze magában az örökösen
felhorgadó végtelenségbe vágyódást, olyan nagy hirtelen megy el, a szemét is elfelejti le-
hunyni, befelé nézését is megszünteti, és az arcára van írva a csodálkozás, mert minden
félelme, amelytől egész életén át olykor hangtalanul is vinnyogva szenvedett, szempillantás
alatt szertefoszlott, halálunk másokban okozhat sístergő fájdalmat, ha nem másért, talán azért
érdemes élnünk, hogy az ismeretlen túlvilágtól való félelmünk alyptalanságáról legalább
egyetlen egyszer, bizonyára az utolsó lehetséges alkalommal megbizonyosodjunk. *Műveljük a
magunk kertjét*, hirdette egykor az ifjabb Arouet, a király pedig, még ha Ferenc nagy-
bátyámról van is szó, maradjon a kaptafánál, különben *Nem mi tapossuk szét a gyalázatot,
hanem a gyalázatos tapos szét bennünket*, korán reggel ez igazán jól hangzik, de hangosan
nem mondom ki, magamban érelem, inkább csak kimosolygom a világba, így is lehet kom-
munikálni a bölcsesség magasabb fokán, nem jó az, ha akárki belénk láthat, néha a kutyám
előtt is titkolnom kell okos könyveimből összekapart gondolataimat, amelyek aztán mintha
képzeletbeli videokazettáim valamelyikéről peregnének elő az agyam belseje felé fordított
titkos képernyőre, hogy könnyed egymásutánban kötődjenek képnnyelven írható feszes mon-
datokká valamely ismeretlen rendező szeszélyes utasításai szerint, és sok gyönyörűséges órán
át lekössék szabadságtól megrészegült figyelmemet, a kitartó magamra figyelés rabjává
tegyenek, lassanként minden álmom belengjék, és az erre figyelés nehéz terhét örökösen
rajtam hagyva arra késztessenek, hogy további titkok után kutatva izzadjam, akár ott a
toronyban azok a furcsa, örökmozgó fekete madarak, amikor szavakra és jelekre szétszedik
szövegeinket, amelyeket néha a génjeimben rejtőző makacsságból újra és újra sikerül össze-
szerelnem használható gondolatokká, jóleső érzés tölt el, úgy érzem, magam is szülhetnék a
világban szerteszét heverő diribdarabkákból valami használható új csekélységet, egyik-másik
nagy gondolatot kiegészítő vagy kiteljesítő apróságot, útmutató részigazságot, kicsi pallókat
holmi értelemkupacok között, fénynyalábokat, amelyek a tudás sötét zugait nemhiába pász-
tázzák, hogy az odafigyelők hirtelen felkiálthassanak, mint vakságuktól szabadult szerencsét-
lenek, az éjszakából életre katapultált fecskék, a megvilágosodásuk pillanatát megért szentek,
amelyekhez hasonlóan érzem ilyenkor magam, hiszem, hogy része vagyok a reggelnek, a

meggátolhatatlan derengéseknek, melyet megtoldhatok álomkönnyű mosolygásom alig érzékelhető rezdületeivel, és Oszkár létörömtől vidáman gyorsuló farkcsóválással, feszült mereven figyel engem, szemhéjam álmoslassú mozdulatára pacsit adó mellső lábával tétova, simogató mozdulattal közelít felém, krónikus kialvatlanságom ellenére pillanatokig derűs minden körülöttem, barátságos puha fények villannak környékemen, a levegő telides-teli van kankalinsárga fénytócsával, a fehér izzás előtt másodpercekig ilyen a sziporkázó csillagszórók fénye, a magnéziumvillanásban felajzott, a családi emlékképhez beállított társaság tört pillanatát idézi, amikor lélegzet fojtva még a fényképezőgép lenscéjébe néznek, és a színes gyertyák szétszórt olajos fényfoltjai újra emberibbé mossák az arcokat, az erőltetett öröme feszült ábrázatok a valóságot közelítik, a pillanatnyi csönd képzeleten felül kitágul, szférák édesbús zenéje zeng, a régóta epedve vágyott, mindent feledtető, szórakoztató szerenád, ilyenképpen, ehhez hasonló hangulatban születhetett valamikor a mi világunk, és minden tiszta reggelen így születhetne újra, ha a kinti idegen és akarnok gondolatok nem tolakodnának agyunkba, ha tudatunkig jutna isteni képességünk kipróbálhatóságának gondolata, ha nem hessegetnék el mindegyre a teremtés kényszerét a génjeinkbe iktatott parancsok, *Kelj fel és járj! Indulj! Siess! Gondolkozz! Mozogj! Tedd, amit tenned illik! És félj!*, hiszen máris elkéstél, lemaradtál, félre léptél, eltékozoltad időd és életed, a nagy leszámolás ideje a következő pillanat, amikor nyüsztve bánod, hogy az időt haszontalanul töltötted és másokkal együtt *barmok gyanánt, dicsőség nélkül fogsz az életből kimúlni*; és a hű eb felelősségedet feledtető vidám farkcsóválással emeli lábát, simogatni, az emberségesnél is mélyebb érzésből megérinteni akar, pillantása tele felemelő bizalommal és reménnyel, hogy gazdájában megértésre talál, *értelmes lény vagyok, érzelemmilliárdos lélek*, harsogja őseinktől örökölt metanyelvén, és engem magyaráz százféleképpen, *lehetnél unalmas útszélen bárgyú búrján, focipályán örökösen visszanyírt közönséges fűszál, ritka erdőben megszámlált fa, elcsapott gondolat, elhallgatott keserűség, élet és halál közötti meg nem hallott sikoltás, világűrbe kicsapott üzenet*, ő tudja, hogy még lehetnék *akárki, mindennél többnek hisz, talán istennek is*, aki úr mindenek és maga fölött, oldalra hajtott fejjel, jóságosan néz rám, bizalma bizsergető, hiszem, hogy élek és *vagyok mint minden ember fensége*, Oszki visszاسzorított ultramagas hangján szól hozzám, cipőpaszta-fekete nedves gomb orra finoman megremeg, ötkilós igyekezet megfeszült teste, hogy megértesse magát, és mi valóban értjük egymást. *Mozdulj, kérlek, régóta egyedül vagyok, magamban küzdöttem át az éjszakát, a szekrény fenyegetően magaslott felém, könyveid egykedvűen hallgattak, unom az esti csontot és egyre ijesztőbbek a kintről beszűrődő hangok, a fény és az értelem már újra nappali, szaladnom kell, hogy lássam, valóban határtalan-e a világ, pisilnem kell, fák törzsén, bokrok alján, házak sarkán, rozsdásodó kocsik álomszuszék kerekein apró spriccelésekkel kell felülbélyegeznem függetlenségemet fenyegető, a területemre betolakodók szagos jelzéseit, beleszagolnom kell a világba mindenféle tájékozódás végett, ugorj, pattanj, gyere velem, a hajnal óta harmatos fűben felgyorsul lélegzeted, a messziről eléd siető folyóban meglátod majd az arcod, fák közötti szűrt levegőben vár reád egy elviselhető gondolat, egy tűrhető mondat, egy valóban szép szó, amivel talán kezdeni tudsz valamit*, és azon kapom magam, hogy újra hiszek a kutyámnak, mozdulok, reménykedve kelek, sietősen öltözöm, papucsban nekivágok a százszor kiismert világnak: kiben higgyek?!

Gyanú

Első beszélgetés

- Kapcsold be!
- Bekapcsoltam...
- A kamerát is. Nem látlak! Hallod?
- Látlak.
- Kapcsold be! Klikkelj rá!
- A francba... Nem találom.
- Ott, alól... Keresd a videó hívás gombot.
- Keresem. Hol van?
- Halló! Másfelé kattintott, most kezdheti előlről... Halló!
- Más gombra kattintottam, kezdem előlről.
- Hallom. Hallod?... Miután feketéről zöldre vált a keret alapszíne, megjelenik a kép. Nálam éppen most zöld. Na, mit mondtam! Látlak! Látom kezed és füstölgő cigarettád. Mondtam ugye, hogy jó ez a skype, úgy beszélgethetünk, mintha szemben ülnénk egymással...
- Rég volt az már.
- Én már csak a *most*-ra figyelek. Megöregedtem.
- Látom. Rajtam is látszik. Láthatod...
- Kopaszodsz te is.
- Állítsd magadra a kamerát. Élesítsd. Most jó!
- Előre hajoltam. Amikor hátradőlök ebben a kényelmes karosszékből, csak a kezem látszik.
- És baloldalodon a fal, amely tele van festményekkel.
- Igen. Azok nagyon régi képek. Van egy kis családi gyűjteményem. Nyugdíjazásom óta rendezgetem. Semmi haszna, de van elfoglaltságom. Szívesen látlak, nézz be hozzám.
- Persze, mi az a kétezer kilométer?
- Kellett neked olyan messzire menned?
- Nem volt más választásom, te is tudod. Otthon már senkim sincs, itt unokám hasznára lehetek, legalább is ezzel áltatom magam. Vittem-hoztam óvodás korában, elkísérem az iskolába, ráerőltetem a magyar szót, a nagyapáknak is lehet némi haszna.
- Mikor mentél ki? Van vagy húsz esztendeje?
- Majdnem. Tulajdonképpen a változás után öt esztendővel...
- Hű, hogy repül az idő! Ezek szerint jó húsz esztendővel ezelőtt találkoztunk utoljára?
- Úgy van. Akkor láttalak, amikor visszatértél Bécsből. Bejöttél hozzám, az irodába. Emlékszel? Emlékszel mit kérdeztem tőled akkor?

- Mit kérdeztél?
- Nem emlékszel? Azt nem lehet elfelejteni...
- Azt kérdezted, hogy visszajöttem?
- És mit feleltél?
- Azt feleltem, hogy igen.
- Így van. Azt beszélték rólad, hogy az anyaországból átléptél Bécsbe. Láttak a menekült-táborban. És aztán hazatértél.
- Hazatértem, persze.
- Akkor nem kérdezhettem tőled egyebet. Az iroda is tele volt poloskákkal.
- Az meglehet, másokat is lehallgattak.
- Nem kérdeztem tőled egyebet, mert nem kérdezhettem. De sejthetted, mit gondoltam rólad. Mit gondolhattam valakiről, aki jelentkezik a bécsi menekülttáborban, ott forgolódik néhány napig, aztán, mintha mi sem történt volna, visszatér az átkos rendszer igája alá. Van ilyen? A karámból szabadult állat megjárja magát a szabad réteken, aztán visszaballag a szűrős szöges-drótkerítés mögé? Azért sem kérdeztem többet, mert barátaink és közös ismerőseink kérdésére sem tudtam mit felelni? Milyen ember ez a Béla? kérdezték tőlem. Igaz lelkedre Anti, mondd milyen ember az ilyen? Így kérdeztek. S azt, hogy miért mentél a bécsi táborba? Mit és kiket kerestél ott? Ki küldött? Ilyeneket kérdeztek fojtott hangon, és kérdéseikben benne volt az ítélet. Hallgattam. Mert a kétségek úgy égették egész bensőmet, mint gyomorfekélyest a savtúltengés. Nem segít ilyenkor a szódobikarbóna, nem enyhíti fájdalmunkat semmilyen por, mert erre nincs orvosság.
- Hazatértem.
- Nem hittem el, hogy ott jártál. Rákérdeztem. A többit akkor nem kellett magyarázni.
- Nem magyarázhattam akkor magam sem, mert nem volt mit. Minden magyarázatom újabb kétségeket borzolt volna az érdeklődőkben.
- Érthető.
- Hazatértem én egyszer Amerikából is. Az egyik fogadáson, már ittunk eleget, odalép eléem egy idősebb, jóvágású úriember, s nem teketóriázott, hanem keményen rám szólt: Uram, beszédem van magával! Jöjjön velem! Letettem a pezsgős poharat és követtem. Beültetett egy garzonlakásnyi méretű automobilba, s elkocsikáztunk a város villanegyedébe. Kétszintes, fürdőmedencés, teniszpályás, bútorozott épületben végigvezetett a szobákon, a visszaúton kezembe nyomta a ház kulcsait. Ez a magáé! És mondta, hogy havi hány dollár kereshetek, ha elvállalom fémipari vállalatának műszaki irányítását. Másnap, amikor felkeresett a szállodában, elébe tettem családi fotóimat. Az egyiken anyám Nádaspatak-menti házunk udvarán áll a nyári konyha előtt, és a vasárnapi csirkepaprikásnak valót kopasztja a tavaszi zendülésben. Szerény ember vagyok, és az is maradok, mondtam az úriembernek, ezért öreg szülőházunkat nem cserélhetem el az úszómedencés-teniszpályás villával, mert csak szülőhelyemen érzem magam otthon. Hallgattunk egy sort. Kézfogásából éreztem, hogy erősen igyekezett az épeszűek csoportjába tartózonak minősíteni engem.
- De a bécsi kirándulásnak bizonyára más indoka volt.
- Így igaz. A fiamat akartam menteni. Sorra vehetjük az összes nagymenőket, neves embereinket, előljáróinkat, mind hasonló cipőben jártak. És ki-ki ismeretségi körének megfelelően

mentette családját. Anyaországi kapcsolatainknak köszönhetően írók, művészek, közemberek fiai, lányai jutottak megfelelő pályakezdéshez, megélhetéshez, álláshoz, lakáshoz az anyaországban. Nekem nem voltak ilyen kapcsolataim, nyugatabbra kellett keresnem lehetőséget. Ezért jelentkeztem a menekültek bécsi táborában. Ehhez persze, előbb útlevelet kellett kapnom. Az egyik hétvégén, özvegy édesanyámnál jártam, hogy a városi ellátás útvesztőinek ismeretével, és mindenféle baráti segítséggel, csúszópénzzel és cserekereskedelemmel, feketén szerzett élelmiszerekből számára is jutassak valamennyit. A kocsmában hallottam, hogy a szomszédfaluban, rokonait látogatja János bátyánk, akinek fekete kocsija és fegyveres kísérője is mutatta, hogy nem akárki. Segítségével jutottam – s ez abban az időben, tudod magad is, nagy szó volt – Trabanthoz. Gondoltam egyet, s karton-jaguáromon átviharzottam a szomszédfaluba. Nem volt nehéz megtalálni a fekete Mercedest. Mondom János bátyánk fegyveres sofőrjének, hogy fontos közlendőm van távoli rokonom számára. Az nem úgy van, hogy akárki csak úgy megzavarja a minisztert fontos teendői közepette. Mivel ezzel egyetértettem és a zavarás tényét is sikerrel elhárítottam, a szelíd gorilla, nagylelkűen szabad utat engedett. Hául van a sertésólnál, intett a fényes kocsit nagy igyekezettel fényesítő emberem, s csakugyan ott találtam János bátyánkat, amint a süldőmalacok szemrevételezésével szakított magának bokros teendői közepette örömteli pillanatokat. Illendően köszöntöttem, és szóltam magamról is, hogy tudja hova, rokonságának melyik ágába helyezett a sors, aztán, amúgy rögtön és nyíltan a közepébe vágva, útlevél ügyben segítségét kértem. A malacokról reám fordította emberi tekintetét, biztatásként dörögött valamit, aztán e zavaró körülményeket tüstént elhessegetve, szépen elbeszélgettünk a disznóhízlalás nehézségeiről, s bizonyos gonddal kitenyészett fajták előnyeivel fölött is egyezséget kötöttünk. A következő héten már kezembe volt az útlevél. Mentem-jártam mindenféle anyaországi ismerősöknél, a kisemberek sokféle gondjától akkor együttesen sem láttuk tisztán a jövőt. Gondoltam egy merészet és átruccantam, mert akkor éppen lehetett, Bécsbe. A menekültek táborában leadtam az útlevelemet, s egyéb nálam lévő irataimat, kérdezősködtem, latolgattam másokkal együtt, merre keressük a jobb élet lehetőségét. Ausztráliát sűrűn ajánlották. Megijedtem a nagy messzeségtől. Háromnapi téblábolás után, jelentkeztem az irodán, visszakértem az irataimat. Meggondoltam, mondtam a velem foglalkozó úriembernek, talán mégiscsak lesz valahogy otthon is. Abból nem lesz semmi jó, ha a fiam olyan messze kerül a nagyszülei házától. Jól döntött, buzdított az úriember, aki visszaadta az útlevelemet, és Trabantom egyhuzamban hazarobogtam. Ez bécsi kiruccanásomnak a története, amit akkor nem mondhattam el még neked sem.

– Béla, emlékszel még, akkor azt tapasztalhattuk, hogy három ismerősünk közül egyik besúgó. Merthogy szinte mindenkit megkörnyékeztek, biztattak, de inkább különféle módon kényszerítettek, arra hogy jelentse az ismeretségi körében történeteket vagy legalább véleményét nyilvánítson a belügynek nem tetsző viselkedésükről. Engem három hónapig gyomrozott egy kapitány. Gyorsabb előrehaladást ígért a hivatalban, ha fedőnévvel ellátott észrevételeimmel szolgálom hazámat. Mit mondhattam volna? Azt, hogy az ő hazája nem, az én hazám? Területileg sem. Merthogy oltyán betolakodó volt a tiszt. Nemzeti érzései is hidegen hagytak, meg sem fordult csökött agyában, hogy örömmre szolgál: nem tartozom az államalkotó nemzethez. Még akkor sem tartozhatom oda, ha előrevetítve erőszakos beolvasztásunk mindent lehengerlő sikerét, önkényesen bekebeleznek bennünket a mondvacsinált ősiség akarnokos jogán mindenkinél kiválóbb anyanemzetükbe. A történelemben oly sokszor bevált kisebbségek felszámolása, sokféle csavaros és szemfényvesztő módozata ellenére nálunk nem sikerülhet. Reménykedhetünk, mert európaiabbak vagyunk a balkáni betolakodóknál, s a logika szerint nekünk kényszer a visszalépés, nekik pedig értelmes a felzárkózás. Amikor propagandájukról lefoszlik a tudománytalan hőzöngés, és kiderül, hogy dicsőséges történel-

mük, amelyre felsőbbrendűségüket építették „meztelen”, a józanész helyére teszi a dolgokat, normalizálódik majd az élet. Nyilván, nem szólhattam erről emberemnek, és még most sem érvelhetnék, ha megkeresném, mert ugyanott, ugyanazt a mesterséget űzi, mondvacsinált ősiségének mámorában, mint egykor az átkos rendszerben tette. Alapvető változásokra ma már nem elég néhány évtized. A sokféle beidegződés, az akarnokság, a megszokás és a hatalomhoz való ragaszkodás miatt csak felszíni a változás. Ha azt kérdeznéd, hogy miért nem térek haza, hát akkor azt felelném: ezért. Elegem volt a sziszifuszi küszködésből.

– És hogyan szabadultál meg a kapitányodtól,

– Huszárvágással. Írtam kérésére néhány véleményezést a listáján szereplő ismerőseimről, de nem az általa ajánlott fedőnevet, hanem a saját nevemet írtam alá. És útszéli viselkedéséért feljelentettem feletteseinél. Áthelyezték, és akkor úgy tűnt, engem békén hagynak.

– Zaklattak?

– Megfigyeltek. Éreztem, hogy mindenütt nyomomban vannak. Ki derül ez majd, amikor kikérem dossziémat a belügytől.

– Sanyi kikérte. Azt mondja, hétezer oldal... Honnan ez a bőség?

– Ez is mutatja, hogy számosan voltak, akik jelengettek.

– A Sanyi dossziájában téled is van egy jelentés...

– Véleményezés.

– Egy kutya!

– Nem éppen. Ilyen véleményezést akkoriban többet is írtunk a káderosztály kérésére azokról, akiket át-, vagy elhelyeztek, akiket magasabb beosztásba javasoltak. És azt a véleményezést a saját nevemmel vállaltam. És Sanyi, amikor nemrég felhívott, azt mondta, nem talált semmi kivetnivalót abban. Pedig, emlékszem, hogy amikor a konyhaasztalon sietve tizenvalahány sort írtam Sanyiról, a kapitány elégedetlen volt jellemzéssel. Milyen ember az, akinek egyetlen hibája sincsen? Ezt kérdezte. Igaza van, mondtam, és odakanyarítottam még vagy három sort arról, hogy barátom olykor hirtelenharagú, felemeli a hangját, és kacskaringósakat káromkodik. Nyomban, szorosan az utolsó sor alá kanyarítottam az aláírásom, hogy senki ne toldhasson oda be egyebet. Ha sikerült volna rávennie, hogy feljelentést írjak, akkor az általa ajánlott fedőnévvel kellett volna aláírnom. Nem tudom honnan vette, valamilyen b-betűs nevet ajánlott: Bieru, Bicu, Banu. Nem jegyeztem meg, mert egy pillanatig sem gondoltam arra, hogy ezt a nevet használjam. Ha elfogadom ezt a nevet, beleegyezek abba, hogy be-szervezett ügynökként, besúgóként szerepeljek nyilvánartásukban.

– Mostanában egyre többen megvallják, mert hát dokumentumok is bizonyítják, hogy miként kényszerítették a belügyiek őket együttműködésre. Tapasztalatlanok, naivak, felületesek is akadnak közöttük szép számmal. Az élelmesebbje pedig haszonlesésből, kivagyiságból, de olyan is akad, aki rendszeresen folyósított havi fizetésért dolgozott szorgalmasan és lelkiismeretesen, lelkipurálás nélkül. Beismertem, hogy jártam Bécsben, amikor a kivándorlással próbálkoztam. Nem azért jártam ott, ahogyan az egyesek képzelik. Nem szolgálati úton, és nem azért, mert valamit is ígértek szolgálataimért.

– Mit gondoltál? Miként magyarázhatták a veled történeteket ismerőseid? Mire számítottál? Csak nem arra, hogy elnézik neked azt, amire más csak álmában gondolhatott? Protekciósan útlevelet kapsz, jössz-mész a nyugati határon át, mint a szabad emberek? Kinek hittek volna? Nyilván, hogy besúgót láttak benned, kollaboránst, szekust... Helyükben te sem gondoltál volna mást...

– Van itt a fiókomban egy Nota informativa címmel ellátott papír. Ha nem felejtettél, akkor tudhatod ez az állam nyelvén írott megnevezés, tájékoztató, belügyis jegyzetet jelent, és előszeretettel használták ezt a műfajt a rendőrök, a hivatalos közegek, a besúgók, a feljelentők... A 89-es balhé idején találták a megyei pártszékház előtt, ahová a tömeg kidobálta a dossziékat. Az egyik barátomtól kaptam nemrég. Le is fényképeztem, mert benne vagyok keményen, mint akit erős szemekkel figyelnek a szervek, pont nemzetiségi nézeteim miatt... Persze, ők is tévednek, akárcsak te, mert nekem nincsenek nézeteim. Még azt sem szoktam hangsúlyozni, hogy milyen nemzetiségű vagyok. És arra sem hívtam föl a NATO figyelmét soha, hogy levegőt szoktam lélegezni. Egy jó besúgó, mint amilyen én voltam, azt is titkolja, hogy van neki vakbele, meg tyúkszeme. Az igazság pedig az, hogy soha nem is titkoltam. Akkor sem, amikor a lágerből hazajöttem. Mert mondtam, hogy a fiamért mentem, s azért jöttem haza, hogy magammal vigyem. De már nem engedtek át a magyar határőrök. De mit számít, hogy mi az igazság ! Na, ez a fájdalom is szépen ki van faragva. Nem ítélném el, aki ezt gondolja rólam és nem haragszom már senkire sem. Mert az Úr képére vagyok teremtvé. Azt mondom az Úrnak, bocsájtod meg nekik, mert nem tudják, mit cselekednek. Az éjjel azt álmodtam, hogy visz a hóhér akasztani. Mondtam neki, míg haladtunk az akasztófa felé: Vigyázzon, mert még meg talál fázni, olyan lengén van öltözve. Legalább sapkát tehetett volna. És ha már fölakasztott engem, hazafelé menet vigyázzon magára, mert nagyon sok rossz ember járkal az utakon, még le is üthetik... Mit mondhatnék egyebet? Küldöm a dokumentumot, mert beszkeneltem...

– Én úgy mondom, amikor szöveget vagy képet másolok a gépbe, hogy beolvastatom, mert nekem itt a foszlányban becsülnöm kell a magyar szavakat. Ne a skype-on küldd, mert ott nagyon lassan jön, inkább levél mellékleteként, a levelezőbe máris írom a címem.

– Jé, te is a gémit használod? Nálunk inkább a yahoo a divat...

– A Google nagyobb, több ezer levelemet tárolja.

– És ki vagy neki szolgáltatva, hiszen minden tud rólad...

– Akinek nincs titkolnivalója, annak ez nem számít.

– Felhasználhatják adataidat, ki tudja mire jó az, ha minden leveledet átfésülik.

– Minden adatnak értéke van.

– Így van. Éppen ezért kívánom megtartani magamnak.

– Nem kértem, hogy tisztázd magad. Mostanában, ha kell, ha nem, emlékeimben kutakodom és találok mindenféle apróságokat, amelyeket nem tudom hova tegyek. Olyan összerakható játékdarabokat, amelyeknek pontos helyük van, de csak a jószágos Isten tudhatja, hova tartoznak, kihez vagy kikhez illenek, milyen következtetésre valók, ha egyáltalán valók valamire. Emlékszel Béla, amikor a főtéri sörözőben ültél Zolival, és a melletted lévő asztal mellé lehuppant két kíváncsi alak, fülükből ítélve nyuszikáknak tündek, valójában számárfülű farkasfélék voltak. Zoli mesélte, hogy nem tudhattátok mit hallanak, de akkor már tudomásunk volt arról, hogy olyan lehallgató herkentyűket használnak a „börkabátos fiúk”, amelyekkel több tíz méteres távolságból rögzíthették még a suttogást is. Csevegtetek Zolival, de ő amint észrevette a szolgálatosokat, hirtelen témát változtatva a húszdekás márnák fogásáról kezdett részletes beszámolót, és belevitt téged ebbe a dumába, akinek halványlila sejtelme sincs a halászatról, hiszen botot is csak azután fogtál kis időre a kezébe, amikor részegen, a lépcsőházi vízelosztó fedetlen üregébe lépve, lábad törted. Emlékezz csak, abban a mondvasinált vitában arról gyözködött, hogy teljesen hibás felfogásod, miszerint, kellőképpen meg sem fontolod, hányas damil illik a húszdekás márnákhoz. Zoli ma sem érti, miért nem

kapcsoltál. Nem értette, miért nem akarsz a márnákról beszélni, és miért ragaszkodsz ahhoz, hogy a valahonnan sebtében megtudott elrománosításunkról csevegj. És éppen akkor, és azok előtt, akik ott a szomszédasztalnál arra vártak, hogy valamilyen okkal összeesküvéssel vádolhassanak benneteket.

– Rég volt. Nem emlékszem. Különben ki nem állhatom a halat. Az én kedvenc eledelem a megfelelően pácolt marhasült.

– Értem. Az ízlések különbözőek.

– És mindenkinek más és más az ízlése.

– Amit illik elfogadni.

– Nem vitás.

– Ne vitatkozzunk!

– Nem vitatkozunk. Emlékezünk...

– Ebbe minden belefér.

– A viták is. De már nincs értelme.

– Már hogyan volna!

– Nemrég olvastam azt a vaskos könyvet, amelyben egy régen nagymenő szerkesztő lelkiismeretvizsgálatában bevallotta, hogy gyávasága miatt megalázó helyzetbe jutott. Előbb kisebb, később szinte bármilyen felsőbb utasítást követve, s ezzel takarózva, gátlástalanul kiszolgált a hatalmat. Dicsőítő verseket írt, hosszánakötetet szerkesztett...

– Nagy visszhangja volt a könyvnek.

– Valami olyat tett ezzel, amivel feledteti gyávaságából elkövetett tetteit. Ehhez bátorság kell. Tiszteletet érdemel. Akkor értékelhetjük igazán a könyvében foglalt önelemzést, ha arra gondolunk, hogy a becsületüket nála sokkal inkább eljátszottak, még ma, húsz esztendő után, mukkanni sem mernek. Falaznak, ujjuk mögé bújva védekeznek, szerencsétlen flótást játszanak. A nyílt kiállítás, a beismerés nem kenyerük. Gerincességükből semmi sem maradt. Az ilyenek bármikor, bármilyen hatalom szolgálatára készek.

– Így igaz!... De most meg kell szakítanunk a beszélgetést, mert a feleségem figyelmeztet, hogy mennünk kell a klinikára.

– Minek az neked?

– Lehetséges, hogy újra megoperálnak. Kivettek a beleimből vagy félméternyit.

– Ne hagyd, hogy megműtsenek!

– Nem nagy élvezet.

– Ne hagyd, hogy megműtsenek!

– Kösz, hogy aggódsz. Lássuk, mi mondanak a doktorok... Meglátjuk.

– Persze, hiszen nem vagyunk elvakultak. Majd még beszélgetünk...

– Viszlát, Anti.

– Szervusz, Béla.

Második beszélgetés

– Látom gépnél vagy...

– Igen, aki szerepel partnerlistádon és bekapcsolja gépét, rögtön jelzést küld a többieknek. Innen tudom, hogy néhanapján már reggel hétkor már munkálkods.

– De azért van szívem, senkit sem hívok ilyen korán. Látom, te sem tudsz aludni. Barangolsz a világhálón?

– Dehogyan! Nincs nekem arra időm. Reggelenként visszaemlékezéseimet bütykölöm. Írtam már vagy másfélszáz oldalt.

– Minek?

– Unokámnak, hogy tudja, anyai ágon ki fia borja. Az apja svéd, apai nagyszülei egy apró tengerparti halászfaluban élnek. Nem sokat törődnek unokájukkal, mert az itt nem szokás. Kisebbik fiúk tizenhét éves korában beköltözött a szülőfalujához közeli kisvárosba, és csak néhanapján telefonált a szüleinek. Azt hiszem azért, mert még most sincs mit mondaniuk egymásnak. Hébe-hóba, amikor hazalátogat, az anyja jó előre kiköti, hogy melyik nap, hány órától fogadják, mondjuk délután öttől hétig, s arra is figyelmezteti, hogy egy kávénál többre ne számíts. Egyébként ebben az országban a család hivatalos meghatározásában nem szerepelnek a nagyszülők. A család: szülőkből és gyerekekből áll. A nagyszülőket és a többi öreg rokont pedig, ha rászorulnak, nem gyermekük vagy gyermekeik látják el, hanem a társadalmi biztosító. Mozgásképtelenségük arányában, meghatározott időre, mondjuk, napi egy-két alkalommal küldenek lakásukra gondozót, aki ha kell, megfürdeti, megeteti őket, bevásárol és takarít. Akik saját házukban magukra maradtak, és megunták az egyedüllétet, öregek házában kaphatnak garzonlakást, ott gondoskodnak étkeztetésükről és fokozottabb egészségügyi ellátásukról. Voltam egy ilyen öregek házában, ahol az átlagéletkor megközelíti a százat, ott olyanok élnek, akik közül többen már meg sem ismerik hozzátartozóikat, s gyerekeiket akkor értesítik, ha eljön a végső tisztességadás ideje. Azt mondom, hogy az én unokám többet érdemel. Amíg magam is öregek otthonába kerülök, szeretném elültetni benne elődei tiszteletét. Találtam a világhálón egy családfa-építő programot, olykor órák hosszan elbábelődöm azzal, hogy őseimről ott minden adatot rögzítsek. Ezenkívül az Erdélyi Szótörténeti Tár szavait hagyom az unokámra. Talán még megérem az összes kötetek megjelenését, két vagy három kötet lehet még hátra.

– Fenn van már egész az Interneten.

– Tudom, láttam a világhálón. De szeretném, ha unokámnak megvolna, az összes, mind a tizenvalahány kötet, hogy kézzel foghatóan, messzire látszó, aranybetűs gerincével figyelmeztesse, a kötetekben foglalt, németül és románul is olvasható szavakat használnia kell, elfeledni még az ő unokáinak sem szabad.

– Naiv elképzelés. Lefogadom, hogy az unokád gyerekei már nyikkanni sem fognak magyarul.

– Ha valamiről lemondunk, az csakugyan veszve van. Még szerencse, hogy itt nekem nem kell gyakorolnom a lemondást. Alapjában véve pesszimista beállítottságú voltam. Sokat sóhajtoztam, hogy nekem ez sem, az sem sikerül, minek törjem magam. Éltem kistisztviselői életem. Emlékszel, az öregektől mi még hallottuk az úriemberekre jellemző vicces szabályokat, miszerint az úriember nem kérdez, nem csodálkozik, és nem fizet. Én mindig hozzátettem, hogy az igazi úriember nem is lelkesedik! Otthon erre nem sok alkalmunk volt. De képzelj, itt örülni tudok sokféle apróságnak. Annak, hogy a feketerigók karnyújtásra

fütttyentgetnek a bokrokban, a vadnyulak hajnalban ablakom alatt reggeliznek a pázsitos füvekből, tavasszal mezei salátát és csalánt szedhetek néhány százméternyire lakásomtól, mert annyira a természet lágy ölén élek, hogy szegfgűgombáért, csipkebogyóért vagy vad-cseresznyéért sem kell messzebb mennem. Sétára van kedvem, hárompercenyre dombok közötti védett völgyek várnak, ligetek és apró, alig hallhatóan csobogó patak. Azt hiheted, hogy ilyen környezetben valamilyen eldugott helyen lakom. Meglepődhetsz! A kisváros száz-ezres egyetemi központ, tíz-tizenöt perc alatt a központig sétálhatok. Itt semmi sem gátol abban, hogy tervezd a jövőd. Itt a gondok, akár a felhők gyorsabban járnak, mint nálatok, és olyan, de olyan kék az ég, hogy gyermeki vidámsággal, mint valami mantrát mondogatom néha magamban: Géza kék az ég! Géza kék az ég! Az idősebbek, ha bölcsek, ha nem, magányra vágnak és itt az is jó, ha magányos az ember, ilyenkor mintha lassabban telne az idő, jut időm magamra is.

– Azt mondtad „nálatok”.

– Kiszaladt a számon. Olyan ez, mint amikor a részeg ember szól, észre sem veszi, hogy ki-mondja a valót, a szíven fekvő igazat. Állítom, eszem diktálja, hogy a hozzám hasonló idősök, szülőföldről elszakadni képtelenek, de a valóság az, hogy egyre inkább csak gyermek-kori emlékeimben, régi barátaim, rokonaim és ismerőseim felidézett képében él bennem a szülőföld. Néha azon kapom magam, töröm a fejem, miként lehetnék jobb ember. Ki hitte volna, hogy ilyesmire is jut időm. Persze, kérdezhetnéd, hogy ennek mi értelme? Mire megyek azzal, ha hátra lévő kis időmben javítgatok magamon valamicskét? Tulajdonképpen rájöttem, a valódi élet az, amikor magunkról is jut időnk gondolkodni. Amikor ráérősen szembesülhetünk tetteinkkel. Amikor mérlegelhetjük, miként javíthatunk aznapi melléfogásainkon. Azt sajnálom, hogy erre az eddigi hét évtized alatt nem sok percet fordítottam. Olykor, mint álmaimban hol délibábként, hol sokpixeles élességgel látom kedvelt játszóté-
tereimet, a patakpartot, a gyermekek által épített gátat a térdig érő vízben, a vackorfákkal teleszórt dombokat, az óvári szűk utcákat, a fűtőházi barangolásokat a kivénhedt, patinás mozdonyok között... És az akkori gondtalanságra, jókedvű bizakodásra, felhőtlen napokra vágyom. Éreztél már olyan megdöbbenést, amely olyan, mint valami megvilágosodás? Mostanában asszal szembesülök, hogy agyatlanul átszáguldottam, átgázoltam eddigi életem napjain. Vagy az élet gázolt át rajtam?

– Sóvárgás. Ez hűtlenséged ára.

– Öregkori nosztalgia. Eltávolodtam az otthoniaktól lelkileg is. Visszajárok, de örömet ez nem okoz. Inkább elidegenedést, hiszen alig akad már ismerős arc otthon, a várost pedig kiforgatták egykori nekem való szépségéből az idegenek. Merthogy nekem azok is idegenek már, akik ott születtek.

– Nekem sem sok maradt a büszkeségből. Áltatom magam, mint a többiek, akik gyávaságu-
kat, határozatlanságukat helytállásnak nevezik azt, hogy maradtak, ellenálltak a fejlettebb nyugat vonzásának. Még az irigység is ott sunyít szavaink mögött, amikor lenézünk benne-
teket. A cserbenhagyottak keserűségével, széttárt karokkal állunk az úton, amelyen a magad félék a számunkra beláthatatlanul messzi távolba jutottak. Mertek, vállalták az újrakezdés rizikóját...

– Bánod már, hogy visszaszaladtál Bécsből?

– Mi értelme volna? Akkor azt kellett tennem.

– Végül fiad is megtalálta a maga útját.

– Németországban tanult, ott is maradt. És onnan övé az egész világ.

- Ezt akartad, s ha nem rajtad múltott is, elégedett lehetsz.
- Nem panaszkodom.
- Múltkori beszélgetésünkön rágódva, sehogy sem fér a fejembe valami?
- Micsoda?
- Ááá...Nem fontos.
- Ki vele!
- Szóval, hazatértél Bécsből?
- Igen.
- Mentél s jöttél, aztán csak sétafikáltál közöttünk, mintha semmi sem történt volna.
- Nem történt semmi...
- Hogy lehet az, hogy kirándulásodnak nem lett következménye?
- Mire gondolsz?
- Béla! Ha akkor valaki kiszökött nyugatra, s meggondolta magát, amire nem tudok példát, de mondjuk, hirtelen visszatért, ugye elképzelhető, hogy kezelésbe veszi a belügy. Azzal, hogy a bécsi táborban jelentkeztél, a diktatúra szigorú törvényei szerint, hazaárulást követtél el. A hazaárulókkal pedig, te is tudod, nem bántak kesztyűs kézzel. Ha pedig bekaszniztak volna, azt pillanatok alatt, tudta volna az egész város. Rólad azt terjesztették, hogy hazatértél. Vigyázz! – intettek félénken, Béla barátod visszatért... Tudod honnan?
- Engem leginkább ezek a suttogók piszkáltak, dühítettek akkor.
- Béla! Akkoriban engem naponta felkeresett egy kapitány. Ha nem jött, akkor kihallgatásra hívtak. Menekülésre nem volt mód. És fenyegettek. Fennhéjázóan azt állították, hogy mindent tudnak rólam. És a barátaimról is. Rólad is tudtak. Hihetetlen, hogy miután visszatérsz Bécsből, és erről beszél az egész város, nem hívnak be, nem keresnek fel a lakásodon, nem szorítanak sarokba. Meg sem kérdik, mit kerestél Bécsben, ott a táborban. Másokat követtek, megfigyeltek, lehallgattak, kihallgattak és bezártak ezért. Akármennyire is kényelmetlen, de a miéltre választ vártak ismerőseid. Lelkiismereti kérdés ez, amit saját magadnak is meg kell válaszolnod.
- Mit mondhatnék?
- Nincs mondanivalód?
- Védekezzek!?
- Eltelt két évtized. Nem találod furcsának a veled történeteket?
- A meg nem történeteket?
- Azt akarod mondani, hogy tettednek nem volt következménye?
- Itt vagyok! Élek!
- Sokan belehaltak az ilyesmibe.
- Bizonyára.
- Azt mondd, hogy neked szerencséd volt?
- Az élethez szerencse is kell. Kétkedsz bennem!?

- Válaszod nélkül nekem sem könnyű.
- Te mit tennél a helyemben? Lehet, hogy kételkednék magam is. De azért nem gyanúsítalak.
- Én sem gyanúsítlak. Csak eszembe jutott, hogy milyen furcsa időket éltünk. Ismerek én olyanokat, akikről azt hiszem, joggal állíthatom, hogy besúgtak. De nem teszem. Ha akarnám, se tehetném, mert nincs rá bizonyítékom. Csak a megérzés beszél belőlem.
- Az nem biztos, hogy jó tanácsadó.
- Ismertem egy olyan tanult embert, akit filozófiát tanítani hívtak a belügyi kiképzőközpontjába. Háromnapi gondolkodásidőt kért. Aztán igent mondott, egy feltétellel. Mit gondolsz mi volt az?
- Fogalmam sincs. Lakást kért vagy gépkocsit?
- Nem találod ki. Csak akkor volt hajlandó tanárkodni a belügynél, ha főhadnagyi rangjához egyenruhát is kap.
- Szekus egyenruhát?
- Azt hát! Tudod miért? Csak azért, hogy egyenruhában mutatkozzék tömbházukban.
- Ez nem normális.
- Persze, hogy nem. Mert azt akarta, hogy felnézzenek rá. Vagy azt, hogy féljenek tőle...
- Dili. Biztosan agyára ment a filozófia...
- Szomszédom, másodállásban idegenvezető volt. Annak idején az elemi német iskolában végezte, aztán angolul és franciául is tanult. Nyugati turistákat kísért, csoportokat, nagymenőket, akik hatalmas összegeket fizettek egy-egy elejtett szarvasért. Jó pénzért mindenféle ingyencsészt, kazettafont kaptunk tőle. Emlékszel még a nagyszobánkban az egész falat betöltő, bükkerdőt ábrázoló tapétára?
- Hogyne! A szobátokból induló erdőn át, távoli tisztásra siklott a tekintetünk, a megsimogatható fatörzsek benn voltak a szobában, és mégis a panorámaképnek köszönhetően kitágult a szűkre szabott tömbházi szoba...
- Az is tőle vettem. Annak ellenére, hogy jóba voltunk vele, féltünk, hiszen nyilvánvaló volt, kinek dolgozik. Hány példát mondjak még arra, hogy nem kellett nagy szimat a besúgók felfedezéséhez. És minél többen voltak, annál könnyebben váltak felismerhetővé. Azt mondják, ha valahol hárman találkoztak, egyikük bizonyára feljelentő volt. Közismert volt városunkban az a jópofáskodó sportújságíró, aki egyre gyakrabban túlzásba vitte az italozást, mégsem esett semmi baja. Egyszer addig utazott végállomástól végállomásig a trolibuszon, amíg feltűnt a sofőrnek. A központban, ahol rendőrt látott, megállt, és nagy nehezen, mert ellenállt, levakarták részegét a járműről. Megfenyegette a rendőrt. Azt állította, hogy ő a megyei titkár sógora. Igazolványait vizsgálva, kíméletesen bántak vele, a rendőrségről a kijózanítóba vitték került. Másnap hívatta a megyei titkár, és számon kérte tőle a nem kívánt rokonságot, de más következménye nem lett a dolognak, az újságírónak pedig azután sem esett semmi baja. Sem az átkos rendszerben, sem utána. Pedig...
- Mindez csak feltételezés. Olyan ez, mint a rák. Ma már mindenki rákos. Mondom a szomszédnak, nemrég jöttem a kórházból, kiszedtek belőlem méternyi vastagbelet, merthogy rosszindulatú részek is voltak benne. Az semmi, vigasztal a szomszéd, és azzal dicsekszik, hogy prosztatatarákos. Aki pedig még nem az, majd ha eljön az ideje, merthogy férfi vagy férfi

volt, szóval, előbb-utóbb mindenki proosztatarákos lesz. Ezzel nem érdemes felválni, manapság ez az általános. Egyre több a rosszindulatú daganat és a rosszindulatú ember.

– De az is elég borzasztó, hogy a besűgás általános volt. Ez nagyon nyugtalanító. Nem csodálkozom, ha mostanában egyre többen kéri ki a róluk gyűjtött jelentéseket a belügytől. Szerintem, jó az, ha minél több piszkos dolog kitudódik. A takarítás végett, Béla! Merthogy még mindig szemétdombon élünk.

– A hasonlat azért jó, mert szemétdombon nem mindig jó kotorászni, nem valószínű, hogy gyémántokra lelünk, inkább csak orrfacsaró bűzre, feneketlen szemétre. Nem ajánlom a dossziékban való kutakodást. Kellemetlen meglepetések érhetik az embert. Többen is, addig becsült és tisztelettel hozzátartozót, barátot vesztek el emiatt.

– Igazad lehet, Béla, de azért csak megpróbálom a nyáron. Egy ismerősemet már ráállítottam a dologra, azt írta mindenki személyesen kikérheti az iratcsomóját, másolatot is készítenek róla, ha jól megfizeted. Azt gondolom, jó lesz meggyőződnöm, csal-e a megérzésem. Azok, akik érzésem szerint engem figyeltek és jelengettek, már nincsenek az élők sorában. Egyébként sem vonnám felelősségre őket. Mire mennék vele? Nem vágyom a bosszút. Lelkük rajta, hogy mit miért tettek. De bizonyára tanulságos lesz megtudnom, kik voltak azok, akik közel férkőztek hozzám, akikkel gyanútlanul barátkoztam. Megosztottam velük kételyeimet, véleményét nyilvánítottam előttük az élet fontos és apró ügyeiről. Az ember könnyen elhiszi magáról, hogy jó emberismerő. Elég néhány pillantás ahhoz, hogy ennek alapján szimpatikusnak ítéljünk valakit. Valakit, akit nem is ismerünk, csak az arcát látjuk, azt, amelyiken jó oldaláról akar mutatkozni. De, amikor belső érzékelésünk műszerei pontatlanok, alaposan melléfogunk, kígyót melengetünk keblünkön, ahogy a régiek mondják, kiszolgáltatjuk magunk. Olyan ez, mint a balekok vak szerelme, nyitottá tesz, hiszékeny és sebezhetővé. Az ilyen vizsgálódásoknak az lehet a haszna, hogy javíthatunk emberismeretünkön, állíthatunk azokon a belső műszereken, hogy máskor kevesebbszor csalódjunk. Ezért kérem ki a rólam szóló jelentéseket.

– Ne tedd! Hidd el nem érdemes...

– Mondom, nem a bosszú vezet. Inkább csak a magam iránti kíváncsiság...

– Ne kérd ki a dossziédát!

– Nem ártok én azzal senkinek.

– Magadnak ártasz...

– Hogy érted ezt?

– Mondtam már. Kímélned kellene magadat a csalódástól.

– Mondom, hogy nem számítok meglepetésekre...

– Előre sohasem tudhatod!

– Majd meglátom... Messze van még a nyár, amikor hazalátogathatok.

– Miért? Nem jöhetsz, amikor csak akarsz?

– Senki sem gátol ebben. Szabad vagyok, mint a madár. Csak a szükség... Be kell osztanom a nyugdíjamat. Te sem ugrálhatsz!

– Panaszkodjunk...

- Azzal spórolok, hogy leszállított áron vásárolok az ennivalót, a kenyeret is magam sütöm, mert itt az iparos munkának nagy az ára. Olykor az anyag ára csupán egyharmada a termék árának. A nagyobb részét a munkadíj, a kereskedelem haszna és az adó képezi.
- Nálunk is hasonló minden, de a pénzünk aránytalanul kevesebb és gyengébb értékű, mint nálatok. Nyugdíjam nagy részét elviszi a lakbér, a fűtés, a villany, a víz, a rádió- és tévé-előfizetés...
- És az orvosságok! Naponta tizenvalahány bigyót szedek...
- Az kórházi ellátás se kutyagumi...
- Ne hagyd, hogy megműtsenek!
- Azt mondta az orvos kitűnően sikerült az első operációm...
- Miért hány volt?
- A héten lesz a második. A szövődmények miatt...
- Ne hagyd, hogy megoperáljanak!
- Erre figyelmeztettek magam is.
- Semmi vész. Még várnom kell az eredményekre. Ha másodszor is rosszindulatú... Akkor majd meglátom.
- Már megint a vakokkal jössz!
- Ötlettárunk a régi, rozsdamarta, nyikorog...
- Csak tartson még egy ideig!
- Neked is ezt kívánom.
- Szervusz, drágám... Most megyek, mert cserélnem kell ezt a katétert...
- Ne hagyjunk fel a csüggedéssel! Legyen ez a jelszónk...

Utolsó beszélgetés

- Mi ez? Ágyban vagy?
- Látsz? Marikámnak köszönheted. Olyan ügyesen helyezte el a laptopomat, hogy látnak beszélgetőtársaim és én is látom őket. Képzeld, kirúgtak a kórházból. Az orvos szerint potyára nyomnám az ágyat a kórházban. Egyébként igazad volt, sürgősen műtöttek újra. Annyi a szövődmény bennem, hogyha mind kívágnák, üres emberként kellene élnem. Különben az operáció ragyogóan sikerült.
- Mint rendesen. Meghalni a műtét miatt nem lehet. Meghalni mindenki a saját hibájából szokott. A legnagyobb hibánk pedig az, hogy megszülettünk. De ahhoz képest, látom jól vagy. Olvastam régen egy novellát valami gyatra kis szerelmi történet volt, csak a címére emlékszem. Hosszú és szerintem bolondosan vidám a címe. „Látom, jól vagy, piros az arcod...” Minden nap borotválkozom. Ezelőtt harminc esztendővel vettem azt a Braun borotvát, amit ma is használok. Kétszer cseréltem rajta a platinarostélyt, egyszer a késekkel együtt az egész fejet. Elnyúhetetlen. Nem úgy, az arcom... Ma is tapasztalhattam, hogy csupa ránc és még a hullaházban is feltűnést keltenék, olyan sápadt vagyok. A prosztatámat rágja az idő

vasfoga. Bizonyára műfoga van az időnek is. És olyan időket élünk, hogy nem jut neki nemesebb fémre. Mármint az időnek.

– A mi időnk lassan lejár.

– Nem elég lassan.

– Pedig micsoda időket éltünk!

– És micsoda legények voltunk!

– Szép, derék és komoly emberek...

– Valóban...

– Főleg, te!

– És szerencsések.

– Az. Mindenben...

– Főleg...

– Nem ijedtünk meg az árnyékunktól...

– Minden kritikus helyzetben feltaláltuk magunk.

– És kivágtuk magunk, ha bajba jutottunk.

– Nem tétozáztunk.

– Emlékszel, amikor városunkban járt a nagymenő? Lezárták az utcákat, kordonok mögé kényszerítették a népet, minden vállalatnak külön helye volt, feliratos táblák, zászlólengetők sorjáztak a főút mentén.

– Sokszor volt ez így.

– Untuk, bizony!

– És amikor az órákig várakozókat megunva, protekciósan szerzett kicsi Fiatoddal, a motoros rendőröktől közrevett fekete limuzinokból álló gépkocsisor ellenében próbáltunk kikerülni a zárt utcákból, s mint, a vak a sötétben, tapogatózva gurultunk a főúton, a hirtelen mellettünk termett kékruhás szekusztiszt sziszegő kérdésére, hogy mi a fenét keresünk mi ott, emlékszel, hogy kivágtad magad? Elefánpofával kihajoltál a kormány mellől és katonásan, a magasabb rangúak biztonságával rivalltál a szerencsétlenre: „Hát nem látod, hogy parancsteljesítés közben okvetetlenkedsz!” A tiszt, mint aki megbánta, hogy világra jött, szó nélkül sapkájához kapta a kezét. Néma tisztelgése közepette gurultunk tovább a néptelen főúton.

– Az volt a szerencsénk, hogy a következő mellékutcába fordulva, az ott álló katonának volt annyi sütnivalója, hogy felettese tisztelgését utánozva, utunkra engedett.

– Akkori lélekjelenlétet ma is csodálom. Eddig még mindig kivágtad magad mindenféle bajokból. Ezután sem lesz másként.

– Rám fér a vigasztalás.

– Reánk fér, bizony.

– Ne haragudj... Marika int, hogy a nővérke beadná a morfiumot? Siet, mert mostanában sok a betege... Majd még beszélünk...

– Meglátogatlak a nyáron. Remélem...

- Reméljük.
- Találkozunk.
- Igen. És ne kérd ki a dossziédát!
- Nem lesz könnyű, azt mondják, sokféle formasággal jár...
- Ne tedd!
- Mondom, hogy körülményes.
- Ígérd meg!
- Fontos?
- Már nem.
- Majd megbeszéljük. Ha találkozunk...
- Valahol, valamikor biztosan találkozunk majd.
- Persze, persze... Na, Isten áldjon!
- Áldjon, téged is.

Gyilkosok

Gyilkosok családjába született. Megölte az anyját.

Az anyja nem akarta megenni a spenótot. Csak feküdt az ágyban, nézett a fiára szigorúan. Nem ellenkezett, nem is biztatta. Tömkölte szájába a spenótot. Rábeszélősen etette. Vagyis hát inkább csak szeretete volna etetni. Nem sikerült, mert még soha senkit nem etetett. Ez valahogyan kimaradt az életéből. A gyerekeit sem kellett etetnie, mert gondoskodott róluk az anyjuk, és mindig akadt valaki, aki elvégezte ezt az aprólékos bíbelődést, ezt a türelempróbát.

Kanalazta anyja, öregkorára elvékonyodott, ajkai közé az ételt. Honnan volt bátorsága etetéséhez, nem tudta. Úgy érezte, az egész gyerekjáték, hiszen csak ismételnie kell anyja egykori mozdulatait, azokat a lágy mozdulatokat, amelyek csordultig voltak szeretettel, amikor lelohadt emlője helyett, sűrűn ismételten, fél kiskanálnyi tejbegrízzel csillapította gyermeke folytonosan növekvő étvágyát. Anyja nem tanította neki az élet apró mozdulatait. Bizonyára tudta, hogy ezek maguktól reá ragadnak. Sohasem hallott a génekről, de úgy viselkedett, mint aki nemcsak génjeik, hanem lélegzetük hasonlóságát is magától értetődőnek tartja. Még a hasában rugdalózott, amikor példamutatással készítette fiát az életre. „Édes gyöngyvirágom, én már alig várom...” – hallotta dúdolását, és megjegyezte a dal tetszetős szövegét is. Nyilvánvalóan így történt, másként honnan tudná most is, hiszen nem tanulta ezt a dalt. Amikor pedig konokul késő estig versre tanított az anyja, hogy másnap felmondhassa a gimnáziumi magyar órán, egyetlen szakaszt sem tudott hibátlanul, de reggel már mosakodás közben betéve fújta az egész *Családi kör*-t. Nem történt csoda, tudta jól, hogy anyja csöpögtette belé azokat a szép szavakat álmában az éjszaka folyamán, szép sorjában, betűnként az ő akaratos bámulni valóan nagy szorgalmával.

Útban volt az anyja foga, igyekezte fogsora közé lapátolni a remény színű kotyvalékot. Nem sikerült. Anyja szája szögletéből lecsorgott az étel, a lefolyt az állára és onnan a nyakára, a hálóingének kerek gallérja mögé. Törölgette a nagyját. Akkor vette észre, hogy az anyja nem nyel. Nem akarta a spenótot.

Nem akart már semmit sem. Hetek óta vizet sem ivott. Időnként szemével intett, hogy meg akar halni. De ezt senki sem vette komolyan. Nem szólt senkihez. Csak nézett szigorúan. Furcsállotta ezt, mert az anyja egész életében csak magával szemben volt szigorú. Most csak feküdt a kórházi ágyon, bal felét érte a gutaütés. Nem hihette, hogy csak úgy heverészik az anyja, hiszen egész életében keményen dolgozott. Mániásan. És hihetetlen kitartással. Nem érzékelte az időt, örökké hajtotta magát. Az volt az ő legnagyobb baja, hogy mindig, de mindig többet akart tenni, mint amennyit elvégezhetett. Minden percét túltömkölte tenni-valókkal.

Kötött neki egy svéd mintás fejfedőt. Vacsora után fogott hozzá, szaporán forgatta a négy kötőtűt.

– Lefekvés előtt befejezem – mondta.

S mert kimondta, úgy is lett. Hajnaltájt került az ágyba. Ez a fejfedő ma már csak kopaszodó feje búbjára elég, ha néha feltette, úgy érezte, az élet bármely területén verhetetlen, akarata töretlen. „Kár, hogy nem vagyok zsidó”, gondolta. Ezzel járhatnék templomba.

Miután kiszenvedett az anyja, feljelentette magát, vallotta, hogy maga okozta a halálát. Az orvosok szerint megpattanhatott az anyja agyában egy vérér, aztán az agyvízbe fulladt részek nem működtek, ezért nem tudott nyelni, szólni, mozdulni. A szájába erőltetett étel a lég-

csövébe jutott, köhögési rohamai tüdőgyulladásban folytatódtak. Ekkor már, a mozdulatlan fekvéstől, fenékén tenyérszerű tályog kínozza. A vénás táplálás meghosszabbította szenvedéseit. Élt élettelen.

A magas láz gyorsan végzett vele. Félig zárt szemein a fény se ki, se be. Sötétség borult a fia agyára is.

– Zárjanak el, végezzenek ki – mondta a kezelőorvosnak. Felindultságában indult a rendőrségre. Mindenfelét ordított. Azt is, hogy kétszer halt meg az anyja. Először, amikor hónapokkal ezelőtt, a nővére ismételten rátelefonált az anyjára.

Késő ősz volt. A nyaralóköri környéki gyümölcsösben bokáig ért a sok földre szédült falevél.

Anyja szolgálatra mindig kész, makacs asszony volt, általában hagyta, hogy szerettei kívánsága érvényesüljön mindenben, de most az egyszer kitarított elhatározása mellett.

– Ő is gyilkos! – ordította a fiú, és megnevezte a nővérét. Azt sem hallgatta el, hogy gyilkos az egész családja.

– Egymást gyilkoljuk, mindannyian arra várunk, hogy eltegyük láb alól valamennyi közeli hozzátartozónkat.

A kórházi folyosó végén kapták el azok a markos emberek. Küzdött az igazságáért. De semmibe vették.

– Nálunk leszél és punktum! – A nővére bevallotta, hogy ezt ordította az anyjának a telefonba mielőtt lecsapta a kagylót. És azt, hogy „...garzonod foglalt, oda költözött egyetlen és imádott fiú unokád!” Ezt számtalanszor elismételte előbbi telefonbeszélgetéseik alkalmával is. Naponta elmagyarázta az anyjának a sok utánajárással bevezetett tanyasi telefonba, hogy másként nem lehetséges.

Nyár elején rendszerint kiköltöztették anyjukat közös nagyfalusi tanyájukra, ahol szívesen kertészkedett és magas vérnyomása is csökkent. Azt mondták róla, hogy harmadik emeleti garzonjában nyitva felejtette a gázt, s csak a véletlen műve, hogy nem repült a levegőbe szomszédjaival együtt.

– Nem igaz! – mondta az anya. – Csak azért volt gázszag, mert a városi gázellátók bűdösítették a gázt! Az anya bevallotta, hogy valamiért évek óta nem érezte a szagokat, csak fejfájásáról tudta, hogy akkor valami nem volt rendben a lakásában.

– Elájultál! – emlékeztette a lánya.

– Nem igaz! – csattant fel anyja.

– De igaz!

– Folyton agyvérzés kerülget. Akármikor elájulhatsz...

– Jól vagyok! Csak hagyjatok már békén! Nem elég, hogy a hét majd minden napján cselédek vagytok?!

És ez így ment egész héten. Hét végére az anyja rendbe tette a tanyát, leszedett minden gyümölcsöt, felásta a zöldséges kertet. Október vége volt. Szép, hosszú ősz. Egyre halasztotta a hazajövetelét. A fiának mindegyre át kellett állítania magát, mindig új napra kellett igazítania anyja hazahozatalának idejét.

Az anyának nem akaródzott a lányával együtt laknia. A tanév majd minden napján náluk szolgált. Főzött, mosott, takarított. Cselédkedett. Lánya, kétgyermekes tanítónő, ha beszámítjuk a mindig harminc tanulóval népesebb, neveletlen gyermekekből álló osztályát, valójában

sokgyermekes anya volt. Nehezen boldogult annyi sok gyermekkel. Az sem vált előnyére, hogy olyan társat választott, akinek a nevelését is magára vállalta még házasságkötésük előtt, de sok más elképzelése mellett erre sem jutott ideje. Válfélben volt. Férje nagyhangú piaci ember, itálosan kibírhatatlan, fröcskölt belőle a többségi nemzet felfuvalkodásából eredő gyűlölet. Hetenként legalább egyszer anyósát lekurvázta, feleségére kezet emelt, tizenéves lányával is összeverekedett. Aztán szégyellnie kellett lánya manikűrözött körmeinek nyomát az arcán.

Az anya hetvenhárom éve kitartó szorgalmával, minden elnapolt hazautazása előtt aprólékos gonddal rendbe tette a tanyát, összepakolta a zöldségféléket, almát, diót, sajtot hozatott a közeli esztenáról, még frissen főzött szilvaízet is vásárolt a falusiaktól, a telefonba pedig naponta az mondta a lányának, hogy csak akkor küldje a bátyját a Trabanttal, ha saját kicsi lakásába viszi.

– Azt nem lehet! Már minden el van intézve... – erősítette jónak hitt elképzelését a lánya, miszerint az anyját nem lehet magára hagyni. Addig erősködött, amíg az anyja kezéből kihullott a telefonkagyló.

Este talált rá a szomszéd tanyán élő asszony, amikor a szokásos fél liter tejjel beállított hozzá. Mentőt hívott. Mire a fia oda érkezett, már a közeli kisvárosi kórházba szállították.

Akkor már félhalott volt.

– De én öltem meg – állította a fia. – Én vagyok a gyilkosa – ordította azon a kopott kórházi folyósón. Nem érdekelte, hogy hihető vagy sem, amit mondott, hiszen tényekről szólt. És azt állította: az sem véletlen, hogy visszaeső bűnöző. Visszaeső gyilkos.

– A rendőrségre akarok menni! Feladom magam! – zokogta, de nem hittek neki. Hitetlen volt.

– A fiamat is én öltem meg... Amikor már magasabb volt nálam, közelített az százkilencven felé, és tanultabb is, a kor kihívásainak megfelelően olyan műszaki pályát választott, ahol a vízilabdázóknál szerzett kitartáshoz erőt, és férfias izomerejét is hasznosíthatta. A mérnöki-hez szükséges matematika és fizika erős kezének kisujjában volt. Bevonult kötelező katonáskodásra.

A hadsereg siralmas felszereltségét három esztendőn át maga is tapasztalta, ezért berukkolása előtti este, kapcacsavarásra tanítottam a fiát. Vesztére. A fiú az erőltetett masírozások közben egyik kapcája összecsomózódott, felsértette a lábát. A katonai orvos elkezelte, vagy inkább nem kezelte, ő tudja miért és kinek a parancsára. Szükségtelenül, kétszer is megműtötte, hüvelykujj vastag lyukat faragott a sarkába. Aztán elkülönítette, és a vérmérgezés nyilvánvaló tünetei ellenére „elfelejtett” antibiotikumot adni neki.

Nem bizonyíthatta, hogy az a kapitány a fia gyilkosa, aki kitartóan hónapokig zaklatta besúgó feladatokra ösztönözve, s akit végül, hogy megszabaduljon tőle, ordító műveletlenségét mutató viselkedését nehezményezve, a tiszt fölötteseinek feljelentett. A kapitány fegyelmet kapott, áthelyezték, de felettesei siettek rajta is megtorolni a hivatalon eset csorbát. Ha beadta volna a derekát és meglapul a hatalom sok ezer sunyi besúgója között, a fia most is élne.

Be kellett látnia, hogy még nem elég következetes és kérlelhetetlen gyilkos. A fiát megölte, gyilkosát futni hagyta. Másfél hónapra fia halála után, a kapitányt hivatalból, családjával együtt egy nyugati országba költöztették. Nem nehéz kitalálni: bérgyilkos munkára.

Nem sokáig koptatta az iskolapadot. Nem erőltették, és nem bánta, hogy az elemi után nem kellett továbbtanulnia. Szülei elváltak, az anyja nevelte. Az anyja a kekszgyárban dolgozott. Szűkösen éltek, amíg kitanulta a lakatosmesterséget. És azután sem volt valami fényes az életük.

Anyja összeállt egy pékkel. Amíg a pék bírta a lisztport, a huzatot, a szembeforróságot, s hátába a hideget, aránylag jól ment dolguk. Aztán a pék asztmás lett, reggelenként, amikor tüzet gyújtott a konyhai kemencébe, nagyokat krákolva köpködte a füstölő farakást.

A pék apja is gyilkos volt. Magát ölte meg. Ő pedig eltette láb alól első feleségét. Hozzá hasonlóan szőke, igazi szépség volt a felesége. Egyből felcsinálta. Gyönyörű szőke lányt szült a fiatalasszony, és férje karjaiban nyikkanás nélkül kiszenvedett. Gyermekegy láz. Ezt írták halotti bizonyítványába.

Második felesége is megutálta a péket. Addig se szerette, házasságuk megegyezés volt az előző házasságukból származó gyerekek felnevelése végett. A pék mostohalányát a piaci árus szomszéd fia vette el. A lány anyja azt akarta, hogy a fiatalok költözzenek a pékség hasznából teremtet, diófafurnéros bútorokkal berendezett első házba, ők majd meglesznek a házhoz ragasztott kicsi szoba-konyhában. A péknek ez nem tetszett.

Miután a pék, nyilvánvalóan tudatlanságból, lányát is megölte, mostohalányáért nem volt hajlandó feláldozni kényelmét. Pedig, ha idejében eladja mindenét, és pénzén egy ügyes sebészt kerít, megmenthette volna zörgő szívbillentyűkkel született lányát a korai haláltól.

A pékné újra elvált, a fia nem tudta, hogy az anyja miként ölte meg a péket. Ekkor már külön lakott egy városszéli ház bérelt fűskamarájában. A pék sírva könyörgött, hogy vegye rá az anyját, ne hagyja el, szüksége van rá.

– Mit tehetnék? Nem ölhetem meg anyámat! – mondta neki ridegen. Délután történt. Heverészt. Ágya végében ült a pék, fejét kezébe hajtotta.

Egyszer még találkozott vele. A pék zihálva magyarázta, hogy felsőkarján libatozás nagyságú, kemény dudorékot hord. Mindenki furcsállotta, hogy nem egykori kemény békája helyén nőtt az a daganat, hanem felsőkarja külső részén.

– Nyers tojást fecskendezett be az orvos – újságotla. – Vastag tüvel. Óráig tartott. Azt mondta az orvos, majd felszívódik, és talán ez segít.

Asztmája miatt csont és bőr volt már akkor. A szíve miatt került a kórházba. Később hallotta, hogy halálos ágyán üzent érte. Ha beszélhettek volna, talán megtudta volna tőle, mire gyanakodott, kiről feltételezte, hogy végezni akar vele. Elmaradt találkozásuk miatt büntudatot érzett, hajlott arra, hogy anyján kívül magát okolja a pék korai haláláért.

Anyósa hallgatag asszony volt. Volt benne valami titokzatos, ahogyan köténye zsebéből időnként előkötött egy-egy cukorkát vagy dióbelet, és óvatosan, percekig forgatta a szájában, mint aki szégyelli örökös falánkságát. Időnként, amikor nem talált valamely kérdésre megfelelő választ, megtorpant, mozdulatlanságából kiolvasható volt, nem tudja előre vagy hátra lépjen, nem tudta, mitévő legyen.

Kocsira vágytak, hogy könnyítsenek a bevásárlásokkal és a gyerekek ide-oda kísérésével járó gondjaikon.

Nyugdíjas apósa, két szoba-konyhás házuk belső szobájának diófafurnéros kredencében matakott naphosszan. A kredenc lehajtható ajtaján, nagy gonddal simítgatta papírpénzét. Bezárkózt a nagyszobába és csinos kötegekbe rendezte, számolta és újraszámolta megtakarított vagyonát.

Mielőtt apósának előadták volna kölcsönkérési szándékunkat, anyósát puhította.

– Két hónapra kellene egy kis összeg. A fővárosban találtam egy bogárhátú Volkswagent, jutányos áron, merthogy a tulajdonosnak sürgősen orvosra kell a pénz. Háromnegyede már megvan a szükséges összegnek, a többit két-három hónapra kölcsönöznénk Anyukáéktól...

Anyósa hallgatott. Aztán megfontolt lassúsággal megforgatta szájában a cukorkát, és sóhajtvamondta.

– Bizony, bizony, ez a múlt heti jégverés mindenfelé nagy kárt okozott. Nálunk is elverte a paradicsompalántákat....

Anyósa az ablakhoz tipegett és kimutatott a hátsó udvarra.

– Gyertek csak, nézzétek, micsoda pusztítást végzett ez a nagyidő!

Taktikát változtatott, és nyíltan az öregeknek szegezte a kérdést:

– Harmincezer kellene, rövid lejáratú kölcsönre.

– Adnánk, persze, hogy adnánk, de sajnos nincs. Nincs miből! – sajnálkozott az apósa.

Eszteendővel később, apósa, magából kikelve panaszkodott, hogy kitúrták a házából, és kiköltöztették a város szegénynegyedébe. Hóna alá nyúlt, lekecmeregtek a bejáratilépcsőn, kisegítette az utcára nyíló kapun.

– Nézzen körül – biztatta.

Nézelődtek szótlanul.

– Mit lát?

– A házam...

– Látja a házszámot?

– Látom.

– Olvassa a számtáblán az utca nevét.

Kibetűzte.

– A maga háza ez?

– Igen – felelte az apósa csodálkozva.

Visszavitte a karosszékébe. Negyedóra elteltével apósa rögeszmésen újra kezdte.

– Ekkora szégyent. Kitettetek a saját házamból!

Újra kivitte a ház elé. Amikor visszatértek, apósa a feleségére támadt.

– Ki ez a semmi asszony?

– A felesége – bizonykodtak mindannyian.

– Ez a semmi?! Ne is lássam!

Anyósa félénken pislogott

Másnap délfelé, mint rendesen, tele kosztos csészékkel kopogtattak az öregek ajtaján. Ijesztő csend volt a válasz. Saját kulcsaikat használva jutottak a házba. Apósa a fürdőszoba padlóján feküdt ájultan. Pizsamában volt. A mosógép és a fürdőkád közé zuhant. A kishálóba díványára cipelték. Anyósa, évek óta, a sarokba helyezett ágyban aludt, elmúlt dél, szokásától eltérően még mindig ágyban volt, a paplan alatt összekucorodva, nagyokat pislogott.

– Mi történt? – kérdezte az anyósát.

Az öregasszony fejét rázta, nem felelt.

– Mikor történt?

Nem felelt.

Előrelátóan, hónapokkal azelőtt, a keze ügyébe szereltették a telefont, hogy bármikor hív-hasson segítséget, ha szükséges.

– Miért nem telefonált?

Anyósa hallgatott. Szeme elé húzta a paplant.

Hívták a mentőket. Orvos nélkül jöttek. A fiatal asszisztens rápillantott az öregre.

– Hány éves?

– Nyolcvanhárom – felelte a lánya.

– Hát akkor mit akarnak?

Az anyós ijedt képpel figyelt.

– Megvizsgáztatni, életre kelteni kellene – motyogták a fiatalok.

A beteghez lépett. Apósa, behunyt szemmel, alig észrevehetően szuszogott.

– Itt már nem sokat tehetünk.

Lassan jöttek, gyorsan távoztak a mentők.

Amikor magukra maradtak, alaposabban megvizsgálta apósát. A bal halántéka fölött jókora, szabálytalan lyuk látszott, körülötte alvadt véres hajszálak.

Másnapig tartott kómája, hirtelen jött mély hörgéssel múlt ki.

A fürdőszobában, a gyújtós készítésekor használatos kisbaltát a mosógép mellett találta. A fejsze fokára száradt vérből már alig látszott valami.

Apósa beteges mohósággal összegyűjtött százasaikat, az anyjának sikerrel hízelegve, a fia vitte el. Később, amikor új kocsijával érkezett, hálából magával vitte az öregasszonyt Pestre, hogy megölje. Szívós volt az öregasszony. Hiába éhezettette, csak nem adta be a kulcsot. Aztán gondolt egyet, mit kínáljon vele, valamennyi csúszópénzért beadta egy olyan öregotthonba, ahol többnyire hajléktalan öregek töltötték utolsó napjaikat. Az ágyak félméternyire állottak egymás mellett. Anyósa, a szegényes pokróc alá húzódva, búcsú nélkül vált meg a fiától, a lányától és az egész világtól.

Felesége sem tehetett érte semmit. A lányához kellett utaznia Spanyolországba. Már a pályában szándékában állt megölni lányukat, mert bal lábán ujjak nélkül született. Nem a

lányuk volt a hibás, hanem a felesége, aki állapota ellenére, fogfájása enyhítésére, valamiféle másodkézből kapott erős antibiotikumot szedett. Ez okozta a szerencsétlen elváltozást.

A véletlenül múlt, hogy az anyja zavaros szándékai ellenére lánya életben maradt.

Felesége emlőrákjának Spanyolországban kiderült szövődményei miatt, lemondtak róla az orvosok. Hazahozta. Három hónapig ápolta, aztán, amikor már hús sem volt rajta, és önkívületében ijesztő képpel, lehunyta szemmel időnként felült az ágyában, hogy jobb kezébe szorítva a képzelt poharat, mohón szájába öntse a semmit, hirtelen felindultságból megölte.

A szalon mindkét orvosának sok száz dollárt adott, hogy ki ne utasítsák a rákosok budai kórházából, mint azt a fiatal székely asszonyt, aki gyógyulása reményében a földre vetett magának ágyat, de főorvos a tőle nem várt embertelenséggel, mint a sietve ásott halottas gödörbe rogyottak után küldött golyót, úgy vágta szemébe a maga igazát: „Mit keres itt?! Nemsokára meg fog halni, mit húzza itt az időt!”

A felesége elrákosodott gerinccsigolyáival szállíthatatlan volt és menthetetlen. Mindenféle erős orvosságokat próbálgattak vele, vérzett a gyomra, fejfájás gyötörte, fájdalomcsillapítókkal kikapcsolták a világból.

Már második napja tátogott levegő után kapkodva, amikor elhatározta, hogy végez vele. „Gyilkos vagyok. Visszaeső. Mit számít nekem még egy gyilkosság. Ha nem csapok nagy cirkuszt, talán észre sem veszik.”

És valóban. Elnézték neki ezt a gyilkosságot is.

A főnővér zsebébe csúsztatta utolsó euróit, és megkérte, hogy azt a rózsaszínű hálóinget adja rá a halottra, amit az előző héten, a felesége születésnapjára vásárolt.

– Most hova megy? Mit csinál? – kérdezte a nővér együttérzően.

– Feladom magam – felelte elgondolkodva.

– Ne tegye! – kérte a főnővér, mert rosszul hallotta, amit az özvegy mondott. A bejárat ajtóig kísért, anyás tekintetével melengette a férfi hátát. Átvágott a torokrákosoktól hemzse-gő kórházi parkon, búcsút intett a kapusnak, és kilépett az életbe.

Még szabad. Néha hosszasan megbámulja egy-egy járókelő. Tudja, hogy nincs a homlokára írva, mint, ahogyan másoknak sincs odaírva: GYILKOS!

Úgy tűnik, mindenkinek oka van arra, hogy öljön. Ez persze, senkit sem érdekel. Ha alaposabban körülnézünk, észre kell vennünk, hogy sokak élete egészen oktalan.

Egy alkalomkor, amikor meglátogatta az apját, éppen sakkozott egy szaktársával. Beszélgettek.

– Maga hisz a lélekben? – kérdezte az apjától az a magahitten szent ember.

– Kétkedem – felelte az apja nagy bátran.

– Hogy tetszik lenni? – érdeklődött, hogy témát válthassanak. Az apja elvesztette a harmadik játszmát is, aztán csak feküdt az ágyán és az ingaórát figyelte. Amikor az ajtó fölé akasztott, fél méter magas dobozba bújtatott ingaóra szépen zengően egész órát ütött, bekapcsolta a rádiót és meghallgatta a híreket. Később megengedően felelt.

– Megvagyok – mondta kurtán, miközben már egyet ütött, tehát felet jelzett az óra.

– Mit tetszik csinálni? – kérdezte, hogy beszédre bírja.

- Fekszem és gondolkodom. Néha csak fekszem... tette hozzá kópésan mosolyogva az apja.
- Hát min töri a fejét?
- A hátnak hasa is van! – figyelmeztette az apja jóindulatúan. – Hát... Például arról, hogy van Isten vagy nincs Isten.
- Mintha ezt már réges-régen eldöntötték volna a nálunk okosabbak...
- El, hát. Persze, hogy eldöntötték.
- S akkor? Mire jutott?
- Arra, hogy van...
- Na, ugye!
- ... Annak, aki hisz benne. Aki pedig nem hisz benne, annak nincs!
- Így!? Ez egyszerre két igazság?
- Az biza. Van ilyen. Merthogy az Isten hitből van.
- Ez is szépen hangzik.
- Ha Ádám sárból, Éva oldalbordából, Jézus szentlélekből lett, akkor a legfőbb Úrnak valami nemesebből kell lennie. Merthogy nem gondolunk hozzá szülőket, s még feleséget sem. Persze, régen nem így volt – magyarázta tudálékosan az apja. – Mert amikor még rengeteg istent ismert az emberiség, a sokféle isten valamiként egymás testvére lehetett. Az, hogy a mi Istenünk rokonságban van a régiekkel, ez nyilvánvaló. Apja lehetett volna valamennyinek, ki tudja ezt?
- Szóval, ahol nincs hit, ott nincs Isten?
- Pontosan. És ahol más a hit, ott más az isten. Vagy próféta. Vagy teremtmény. Vagy nincs...
- Nahát, ez ilyen egyszerű?
- Ilyen egyszerű.
- Nálunk másként gondolják...
- Az emberiség egyharmada, talán a fele hisz valamilyen teremtményben. Mondom, hogy hitből van!
- És a hit miből van?
- Félelemből. Akár az imádság, a könyörgés...
- Ez valóban nagyon elterjedt szokás.
- Az őskorból való, amikor az isten neve Félelem volt.
- Párbeszédünket vele ma is folytatjuk?
- Mert félnünk kell!
- Istentől?
- Istentől. Az ördögtől. De leginkább embertársainktól. A gyilkosoktól.
- Az ördögöt ki teremtette?
- Ha magától nem lett, s nem is fogantatott szeplőtelenül, akkor a Teremtő műve.
- Az ördögnek is az Úr parancsol.

- Másként nem merjük gondolni.
- Maga merte?
- Merem hát. Hiszen mindig is folytonos-református voltam. Mindhalálíg.
- Ez micsoda?
- Ez az a világ, ahol mindenkinek minden szükséglete szerint adatik.
- Akár a mennyországban.
- Hiszek benne.
- A lehetetlenben?
- Hitből való ez is. Csakhogy nem könyörgöm érte, nem imádkoznom hozzá, nem kell megálázkodnom előtte, mint elbizakodott hatalmasaink és pöffeszkedő diktátoraink előtt.
- Akkor magának ugyancsak jó. Nem fél a haláltól.
- Félnem kellene?
- Ezt is magunknak kell eldöntenünk.
- El nem menekülhetünk, így is, úgy is véges az életünk.
- A hit ennek ellenkezőjét ajánlja.
- A feltámadást, az újjászületést.
- De nem mindenkinek! A gyilkosok nem támadhatnak fel.
- Emberi és más alakban sem.
- Ez is isteni dolog. Hiszem, ha akarom.
- Boldogok, akik hisznek!
- Idáig magam is eljutottam. Amíg élek folytatom.
- Mit?
- Még, hogy mit? Az életet.
- A gondolkodást kellene...
- A kételkedést, fiam. Mert, aki már mindenben bizonyos, az valamilyen szilárdult ponton áll. Attól fél, nincs hova továbblépnie. Körülötte mindenütt ingovány.
- És mennie kell a végső pihenőre...
- Ez történik majd mindnyájunkkal...

Valami nyomós oka lehetett az apjának arra, hogy apránként megölte az Istent. Előre eltervelten magába fojtotta.

Az apját mostohaanyja ölte meg. Miután, a rendszerváltozás után, megvonták tőle illegális munkásmozgalmi múltja miatt folyósított tekintélyes nyugdíját, mostohaanyjának már nem volt miért tovább szolgálnia.

Egymásba nyíló szobakonyhájukból, az apja egész életében a szobát uralta. Halála előtt négy-öt esztendővel, az elmúlásra készülődve, ebédelni sem ment ki többé a konyhába. Ágyba kapta az ebédet és a vacsorát is. Az utolsót halála előtt sok nappal. Élettársa egyre gyakrabban

elfelejtkezett egyik-másik étkezésről, aztán napokig be sem nézett a szobába. Az apja egyre nehezebben mozdult ki az ágyból.

Hetekig maga sem látogathatta, s amikor visszatért külföldi útjairól, borbélyhoz vitte, haját nyíratta, borotváltatta. Akármilyen gyorsan is végzett apja egyre gyérülő szőrzetével a borbély, a vége mindig azt lett, hogy az öreg lefordult a székről, felakadt a szeme. Nehezen cipelték egyre fogyatkozó, de mégis súlyos testét az ágyba, ahol hirtelen felnyitotta szemeit, és mint valamiféle idegen állomásra érkezett tájékozatlan utas a pályaudvar előtti tér forgatagában, félénken holléte felől érdeklődött. Orvossal vizsgáltatta, aki korához képest teljesen egészségesnek találta az apját.

Halálakor sem találtak rajta erőszak nyomát. Torzonborz kinézésű, csapzott szakállú, ölbevehetően kis emberi test volt halálos ágyán. Éhen halt. Élettársa szótlanul bőkött a szobaajtóra, amikor a hullaszállítók begyakorolt szomorúságot mutató hangon azt kérdezték tőle, hogy hol a test.

Mostohaanyja hidegvérű gyilkos volt.

Apját, a szülők iránt kialakult hagyományos tiszteletnek engedve, minden ceremónia nélkül, boldoggá avatta. Vallásának egyházától idejében, még a múlt század közepén eltávolodva, éppen akkor, amikor tizenöt éves fejjel kilépett saját nagy és egyetlen életébe, figyelmeztette az apja: „Fiam, nem így akartuk!”

Kereste egy darabig azokat, akikért többes számban mondta az apja a credoját, de csak maguknak való, makacs embereket talált, akik az óhitűekhez hasonlóan nem láttak tovább a gondolkodásukat végletesen meghatározó dogmáknál.

Sokan vannak közöttük, hozzá hasonlóan gyilkosok. Mindnyájan a maguk útját járják. Tudatlanságból magukat, társaikat és jövőjüket pusztítják. Nem az a baj, hogy úgy általában nem tudnak semmit. Hanem inkább az, hogy ezt sem tudják.

Az Ághegy Könyvek sorozatban megjelent:

1. Tóth Ildikó: Múltbanéző – Emlékkönyv
2. Szakács Ferenc Sándor: Kettéhasadt lélek – jegyzetek a Biblia évében.
3. Tar Károly: Száraz oázis – groteszk színjáték sorozat
4. Bernhard Nordh: A hódtavi újtelepesek – regény. Fordította Bartha István. Átdolgozta: Tar Károly.
5. Dohi Alex: Altermundia – képzeletbeli népek lírájának kieszt fordításai – Románból fordította: Tar Károly
6. Dohi Alex: Altermundia – svéd nyelvű kiadás – Románból fordította Borg Ágnes
7. Lőrinczi Borg Ágnes: Állapotok – versek
8. Agnes Borg: Tillstånd – dikter – versek
9. Erdélyi Szépmíves Céh – Emlékkönyv – 1924-1944 – 1990-1995. Összeállította: Tar Károly.
10. Petter Bjerck-Amundsen: Søren Kierkegaard kezdőknek – Fordította Lázár Ervin Járkáló
11. Tar Károly: Itt és ott – versek és képek
12. Dohi Alex: Illatok könyve (Cartea aromelor) – Fordította: Tar Károly
13. Tar Károly: Pánik – regény – Borító: Pusztai Péter.
14. Skandináviai helyőrség – az Ághegy-Liget Baráti Társaság pályázatára érkezett írásokból, CD lemezmelléklettel. – Szerkesztette: Tar Károly. A lemez szerkesztése és kivitelezése: Lőrinczi Ágnes, Sándor Attila és Tar Károly munkája.
15. Elekes Ferenc: Éden Bádenben – kisregény – Leborult szivarvég – Egyszerű történetek
16. Asztalos Morell Ildikó: Feloldozás – versek
17. Hjalmar Söderberg: Jézus Barabbás – regény. Fordította: Sente Imre.
18. Tar Károly: Táncház – gyermekversek – Pusztai Péter rajzaival
19. Gödriné Bedő Ilona: Gondolatok idegenben – verses vallomások
20. Janáky Réka: Lélekszirmok – verses napló
21. Gaál Zoltán: szemünk kinyílik – talán – versek
22. Molnár István: Mint pillangó a tűzhöz – regény
23. Veress Mária: Életre, halálra – kisprózaí írások
24. Dohi Alex: Definíciók könyve – Románból fordította: Tar Károly.
25. Tar Károly: Firka-irka – gyermekversek – Pusztai Georgeta rajzaival
26. Tóth Ildikó: Ajtó, ablak nyitva van